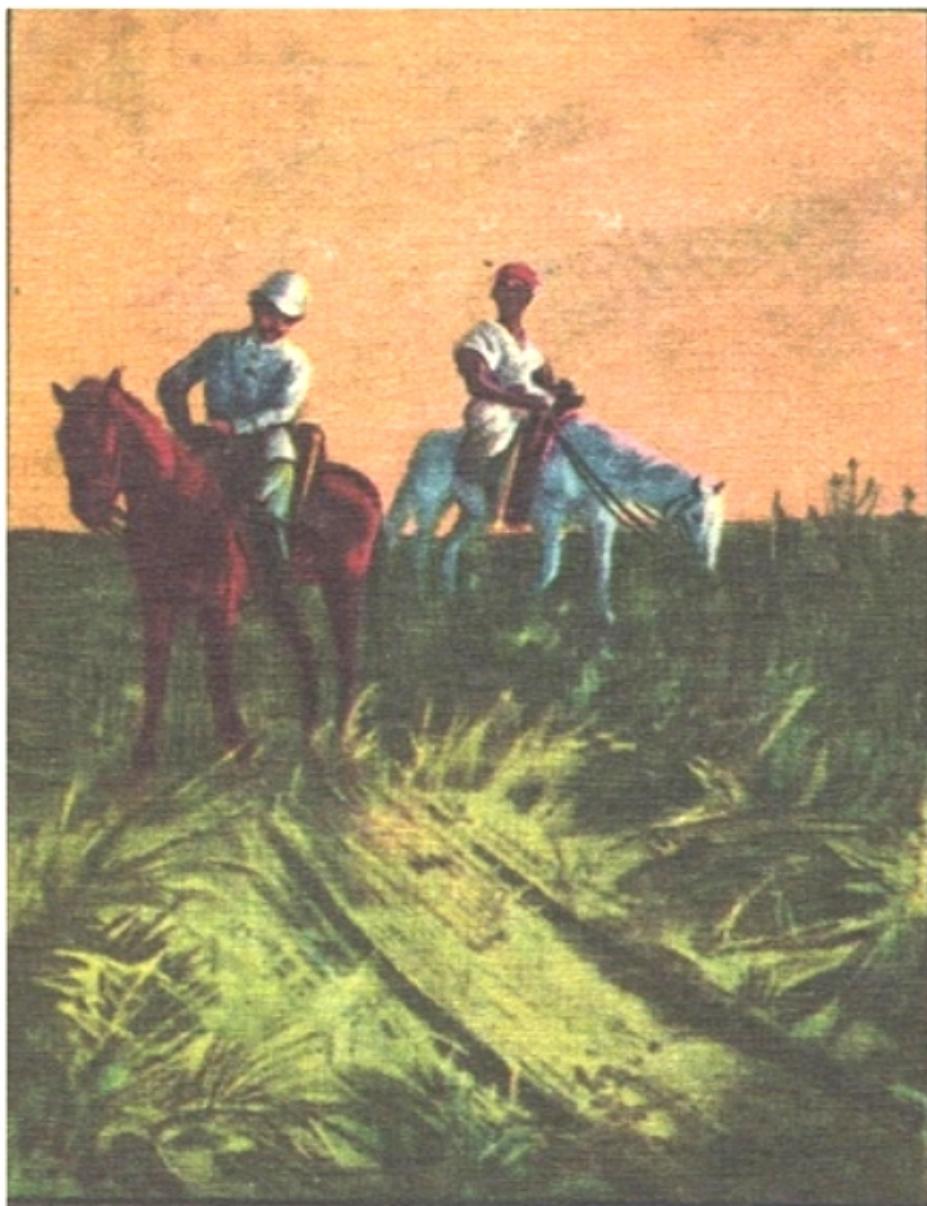

Jules Verne

Uimitoarea aventură a misiunii Barsac

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

10

Jules Verne

Uimitoarea aventură a misiunii

Barsac

În românește de Gellu Naum
Prezentarea grafică: Val Munteanu

Editura Ion Creangă
1976

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

Afacerea Central Bank

Fără îndoială că îndrăzneața spargere, care a ocupat atâta vreme presa sub numele de „Afacerea Central Bank” și care a avut, timp de două săptămâni, cinstea de a apărea cu litere mari pe prima pagină a ziarelor, n-a fost încă uitată de toată lumea, deși s-au scurs mulți ani de atunci. Într-adevăr, puține crime au stârnit atâta curiozitatea publicului, căci puține au reunit în același grad atracția misterului și amploarea neleguiurii; puține au fost crimele a căror săvârșire să fi cerut atâta îndrăzneală de necrezut și atâta energie sălbatică. Relatarea ei incompletă, dar absolut exactă, se va citi poate cu interes. Dacă povestirea de față nu lămurește absolut toate punctele rămase încă în umbră, ea va aduce măcar unele precizări noi și va îndrepta sau va coordona informațiile uneori contradictorii date de ziare la vremea lor.

Furtul, precum se știe, a avut ca scenă Agenția DK a lui Central Bank, situată lângă Bursa Londrei, la colțul format de Threadneedle street și Old Broad street, condusă pe atunci de Lewis Robert Buxton, fiul lordului cu același nume.

Agenția aceasta constă, în principal, dintr-o încăpere vastă, împărțită în două părți inegale printr-un lung contoar de stejar și întinsă paralel pe cele două străzi care se întâlnesc în unghi drept. În încăpere se intră pe la încrucișarea celor două străzi, printr-o ușă cu geamuri, care taie colțul, și în fața căreia se află un fel de ușă dublă, la același nivel cu trotuarul. Intrând în ea, zărești casa, aşezată pe stânga, în dosul unui grilaj făcut din plasă cu ochiuri solide; printr-o ușă, zăbrelită și ea, casa comunică cu biroul propriu zis, în care stau funcționarii. Pe dreapta, contoarul de stejar e întrerupt la capăt de o ușă mobilă care permite, la nevoie, să se treacă din partea destinată publicului în partea rezervată funcționarilor, sau viceversa. În fundul acestei din urmă părți se află, mai întâi, lângă contoar, cabinetul șefului agenției care dă într-o odăită fără altă ieșire; apoi, de-a lungul peretelui perpendicular pe Threadneedle street, un culoar permite accesul în vestibulul comun întregului imobil căruia îi aparține localul.

Într-o parte, vestibulul acesta trece prin fața lojei portarului și duce în Threadneedle street. Prin cealaltă parte, după ce a deservit scara cea mare, se termină cu o ușă dublă, cu geamuri, care ascunde privirilor din afară intrarea pivnițelor și scara de serviciu aflată în fața ușii acesteia.

Așa arată locul unde s-au desfășurat principalele peripeții ale dramei.

În momentul când ea începe, adică exact la ora cinci fără douăzeci de minute, cei cinci funcționari ai agenției se îndeletniceau cu treburile lor obișnuite. Doi dintre ei sunt adânciți în scripte. Ceilalți trei răspund la trei clienți, cu coatele rezemate pe contoar. Cât despre casier, el face, sub protecția grilajului, socoteala banilor care, în ziua aceasta de lichidare, ating impozanta sumă de șaptezeci și două de mii șaptezeci și nouă livre, doi șilingi și patru pence, adică un milion opt sute șaisprezece mii trei sute nouăzeci și trei de franci și optzeci de centime.

După cum s-a spus, orologiul agenției arată ora cinci fără douăzeci de minute. Peste douăzeci de minute, deci, agenția se va închide; oblonul de fier va fi coborât; apoi, ceva mai târziu, funcționarii se vor împrăștia, ziua lor de lucru fiind încheiată. Din afară, prin geamurile vitrinei întunecată de amurgul acestei ultime zile de noiembrie, pătrund vuietul înăbușit al trăsurilor și zarva mulțimii.

Exact în clipa aceasta se deschise ușa și intră un bărbat. După ce aruncă o privire rapidă în birou, noul venit se întoarse pe jumătate și făcu spre afară, fără doar și poate spre cineva rămas pe trotuar, un gest cu mâna dreaptă, ridicând degetul mare, arătătorul și mijlociul în așa fel, încât să indice limpede numărul 3. Chiar dacă le-ar fi atras atenția, funcționarii tot n-ar fi putut vedea gestul acesta pe care îl ascundea ușa întredeschisă, iar dacă l-ar fi văzut, firește că nu s-ar fi gândit să facă vreo legătură între numărul persoanelor rezemate atunci de contoar și cel al degetelor arătate ca un semnal.

După ce dădu semnalul, dacă semnal era, bărbatul deschise larg ușa, apoi intră în birou, închise ușa și merse să se aşeze la rând după unul din clienții veniți înainte, arătându-și astfel intenția de a aștepta până când clientul acela va termina și va pleca, pentru a spune apoi ce dorește.

Unul din cei doi funcționari liberi se ridică și, îndreptându-se spre el, îl întrebă:

— Doriți ceva, domnule?

— Mulțumesc, am să aștept răspunse noul venit, însotindu-și răspunsul cu un gest destinat să arate că voia să aibă de-a face numai cu funcționarul lângă care se oprișe.

Cel care avusese politețea să-l întrebe se așeză iar la loc, fără să mai insiste, și-și văzu de treburi, cu conștiință împăcată după intervenția lui

plină de zel și, de fapt, mulțumit că primise un răspuns negativ. Noul venit aștepta deci, fără ca nimeni să-i mai dea atenție.

Ciudătenia înfățișării lui ar fi îndreptățit, totuși, o examinare mai atentă. Noul venit era un vlađgan înalt care, judecând după umerii lui spătoși, trebuia să aibă o forță puțin obișnuită. O minunată barbă blondă îi încadra fața arsă de soare. Iar situația socială nu i se putea ghici după îmbrăcăminte, căci un pardesiu lung, de mătase brută, îl acoperea până la călcâie.

Când clientul în spatele căruia se așezase își termină treburile, omul cu pardesiu îi luă locul și-i vorbi, la rândul său, funcționarului de la Central Bank despre operațiile pe care dorea să le facă. În acest timp, clientul pe care îl înlocuise deschise ușa ce da afară și ieși din agenție.

Ușa aceasta se redeschise imediat, lăsând să intre un al doilea personaj, la fel de ciudat ca și primul, a cărui copie părea oarecum că este. Aceeași statură, aceeași umeri lați, aceeași barbă blondă în jurul unei fețe vizibil arsă de soare, același pardesiu din mătase brută pus peste hainele celui ce-l purta.

Cu acest al doilea personaj, lucrurile se petrecuseră exact cum se petrecuseră cu copia sa. Ca și el, noul venit așteaptă răbdător în spatele unuia din cei doi clienți rezemați încă de contoar, apoi, când îi veni rândul, începu să discute cu funcționarul rămas liber, pe când clientul ieșea în stradă.

Ca și mai adineauri, ușa se redeschise imediat, un al treilea individ își făcu apariția și merse de se așeză în spatele ultimului rămas dintre cei trei clienți inițiali. De statură mijlocie, lat în spete și îndesat, cu fața arămie și întunecată de o barbă neagră, cu hainele acoperite de un lung pardesiu gri, noul venit avea totodată și deosebiri și asemănări cu cei doi care, înaintea lui, făcuseră aceeași manevră ca și el.

În sfârșit, când ultimul dintre cei trei clienți aflați de la bun început în agenție își termină treburile și cedă locul, ușa se redeschise imediat și făcu loc la doi bărbați care intrară amândoi odată. Noii veniți, dintre care unul părea înzestrat cu o putere herculeană, erau îmbrăcați și unul și altul cu niște lungi paltoane-sac, numite de obicei ulstere, și pe care asprimea vremii nu le justifica încă; și ei, ca și ceilalți trei, aveau fețele destul de bronzate, împodobite cu câte o barbă bogată.

Cei doi își făcură intrarea într-un mod ciudat: cel mai înalt întră primul și se opri imediat în aşa fel, încât să-și acopere tovarășul care, în acest timp,

prefăcându-se că și-a agățat pardesiul, supunea broasca ușii la o misterioasă operație. De altfel, oprirea lui nu dură decât o secundă. Ușa fu repede închisă. Dar, în clipa aceea, dacă mai exista clanța din interior, ceea ce făcea posibilă ieșirea, clanța exterioară dispăruse. Dinafară, deci, nimeni nu mai putea să intre în birou. Iar ca să bată în geam ca să i se deschidă nu s-ar fi gândit nimeni, căci un aviz lipit pe ușă, fără stirea celor interesați, anunța publicul că agenția era irevocabil închisă pentru ziua aceea.

Funcționarii habar n-aveau că fuseseră astfel izolați de restul lumii. De altfel, chiar dacă ar fi știut, ei n-ar fi făcut decât să râdă, căci cum s-ar fi putut neliniști în plin oraș, la ora cea mai activă a zilei, când ajungea până la ei ecoul vieții intense din stradă de care nu-i despărțea decât o foaie subțire de sticlă?

Ultimii doi funcționari porniră amabili să-i întâmpine pe noii sositori, căci constataseră că orologiu arăta aproape cinci. Vizita clientilor acestora veniți la vreme nepotrivită și pe care, în mai puțin de cinci minute, aveau să aibă dreptul de a-i pofti afară, nu putea deci să dureze mult. Unul din clienții întârziati acceptă serviciile oferite, pe când celălalt, cel înalt, le refuză și ceru să vorbească cu directorul.

— Mă duc să văd dacă e aici, îi răspunse funcționarul și dispără prin ușa din fundul părții biroului, interzisă publicului; dar se reîntoarse imediat.

— Sunteți bun să intrați... propuse el, ridicând placa mobilă de la capătul contoarului.

Omul cu ulster acceptă invitația și pătrunse în cabinetul directorului, pe când funcționarul, după ce închise ușa în urma sa, se întoarse la treburile lui.

Ce s-a petrecut între șeful agenției și vizitatorul său? Funcționarii au declarat mai apoi că nu știau, că nici nu se întrebaseră măcar, și spusele lor trebuiesc socotide exacte. Ancheta s-a redus ulterior doar la ipoteze în privința aceasta, și nici în prezent nu se știe nimic despre scena desfășurată în dosul ușii închise.

Un lucru e sigur însă: nu trecuă nici două minute când ușa aceasta se redeschise și omul cu ulster reapăru în prag.

Într-un mod cu totul impersonal, și fără să se adreseze special nici unuia dintre funcționari, el spuse cu un ton perfect calm:

— Vă rog... Domnul director vrea să-i spună ceva casierului.

— Bine, domnule, îi răspunse funcționarul rămas fără client și, întorcându-se, strigă: Store!

— Mr. Barclay?

— Te cheamă șeful.

— Imediat, răspunse casierul.

Cu punctualitatea inherentă oamenilor de profesiunea lui, casierul luă servietă și cei trei saci, conținând, în bilete și numerar, încasările zilei, și le aruncă într-o casă de fier larg deschisă, a cărei ușă grea bufni surd închizându-se; apoi, după ce lăsă geamul ghișeului, ieși din cabina zăbrelită, pe care o încuie cu grijă în urma lui, și se îndreptă spre biroul șefului, în fața căruia îl aştepta străinul. Acesta îi făcu loc și intră imediat după el.

Pătrunzând în birou, Store avu surpriza să constate că cel ce se pretindea că îl chemase nu se afla acolo și că încăperea era goală. Dar nu avu timp să lămurească misterul acesta. Atacat pe la spate, cu gâtlejul prins în cleștele unor mâini de oțel, casierul încercă zadarnic să se zbată, să strige... Mâinile ucigașe își accentuară strânsoarea până când, nemaiputând respira, Store se prăbuși leșinat pe covor.

Niciun zgromot nu trădase lupta aceasta sălbatică. În sala cea mare, funcționarii își continuau liniștiți lucrul, patru dintre ei formând tot atâtea grupuri cu clienții de care erau despărțiti de contoar, iar al cincilea fiind absorbit în calculele legate de serviciul său.

Omul cu ulster își îngădui răgazul de a-și șterge fruntea pe care, ici-colo, se iviseră broboane de sudoare, apoi se aplecă peste victimă. În doi timpi și trei mișcări, casierul fu legat și i se vârî un căluș în gură.

Când termină treaba aceasta, omul cu ulster deschise ușa și aruncă o privire în sala cea mare. Satisfăcut de cele văzute, el tuși ușor, vrând parcă să atragă atenția celor patru clienți ciudați care încă mai zăboveau acolo; apoi, când izbuti s-o facă, deschise larg, dintr-o smucitură, ușa care îl ascundea.

Acesta fu semnalul – fără doar și poate convenit dinainte – al unei scene literalmente fantastică. Pe când omul cu ulster străbatea dintr-un salt toată sala și cădea ca un fulger peste calculatorul singuratic, sugrumeându-l fără milă, ceilalți patru funcționari sufereau o soartă asemănătoare cu a colegului lor.

Clientul cel mai apropiat de capătul contoarului se năpusti prin golul plăcii mobile aflată acolo și-l doborî la pământ, apucându-l din spate, pe

funcționarul aflat în fața lui. Doi dintre ceilalți trei clienți își întinseră brațele peste contoar și le încolăciră pe după gâturile funcționarilor respectivi, izbindu-i fără milă cu capetele de contoarul de stejar. Ultimul dintre ei, cel mai mărunt de statură, neputând să-și înțelege victimă de care îl despărțea o distanță prea mare sări pe deasupra contoarului și-și apucă de gât adversarul cu o violență pe care elanul i-o înzeca.

Niciun strigăt nu fusese scos. Drama nu durase nici măcar treizeci de secunde.

Când cele patru victime își pierduse cunoștința, sugrumătorii continuă să pâna la capăt scoaterea lor definitivă din luptă. Planul fusese minuțios studiat. Totul se desfășură fără greș, fără urmă de șovăire. Din toate buzunarele ieșiră la iveală în aceeași secundă accesoriile necesare. Ca la un semn, chiar dacă victimele ar fi putut muri asfixiate, atacatorii le îndopara gurile cu vată, legându-le pe deasupra. Ca la un semn mâinile victimelor fură duse la spate și legate, picioarele prinse strâns, corpurile întepenite în multipla strânsoare a unei sârme subțiri de otel.

Toți își termină munca în aceeași clipă. Apoi, ca dintr-o singură mișcare, cei cinci atacatori se ridică.

— Oblonul! comandă cel ce vruse să-l vadă pe directorul agenției și care părea să le fie șef.

Trei dintre bandiți se grăbiră să pună în mișcare manivelele oblonului. Plăcile de tablă începură să coboare înăbușind treptat zgomotul de afară.

Operația era pe jumătate gata când soneria telefonului răsună brusc.

— Stop! făcu șeful bandei.

Cum oblonul își oprișe coborârea, el se apropiie de aparat, ridică receptorul și începe convorbirea de mai jos, din care numai jumătate putea fi auzită de cei patru sugrumători ramăși acum inactivi.

— Alo!

— Ascult.

— Dumneata ești, Buxton?

— Da.

— Ciudat! Nu-ți recunoșteam glasul.

— E un vâjâit pe fir.

— Nu e de la noi.

— E de aici... Nici eu nu vă recunosc glasul.

— Mr. Lasone.

— A, foarte bine!... Foarte bine!... Acum vă recunosc.

— Spune, Buxton, trăsura a trecut?

— Încă nu, răspunse banditul, după o ușoară ezitare.

— Când vine, spune-i să se întoarcă la Agenția S. Mi s-a telefonat chiar acum că s-a primit un vărsământ important după închidere și după depunerea fondurilor.

— E o sumă mare?

— Destul de mare. Vreo douăzeci de mii de livre.

— Drace!

— Ai să-mi faci serviciul acesta? Pot conta pe dumneata?

— Contați pe mine.

— Bună seara, Buxton.

— Bună seara.

Străinul puse receptorul în furcă și, timp de o clipă, rămase pe gânduri. Apoi se hotărî brusc și, chemându-și complicii în jurul lui, le spuse cu glas șoptit:

— Să dăm zor, băieți! Și începu să se dezbrace, grăbit. Haide! Dați-mi țoalele ăstuia!

Cu degetul, îl arătă pe Store care zacea tot leșinat.

Cât ai clipi, Store fu despuiat de hainele pe care agresorul le îmbrăcă, deși erau cam mici pentru talia lui. Găsind într-unul din buzunare cheia casieriei, el deschise cabina, apoi casa de bani, din care scoase sacii cu monede, servieta cu bancnote și teancurile de titluri.

Abia terminase, când se auzi o trăsură oprindu-se la marginea trotuarului. Câteva clipe mai târziu cineva bătu în geamurile ușii pe jumătate acoperită de oblon.

— Atenție! spuse repede șeful bandei de sugrumători, însotindu-și cuvintele cu gesturi expresive. Jos pardesiurile! Rămâneți în haine, treceți la locuri și fiți cu ochii în patru! Nu-l scăpați pe primul care o intra!... Și fără zgomot!... După aia, încuați ușa și nu-mi deschideți decât mie!...

Vorbind, el se apropiase de ușă ducând în brațe servieta și câteva pachete cu titluri, pe când trei dintre complici se aşezau, la un semn al lui, în locul funcționarilor împinși cu picioarele sub contoar, iar al patrulea se posta lângă intrare. Șeful deschise ușa, cu mâna sigură. Zarva străzii păru că sporește brusc.

Într-adevăr, o trăsură de livrare se oprise în fața agenției, în întuneric, i se vedea lucind felinarele. Birjarul, rămas pe capră, vorbea cu un om care stătea în picioare la marginea trotuarului. Omul acesta, un încasator de la Central Bank, era cel ce bătuse în ușă cu câteva clipe mai înainte.

Fără grabă, evitând trecătorii al căror torrent se scurgea neîntrerupt, îndrăznețul bandit străbătu trotuarul și se apropi de trăsură.

— Salut! spuse el.

— Salut! răspunseră ceilalți doi.

Privindu-l pe cel ce le vorbise, birjarul păru mirat:

— Ia te uită!... Nu-i Store! făcu el.

— Azi are zi liberă. Eu îi țin locul – explică pseudocasierul. Apoi, adresându-se încasatorului aflat în picioare lângă el: Ei!... Ne dai o mână de ajutor, prietene?

— La ce?

— La sacii noștri. Azi s-au primit o grămadă de bani. Sunt grei.

— Vezi că eu... spuse încasatorul, șovăind, eu n-am voie să părăsesc trăsura.

— Ei! Pentru un minut!... De altfel, te înlocuiesc eu. Unul din funcționari o să te ajute până când las aici servietă și titlurile.

Încasatorul se depărta fără să mai stăruie și trecu pragul ușii care se închise în urma lui.

— Acum să ne vedem de treburile noastre, prietene, îi spunea în acest timp birjarului înlocuitorul lui Store. Deschide trăsura.

— Haide! se încovoia birjarul.

Lada trăsuri nu avea nicio deschidere în spate sau pe laturi, ci doar o ușă cu două canaturi de tablă, instalată în dosul caprei birjarului. În felul acesta, riscul furtului era redus la minimum.

Ca să pătrunzi în trăsură, trebuia deci neapărat să răstorni capra, din care o jumătate fusese făcută să se miște în acest scop. Dar, cum nu era vorba decât de vărăt câteva pachete într-unul din sertarele de pe laturile trăsuri, birjarul socoti că n-are rost să mai facă munca aceasta și se mulțumi doar să împingă canaturile ușitei.

— Dă servietă, spuse el.

Înainte de a primi servietă cerută, birjarul, pe jumătate culcat peste capră, dispără până la brâu în interiorul trăsuri, ținându-și echilibrul cu picioarele rămase afară. În poziția aceasta, el nu-și putu vedea aşa-zisul coleg urcându-

se pe scăriță, apoi de acolo pe capră, și aşezându-se în aşa fel, încât să-l separe de hături. Ca și cum ar fi fost curios să vadă ce conținea trăsura, falsul casier își vârî și el, pe deasupra birjarului, partea de sus a corpului, iar brațul lui izbi deodată cu putere în întuneric.

Dacă vreunul din numeroșii trecători care circulau ar fi avut ideea să privească mai de aproape, în momentul acela, ar fi văzut picioarele birjarului înțepenindu-se la fel de brusc pe cât de ciudat, apoi recăzând inerte pe scândura caprei, pe când partea de sus a corpului i se apleca, moale, de cealaltă parte.

Cât ai clipi, atacatorul prinse atunci de brâu trupul neînsuflețit, și-l împinse în mijlocul sacilor și pachetelor depuse în trăsură.

Seria aceasta de mișcări, executate cu o precizie și o îndrăzneală uimitoare, nu ceruseră decât câteva clipe. Trecătorii continuau să circule pașnici, fără să bănuiască faptele anormale petrecute la câțiva pași de ei, în plină multime.

Atacatorul se aplecă și mai mult spre lada trăsurii, în aşa fel încât să nu-l orbească luminile străzii, și privi înăuntru. Pe podeaua trăsurii, în mijlocul unei băltoace de sânge care creștea văzând cu ochii, zacea birjarul, cu un cuțit înfipt la baza craniului, în ghemotocul acela al măduvei care a primit felurite nume ca bulb, cerebel, nod vital. Victima nu mai mișca. Moartea îi fusese fulgerătoare.

Temându-se că nu cumva săngele să străbată prin podea și săurgă afară, ucigașul trecu peste capră, intră cu totul în trăsură și dezbrăcă mortul de haina lui groasă, pe care o folosi că să-i tamponeze cumplita rană. Apoi, după ce scoase cuțitul și-l șterse cu grijă, aşa cum își șterse și mâinile înroșite, închise ușile de tablă, sigur că săngele, dacă mai continua să surgă, avea să fie absorbit de haină ca de un burete.

După ce luă măsura aceasta de prevedere, el coborî din trăsură, traversă trotuarul și bătu într-un anumit fel la ușa agenției care se deschise imediat, apoi se reînchise.

— Ce-ați făcut cu omul? întrebă, el, intrând.

I se arătă contoarul.

— E lângă ceilalți. Legat burduf.

— Bun!... Hainele lui!... Repede!

Pe când bandiții se grăbeau să i se supună, el se dezbrăcă de hainele casierului Store și le îmbrăcă pe ale încasatorului.

— Doi dintre voi rămân aici, porunci el, pe când înfăptuia transformarea aceasta. Ceilalți vin cu mine, să mutăm „rabla”.

Fără să mai aștepte răspuns, șeful sugrumătorilor deschise ușa, ieși urmat de doi complici, se urcă pe capră și se vârî apoi în interiorul trăsurii, pe care începu s-o jefuiască.

El dădu pachetele, unul după altul, complicitelor săi, care le transportară în agenție. Ușa agenției, rămasă larg deschisă, descria un pătrat luminos pe trotuar. Trecătorii, ieșiți din întunericul relativ al străzii ca să reentre imediat în el, traversau zona aceasta mai luminoasă, fără să-i dea atenție. Nimic nu i-ar fi împiedicat să intre. Dar o asemenea idee nu-i venea nimănui, și mulțimea se scurgea, indiferentă la o manevră care n-o privea și pe care n-avea niciun motiv să o suspecteze.

În cinci minute, trăsura fu golită. Apoi, în sala agenției, cu ușa încuiată, se începu trierea. Valorile, acțiunile sau obligațiile fură puse deoparte; numerarul, de altă parte. Primele, aruncate fără milă, începură să acopere podeaua, Biletele de bancă fură împărțite în cinci părți, și fiecare luă câte una căptușindu-și pieptul cu ea.

— Și sacii?... întrebă unul din bandiți.

— Umpleți-vă buzunarele – răsunse șeful. Ce rămâne, cărați în trăsură. Am eu grijă de ei.

Ceilalți se și porniră pe treabă.

— O clipă!... spuse șeful. Să punem totul la punct, dinainte. După ce plec, voi vă întoarceți aici și terminați de lăsat oblonul. Apoi – explică el, arătând culoarul din fundul încăperii – ieșiți pe acolo. Ultimul care iese încuiie de două ori și aruncă cheia în canal. La capăt, e vestibulul; clădirea, o cunoașteți voi.

Cu degetul, el arătă cabinetul directorului.

— Nu-l uitați pe cetățeanul de colo. Știți ce ne-am înțeles...

— Da, da! îi răsunseră ceilalți. Fii fără grijă!

Tocmai când dădea să plece, șeful se mai opri o dată.

— Drace!... Uitasem principalul... Trebuie să fie pe aici o listă a celorlalte agenții.

I se arătă, în interiorul vitrinei, un afiș galben, cu adresele agenților. Șeful o parcurse cu privirea.

— Pardesiurile – spuse el, când descoperi adresa Agenției S, aruncați-le într-un colț. N-au decât să le găsească. Principalul e să nu fie văzute pe noi.

Ne întâlnim la locul știut... Si-acum, la drum!

Surplusul de saci cu monede de aur și argint fu transportat în trăsură.

— Gata? întrebă unul din cei ce cărău.

Şeful cugetă o clipă, apoi, deodată, își aminti ceva:

— Drace, încă nu! Era să-mi uit țoalele!...

Banditul care întrebăse porni în goană, se reîntoarse imediat aducând hainele schimbate la început cu ale casierului Store și le făcu vânt în lada trăsurii.

— Acum e gata? întrebă el iar.

— Da. Să nu zăboviți! i se răspunse.

Banditul dispără în agenție. Oblonul de fier fu complet coborât.

În acest timp, birjarul improvizat apuca hățurile și trezea caii cu o lovitură de bici. Trăsura se clinti, urcă pe Old Broad street, coti în Throgmorton street, ținu pe Lothburg street, apoi pe Greesham street, coti din nou pe Aldergate street și se opri, în sfârșit, în fața Agenției S, aflată la numărul 29 pe această din urmă stradă.

Falsul birjar intră acolo cu îndrăzneală și se îndreptă spre casă.

— Se pare că aveți să-mi dați un plic, spuse el. Casierul ridică ochii spre cel ce-i vorbise.

— Ia te uită! exclamă el. Nu-i Baudruc!

— Nu, pe legea mea! recunoscu încasatorul, râzând prostește.

— Nu înțeleg cum poate sediul sa trimită, aşa, niște oameni pe care nu-i cunoști! bombăni casierul, cu un aer nemulțumit.

— Păi, fiindcă eu nu fac de obicei cartierul asta. La Agenția B mi s-a spus să trec pe-aici, după un telefon primit de la sediu. Se pare că ați avut un vărsământ important, după închidere.

Falsul încasator găsise pe loc răspunsul acesta plauzibil, lista agenților lui Central Bank fiindu-i încă proaspătă în minte.

— Da... recunoscu casierul, bănuitor, totuși nu-i bine că nu te cunosc.

— Și ce te supără asta? făcu celălalt, mirat.

— Păi sunt atâția hoți!... Dar, de fapt, există o cale ca să aranjăm lucrurile. Ai însărcinarea la dumneata, nu-i aşa?

Dacă ceva l-ar fi putut tulbura pe bandit, apoi tocmai o asemenea întrebare ar fi avut darul să-o facă. Cum să-și aibă „însărcinarea”? El nici nu înțelegea că ce vrea să înmormane cuvântul acesta. Și totuși, nu se tulbură. Când riști asemenea aventuri, trebuie să ai calități speciale și, mai presus de

orice, un sânge rece desăvârșit. Calitatea aceasta falsul încasator de la Central Bank o avea din plin. Dacă se emoționa auzind întrebarea pusă pe neașteptate, el nu lăsa să se vadă asta și răspunse cu un ton cât se poate de firesc:

— Ei, na, se înțelege!

Judecase simplu că, din moment ce se socotea că o are, „însărcinarea” trebuia neapărat să fie ceva pe care slujbașii de la Central Bank obișnuiau să o poarte totdeauna la ei. Scotocind prin haina groasă a încasatorului drept care se dădea, avea să găsească, fără doar și poate, faimoasa „însărcinare”.

— O să văd, adăugă el calm, așezându-se pe o bancă și începând să-și golească buzunarele.

De acolo, scoase nenumărate hârțoage, scrisori, note de serviciu, sau altele, toate foarte zdrențuite și mototolite, cum sunt cele pe care le portă multă vreme la tine. Simulând stângăcia muncitorilor, când degetele lor puternice, mai îndemânatice la lucrări grele, sunt puse în situația de a umbla cu acte, el despături hârtiile una după alta.

A treia hârtie descoperi că e un document tipărit, cu rânduri albe completate de mâna, potrivit căruia numitul Baudruc era însărcinat de Central Bank să facă încasări. Era ceea ce căuta, vădit lucru, și totuși, încurcătura rămăsese aceeași. Numele scris pe document constituia poate, într-adevăr, cel mai mare pericol, Baudruc fiindu-i binecunoscut casierului de la Agenția S, care se mirase că nu venise acesta.

Fără să-și piardă sângele rece, îndrăznețul bandit își ticlui pe loc mijlocul de salvare. Profitând de un moment de neatenție a casierului, el rupse în două hârtia oficială, iar jumătatea de sus, cea care cuprindea numele acuzator, se amestecă, în mâna lui stângă, printre hârtiile cercetate, iar jumătatea de jos o păstră în mâna dreaptă.

— Ghinion!... făcu el cu tonul unui om supărat, imediat ce-și sfârși cu bine operația. Am însărcinarea, dar numai pe jumătate...

— Pe jumătate?... repetă casierul.

— Da. Era veche și se mototolise rău de tot ținând-o în buzunar. S-o fi rupt în două, și eu, ca un prost, am lăsat jumătate acasă.

— Hm!... făcu casierul, nemulțumit.

Încasatorul păru jignit.

— La urma urmei, ajunge, făcu el ridicându-se și îndreptându-se spre ușă. Mi s-a spus să vin să iau gologanii; am venit. Nu vreți să mi-i dați? Țineți-i

sănătos. O să vă lămuriți cu sediul. Mie, puțin îmi pasă.

Nepăsarea arătată de el izbuti să convingă mai mult decât cele mai bune argumente, și mai ales fraza amenințătoare, aruncată ca o săgeată, pe când dădea să plece. Să nu se ivească vreo încurcătură! Iată veșnicul țel al tuturor slujbașilor de pe pământ.

— Ia stai! exclamă casierul, chemându-l înapoi. Arată-mi însărcinarea dumitale!

— Uite-o! răspunse încasatorul, dându-i jumătatea hârtiei pe care nu se afla niciun nume.

— Are semnătura șefului, constată casierul cu satisfacție.

Apoi se hotărî, în sfârșit:

— Iată banii, spuse el întinzând un pachet sigilat. Vrei să-mi semnezi chitanța de primire?

Încasatorul, scriind un nume oarecare pe chitanța prezentată, plecă cu un aer nemulțumit.

— Salut!... făcu el cu glas morocănos, ca omul supărat de bănuielile care fuseseră îndreptate împotriva lui.

Imediat ce se văzu afară, falsul încasator grăbi pașii spre trăsură, se urcă pe capră și dispăru în întuneric.

Astfel fu săvârșit furtul acesta care făcu atâtă vâlvă.

După cum se știe, el a fost descoperit în aceeași noapte, cu siguranță mai curând decât își începuiseră făptașii. Agenția fiind bine încuiată, funcționarii fiind legați fedeleș, birjarul fiind ucis, bandiții puteau pe bună dreptate să credă că până a doua zi dimineața nimeni nu va observa nimic din cele petrecute. Abia atunci, omul de serviciu, venit pentru curățenia zilnică, avea să dea neapărat alarmă. Existau deci mari șanse ca întâmplarea să rămână secretă până la sosirea lui.

În realitate, lucrurile se petreceră cu totul altfel.

La ora cinci și jumătate, Mr. Lasone, controlorul agenților, care telefonase spre ora cinci în legătură cu trecerea trăsurii de recoltare a banilor, neliniștit că n-o vedea sosind, telefona din nou la Agenția D. Dar nu primi niciun răspuns, căci hoții, care tocmai terminaseră împărțirea prăzii, scoseseră pur și simplu receptorul din furcă, pentru a opri soneria a cărei insistență ar fi putut trezi atenția vecinilor. Pentru moment controlorul nu mai stăru și se mulțumi să dea vina pe funcționarii de la telefoane.

Totuși, cum timpul trecea și trăsura nu mai apărea, el mai făcu o încercare. Rămânând și aceasta la fel de zadarnică, iar biroul telefoanelor afirmând că Agenția DK nu răspunde, controlorul trimise un om de serviciu de la sediu să vadă de ce amuțise astfel. Omul de serviciu se întoarse înainte de șase și jumătate. De la el se află că agenția era închisă și părea pustie.

Foarte mirat că Mr. Buxton își terminase atât de devreme operațiile într-o zi de sfârșit de lună, când personalul e nevoit uneori să lucreze până la ora nouă, controlorul nu putu decât să aștepte cu nerăbdare din ce în ce mai mare trăsura cu bani.

El tot mai aștepta încă la șapte și un sfert, când o veste gravă îi fu anunțată. Trăsura fusese găsită în dosul Hyde-Park-ului, pe o stradă puțin frecventată din Kensington, Holland street, de către un funcționar de la sediul central care, terminându-și orele de muncă, se îndrepta spre casă. Acesta, intrigat de staționarea la o oră atât de târzie a unei trăsuri de la Central Bank în strada aceea relativ întunecoasă și pustie, se urcase pe capră, împinsese ușile de tablă neîncuiate și, la lumina unui chibrit, descoperise corpul birjarului. Atunci funcționarul se întorsese în goană la sediul central ca să dea alarmă.

Imediat, telefonul zbârnai în toate direcțiile. Înainte de opt, un grup de polițiști înconjura trăsura părăsită, pe când multimea se înghesuia în fața Agenției DK, unde un alt grup de polițiști puseseră un lăcătuș special să deschidă ușile.

Cititorul știe ce aveau să găsească înăuntru.

Ancheta începu imediat. Din fericire, niciunul din funcționarii agenției nu era mort, deși, la drept vorbind, nici nu mai aveau mult ca să fie. Aproape sufocați de călușe, cu gura umplută de vată și de cărpele vârâte cu violență, bieții oameni zăceau leșinați când le sosi ajutor, și fără doar și poate că ar fi trecut pe lumea cealaltă dacă ar fi rămas aşa până dimineață.

După o oră de îngrijiri, când își reveniră, funcționarii nu fură în stare să dea decât niște vagi informații. Cinci oameni cu bărbi, unii îmbrăcați în pardesiuri lungi, alții în pardesiuri de călătorie numite în mod obișnuit ulstere, îi atacaseră și-i doborâseră. Mai mult de atât nu știau.

Sinceritatea lor nu putea fi pusă la îndoială. Într-adevăr, încă de la începutul anchetei fuseseră găsite cele cinci pardesiuri, puse la vedere, ca și cum răufăcătorii ar fi ținut cu tot dinadinsul să lase o urmă a trecerii lor. În plus, veșmintele acestea, examineate atent de cei mai fini copoi ai Scotland

Yard-ului, nu dădură niciun fel de indicii despre cei care le lepădaseră. Croite din material obișnuit, ele nu purtau nici marca vreunui croitor, nici marca vreunui magazin, fapt care explica de ce fuseseră lăsate la locul crimei.

Din toate acestea nu reieșea mare lucru, și totuși, magistratul anchetator trebui să renunțe să afle mai mult. Zadarnic îi sucă și-i răsuci el pe martori. Toți o ținură una și bună, și fu imposibil să se mai scoată ceva de la ei.

Ultimul martor audiat fu portarul imobilului. Oblonul fiind coborât, răuțăcătorii fuseseră nevoiți să iasă prin vestibul comun întregii case. Portarul trebuise deci să-i vadă.

Acesta nu putu decât să-și mărturisească ignoranța. Apartamentele pe care le avea în grijă erau prea numeroase pentru a le putea supraveghea cu eficacitate reală. În ziua aceea, portarul nu observase nimic anormal. Dacă hoții trecuseră prin fața lui, aşa cum pe bună dreptate se presupunea, el îi luase drept funcționari ai agenției.

Înghesuit cu întrebările, poftit să-și scotocească memoria el pomeni numele a patru locatari care trecuseră prin vestibul cam la ora crimei, sau la câțiva timp după aceea. Verificarea, făcută imediat, stabili că acești patru locatari, de o cinste neîndoelnică, se întorseră acasă pur și simplu ca să cineze.

Portarul pomeni apoi despre un om de la un depozit de cărbuni venit cu un sac voluminos, pe la ora șapte și jumătate, puțin înainte de sosirea poliției; portarul îl remarcase numai pentru motivul că de obicei cărbunii nu erau aduși la o asemenea oră. Omul cu cărbunii întrebăse de un locatar de la etajul cinci, și încă atât de stăruitor, încât portarul încuviințase predarea cărbunilor și-i arătase scara de serviciu.

Omul cu cărbunii se urcase deci, dar se coborâse, după un sfert de oră, tot cu sacul la spinare. Întrebat de portar, el spuse că a greșit adresa. Și, gâfând pe când vorbea, ca unul ce urcase cinci etaje cu o povară grea în spinare, omul ieșise în stradă, apoi, punându-și sacul într-un cărucior aflat la marginea trotuarului, plecase agale.

— Știi de la ce depozit era? întrebă magistratul anchetator.

Portarul răspunse că nu știa.

Lăsând punctul acesta pentru o verificare ulterioară, magistratul îl interogă pe locatarul de la etajul cinci. Și i se confirmă că un om, care spunea că are de predat o comandă de cărbuni, sunase, într-adevăr, la ușa de

serviciu, pe la șapte și jumătate. Servitoarea îi deschisese și-i spusese că se înșală, iar omul plecase fără să mai stăruie. Există, totuși, o diferență între diversele depozitii legate de acest incident, servitoarea de la etajul cinci susținând, contrar spuselor portarului, că omul nu avea cu el niciun sac.

— L-o fi lăsat jos, ca să urce, explică magistratul.

Totuși, se văzu că explicația nu era suficientă, când se descoperi, în corridorul comun al beciurilor, o cantitate de antracit, cam un sac, despre care portarul susținea că nu se aflase acolo cu câteva ore mai înainte. Vădit lucru, misteriosul cărbunar golise în locul acela sacul pe care îl căra. Dar ce luase în schimb, căci portarul susținea cu toată tăria că la plecare sacul nu părea nici mai gol, nici mai ușor decât la sosire?

— Până una, alta, să nu ne mai ocupăm de asta, hotărî magistratul, renunțând la rezolvarea unei probleme de nerezolvat. O să lămurim mâine totul.

Pentru moment, avea de urmărit o pistă pe care o socotea mai serioasă, și ținea să nu se depărteze de ea.

Într-adevăr, nu tot personalul agenției fusese regăsit. Personajul cel mai important – directorul – era lipsă la apel, Mr. Lewis Robert Buxton dispăruse.

În privința aceasta, funcționarii nu fură în stare să dea nicio lămurire. Tot ce știau era că, puțin înainte de ora cinci, un client, introdus la director, îl chemase după câteva minute pe Store, că Store se dusese în cabinetul directorului și că nu mai ieșise de acolo. Câteva clipe după chemarea lui Store urmase atacul. Cât despre Mr. Buxton, nimeni nu-l mai revăzuse.

O concluzie se impunea de la sine. Dacă era neîndoicnic că agenția fusese luată cu asalt de cinci bandiți, mai mult sau mai puțin deghizați sau machiați, la fel de neîndoicnic era și faptul că bandiții avuseseră un complice la locul crimei și că complicele nu fusese altul decât şeful agenției.

De aceea, fără să se mai aștepte rezultatele unei anchete mai amănunțite, fu lansat imediat un mandat de aducere împotriva lui Lewis Robert Buxton, șeful Agenției DK a lui Central Bank, acuzat de furt și complicitate la crimă. Și iată de ce semnalamentele lui, binecunoscute, dacă ale complicitelor erau necunoscute, fură trimise în toate direcțiile.

Cum vinovatul nu putuse încă părăsi Anglia, urma să fie prins fie în trecere spre un oraș din interior, fie în vreun port de îmbarcare, succes rapid

cu care poliția s-ar fi putut mândri pe drept cuvânt.

Cu perspectiva aceasta plăcută, magistratul și detectivii se îndreptară spre locuințele lor.

Dar în aceeași noapte, la ora două, cinci bărbați, unii dintre ei complet rași, ceilalți cu câte o mustață groasă pe fețele arse de soare, coborau la Southampton din expresul de Londra, unu câte unu, aşa cum se și urcaseră. După ce luară în primire mai multe bagaje și mai ales un cufăr mare și foarte greu, se duseră cu trăsura în port, unde, la chei, aștepta un steamer cam de două mii de tone, al cărui coș revărsa un val de fum des.

La fluxul de la ora patru dimineața, adică în momentul când la Southampton totul dormea și când crima din Old Broad street era încă necunoscută acolo, steamerul fu desprins de chei, ieși din dană și porni în larg.

Nimeni nu încercă să-i opreasă plecarea. Și, într-adevăr, de ce ar fi fost suspectat vasul acesta cinstit, încărcat legal cu mărfuri de toate soiurile, e drept, dar onorabile, cu destinația Kotonou, port din Dahomey?

Steamerul se depărta deci pașnic, cu mărfurile lui, cu cei cinci pasageri, cu bagajele lor și cu cufărul cel mare, pe care unul dintre ei, cel mai înalt, îl adusese în cabina lui, pe când poliția, întrerupându-și ancheta, își căuta în somn o odihnă bine meritată.

Ancheta fu reluată a doua zi și în zilele următoare, dar, după cum toată lumea știe, n-avea să ducă la niciun rezultat. Trecuă zile după zile, cei cinci răufăcători rămaseră necunoscuți, iar Lewis Robert Buxton rămase de negăsit.

Nicio licărire nu veni să lumineze misterul de nepătruns. Nu se reuși nici măcar să se afle la ce depozit lucra omul cu sacul de cărbuni, care atrăsese o clipă atenția poliției. Nemaifiind nimic de făcut, afacerea fu clasată.

Urmarea povestirii acesteia va da, pentru prima dată, soluția enigmei, întreagă și completă. Cititorul rămâne să spună dacă se putea închipui alta, mai neașteptată și mai ciudată.

Capitolul II

O călătorie de studiu

Conakry, capitala Guineei franceze și reședința locotenentului-guvernator, e astăzi¹ un oraș foarte plăcut, ale cărui străzi, inteligent trasate

după planurile guvernatorului Ballay, se întretaie în unghi drept și sunt, în genere, indicate printr-un simplu număr de ordine, după moda americană. Clădit pe Insula Tombo, Conakry e despărțit de continent, printr-un canal îngust, peste care trece un pod pe care circulă călăreți, pietoni, vehicule și trenul; capătul căii ferate se află lângă Niger, la Kourossa. Conakry e localitatea cea mai salubră de pe litoral. De aceea reprezentanții rasei albe sunt aici numeroși, îndeosebi francezii și englezii, aceștia din urmă grupați mai ales în cartierul mărginaș Newtown.

Dar, pe vremea când se petreceau evenimentele povestite de noi, orașul Conakry nu atinsese încă gradul acesta de prosperitate și nu era decât un târg ceva mai mare.

În ziua aceea de 27 noiembrie, orașul se afla în sărbătoare. Răspunzând invitației pe care guvernatorul, domnul Henry Valdonne, i-o făcuse prin afișe, populația se îndrepta spre mare, dispusă să facă o primire călduroasă, după cum era rugată, unor călători de seamă care aveau să debarce curând de pe *Touat*, un pachebot al Companiei Frayssinet.

Personajele, care stârneau astfel atâta zavă în Conakry, erau într-adevăr importante. Șapte la număr, ele formau înaltul personal al Comisiei extraparlamentare însărcinată de Administrația centrală să efectueze o călătorie de studiu în regiunea Sudanului cunoscută sub numele de „Bucla Nigerului”. Cinstit vorbind, președintele Consiliului, domnul Grandehamp, și domnul Chazelle, ministrul coloniilor, nu se hotărâseră chiar de bună voie să alcătuiască misiunea aceasta și să decreeze călătoria de studiu, ci fuseseră oarecum siliți de presiunea Camerei și de necesitatea de a pune capăt unui duel ororic care amenința să devină scandal.

Cu câteva luni în urmă, în legătură cu o dezbatere relativă la regiunea africană pe care Misiunea extraparlamentară avea mandat să exploreze, Camera se împărțise în două fracțiuni, egale numeric, și a căror luptă era condusă de doi lideri îndărjiți.

Unul din lideri se numea Barsac; celălalt Baudrières.

Primul, un bărbat grăsuliu, ba chiar cu un pic de burtică, purta în jurul feței o barbă neagră și stufoasă. Era un meridional din Provence, cu glas sonor și înzestrat, dacă nu cu darul oratoriei, cel, puțin cu o oarecare ușurință de a se exprima. Altminteri, era un bărbat vesel și simpatic.

Celălalt, reprezenta un departament din nord, și, dacă ni se îngăduie expresia aceasta îndrăzneață, îl reprezenta în lungime. Uscat la trup și la

față, cu o mustață subțire, pe oală, care îi accentua buzele subțiri, colțuros și dogmatic – el făcea parte din rasa oamenilor triști. Pe cât își deschidea sufletul pentru toți colegul său, pe atât trăia el de închis în sine, dezvăluindu-i-se cât mai puțin posibil, cu inima zăvorâtă ca lada cu bani a unui avar.

Deputați de multă vreme, amândoi se specializaseră în problemele coloniale, și erau socotiți de toți drept autorizați în materie. Totuși, trebuie spus, era, într-adevăr uimitor că studiile lor îndelungate îi duseseră la concluzii atât de opuse. Lucru sigur e că rareori cădeau amândoi de acord. Când Barsac trata o problemă oarecare, se putea paria că Baudrières va cere cuvântul ca să spună exact contrariul, în aşa fel, încât discursurile lor anulându-se reciproc, Camera se vedea nevoită să voteze în sensul indicat de minister.

Dar, de data aceasta, Barsac și Baudrières nu voiseră să cedeze nici cât negru sub unghie, și discuția nu mai lua sfârșit. Ea începuse de la un proiect de lege depus de Barsac, proiect tinzând să creeze cinci locuri de deputați pentru Senegambia, Guineea de Sus și partea Sudanului francez situată la vest de Niger, și să acorde dreptul de a vota, și chiar de a fi aleși, oamenilor de culoare, fără deosebire de rasă. Imediat, aşa cum avea obiceiul, Baudrières se ridicase cu putere împotriva tezei lui Barsac.²

Ministrul coloniilor se află în mare încurcătură. Nu știa căruia dintre cei doi pasionați oratori să-i dea dreptate.³

Cum ambii oratori mai sus pomeniți puteau, la rigoare, să găsească argumente favorabile cauzei lor în discursul ministrului, și unul și altul triumfară în aceeași măsură, iar discuțiile continuă până în clipa când un deputat, pierzându-și răbdarea, strigă în mijlocul zarvei:

— Dacă nu ne putem înțelege, să mergem la fața locului.

Domnul Chazelle răspunse că ținuturile acestea fuseseră atât de des explorate, încât nu se impunea necesitatea de a le mai descoperi încă o dată, dar că el era gata, totuși, să se supună vederilor Camerei, dacă aceasta socotea că o călătorie de studiu ar avea utilitate și că va fi fericit să se asocieze, în acest caz, la o asemenea acțiune, punând expediția sub conducerea aceluia dintre membri pe care Camera va binevoi să-l numească.

Propunerea a avut mult succes. Se votă pe loc, și ministrul fu invitat să alcătuiască o misiune care să străbată ținutul cuprins în bucla Nigerului și să

întocmească un raport pe baza căruia Camera să legifereze ulterior.

Dar acordul se realiză mai greu când fu vorba de numirea deputatului şef al misiunii. De două ori Barsac şi Baudrières obținură un număr de voturi matematic egal.

Trebuia, totuşi, să se ajungă la un rezultat.

— Ce Dumnezeu! Să fie numiți amândoi! exclamă unul din glumeții care nu lipsesc niciodată dintr-o adunare franceză.

Ideea fiind primită cu entuziasm de Camera care, fără îndoială, vedea în ea un mijloc de-a nu mai auzi timp de câteva luni vorbindu-se despre colonii, Barsac şi Baudrières fură aleși, urmând ca vîrsta să decidă care din doi să aibă întâietate. După verificarea vîrstei, privilegiul acesta îi reveni lui Barsac, născut cu trei zile înaintea adversarului său. Baudrières trebui deci să se resemneze și să nu-i fie decât adjunct, ceea ce îl măhni de moarte.

La această primă formătie a misiunii, guvernul mai adăugase apoi câteva persoane, mai puțin decorative, e drept, dar poate mai calificate, aşa că la sosirea în Conakry misiunea cuprindea în total șapte membri, inclusiv Barsac și Baudrières, primii numiți.

Printre alții, se remarcă doctorul Châtonnay, un mare medic și un medic înalt, căci era foarte savant și își ridică la un metru optzeci față voioasă, încununată cu un păr creț și alb ca zăpada – deși medicul n-avea încă cincizeci de ani – și tăiată de o mustață stufoasă, de aceeași culoare.

Doctorul Châtonnay, un om excelent, sensibil și vesel, râdea din te miri ce, cu un zgromot ca cel făcut de țâșnirea unor aburi.

Se mai putea remarcă apoi și domnul Isidore Tassiti, membru corespondent al Societății de geografie, un om mărunțel, uscat și tăios, geograf exclusiv și pasionat.

Ultimii membri ai misiunii, domnii Poncin, Quirieu și Heyrieux, toți trei funcționari în diverse ministere, treceau neobservați. Neavând nimic deosebit, ei erau oameni ca toți oamenii.

În jurul acestui nucleu oficial gravita, cât se poate de neoficial, un alt optulea călător. Acesta, un bărbat blond cu înfățișare energetică și hotărâtă, se numea Amédée Florence, și meseria lui constă din a informa cât poate mai bine marea cotidian *Expansiunea franceză* al cărui redactor activ și descurcăreț era.

Iată persoanele care debarcă în ziua aceea de 27 noiembrie de pe pachebotul *Touat* al Companiei Frayssinet.⁴

În virtutea acestui protocol, domnul Valdonne, escortat de principalii săi funcționari pe care avu grijă să-i prezinte, ură solemn, chiar la locul debarcării, bun venit oaspeților de seamă care îi picau, dacă nu din cer, cel puțin din largul oceanului. De altfel, ca să fim drepti cu el, trebuie spus că nu s-a lungit la vorbă și că scurta lui cuvântare a obținut un succes meritat.

Luând apoi cuvântul, în calitate de șef al misiunii, Barsac îi răspunse după cum urmează:

— Domnule guvernator, domnilor, rosti el cu un ton recunoscător – și cu un accent din Midi⁵ –⁶ după ce tuși ca să-și limpezească glasul, colegii mei și eu suntem adânc mișcați de cuvintele auzite acum. Cordialitatea primirii pe care ne-ați făcut-o e semn bun pentru noi, în momentul când începe în mod real o acțiune căreia n-am vrea să-i mai exagerăm greutățile. Noi știm că, sub generoasa administrare a metropolei, ținuturile acestea, odinioară explorate în mijlocul atâtore pericole de îndrăzneții pionieri ai patriei, cunosc în sfârșit pacea franceză, dacă binevoiți a-mi îngădui această expresie pompoasă împrumutată de la strămoșii noștri romani. Iată de ce, aici, în pragul acestui frumos oraș Conakry, înconjurați de nodurile dese ale compatrioților noștri, avem senzația că n-am părăsit Franța, și iată de ce, pătrunzând în interior, tot nu o vom părăsi, căci harnica populație a acestor ținuturi e de acum formată din cetățeni ai unei Franțe mărite și prelungite. Fie ca prezența noastră în mijlocul ei să le dea dovada griji veșnic treze a puterii publice! Fie ca ea să sporească și mai mult, dacă e cu puțință, dragostea față de patrie, devotamentul față de Republică.

Guvernatorul Valdonne dădu, după cum se obișnuiește, semnalul aplauzelor „spontane”, și în vreme ce Barsac făcea un pas înapoi Baudrières îl făcu imediat înainte.

În urma unor interminabile ședințe în cabinetul ministrului, se hotărâse că Baudrières să fie, nu sub-șef, ci șef-adjunct al expediției. Deci – o, misterioasă putere a cuvintelor! – de aici rezulta, pare-se, că dacă Barsac ia cuvântul într-o ceremonie oficială, Baudrières să-l ia imediat după el. Astfel fusese rezolvată spinoasa problemă a amorului propriu.

— Domnule guvernator, domnilor – începu Baudrières, intrerupând în felul acesta aplauzele care salutau sfârșitul discursului lui Barsac – mă

asociez din plin la frumoasele cuvinte ale eminentului meu coleg și prieten. Așa cum atât de bine a spus el, fiecare dintre noi își dă exact seama de greutățile și de primejdiile pe care ni le pot oferi explorarea noastră. Greutățile acestea ne vom strădui pe cât vom putea să le învingem. Iar primejdiile nu ne vor putea tulbura, căci între ele și noi se vor afla baionetele franceze. Fie-mi îngăduit, deci, să trimit, la primul pas făcut pe pământul Africii, un cordial salut escortei care va îndepărta de noi până și posibilitatea vreunei primejdii. Și, în privința aceasta, fiți siguri, domnilor, salutând mica noastră escortă, salut armata, căci nu e ea oare prezentă până și în persoana ultimului ostaș de pe stradă? Armatei îi trimit, cum spun, salutul meu. Armata deci, atât de scumpă tuturor inimilor franceze, e aceea care va participa la lucrările noastre, și, datorită ei, vor spori, prin neînsemnată noastră acțiune, aşa cum au sporit de atâtea ori în urma glorioaselor ei fapte, prestigiul patriei și măreția Republicii!

Din nou izbucniră aplauzele, la fel de dese și de „spontane” ca și mai adineauri; apoi oficialii porniră spre reședință, unde principaliii membri ai misiunii aveau să fie găzduiți în cele trei zile destinate punerii la punct a ultimelor amănunte ale programului expediției.

Programul acesta era vast. Regiunea care interesa proiectul de lege a lui Barsac depășește un milion cinci sute de mii de kilometri pătrați. E cam de trei ori cât suprafața Franței. Dacă era imposibil să fie vizitate toate punctele acestei immense întinderi, cel puțin fusese trasat un itinerar destul de capricios, pentru ca impresiile căpătate până la urmă de exploratori să aibă oarecare șanse de a fi conforme realității. În fapt, itinerarul se întindea pe mai mult de două mii cinci sute de kilometri pentru unii membri ai misiunii, și pe aproape trei mii cinci sute pentru ceilalți.

Într-adevăr, pe drum expediția trebuia să se împartă în două, pentru a-și putea extinde cât mai mult câmpul de cercetare. Plecând din Conakry, urma să se meargă mai întâi până la Kankan, prin Uossu, Timbo, centru important al Foutei-Djalon meridionale, și Kurussa, localitate așezată pe Niger, nu departe de izvor.

De la Kankan, urmău să fie străbătute – prin Foraba, Forabakuru și Tiola-Uasulu și Kenedugu, până la Sikasso, capitala acestui din urmă ținut.

La Sikasso, la 1100 kilometri de mare, expediția urma să se împartă în două. O parte, condusă de Baudrières, avea să coboare spre sud, să se îndrepte spre ținutul Kong și să ajungă în capitala acestuia, prin Sitardugu,

Niambuambo și alte diverse aşezări mai mult sau mai puțin importante. De la Kong, avea să cerceteze prin Baule, ca să atingă, în sfârșit, la Grand-Bassam, Coasta de Fildeș. Cealaltă parte, cu Barsac, aveau să-și continue, dimpotrivă, drumul spre est, să treacă prin Uaghadugu și să întâlnească Nigerul la Saye; apoi mergând paralel cu fluviul, aveau să străbată Mossi și, în sfârșit, prin Gurma și Borgu, să iasă la Kotonu, punctul ei terminus, pe coasta Dahomeyului.

Ținând seama de ocolorile și de întârzierile inevitabile, se socotea că întreaga călătorie avea să dureze cel puțin opt luni pentru prima parte a expediției, și zece până la douăsprezece luni pentru a doua parte. Pornind împreună, la 1 decembrie, din Conakry, Baudrières nu putea să ajungă la Grand-Bassam înainte de 1 august, iar Barsac nu putea să ajungă înainte de 1 octombrie la Kotonu.

Era vorba deci de o lungă călătorie. Și totuși, domnul Isidore Tassin nu se putea lăuda că drumul acesta îi va îngădui să stabilească vreun important adevăr geografic necunoscut până la el. La drept vorbind, prezența unui membru corespondent al Societății de geografie nu prea își avea rostul, speranța de a descoperi bucla Nigerului fiind la fel de puțin realizabilă ca și aceea de a descoperi America. Dar domnul Tassin nu era lacom. Globul fiind străbătut în toate direcțiile, el socotea că trebuie să te mulțumești cu puțin.

Și ca un înțelept gândeа el când își limita astfel ambițiile. Bucla Nigerului încetase de multă vreme să mai fie ținutul înaccesibil și misterios care fusese timp de atâtia ani. După doctorul german Barth, care o străbătu primul, în 1853 și 1854, o mulțime de cutezători o cuceriseră treptat. Astfel, în 1887, locotenentul de marină Caron și autorul unei explorări mărețe în toate privințele, căpitanul Binger; în 1889, locotenentul de marină Jaime; în 1890, doctorul Crozat; în 1891, căpitanul Monteil, în 1893 și 1894 muriră glorios locotenentul Aube și colonelul Bonnier, și avu loc cucerirea Tombuctu⁷-ului de către locotenentul Boiteux, ajuns curând, din urmă, de maiorul Joffre. În același an 1894 și în 1895, urmară căpitanul Toutée și locotenentul Targe; în 1896, locotenentul de marină Hourst și atâtia alții, ca să se ajungă la campania în decursul căreia, în 1898, colonelul Audéoud cucerí Kong și doborâ puterea lui Samory. De atunci, Sudanul apusean încetează de a mai merita epitetul de sălbatic; administrația urmează

cuceririi, posturile se înmulțesc, asigurând într-un mod din ce în ce mai temeinic domniația franceză.

În momentul când misiunea extraparlamentară urma să pătrundă, la rândul ei, în ținuturile acestea, pacificarea nu era încă deplină, dar securitatea sporișe și existau toate motivele să se speră că întreaga călătorie va putea fi îndeplinită, dacă nu fără incidente, căci fără accidente, și că totul se va reduce la o plimbare printre populațiile pașnice pe care Barsac le socotea coapte pentru a gusta bucuriile politiciei electorale.

Plecarea era fixată pentru 1 decembrie.

În ajunul plecării, 30 noiembrie, un dîneu oficial avea să-i reunească pentru ultima oară pe membrii misiunii la masa guvernatorului. După dîneul acesta urmău să fie rostite toasturile, aşa cum se obişnuiește, cu acompaniamentul obligatoriu al imnului național, și să fie făcute ultimele urări pentru reușita expediției și pentru gloria Republicii.

În ziua aceea, Barsac, obosit de umblet prin Conakry sub un soare de foc, abia se întorsese în camera lui și-și făcea vânt, fericit, așteptând ora când trebuia să-și îmbrace costumul de gală, de care nicio temperatură n-ar putea scuti o persoană oficială în exercițiul funcțiunii; tocmai atunci plantonul, un reangajat din armata colonială, „om cu multă experiență”, veni să-l anunțe că două persoane cereau să fie primite.

— Care sunt? întrebă Barsac.

Plantonul făcu un gest care arăta că nu știe.

— Un tip, cu dama lui, spuse el simplu.

— Coloniști?...

— După cum umblă, n-aș crede, răsunse plantonul. Tipul e înalt, cu bila goală...

— Bilă?...

— Adică e chel. Poartă favoriți blonzi și are niște ochi ca niște mingi.

— Faci niște imagini!... și doamna?

— Dama?!?

— Da. Cum e?... Tânără?...

— Mda...

— Frumoasă?

— Da, și înțolită foc!...

Barsac își răsuci instinctiv mustața și spuse:

— Poftește-i înăuntru.

Dând ordinul acesta el aruncă, fără să-și dea seama, o privire spre oglinda care îi reflecta silueta durdulie. Dacă nu i-ar fi fost gândurile la altceva, ar fi putut constata atunci că pendula arăta ora șase. Înând seama de diferența longitudinilor, era exact clipa în care se începea atacul Agenției DK a lui Central Bank, atac despre care s-a vorbit în primul capitol al povestirii de față.

Vizitatorii, un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, urmat de-o Tânără între douăzeci și douăzeci și cinci de ani, fură introduși în camera în care Barsac gusta plăcerile odihnei, înainte de a merge să înfrunte osteneala unui dîneu oficial.

Bărbatul era, într-adevăr, foarte înalt. Două picioare interminabile suportau un trunchi relativ mic, terminat printr-un gât lung și osos, piedestal pentru un cap modelat în înălțime. Dacă ochii nu-i erau ca niște mingi, după cum afirmase plantonul abuzând de imagini exagerate, nu se putea totuși contesta faptul că erau bulbucați, și nici că nasul nu-i era gros, nici că buzele nu-i erau groase și lipsite de mustăți, căci un brici nemilos le răsesese. Dimpotrivă, niște favoriți scurți, după modelul clasic atribuit austriecilor, și o cunună de păr bulat înconjurând baza unui craniu minunat de chel și de lucios, permiteau să se afirme că plantonului îi lipsea precizia în alegerea calificativelor. Blond, spusese el. Cuvântul nu era exact. La drept vorbind, personajul era roșcovan.

Portretul acesta ne-ar scuti, la nevoie, să mai spunem că noul venit era urât, dacă nu s-ar cuveni să adăugăm urâteniei acesteia epitetul de simpatic. Buzele lui groase exprimau, într-adevăr, sinceritatea, iar în ochi îi licărea bunătatea aceea şireată căreia părinții noștri îi dăduseră încântătorul nume de „bonomie”.

După el venea Tânără fată. Trebuie recunoscut că, numind-o frumoasă, de data aceasta plantonul nu exagerase de loc. Înaltă, subțire, cu talia elegantă, cu buze rumene și cu dinți minunați, cu nasul fin și drept, cu ochii mari și cu sprâncenele admirabil arcuite, cu un păr bogat de un negru ca de cerneală, cu toate trăsăturile de o regularitate impecabilă, Tânără era de o frumusețe desăvârșită.

După ce Barsac le oferi scaune vizitatorilor săi, bărbatul, după cum se cuvine, luă cuvântul:

— Să ne iertați, domnule deputat, că am venit să vă deranjăm, și, fiindcă nu putem face altfel, să ne scuzați că vă vom spune noi înșine cine suntem.

Mă numesc, dar dați-mi voie să adaug, după cum obișnuiesc: am regretul să mă numesc, căci numele meu e ridicol, Agenor de Saint-Bérain, proprietar, celibatar și cetățean al orașului Rennes.

După ce-și debită astfel starea civilă, Agenor de Saint-Bérain făcu o mică pauză, apoi, ajutându-se cu un gest, își prezintă însوțitoarea:

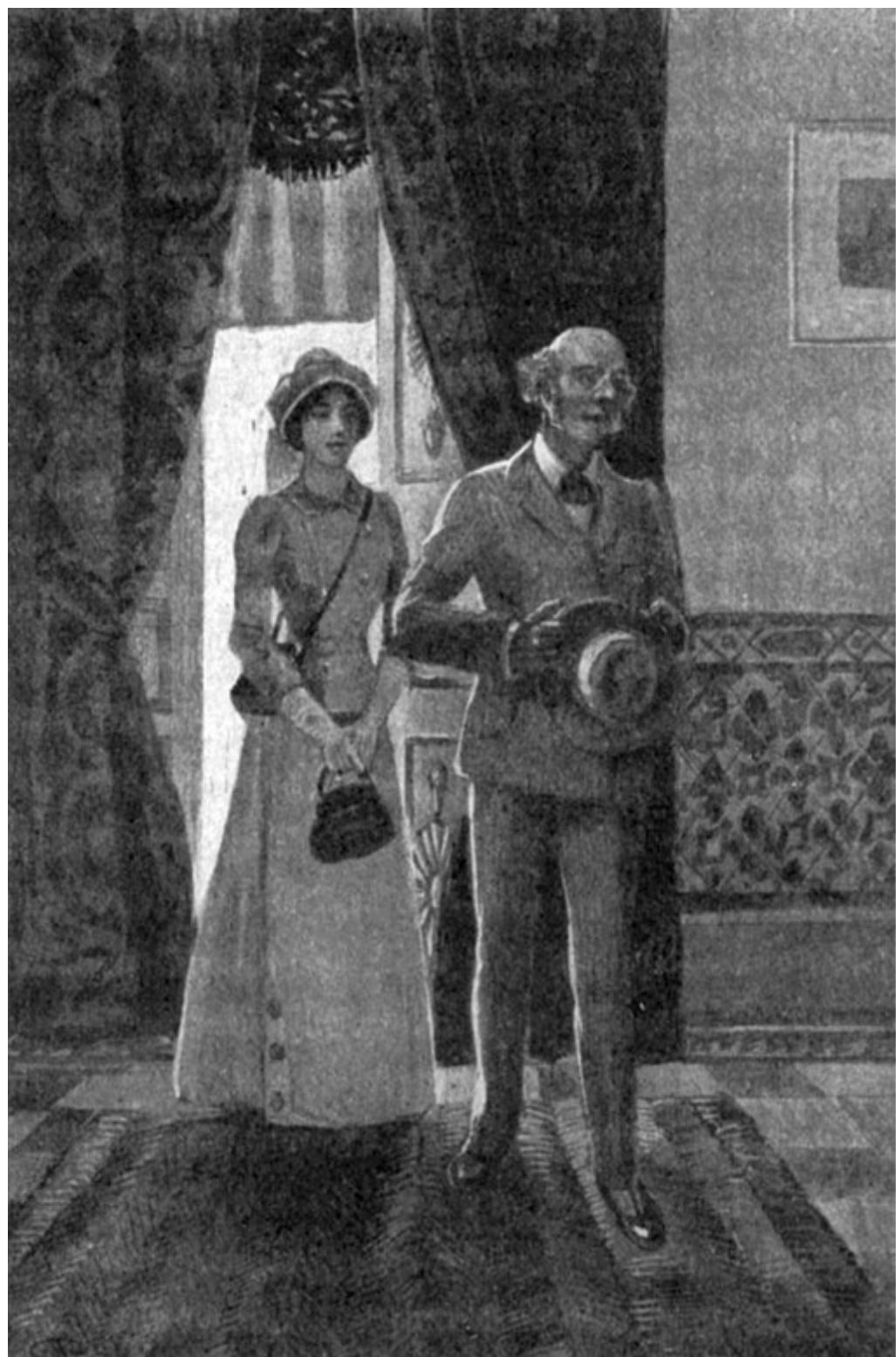
— Domnișoara Jane Mornas, mătușa mea.

— Mătușa dumitale? repetă Barsac.

— Da. Domnișoara Mornas mi-e mătușă pe cât poate cineva să fie mătușa cuiva, afirmă Agenor de Saint-Bérain, pe când un zâmbet voios lumina buzele tinerei fete.

În clipa aceea, păru că se ivește o rază de soare. Frumoasa ei față, al cărei singur cusur era poate expresia prea serioasă, părea iluminată.

— Domnul de Saint-Bérain, explică ea cu un ușor accent englezesc, ține grozav la titlul său de nepot și nu scapă niciun prilej să arate gradul nostru real de

rudenie...

— Astă mă întinerește, o întrerupse nepotul.

— Dar – continuă Jane Mornas – după ce produce efectul și după ce dreptul său legal e bine stabilit, el acceptă să inverseze rolurile și să redevină unchiul Agenor, ceea ce, printr-o înțelegere familială, a fost totdeauna, de când m-am născut.

— Și ceea ce se potrivește mai bine cu vârsta mea, explică unchiul-nepot. Dar să trecem peste asta, și, acum, când prezentările au fost făcute, îngăduiți-mi, domnule deputat să ajung la motivul vizitei noastre. Domnișoara Mornas și eu, suntem, aşa cum ne vedeați, exploratori. Mătușa mea nepoată e o călătoare foarte curajoasă, și eu, ca un bun unchi-nepot, m-am lăsat tărât de ea până pe meleagurile acestea depărtate. Intenția noastră nu e să rămânem la Conakry, ci să ne aventurăm în interior, căutând emoții și priveliști noi. Ne-am terminat pregătirile și eram gata de plecare când am aflat că o misiune avea să urmeze, sub conducerea dumneavoastră, o rută identică cu a noastră. I-am atras atunci atenția domnișoarei Mornas că, oricât de liniștită ar fi țara aceasta, mi se pare preferabil să ne alipim misiunii, dacă ea va binevoi să ne primească. Am venit deci să vă cerem învoirea de-a face drumul împreună cu dumneavoastră.

— În principiu, nu văd ce-aș putea să am împotrivă, răsunse Barsac, dar, înțelegeți, trebuie să-mi consult și colegii.

— E foarte firesc, aproba Saint-Béain.

— Poate că ei se vor teme ca prezența unei femei să nu ne întârzie mersul și să nu fie cam nepotrivită pentru executarea programului care ni s-a trasat, sugeră Barsac. În cazul acesta...

— Să n-aibă teamă, spuse unchiul Agenor. Domnișoara Mornas e un adevărat bărbat. Și vă cere ea însăși să n-o tratați ca pe o colegă, ci ca pe un coleg.

— Sigur! aproba Jane Mornas. Voi mai adăuga că nici din punct de vedere material nu vă vom stingheri cu nimic. Avem și noi hamali. Nu ne lipsește nimic, avem până și doi negri bambara, doi foști tiraliori senegalezi, pe care i-am angajat ca ghizi și tălmaci. Vedeați că ne puteți primi fără teamă...

— În aceste condiții, într-adevăr... recunosc Barsac. În sfârșit, voi vorbi chiar astă-seară cu colegii mei, și, dacă sunt de aceeași părere, s-a făcut. Unde aș putea să vă dau răspunsul definitiv?

— Mâine, în momentul plecării, căci mâine, oricum, plecăm din Conakry.

După ce se înțeleseră astfel, vizitatorii plecară.

La dineul guvernatorului, Barsac transmise, într-adevăr, colegilor săi cererea care îi fusesese făcută. Ia fu primită în mod favorabil. Singur Baudrières socoti că trebuie să facă unele rezerve. Ce-i drept, nu refuză să accepte cererea frumoasei tovarășe de drum, căreia Barsac îi luă apărarea cu o căldură poate mai mare decât ar fi fost strict necesar, dar, în sfârșit, manifestă oarecare ezitări. Întâmplarea i se părea suspectă. Era oare admisibil ca o Tânără fată să se aventureze într-o asemenea călătorie? Nu, cu siguranță, motivul nu era serios și se putea bănui că el acoperea adevăratul scop. Acestea spuse, nu era îndreptățit să se teamă că cererea ascundea vreo cursă? Ba cine știe chiar, dacă nu exista vreo legătură între ea și zvonurile misterioase pomenite cu atâta discreție de ministru, la tribuna Camerei?

Ceilalți îl liniștiră pe Baudrières, râzând.

— Eu nu-l cunosc încă personal pe domnul de Saint-Béain, și nici pe domnișoara Mornas, declară domnul Valdonne, dar, de două săptămâni de când se află la Conakry, le-am remarcat prezența.

— Cred și eu! făcu Barsac, convins.

— Da, Tânără fată e foarte frumoasă, aproba domnul Valdonne. Au sosit amândoi, pe cât mi s-a spus, de la Saint-Louis din Senegal, cu nava care deservește coasta și, oricât de ciudat ar părea, impresia mea e că fac o simplă călătorie de plăcere, aşa cum i-au și spus domnului Barsac. În ceea ce mă privește, cred că nimic nu vă împiedică să le dați satisfacție.

Părerea locotenentului guvernator îνvinse fără altă împotrivire.

Astfel, misiunea condusă de Barsac mai spori cu doi recruți și se ridică la un total de zece membri, socotindu-l și pe Amédée Florence, reporter al *Expansiunii franceze*, dar lăsând la o parte hamalii și militarii. Si astfel soarta îi fu prietică, a doua zi dimineață, lui Pierre Marcenay, căpitan de infanterie colonială și comandant al escortei, îngăduindu-i să i-o ia înainte lui Barsac în momentul când acesta se repezea, pe cât poate să se repeată un om la patruzeci de ani, care mai are și un pic de burtă, s-o ajute pe domnișoara Mornas să încalece.

— *Armis cedat insigne⁸*, spuse, arătând cu degetul locul gol al eșarfei de deputat, Barsac, din al cărui studiu nu lipsea limba latină.

Dar se vedea cât de colo că nu era mulțumit.

Capitolul III

Lord Buxton Glenor

În momentul când începe povestirea noastră, trecuseră mulți ani de când lordul Buxton nu mai ieșea din casă, trecuseră mulți ani de când poarta castelului Glenor, unde locuia el, în inima Angliei, lângă orășelul Uttoxeter, nu se mai deschisese pentru niciun oaspete, iar ferestrele apartamentelor lui particulare rămăseseră cu îndărătnicie închise. Sihăstria lordului Buxton era totală, absolută, de când avusese loc drama care îi pătase onoarea familiei, îi murdărise numele, îi zdrobise viața.

Cu mai bine de șaizeci de ani înaintea întâmplărilor pe care le-am povestit, lordul Buxton, proaspăt ieșit din Școala militară, intra în hora lumii prin poarta cea mare, căci moștenise de la strămoșii săi avere, onoare nepătată și glorie.

Istoria familiei Buxton se confundă, într-adevăr, cu însăși istoria Angliei, pentru care a curs atât de des generosul sânge al membrilor ei. Într-o vreme când cuvântul patrie nu dobândise încă valoarea pe care o îndelungă viață națională i-a dăruit-o, ideea de patrie era adânc întipărită în inima bărbaților din familia Buxton, care, venită o dată cu normanzii cuceritori, nu trăise decât pentru spadă, și prin spadă pusă în slujba țării. De-a lungul veacurilor, nicio slăbiciune nu-i micșorase strălucirea numelui, nicio pată nu-i mânjise blazonul.

Edward Alan Buxton era vrednicul urmaș al acestui sir de viteji. Ca și strămoșii săi, el nu-și putea închipui că viața ar putea să aibă alt scop în afară de cultul onoarei, apărată cu sălbăticie, și de dragostea pătimășă față de patrie. Dacă atavismul, ereditatea, sau oricum s-ar numi fenomenul misterios care face ca fiii să le semene părinților, n-ar fi fost suficient să-i insufle aceste principii, i le-ar fi vîrât în cap educația. Istoria Angliei, plină de gloria strămoșilor săi, i-ar fi stârnit neapărat dorința de a se purta cu egală vrednicie, dacă nu cu și mai multă decât ei.

La douăzeci și doi de ani, el se însura cu o Tânără aparținând uneia din cele mai bune familii ale Angliei, iar la un an după căsătorie soția îi născu o fată. Aceasta însemnă o decepție pentru Edward Buxton, care aștepta nerăbdător nașterea unui al doilea copil.

Și așteptă timp de douăzeci de ani. Numai după acest lung interval, lady Buxton, a cărei sănătate fusese grav zdruncinată la prima naștere, îi dărui fiul atât de dorit, care primi numele de George, pe când, aproape în același timp, fiica ei, recent căsătorită cu un francez, domnul de Saint-Bérain, aducea pe lume un băiat care primi numele de Agenor și care, patruzeci de ani mai târziu, avea, după cum știm, să i se prezinte deputatului Barsac.

Mai trecuă cinci ani, și lord Glenor avu un al doilea fiu, Lewis Robert, pe care, după treizeci și cinci de ani, destinul trebuia să-l amestece, într-un mod atât de supărător, în drama de la Central Bank, cu care a început povestirea de față.

Marea fericire de-a avea un al doilea fiu, adică un al doilea continuator al numelui, fu însotită de cele mai cumplite nenorociri. Nașterea fiului costă viața mamei, și lordul Buxton o văzu pierind pentru totdeauna pe aceea care, timp de peste un sfert de veac, îi fusese soție.

Izbit, într-un mod atât de brutal, lord Buxton se clătină sub lovitură. Deprimat, descurajat, el renunță la orice fel de ambiție, și, cu toate că mai era încă destul de Tânăr, părăsi marina unde servea încă de la ieșirea din școală, și unde se afla pe pragul de a dobândi cele mai înalte grade.

Multă vreme după marea nenorocire, lord Buxton trăi încis în sine; apoi, trecerea vremii alinându-i imensa durere, el încercă, după nouă ani de viață însigurată, să-și refacă traiul și căminul distrus, însurându-se cu văduva unui tovarăș de arme, Marguerite Ferney, care îi aduse în căsnicie, drept singură avere, un fiu, William, pe atunci în vîrstă de șaisprezece ani.

Dar ursita hotărâse ca lord Glenor să îmbătrânească singur și să ajungă singur la capătul vieții. Câțiva ani mai târziu, i se născu un al patrulea copil, o fată care primi numele de Jane, iar el rămase văduv pentru a doua oară.

Lord Glenor trecuse atunci de șaizeci de ani. La vîrstă aceea nu se mai putea gândi să-și refacă viața. Lovit atât de crud și cu atâta îndărjire în ce avea mai drag pe lume, el se dedică numai îndatoririlor sale de tată. Dacă prima fiică, doamna de Saint-Bérain, scăpase de multă vreme de sub supravegherea lui, în schimb îi mai rămâneau patru copii, dintre care cel mai vîrstnic abia împlinise douăzeci de ani, copiii lăsați de cele două soții răposate, căci, în inima sa, lord Glenor nu-l despărțea pe William Ferney de cei doi băieți și de fată, născuți din sângele lui.

Dar soarta nu-și încheiașe loviturile, lord Glenor avea să mai cunoască dureri pe lângă care cele îndurate până atunci aveau să i se pară foarte

ușoare.

Primele necazuri pe care i le rezerva viitorul îi veniră tocmai de la William Ferney, fiul răposatei, pe care el îl iubea ca și cum ar fi fost al lui. Viclean, dușmănos, prefăcut, Tânărul nu răspunse la dragostea arătată și rămase izolat în mijlocul familiei care îi deschidea atât de larg casa și inima. El rămase nesimțitor la toate dovezile de dragoste arătate și cu cât se interesau mai mult de el, cu atât se retrăgea mai sălbatic, cu cât i se arăta mai multă prietenie, cu atât părea să-i urască mai mult pe cei din preajma lui.

Invidia, o invidie fără margini, o invidie furioasă, îi rodea inima lui William Ferney. Sentimentul acesta atât de respingător el îl simțise din prima zi când intrase cu maică-sa în castelul Glenor. Atunci i se ivise imediat în minte comparația între soarta care îi aștepta pe fiii lordului, și a soartei care îl aștepta pe el, William Ferney. De atunci, se născuse în el o ură violentă împotriva lui George și Lewis, moștenitorii lordului Buxton, care într-o bună zi aveau să fie bogăți, pe când urmașul dezmoștenit al Marguerite Ferney avea să rămână sărac.

Ura îi spori și mai mult când se născu Jane, sora lui după mamă, și care avea să-și aibă, într-o bună zi, partea ei din avere de la care el avea să fie exclus sau din care avea să primească din milă o părticică infimă. Iar ura lui nu mai cunoscu margini când îi muri mama și când dispără astfel singura ființă care avusese norocul să găsească drumul spre inima aceasta înveninată.

Nimic nu-l domoli, nici prietenia frătească a celor doi fii ai lordului Buxton, nici părinteasca grija a acestuia din urmă. Din zi în zi, invidiosul se retrase și mai mult, își făcu și mai mult o viață personală ale cărei taine erau date la iveală numai de scandalurile izbucnite unul după altul. Astfel, se află că William Ferney se legase cu tinerii cei mai stricați și că își alesese prietenii de plăceri în partea cea mai puțin recomandabilă a populației Londrei.

Zvonuri despre purtările lui ajunseră la urechile lordului Buxton, care se ostenei zadarnic să-i facă mustrări inutile. Curând, veniră polițele, pe care la început lordul le achită, în amintirea răposatei soții, dar cărora datoria îi impuse curând să le pună capăt.

Redus astfel la rații neînsemnate, William Ferney nu-și schimbă de loc felul de trai. Lumea se întreba de unde și-o fi procurând mijloacele necesare,

când fu prezentată la castelul Glenor o poliță pentru o sumă imensă, pe care figura semnatura lordului Buxton imitată cu dibăcie.

Acesta plăti fără să spună un cuvânt, dar, neputând să trăiască alături de un falsificator, îl chemă pe vinovat și-l alungă din casa lui, asigurându-i totodată un venit lunar destul de serios.

William Ferney ascultă cu același aer batjocoritor și mustrările și sfaturile; apoi, fără să răspundă o vorbă, fără să se atingă măcar de prima rată a venitului său, părăsi castelul Glenor și dispără.

Ce devenise el, lordul Buxton nu știa în momentul când începe povestirea de față. De atunci nu mai auzise niciodată vorbindu-se despre William și, încetul cu încetul, în decursul anilor, amintirea aceasta dureroasă i se mai șterse din minte.

Din fericire, adevărații lui copii îi aduceau tot atâtea mulțumiri câte necazuri îi pricinuise copilul străin. Pe când acesta din urmă pleca fără întoarcere, fiul cel mare, George, continuând glorioasa tradiție a familiei părăsea ca premiant școala din Ascott, și se înrola în armată, dornic de aventuri coloniale. Spre marele regret al lordului Buxton, al doilea fiu, Lewis, vădea gusturi mai puțin războinice, dar în toate celelalte privințe rămânea vrednic de dragostea lui. Lewis era un băiat grav, metodic, unul din caracterele acelea serioase pe care te poți bizui.

În decursul anilor de după plecarea lui William, pe când amintirea fugarului se ștergea treptat, viața celor doi tineri se desfășura pe un drum drept și logic. Lewis, vădind vocație pentru afaceri, intrase la Central Bank unde se bucura de o înaltă prețuire și urca treptele ierarhice ale acestei colosale instituții, căreia, după cum se credea, într-o bună zi avea să-i devină stăpân. În acest timp, George, trecând din colonie în colonie, devinea un fel de erou și-și cucerea galioanele cu vârful spadei.

Lord Buxton credea deci că isprăvise cu necazurile și, ajuns la bătrânețe, nu mai vedea decât perspective fericite, când o nenorocire, mult mai groaznică decât cele îndurate până atunci, se abătu asupra lui. De data aceasta ea nu-i lovea numai inima, ci și onoarea, onoarea nepătată a Glenorilor, al căror nume avea să fie terfelit pe veci de cea mai josnică trădare.

Poate că, deși s-a scurs multă vreme de atunci, cititorul își mai reamintește cumplita dramă al cărei trist erou a fost fiul cel mare al lordului Glenor.

George Buxton, pus în disponibilitate din punct de vedere militar, se afla pe atunci în slujba unei mari companii de explorare. De doi ani, el străbătea, pentru compania aceasta, în fruntea trupelor pe jumătate plătite de ea, teritoriul tribului aşanti, când veni pe neaşteptate veste că, transformându-se în şef de bandă, el se răzvrătise pe faţă împotriva țării sale. Pe atunci veste căzu cu brutalitatea unui trăsnet, și lumea cunoșcu în același timp și răzvrătirea și pedepsirea ei necruțătoare. Se află și de trădarea căpitanului Buxton și a oamenilor săi transformați în aventurieri, și de jafurile, neleguiurile și actele de cruzime de care se făcuseră vinovați, și de reprimarea care urmase imediat crimei.

Ziarele au povestit drama desfășurată atunci. Ele i-au notat peripețiile; au descris banda rebelilor urmărită fără răgaz și fărâmîțându-se treptat în fața soldaților trimiși împotriva ei; au povestit cum căpitanul Buxton, împins cu forță împreună cu câțiva din oamenii săi pe teritoriul aliat atunci în zona de influență franceză, fusese, în sfârșit, ajuns din urmă în apropierea satului Kubo, la poalele munților Hombori, și ucis de la prima salvă. Nu există cătun să nu fi aflat despre moartea comandanțului trupelor engleze, doborât de friguri pe când se reîntorcea spre coastă, după ce-și îndeplinise trista lui îndatorire; nu există cătun să nu fi aflat despre uciderea șefului răzvrătit și a majoritatii complicitelor săi, despre împrăștierea celorlalți și despre înăbușirea în fașă a ticăloasei și himericei lor încercări. Dacă pedepsirea costase scump, în schimb fusese totală și rapidă.

Ne amintim emoția care zgudui Anglia când se află despre această uimitoare aventură. Apoi emoția se potoli și un văl de uitare se lăsa cu încetul peste cei morți.

Dar mai rămase cel puțin un loc în care amintirea stăruia. Locul acesta fu castelul lordului Buxton.

Lord Glenor, pe atunci în vîrstă de aproape șaptezeci și cinci de ani, primi lovitura aşa cum uneori arborii cei mari primesc trăsnetul; se întâmplă ca fluidul electric să-i lovească în creștet, să le roadă inima până la rădăcini, apoi să se piardă în pământ, nelăsând în urmă decât un colos de scoarță, mereu în picioare, a cărui devastare interioară nici n-ai bănuie-o, dar care în realitate e gol și va fi răsturnat de primul vînt mai puternic.

Așa se întâmplă și cu bătrânul marină. Lovit totodată și în dragostea pasionată pentru fiul său și în onoarea care îi era și mai scumpă, el nu se cătină sub lovitură, și abia dacă paloarea feței îi trăda durerea. Fără să pună

o întrebare, fără să rostească un cuvânt despre marea nenorocire întâmplată, el se închise într-o singurătate trufașă și în orgoliul tăcerii.

Din ziua aceea nimeni nu-l mai văzu făcându-și, după obicei, plimbarea zilnică. Din ziua aceea, lordul rămase închis, aproape nemîșcat, mut și singur, în casa lui închisă pentru toți, până și pentru cei mai dragi prieteni.

Singur? Nu chiar de tot. Trei ființe mai vegheau cu schimbul în preajma lui, găsind în venerația pe care el le-o inspira curajul de a îndura viața aceasta înfricoșătoare lângă o statuie vie, lângă un spectru al cărui trup păstrase toată vigoarea omului matur, dar care se zidise, din propria lui voință, într-o veșnică tăcere.

Mai întâi, al doilea fiu, Lewis Robert Buxton, nu uita să vină în fiecare săptămână la castelul Glenor, pentru a-și petrece acolo ziua liberă lăsată de slujba lui de la Central Bank.

Apoi mai era nepotul, Agenor de Saint-Bérain, care încerca să înveselească, cu buna lui dispoziție naturală, castelul acesta sumbru ca o mănăstire.

Încă de pe timpul uluitoarei trădări a lui George Buxton, Agenor de Saint-Bérain semăna punct cu punct cu schița puțin măgulitoare pe care am făcut-o înfățișării lui fizice dar, sufletește, era un Tânăr minunat, servabil, îndatoritor, cu inima sensibilă și de-o cinste de neabătut.

Trei semne particulare îl deosebeau de restul oamenilor: era distrat într-o măsură de necrezut, avea o patimă nesăbuită – și altminteri destul de nefericită – pentru pescuitul cu undița, și, mai presus de toate, o ură sălbatică împotriva sexului slab.

Posesor al unei frumoase averi moștenită de la părinții săi, morți amândoi, și deci independent, el părăsise Franța de cum aflase despre drama care îi lovea bunicul, și se instalase într-o vilă vecină cu castelul Glenor, unde își petrecea, de altfel, cea mai mare parte a timpului.

Vila se afla într-o grădină străbătută de un râu, în care Agenor își arunca undițele cu o ardoare pe cât de vie, pe atât de inexplicabilă. Într-adevăr, de ce punea atâta pasiune în sportul acesta, când gândul îi era totdeauna la altceva și când toți peștii din lume puteau să „muște” fără ca el să observe mișcarea plutei? Și chiar dacă, de altfel, vreun pui de mreană, vreun oblete sau vreun ghigoră, mai încăpățânat decât era pescarul distrat, se prindea singur în cărlig, la ce i-ar fi folosit sensibilului Agenor care fără îndoială că s-ar fi grăbit să arunce peștișorul în apă, cerându-i poate chiar scuze?

Agenor, după cum am spus, era un băiat bun.

Și ce holtei neînduplecăt era! Oricui voia să-l asculte, el își mărturisea disprețul față de femei. Pe seama acestora Agenor punea toate defectele, toate viciile, „înșelătoare, perfide, mincinoase, nemaipomenit de risipitoare”, rostea el de obicei, fără să mai pomenim celelalte epite insultătoare pe care le găsea totdeauna din belșug.

Când era sfătuit să se însoare, Agenor exclama:

— Eu să mă însor cu vreuna din necredincioasele și ușuraticele astea?

Dar dacă sfătuitorul stăruia, Agenor declara cu seriozitate:

— N-am să cred în dragostea vreunei femei decât atunci când am s-o văd murind de deznađejde pe mormântul meu.

Condiția aceasta fiind irealizabilă, se putea paria că Agenor va rămâne pururi holtei.

Și totuși, lipsa de simpatie, pe care o manifesta față de sexul frumos, suferea o excepție. Privilegiata era Jane Buxton, ultima dintre copiii lordului Glenor, mătușa lui Agenor, dar o mătușă cu cincisprezece-douăzeci de ani mai mică decât el, o mătușă pe care Agenor o cunoscuse pe când ea era de-o șchioapă și căreia îi îndrumase primii pași, iar când nefericitul lord se despărțise de lume, o luase sub protecția lui. Agenor îi purta Janei o dragoste cu adevărat părintească, un sentiment profund, la care Tânăra fată, de altfel, îi răspundeau din plin. În principiu, el era mentorul, dar, în fapt, făcea tot ce voia discipolul său. Agenor și Jane erau veșnic nedespărțiți. Ieșeau împreună, străbăteau câmpiiile pe jos sau călare, vâsleau, vânau, practicau toate sporturile, ceea ce îl îndreptățea pe bătrânul nepot să spună despre Tânăra lui mătușă că era crescută ca un băiat: „O să vedeți că până la urmă scot bărbat din ea”.

Jane Buxton era a treia persoană care se dedicase îngrijirii bătrânlui lord, încunjurându-i trista bătrânețe cu o grijă aproape maternă. Jane și-ar fi dat viața ca să-l vadă zâmbind. Ideea de a aduce un pic de fericire în inima chinuită a tatălui ei n-o părăsea nicio clipă. Acesta era unicul scop al gândurilor, al tuturor faptelor Janei.

Când se petrecuse drama în care fratele ei își găsise moartea, Jane își văzuse tatăl plângându-și mai mult numele terfelit, mai mult onoarea batjocorită, decât sfârșitul nenorocit al unui fiu lovit de o pedeapsă dreaptă. Ea, dimpotrivă, nu plânsese.

Și asta nu fiindcă n-ar fi mișcat-o moartea unui frate drag și pata cu care o asemenea crimă murdărea onoarea familiei. Dar, o dată cu durerea și mai tare decât durerea, inima ei cunoscuse revolta. Cum! Lewis și tatăl ei credeau atât de lesne în vinovăția lui George! Fără control, fără anchetă personală, ei acceptau ca dovedite niște acuzații venite din depărtatele colonii! Ce importantă aveau rapoartele oficiale? Împotriva acestor rapoarte, împotriva evidenței însăși se ridică tot trecutul lui George. Un frate atât de drept, de bun, de curat, a cărui viață întreagă dovedea eroism și bunăcredință, era imposibil să fi devenit trădător! Chiar dacă toată lumea să ar lepăda de bietul mort, ea, cel puțin, îi va cinsti memoria, iar încrederea în el nu-i va slăbi niciodată.

Timpul nu făcu decât să întărească această primă impresie a Janei Buxton. Pe măsură ce zilele se scurgeau, convingerea despre nevinovăția fratelui îi devinea și mai înflăcărată, deși n-o putea sprijini pe nicio dovadă. Și, în sfârșit, veni clipa – peste câțiva ani de la dramă – când Jane îndrăzni să rupă pentru prima oară tăcerea absolută pe care, printr-o înțelegere tacită, toți cei de la castel o păstrau cu privire la tragedia de la Kubo.

— Unchiule... spuse ea în ziua aceea, adresându-i-se astfel lui Agenor de Saint-Bérain.

Deși în realitate Agenor îi era nepot, între ei exista convenția ca în practică să răstoarne ordinea rudeniei, pentru a o face mai potrivită cu vârstele lor. Iată de ce Agenor o numea de obicei pe Jane nepoată, pe când Jane îi dăruia titlul de unchi. Și totdeauna era aşa...

Cu o singură excepție, totuși.

Dacă se întâmpla, cine știe cum, ca „unchiul” să-i dea pseudonepoatei motive de plângere întemeiate, sau să încerce să se împotrivească voinței, sau chiar vreunei toane de-ale ei, „nepoata” revendica imediat rangul la care avea dreptul și-i amintea „nepotului” că era cazul să-i dovedească respectul datorat gradului de rudenie; Dându-și seama, după semnul acesta, că lucrurile se încurcau, nepotul se grăbea să se supună pentru a-și potoli venerabila „mătușă”. Din dualitatea aceasta a denumirilor ieșeau uneori dialoguri destul de amuzante.

— Unchiule... îl chemă, deci, Jane, în ziua aceea.

— Ce-i, nepoată? răspunse Agenor, absorbit până atunci de lectura unui *in-quarto*⁹ consacrat artei pescuitului cu undița.

— Aș vrea să-ți vorbesc despre George.

Mirat, Agenor lăsă cartea.

— Despre George? repetă el puțin tulburat. Despre care George?

— Despre fratele meu George, preciză Jane, calmă.

Agenor păli.

— Dar știi bine, se împotrivi el cu glas tremurător, știi bine că subiectul acesta e interzis, că numele acesta nu poate fi rostit aici.

Jane înlătură obiecția printr-o mișcare a capului.

— N-are a face, unchiule, spuse ea liniștită. Vorbește-mi despre George.

— Și ce vrei să-ți spun despre el?

— Tot. Întreaga poveste. Tot.

— Niciodată!

Jane se încruntă.

— Nepoate!... făcu ea, amenințătoare.

Și nu avu nevoie de mai mult.

— Bine... bine... îngăimă Agenor, începând să-i povestească trista întâmplare.

Și o povesti de la un capăt la altul, fără să omită nimic. Jane îl ascultă în tacere, iar când el isprăvi, nu mai puse alte întrebări. Agenor crezu că terminase, în sfârșit, și oftă ușurat.

Se înșela însă, căci, după câteva zile, Jane începu iar:

— Unchiule... îl strigă ea din nou.

— Ce-i, draga mea? răspunse iar Agenor.

— Și dacă George era, totuși, nevinovat?

Agenor crezu că n-a auzit bine.

— Nevinovat?... repetă el. Vai, biata mea copilă, în privința aceasta nu există nici urmă de îndoială! Trădarea și moartea nefericitului George sunt fapte istorice, dovedite din plin.

— Care dovezi? întrebă Jane.

Agenor își reîncepu povestirea. Cită articolele din ziare și rapoartele oficiale împotriva cărora nimeni nu protestase. Invocă, în sfârșit, absența vinovatului, ceea ce era o puternică dovadă că moartea îi fusese reală.

— Moartea, da, spuse Jane, dar trădarea lui?

— Una e consecința celeilalte, răspunse Agenor, uimit de atâtă încăpățânare.

Dar încăpățânarea tinerei fete era și mai mare decât bănuia el. Începând din ziua aceea, Jane reveni adeseori la durerosul subiect, hărțuindu-l pe Agenor cu întrebări mereu noi, din care nu era greu de văzut că ea își păstra neatinsă încrederea în nevinovăția lui George.

În privința aceasta, totuși, Agenor părea de neîndupăcat. Drept răspuns la cele mai bune argumente, el se mulțumea să clătine melancolic din cap, ca unul care vrea să evite o discuție inutilă; dar Jane simțea bine că părerea lui era de nezdruncinat.

Și lucrurile merseră aşa până în ziua când, pierzându-și răbdarea, ea se hotărî să devină autoritară.

— Unchiule... începu Jane în ziua aceea.

— Da, draga mea... îi răspunse ca de obicei Agenor.

— M-am gândit mult, unchiule, și părerea mea e că George e cu siguranță nevinovat de crima groaznică pusă pe seama lui.

— Totuși, draga mea... începu Agenor.

— Nu există niciun totuși! i-o reteză Jane, cu hotărâre, George e nevinovat, unchiule.

— Păi toate acestea...

Jane îl privi dreaptă, cu nările fremătătoare.

— Îți spun, nepoate, că fratele meu George e nevinovat, rosti ea sec.

Agenor se dădu bătut.

— Este, mătușă, recunoscu el, supus.

De atunci, nevinovăția lui George fu un fapt dobândit și Agenor de Saint-Bérain nu-și îngădui s-o mai conteste. În plus, afirmațiile Janei nu se putea să nu aibă o oarecare influență asupra spiritului său. Dacă el nu era încă la fel de convins ca ea de nevinovăția căpitanului răzvrătit, convingerea despre realitatea crimei îi fusese măcar clătinată.

În anii ce urmară, gândurile Janei continuă să evolueze în sensul acestei inflăcărate credințe, mai mult sentimentală decât rațională. Faptul că își câștigase un partizan pentru cauza pe care o susținea, îNSEMNA ceva, desigur, dar nu cine știe ce. La ce bun să proclame nevinovăția fratelui ei, dacă nu era în stare să dovedească? Si dovezile acestea, cum să le strângă?

Tot gândindu-se la ele, Jane crezu că a găsit calea.

— Suntem de acord, nu-i aşa, că George n-a săvârșit crima de care este acuzat, îi spuse ea într-o bună zi lui Agenor.

— Da, draga mea, răspunse Agenor care, altminteri, nu prea mai era sigur de contrariu.

— George era prea inteligent ca să comită o asemenea prostie, continuă Jane, prea mândru ca să se înjosească astfel. Şi îşi iubea prea mult țara ca să-o trădeze.

— Evident.

— Am trăit unul lângă altul. Îi cunoșteam gândurile, aşa cum mi le cunosc pe ale mele. El n-avea alt cult în afară de al onoarei, altă dragoste în afară de cea pe care i-o purta tatii, altă ambītie în afară de gloria patriei sale. Şi ai vrea ca lui să-i dea prin gând să-şi trădeze țara, să se dezondereze, săvârşind o faptă tâlhărească, să se acopere astfel de ruşine şi să păteze onoarea familiei? Spune, ai vrea, Agenor?

— Eu!... Dar eu nu vreau nimic, mătuşă! protestă Agenor, care socoti că era prudent să folosească denumirea aceasta respectuoasă, înainte de a fi poftit să-o facă.

— Şi te uiţi la mine cu nişte ochi holbaţi de parcă acum m-ai vedea pentru prima oară! Doar ştii bine că un gând atât de ticălos nu putea încolzi în mintea lui! Dacă ştii, atunci spune!

— Spun, mătuşă, spun.

— Bine că spui!... Cât despre cei care au născocit povestea asta de la un capăt la altul sunt nişte mizerabili...

— Nişte bandiţi...

— ...Care ar trebui să înfunde ocna!

— Sau să fie spânzuraţi!...

— ...Împreună cu ziariştii care au răspândit ştirile mincinoase, pricinuindu-ne deznădejdea şi ruşinea!

— Da, împreună cu toţi ziariştii... Să fie spânzuraţi!

— ...Să fie împuşcaţi!...

— Eşti convins, în sfârşit?

— Absolut convins.

— De altfel, aş fi vrut să te văd că ai altă părere decât a mea, în privinţa asta!

— Doamne fereşte!...

— Cu atât mai bine! Altminteri, mă cunoşti: te-aş fi alungat de lângă mine, şi nu te-aş mai fi revăzut niciodată!

— Să mă ferească cerul! exclamă bietul Agenor, speriat de o amenințare atât de cumplită.

Jane făcu o pauză și-și privi cu coada ochiului victima. Și fără îndoială că o socoti ajunsă unde voia, căci, punându-și surdină peste violență mai mult calculată decât sinceră, continuă pe un ton ceva mai blând:

— Nu ajunge doar ca dumneata și eu să fim convinși de nevinovăția lui George. Recunoaște, dragă unchiule, că trebuie s-o și dovedim.

Când o auzi spunându-i „dragă unchiule”, fața lui Agenor se lumină. Furtuna trecuse, în mod sigur.

— Așa e – făcu el oftând ușurat.

— Altfel, degeaba o să strigăm în gura mare că George e nevinovat, căci n-o să ne credă nimeni!

— În privința asta, ai toată dreptatea, draga mea.

— Când tata, chiar tata – tatăl lui! – ia drept adevăruri, de netăgăduit niște zvonuri a căror origine nu se cunoaște, când moare de rușine și de mâhnire sub ochii noștri, fără să fi controlat toate scornelile acestea ticăloase, când nu strigă auzind cum îi e acuzat fiul: „Mințiți! George e incapabil de o asemenea crimă!”, cum am putea noi să-i convingem pe străini, fără să le aducem dovezi de netăgăduit despre nevinovăția fratelui meu?

— E limpede ca lumina zilei, aproba Agenor, scărpinându-și bărbia. Dar... dovezile acestea... unde să le găsim?

— Nu aici, firește... Jane făcu o pauză, apoi adăugă cu jumătate glas: În altă parte, poate...

— În altă parte? Unde, draga mea copilă?

— Acolo unde s-a petrecut, drama. La Kubo.

— La Kubo?...

— Da, la Kubo. Acolo s-ar găsi mai întâi mormântul lui George, fiindcă acolo a murit, după câte se povestește, și dacă e mort cu adevărat, s-ar vedea în ce fel a murit. Apoi ar fi căutați și găsiți supraviețuitorii ai dramei. Trupa comandată de George era numeroasă. E imposibil ca toți oamenii lui să fi dispărut. Martorii aceștia ar fi interogați, și prin ei s-ar afla adevărul.

Fața Janei se iluminase, pe măsură ce ea vorbea. Vocea îi fremăta, plină de un entuziasm stăpânit.

— Ai dreptate, fetițo! exclamă Agenor, căzând cu naivitate în cursă.

Jane își reluă aerul și retine.

- Ei bine, spuse ea, dacă am dreptate, trebuie mers acolo.
- Unde? întrebă Agenor uluit.
- Păi... la Kubo, unchiule!
- La Kubo!... Și pe cine naiba vrei tu să trimiți la Kubo?
- Jane îi puse brațele pe după gât.
- Pe dumneata, unchiule dragă, șopti ea cu glas dulce.
- Pe mine!?...
- Agenor se desprinse. De data aceasta era mâniat serios.
- Ești nebună?... protestă el, făcându-se că se depărtează.
- Nu chiar atât de nebună pe cât crezi, răspunse Jane, punându-i-se în cale. De ce, mă rog, n-ai merge la Kubo? Nu-ți plac călătoriile?
- Nu pot să le sufăr. Să iau un tren la o oră fixă e peste puterile mele.
- Nici pescuitul nu poți să-l suferi, nu-i aşa?
- Pescuitul?... Nu văd...
- Ce-ai spune de-un pește fript, prins în Niger? Ar fi ceva deosebit, nu-i aşa? În Niger, unde porcușorii sunt cât rechinii, unde obiectii seamănă cu tonii! Și asta nu te-ar ispiti?
- Nu zic ba... Totuși...
- Pescuind, ai face ancheta, i-ai interoga pe indigeni.
- În ce limbă? o întrerupse ironic Agenor. N-am auzit ca făpturile astea să vorbească engleză.
- De aceea ar fi mai bine să-i interoghezi în limba bambara, răspunse Jane cu nevinovăție.
- În bambara?... Parcă eu știu bambara!
- De aceea ai s-o înveți.
- La vârsta mea?
- Am învățat-o eu, care îți sunt mătușă!
- Tu!... Tu vorbești bambara?...
- Sigur că da. Ia ascultă: „*Dji lokho a be na*”.
- Ce mai e și păsăreasca asta?
- Înseamnă: „Mi-e sete”. Și: „*I du, nono i mita*”.
- Drept să-ți spun... nono... mita...
- Asta înseamnă: „Intră, și ai să bei lapte”. Și: „*Kuhho be na, kunu uarara tite a man dumuni*”. Nu încerca să ghicești. Traducerea: „Mie tare foame, n-am mâncat de ieri seară”.
- Și va trebui să învăț asta?

— Asta și altceva încă, ba chiar va trebui să înveți cât mai repede, căci ziua plecării e aproape.

— Cum ziua plecării?... Păi, eu nu plec!... Ce idee!... Nu, nu mă văd de loc pălăvrăgind cu sălbaticii tăi!

Jane păru că renunță să-l mai convingă.

— Atunci, mă duc singură, spuse ea tristă.

— Singură!... îngăimă Agenor năucit. Vrei deci să mergi...

— La Kubo? Sigur că da.

— La o mie cinci sute de kilometri de coastă?

— La o mie opt sute, unchiile.

— Să înfrunți cele mai mari primejdii!... Si toate astea singură!

— N-am încotro, dacă nu vrei să vii cu mine, răspunse Jane cu un ton sec.

— Dar e o nebunie! E o aberație mintală! E *delirium tremens!* exclamă Agenor, care nu văzu altă scăpare decât să fugă trântind ușa.

Dar a doua zi, când vru s-o vadă pe Jane, ea îi trimise vorbă că nu primește; și la fel păti și în zilele următoare. Agenor n-avea să întânească jocul acesta. În patru zile, el trebui să se dea bătut.

În plus, de fiecare dată când Tânăra lui mătușă dorea ceva, el ajunsese treptat să fie de părere ei. Călătoria aceasta, privită mai întâi ca un act nesăbuit, o socoti a doua zi posibilă, la urma urmei, a treia ca pe un lucru ușor de realizat, a patra zi ca pe ceva foarte ușor de făcut.

Iată de ce, după nici de patru ori douăzeci și patru de ore, Agenor, pocăit, își recunoștea greșeala și se declara gata de drum.

Jane avu mărinimia să nu-i poarte ciudă.

— Învață mai întâi limba din partea locului, îi spuse ea, sărutându-l pe amândoi obrajii.

Din clipa aceea, Agenor nu mai fu văzut decât tocind conștiincios gramatica bambara.

Totuși, înainte de a porni la drum, Jane trebuia să capete consumămantul tatălui ei. Și îl căpătă, mai ușor decât îndrăznise să spere. Abia îi împărtășise, fără să intre în amănunte, intenția de a face o călătorie, când lord Glenor îi dădu prințul gest încuvîntarea, ca să recadă apoi imediat în mohorâta lui tristețe. O ascultase, măcar? Pe cât părea, nu-l mai interesa nimic din lumea aceasta.

Lucrurile fiind deci, în regulă, Jane și Agenor începură pregătirile pentru expediție. Pe atunci nu știau de cât ajutor avea să le fie misiunea Barsac. Și

făcură, deci, totul, ca și cum ar fi trebuit să întreprindă singuri, numai cu mijloacele lor, nebuneasca raită de trei până la patru mii de kilometri.

De câțiva ani, Jane studiase cu grijă geografia meleagurilor pe care avea să le străbată. Lucrările lui Flatters, ale doctorului Barth, ale căpitanului Binger, ale colonelului Monteil o informaseră exact asupra ținutului și oamenilor. Ea aflase astfel că, dacă încerca o explorare cu mâna înarmată, adică înconjurându-se de o trupă impozantă de trei sau patru sute de voluntari, pe care ar fi trebuit să-i înarmeze, să-i hrănească și să-i plătească, ar ajunge mai întâi la cheltuieli uriașe și s-ar ciocni mai apoi de triburi războinice care s-ar opune prin forță unei treceri cerută cu forță. Și s-ar vedea silită deci să lupte ca să-și atingă ținta, admitând că ar fi putut-o atinge.

Căpitanul Binger spune că, dacă vor, indigenii pot împiedica oricând trecerea unei expediții, fie atacând-o, fie pustiind totul în calea ei și forțând-o astfel să dea înapoi din lipsă de hrană.

Izbită de observația aceasta, Jane se hotărâse deci să încerce o expediție pașnică. Puține arme vizibile, câțiva oameni devotați și siguri, și cheia succesului, reprezentată aici nu numai prin bani, ci și prin daruri pentru căpeteniile statelor și pentru supușii lor.

După ce își comandară îmbrăcăminte de pânză pentru anotimpul uscat, și de lână groasă pentru anotimpul ploios, Jane și Agenor le aranjăру în cuiere ușoare, al căror număr fu redus la strictul necesar. Apoi puseră să fie împachetate darurile destinate băştinașilor: puști proaste, scoase din uz, pânzeturi și imprimate colorate viu și pestriț, fulare de mătase și de bumbac, mărgele de sticlă, ace de cusut, ace cu gămălie, articole de mercerie, diverse mărunțișuri, șnururi, nasturi, creioane etc., într-un cuvânt toată marfa ieftină care se găsește la bazar.

Mai luau cu ei o mică farmacie, arme, lunete, busole, corturi de pânză, câteva cărți și dicționare, hărțile cele mai recente, crăite și tigăi pentru gătit, diverse ustensile de toaletă, ceai, provizii, într-un cuvânt, un întreg transport de lucruri absolut necesare, alese cu multă chibzuință pentru o sedere îndelungată în savană, departe de orice fel de centru de aprovizionare.

În sfârșit, o cutie de metal, al cărei nichel strălucea în soare, adăpostea o selecție de undițe, de fire și de cărlige, în cantitate suficientă ca să echipizeze o jumătate duzină de pescari. Cutia aceasta era bagajul personal al lui Agenor.

Mătușa și nepotul, sau unchiul și nepoata, cum vreți, se înteleseră să meargă la Liverpool, de unde urmau să se îmbarce pe un vas al companiei White Star Line, *The Ceres*, cu destinația coasta Africii. Primul lor gând fusese să pornească din Gambia engleză. Dar aflând, în timpul unei escale la Saint-Louis, că la Conakry era așteptată o misiune franceză și că misiunea trebuia să urmeze un itinerar identic cu al lor, hotărâră să facă drumul împreună cu compatrioții lui Saint-Bérain.

Pe la sfârșitul lui septembrie, cei doi își expediară la Liverpool numeroasele lor bagaje și, la 2 octombrie, prânziră pentru ultima oară în tête-à-tête, lord Buxton nepărăsindu-și niciodată camera, în sufrageria mare a castelului Glenor. Acest ultim prânz se desfășură în tăcere și tristețe. Oricât de măreață îi era sarcina pe care și-o impuse, Jane Buxton nu se putea împiedica să nu-și spună că poate n-o să mai revadă niciodată castelul, leagăn al copilăriei și al tinereții ei, și că, atunci când va reveni, dacă va reveni vreodată, bătrânul lord poate că nu se va mai afla acolo ca să-i întindă brațele.

Și totuși, mai ales pentru el încerca Jane aventura aceasta plină de primejdii și de osteneli. Avea să facă toate eforturile doar ca să mai aducă un pic de bucurie în sufletul lui deznădăjduit, să reabiliteze numele familiei și să șteargă pata care murdărise blazonul.

Când sosi ora plecării, Jane îi ceru tatălui ei îngăduința de a-și lua rămas bun de la el. Și ea, ca și Agenor, fură primiți în camera bătrânlui. Acesta se afla așezat lângă o fereastră înaltă care dădea spre câmpie. Privirea lui fixă părea pierdută în zare, ca și cum ar fi așteptat să se ivească dintr-acolo cineva. Cine, oare? George, fiul său, George, trădătorul?

Auzindu-și fiica intrând, bătrânul întoarse încetîșor capul și ochii stinși i se luminară. Dar nu se zări decât o licărire, căci pleoapele obosite i se închiseră; fața lui rămase neclintită, ca de obicei.

— Adio, tată! murmură Jane, stăpânindu-și cu greu lacrimile.

Lord Glenor nu răspunse. Săltându-se în fotoliu, el îi întinse ficei sale mâna, apoi, strângând-o cu duioșie la piept, o sărută pe frunte.

De teamă să nu izbucnească în plâns, Jane se smulse din îmbrățișarea lui și fugi din cameră.

Bătrânul apucă atunci mâna Tânărului de Saint-Bérain, i-o strânse cu putere și, ca pentru a-i cere ocrotirea, arătă cu un gest spre ușa prin care Jane tocmai dispăruse.

— Bizuiți-vă pe mine, îngăimă Agenor.

Imediat, lord Buxton își relua poziția de mai înainte, și privirea i se pierdu iar peste câmp, pe când Saint-Bérain se retrăgea adânc emoționat.

O trăsură îi aștepta pe călători în curtea castelului, ca să-i ducă la gara din Uttoxeter, cam la două mile distanță.

— Unde mergem? întrebă, pe când se urca în trăsură, incorigibilul Agenor, care, tulburat încă de vizita abia terminată, nu mai știa de ce părăseau Glenorul.

Jane se mulțumi să ridice din umeri. Trăsura porni.

Dar, de-abia făcuseră vreo cinci sute de metri, când domnul de Saint-Bérain fu cuprins deodată de o agitație extraordinară. Nu mai putea vorbi, se sufoca.

— Undițele!... Undițele mele!... izbucni el, în sfârșit, cu o voce sfâșietoare.

Călătorii trebuiră deci să se întoarcă la castel, să caute faimoasele undiți uitate de veșnic distratul Agenor, și mai pierdură astfel un sfert de oră, întreg. Când ajunseră la gară, expresul sosise. Călătorii mai avură timp exact cât să se urce în el, ceea ce îl făcu pe Agenor să spună, nu fără oarecare trufie:

— Este a doua oară în viața mea când nu pierd trenul.

Jane nu se putu împiedica să zâmbească printre lacrimile pe care acum le lăsa să curgă în voie.

— Astfel începu, pentru cei doi exploratori, călătoria aceasta plină de surpize, pe care ei erau departe de a le bănu. Ar mai fi plecat oare Jane, dacă ar fi știut ce avea să se întâmple în lipsa ei? Și-ar fi părăsit ea nefericitul tată dacă ar fi putut bănu ce lovitură avea să mai primească, pe când ea își risca viața ca să-l scape de deznađejde?

Dar nimic n-o putea face pe Jane să prevadă tragedia care avea să se desfășoare în birourile de la Central Bank, și nici acuzațiile infamante aduse fratelui ei, Lewis; convinsă că-și servește tatăl, ea îl părăsea tocmai când ajutorul ei i-ar fi fost mai trebuit ca oricând.

Adusă de un servitor prea zelos, știrea despre dispariția lui Lewis Robert Buxton ajunse la lordul Glenor în dimineața care urmă după crima din Old Broad street,adică la 1 decembrie. Lovitura căzu ca o măciucă. Urmașul neprihănit al unui lung sir de eroi, acest îndârjit slujitor al cultului onoarei, află într-o clipă că, din cei doi fi ai lui, unul era trădător, iar celălalt tâlhar.

Nefericitul bătrân scoase un geamăt înăbușit, își duse mâinile la gâtlej și se prăbuși pe parchet.

Servitorii se îngrămădiră în jurul lui, îl ridicară, îi dădură îngrijiri, până când el deschise ochii.

Privirea ochilor acestora avea să fie de acum înainte singurul semn că viața nu-i părăsise încă inima chinuită. Lord Buxton trăia, dar trupul lovit de paralizie îi era osândit la o veșnică nemîșcare. Pesemne însă că atâtă nu era de ajuns pentru cruzimea pe care o arată uneori soarta. În trupul fără mișcare, creierul rămăsese lucid. Insensibil, mut, neclintit, lord Buxton gândeau!

Dacă ținem seama de diferența de longitudine, exact în clipa când tatăl ei se prăbușea fără simțiri, Jane Buxton, ajutată de căpitanul Marcenay, punea piciorul în scară și, străbătând podul care leagă Conakry de continent, își începea cu adevărat călătoria și făcea primii pași în beznele misterioasei Africi.

Capitolul IV

Un articol din „Expanziunea Franceză”

La 1 ianuarie, cititorii *Expanziunii franceze* avură prilejul să savureze, ca dar de Anul nou, articolul următor, al cărui titlu era subliniat cu litere de-o șchioapă și care era scris de pana uneori fantezistă – cine poate controla minciuna venită de departe? – a icsusitului său reporter, domnul Amédée Florence, căruia cititorul va binevoi să-i scuze stilul uneori familiar:

MISIUNEA BARSAC

(Corespondență de la trimisul nostru special)

Misiunea face pui – Pornim – Lovitura măgarului – Un ospăț negru – Ai văzut luna? – Prea multe rime – O elegantă – O nouă recrută

ÎN SAVANĂ, 1 decembrie. După cum spuneam în ultima mea corespondență, misiunea Barsac urma să pornească la drum astăzi, 1 decembrie, la șase dimineață. La ora aceea, eram toți gata, atât noi cât și doi voluntari veniți să se adauge celor opt membri oficiali și oficioși, cunoscuți cititorilor. Și n-aveam de gând să ne plângem de lucrul acesta, căci unul din cei doi voluntari este o Tânără, într-adevăr, încântătoare, o franțuzoaică crescută în Anglia, de unde a adus un ușor accent, căt se poate de plăcut. Domnișoara Jane Mornas, acesta îi e numele. Celălalt voluntar, unchiul ei, dacă nu cumva îi e nepot, căci n-am izbutit încă să le descurg legăturile de

rudenie, se numește Agenor de Saint-Bérain. E un original sută la sută, ale cărui momente de distracție, ajunse legendare la Conakry, ne dau speranță că nu ne vom plăcisi.

Domnișoara Mornas și domnul de Saint-Bérain călătoresc pentru propria lor plăcere. Dar aş dovedi o totală lipsă de galanterie dacă n-aș adăuga: și pentru a noastră. Ei au adus doi servitori negri, foști tiraliori senegalezi, care trebuiau să le servească drept călăuze, dacă nu drept tălmaci, căci cei doi *globe-trotters* ai noștri cunosc destul de bine bambara și diversele dialecte ale ținuturilor pe care le vom străbate. Domnișoara Mornas, mai ales, are un fel al ei de a te întâmpina cu un *Ini-tie* (bună ziua)!... E ceva grozav!

Domnul Barsac a reținut și repetă într-o cuvintele acestea care, rostite de el, nu mai au același farmec.

Deci, azi-dimineață, 1 decembrie, ne aflam toți, de la cinci și jumătate, adunați în piața cea mare din Conakry, în fața reședinței.

Așa cum am explicat mai înainte, domnul Barsac dorea să facă o expediție atât de pașnică, încât să fie formată numai din civili. La fel de optimist ca la tribuna Camerei, el se gândeau că n-are decât să se înfățișeze diverselor triburi cu o ramură de măslin în mâna, ca să facă astfel, de la Conakry la Kotonu, mergând paralel cu Nigerul, o simplă plimbare prielnică sănătății. La fel gândeau și domnișoara Mornas, care se temea că o prea mare desfășurare de forțe să nu-i sperie pe indigeni.

Dar partea Barsac-Mornas s-a lovit de opoziția părții Baudrières. Șeful-adjunct al misiunii – iată un om care nu prea zâmbește! – făcu o sumbră descriere a pericolelor pe care le vor întâmpina, vorbi despre demnitatea unei misiuni condusă de doi reprezentanți ai poporului francez, de prestigiul pe care îl-ar da o escortă de soldați și, lucru care ne-a mirat, guvernatorul, domnul Valdonne, îl susținu.

Fără să conteste că pătrunderea franceză n-ar fi pacificat într-o mare măsură teritoriul negru, guvernatorul repetă cele spuse înaintea lui, de la tribuna Camerei, de către domnul Chazelle, ministrul coloniilor. Domnul Valdonne ne reaminti că unele fapte destul de misterioase, sau măcar neexplicate încă, permiteau temerea că s-ar pregăti o răscoală. De vreo zece ani, și mai ales în ultimul timp, în special în regiunea Nigerului, de la Say la Djenné, s-ar părea că sate întregi au fost părăsite brusc, iar locuitorii lor au dispărut, și că alte sate au fost jefuite și arse, nu se știe de cine. Pe scurt, o

serie de zvonuri tind să creeze impresia că s-ar pregăti ceva în umbră, fără ca nimeni să ştie ce.

Cea mai elementară prudență obliga deci misiunea să se lase escortată de o trupă de soldați. Părerea aceasta învinse, spre marea satisfacție a domnului Baudrières, iar domnul Barsac trebui să accepte ideea că va fi ocrotit de căpitanul Marcenay și de cele două sute de călăreți ai săi.

La șase, totul e gata. Convoiul se formează sub conducerea unui negru, care a făcut de mai multe ori călătoria de la Conakry la Sikasso, și care trebuie să ne servească drept călăuză. Numele lui e Moriliré. Călăuza aceasta e un vlăjgan, de treizeci de ani, fost *dugukussadighi* (ofițer) al lui Samory. Moriliré e îmbrăcat cu pantaloni de bumbac și cu o veche tunică de infanterie colonială cu galioane ponosite și murdare. Dacă e desculț, în schimb poartă pe cap o cască de pânză, odinioară albă, împodobită cu un superb penaj tricolor. Însemnul funcției lui e o bâtă solidă, care îi va sluji să se facă mai bine înțeles de hamalii și de conducătorii măgarilor.

Imediat după el se aşază domnișoara Mornas, încadrată de domnul Barsac și de căpitanul Marcenay. De! Cei doi par să nu fi rămas insensibili la frumusețea tinerei fete. Pariem că în timpul călătoriei va avea loc între ei un duel al galanteriei. Cititorii pot fi siguri că-i vom ține la curent cu peripețiile acestui duel.

După primul grup descris mai sus, urmează domnul Baudrières, la distanță de un cap de cal (am spus oare că toți suntem călări?), dar privirea lui severă pare că-l dezaproba pe colegul care arată în mod vădit cât de plăcută îi este frumoasa noastră tovarășă de drum. Îl privesc cu coada ochiului pe șeful-adjunct. Ce slab e! Si ce rece! Si ce trist!... Pe cinstea mea, nu prea știe să zâmbească!

La trei pași în urma onorabilului deputat al departamentului Nord, vin domnii Heyreux, Poncin și Quirieu, apoi doctorul Châtonnay și geograful, domnul Tassin, care discută – de pe acum! – etnografie.

Convoiul propriu-zis va merge în urma lor. E compus din cincizeci de măgari conduși de douăzeci și cinci de oameni și din cincizeci de hamali, dintre care zece sunt ai domnișoarei Mornas și ai domnului de Saint-Bérain. Pe flancuri, călăreții căpitanului Marcenay. Cât despre sluga dumneavoastră, el are de gând să călărească de colo-colo, în lungul coloanei, și să treacă de la unul la altul.

Tchumuki¹⁰ și Tongané, cei doi servitori ai domnișoarei Mornas, formează ariergarda.

Exact la șase, e dat semnalul de plecare. Coloana se urnește. În momentul acela, drapelul tricolor e înălțat pe reședință – scuzați! să dăm culoare locală: pe coliba guvernatorului, care, în mare ținută, după cum se cuvine, ne adresează un ultim salut de la înălțimea balconului său. Trâmbițele și tobele secției de infanterie colonială detașată la Conakry sună și bat onorul. Noi ne ridicăm pălăriile. Clipa e nițelus solemnă și – n-aveți decât să râdeți – mărturisesc că-mi simt pleoapele umezite.

De ce a trebuit ca solemnitatea aceasta să fie tulburată de un incident ridicol?

Saint-Bérain? Unde e Saint-Bérain L-am uitat pe Saint-Bérain! Toată lumea îl caută, îl strigă. Împrejurimile răsună de ecurile numelui său. Zadarnic însă! Saint-Bérain nu răspunde.

Începem să ne temem de vreo nenorocire. Totuși, domnișoara Mornas nu pare îngrijorată și ne liniștim și noi.

Nu, domnișoara Mornas nu e îngrijorată. Dar e furioasă, nu glumă!

— În trei minute îl aduc pe domnul de Saint-Bérain – spune ea cu dinții strânși, și dă pinteni calului.

Înainte de a porni, își face totuși timp să se întoarcă spre mine și să-mi spună: „Domnule Florence!” cu un mic aer de rugămintă pe care l-am înțeles perfect. De aceea dau și eu pinteni calului și pornesc după ea.

După un galop de câteva clipe, ajungem la țărmul mării, în partea dinspre larg – Conakry, știți, fără doar și poate, că e situat pe o insulă – și acolo, ce văd?

Domnul de Saint-Bérain! Da, doamnelor și domnilor, domnul de Saint-Bérain viu și natural, ca dumneavoastră și ca mine!

Ce-o fi făcând acolo? Ca să aflăm, ne oprim o clipă.

Domnul de Saint-Bérain s-a instalat comod pe nisipul țărmului, și parcă nici n-ar bănuia că face să aștepte o misiune oficială. El discută prietenește cu un negru care îi arată niște cârlige de pescuit, pesemne de o formă necunoscută în Europa, și îi dă nesfârșite explicații despre ele. Apoi se ridică amândoi și se îndreaptă spre o barcă trasă pe jumătate la mal. Negrul se urcă în barcă... Iartă-mă, Doamne! Oare nu se pregătește și domnul de Saint-Bérain să se îmbarce?

Dar n-are timp s-o facă.

— Nepoate! strigă deodată domnișoara Mornas, cu glas sever.

(Fără îndoială, îi e nepot.)

Cuvântul acesta e suficient. Domnul de Saint-Bérain se întoarce și își zărește mătușa, fiindcă mătușă îi este. Se pare că vederea ei îi împrospătează memoria, căci iată-l scoțând strigăte deznădăjduite, înăltând brațele spre cer, aruncându-i un pumn de gologani prietenului său negru și luând, în schimb, un pumn de cârlige pe care le vâră de-a valma în buzunar, apoi alergând cătă il țin picioarele spre noi.

E atât de comic, încât izbucnim în râs. Domnișoara Mornas descoperă astfel două șiruri de dinți orbitor de albi. Orbitor, mențin cuvântul.

Întoarcem, și domnul de Saint-Bérain aleargă la trap pe lângă caii noștri. Dar domnișoarei Mornas i se face milă de bietul om și, oprindu-și calul la pas, îi spune cu duioșie:

— Nu alerga aşa, unchiule! Ai să fii leoarcă de transpirație.

(Deci, i-e unchi? Vai, m-apucă amețeala!)

Regăsim convoiul, suntem întâmpinați cu zâmbete ironice. Domnul de Saint-Bérain nu se tulbură pentru atâta lucru. El pare doar mirat că găsește în piață atâta mulțime de oameni.

— Nu cumva am întârziat? întrebă el cu nevinovăție. Atunci întreaga coloană pufnește în râs. Domnul de Saint-Bérain râde și el. Mie îmi place tipul...

Dar încă n-am pornit la drum.

În clipa când domnul de Saint-Bérain se apelează pentru a-și controla, ca un bun călăreț ce este, chinga șeii, ghinionul face ca trusa cu undițe, pe care o poartă în bandulieră, să lovească crupa unui măgar. Animalul e sensibil și i arde o copită nefericitului de Saint-Bérain care se prăbușește în praf.

Câțiva se grăbesc să-i sară în ajutor. Dar originalul nostru s-a și pus pe picioare.

— Asta mult bun!... Domn aibă noroc, îi spune Tongané. Dacă albină începe să cal dat copită, drum lung, mult bun.

Fără să-i răspundă, domnul de Saint-Bérain, periat și scuturat zdravăn, sare în șa, iar convoiul poate, în sfârșit, să se urnească din loc.

Între timp, soarele a răsărit și primele lui raze ne luminează vesele drumul.

Cel pe care îl urmăm, după ce am trecut podul care leagă Conakry de continent, e destul de bun. E un drum adevărat, lat de cinci-șase metri, pe care o trăsură ar putea lesne să treacă. Drumul acesta îl vor ține până la Timbo, adică aproape patru sute de kilometri. Deci, până la Timbo cel puțin, n-am a ne teme de greutăți materiale.

Pe de altă parte, vremea e frumoasă, temperatura e plăcută – abia 17° la umbră – și nu ne vor supăra cumplitele ploi tropicale al căror anotimp a trecut.

Nu zău, totul e cât se poate de bine!

Pe la zece, trecem peste un pod o apă despre care domnul Tassin ne spune că e un affluent al râului Manea, sau al râului Morebayah, dacă nu cumva e chiar unul din aceste două râuri. La ora actuală, ne aflăm încă într-o cumplită îndoială în privința aceasta.

De altfel, trecerea râurilor e lucrul cel mai obișnuit în călătoriile prin această parte a Africii. Ca să zic aşa, nu există zi în care să n-ai de traversat unul sau mai multe râuri. Să fim deci înțeleși: articolele mele, nefiind un curs de geografie, nu voi vorbi despre exercițiile acestea, afară de cazul când, într-un fel sau altul, vor fi ieșite din comun.

În împrejurimile Conakry-ului drumul urmează o linie aproape dreaptă, printr-un ținut puțin accidentat, și e mărginit de terenuri destul de bine cultivate. Lanuri de porumb sau de mei, și câteva pâlcuri de arbori, tufe de bumbac, bananieri, papaya. Ici-colo, întâlnesci câteva cătune cu totul neînsemnate, cărora domnul Tassin le atribuie cu multă siguranță nume pe care eu le socotesc pure fantezii. Dar pentru noi este exact ca și cum ar fi autentice.

Pe la zece, când zăpușeala a crescut, căpitanul Marcenay a comandat repaus. Am făcut douăzeci de kilometri de la Conakry, ceea ce e foarte frumos. Vom lua masa și ne vom odihni; apoi, după o nouă gustare, vom porni, pe la cinci după-amiază, iar pentru noapte vom poposi pe la nouă seara.

Cum programul acesta va trebui să fie zilnic, n-am să mai revin asupra lui. De altfel, să fie bine înțeles că n-am de gând să-mi plăcăsească cititorii cu detaliile mărunte ale drumului. Eu privesc lucrurile mai de sus, și nu voi nota, în articolele mele, decât faptele importante pentru vreun motiv oarecare.

Acestea spuse, să reluăm firul.

Locul de popas a fost fericit ales de căpitanul Marcenay. Ne-am instalat la umbra unui crâng care ne va adăposti din plin împotriva arșiței. Pe când soldații se împrăștie, noi – adică membrii misiunii, domnișoara Mornas, căpitanul, domnul de Saint-Bérain și sluga dumneavoastră – noi, deci, luăm loc într-un lumeniș minunat. Îi ofer o perniță tovarășei noastre de călătorie, dar căpitanul Marcenay și domnul Barsac mi-au luat-o înainte și au adus fiecare câte un scaunel pliant. Încurcătură! Domnișoara Mornas nu mai știe pe care să-l aleagă. Căpitanul și șeful misiunii au și început să se privească pieziș. Domnișoara Mornas îi împacă, așezându-se jos, pe pernița mea. Cei doi admiratori mă privesc chiorâș.

Domnul Baudrières se aşază deoparte, pe un mănușchi de iarbă, într-un grup format din cei pe care i-am numit „neutri”. Aceștia sunt delegații, mai mult sau mai puțin competenți, ai diferitelor ministere, domnii Heyrieux, Quirieu și Poncin.

Ultimul, și cel mai deosebit dintre ei, a luat într-una note, încă de la plecare. Ce fel de note nu prea știu. Dac-ar fi mai puțin „oficial”, aş îndrăzni să insinuez că întruchipează de minune tipul domnului Prud'homme¹¹, dar măreția sa îmi pune un bou pe limbă, cum ar fi spus baronul Flomer. Cu o asemenea frunte, sau ești uimitor de intelligent, sau ești uluitor de prost. Cale de mijloc nu există. În care din aceste două categorii trebuie situat domnul Poncin? Cu timpul voi afla.

Doctorul Châtonnay și domnul Tassin, pe care îi asemăn cu păsările aceleia numite inseparabile, se duc să stea sub un smochin. Își întind pe jos hărțile geografice. Sper să nu facă din ele singura lor hrană!

Moriliré, care, hotărât lucru, e un flăcău descurcăreț, face să fie adusă în mijlocul grupului nostru o masă, apoi o bancă, pe care eu mă instalez, păstrându-i un loc și domnului de Saint-Bérain.

Domnul de Saint-Bérain e lipsă la apel. De altfel, domnul de Saint-Bérain e totdeauna lipsă la apel.

Moriliré pregătește un cuptor de campanie. Ajutat de Tchumuki și de Tongané, el o să ne facă mâncarea, căci s-a hotărât să ne atingem cât mai puțin de conservele și de proviziile aduse din Europa, rezervate pentru cazurile care, sperăm să fie rare, când ținutul străbătut nu ne va oferi hrană proaspătă și în cantități suficiente.

Moriliré a cumpărat carne la Conakry. Ne-o arată:

— Eu facem tocana bună cu *sadé* (miel), fragezi ca un copilaș, spune el.

Fraged ca un copilaș? Comparația aceasta face să ne treacă un fior. O fi gustat oare Moriliré carne de om? Îl întrebăm. El ne răspunde, ipocrit, că n-a mâncat niciodată, dar că a auzit vorbindu-se despre gustul ei minunat. Hm!...

Prima noastră masă nu amintește cu nimic mesele de la Cafe Anglais, dar e, totuși, bună. Gândiți-vă numai: ciosvârtă de miel la grătar, cu aluat de mei și sos cu unt de *karité*, salată din măduvă de ronier¹², plăcintă de porumb, smochine, banane și nuci de cocos. Ca băutură, apa curată a unui izvor care curge la picioarele noastre, și, pentru cei care au chef, vin de palmier.

Aceste felurite mâncăruri au fost precedate de un aperitiv pe care bucătarul nostru șef nu-l prevăzuse. Dar să nu anticipăm, cum se spune în romanele bine construite.

Pe când Moriliré și cele două ajutoare ale sale prepară masa anunțată, doctorul Châtonnay, care s-a apropiat de noi, ne dă, în privința meniului, explicații pe care le-aș numi tehnice.

— Despre miel – spune el – nu mai vorbesc; știți și dumneavoastră la fel de multe ca și mine. Meiul, care îl va însobi la masa noastră, e o cereală asemănătoare cu grâul. Amestecat cu unt de *karité* sau de *cé*, arborele care produce untul poartă amândouă aceste nume, meiul dă un sos bunicel, cu condiția ca untul să fie bun. Untul este extras din fructul arborelui, un fel de nucă sau de castană. E obținut printr-o serie de frecări și de topiri, iar la urmă e purificat printr-o ultimă topire, adăugându-i-se câteva picături de apă rece, când dă în clocoț. Atunci devine foarte gustos.

— Toate le știți, doctore! îl admiră domnișoara Mornas.

— Nu le știu pe toate, domnișoară, dar am citit mult, și mai ales admirabila lucrare a căpitanului Binger. Tot el o să-mi îngăduie să vă spun ce e salata de ronier. Ronierii sunt de două feluri: masculi și femele. Masculii nu fac fructe, dar dau un lemn grozav de tare, care are avantajul de a nu putrezi în apă și de a nu putea fi distrus de termite. Ronierul femelă dă fructe plăcute la gust. Frunza lui are felurite întrebuițări: folosește la acoperit colibe, e bună de evantaie, de făcut rogojini, de făcut funii... Ba poate folosi chiar și ca hârtie de scris. Iată o plantă cu adevărat utilă!... Cât despre salată, ea se face din măduva unui ronier Tânăr, în floarea vârstei.

L-am întrerupt:

— Nu zău, doctore, spui un adevărat poem!

Doctorul avu bunătatea să surâdă, și continuă:

— Sfărșitul spuselor mele va fi mai puțin poetic, fiindcă miezurile acestea sunt puse uneori în oțet, ca să se facă din ele... castraveciori!

Aici ajunsese savantul cu explicațiile sale științifice, când atenția ne fu atrasă de niște strigăte venite din pădure. Am recunoscut imediat glasul care le scotea.

Fac prinsoare că dacă le-aș pune cititorilor simpla întrebare: „Al cui era glasul?”, ei mi-ar răspunde imediat, în cor: „Asta-i bună! Păi al domnului de Saint-Bérain!”

Și cititorii nu s-ar însela, căci chiar domnul de Saint-Bérain în persoană era cel care cerea ajutor.

M-am grăbit să alerg la chemarea lui, urmat de căpitanul Marcenay și de domnul Barsac, și l-am găsit într-o baltă, înfundat până la brâu în nămol.

După ce l-am scos pe uscat, l-am întrebat:

— Cum de-ai căzut în baltă sau în *marigot*, ca s-o numesc ca prin partea locului?

— Am alunecat – îmi răspunse el stropindu-mă cu noroi. Pescuam.

— Cu undița?

— Da' de unde! Cu mâna, dragul meu.

— Cu mâna?

Domnul de Saint-Bérain ne arăta casca lui colonială, învelită în haina de pânză.

— Stai! spuse el, fără să dea alt răspuns. Haina trebuie desfăcută cu grija, altfel ele au să zboare.

— Care ele?

— Broaștele.

Pe când noi stăteam de vorbă, domnul de Saint-Bérain pescuia broaște. Ce maniac!

— Bravo! îl felicită domnul Barsac. Broaștele sunt foarte gustoase... Dar ascultați cum orăcăie cele pe care le-ați prins. Se vede cât de colo că nu vor să fie mâncate.

— Dacă nu cumva strigă ca să ceară un rege¹³ spusei eu. Gluma nu era prea bună, recunosc. Dar în junglă...

Acestea spuse, ne-am reîntors la tabără. Saint-Bérain își schimbă hainele și Moriliré fierse produsul pescuitului. Masa fiind pusă, am mâncat cu poftă unor oameni care, în loc de aperitiv, au înghițit douăzeci de kilometri călare.

Se întelege de la sine că domnișoara Mornas prezida. Era, într-adevăr, delicioasă. (Cred că am mai spus-o, dar oricât aş repeta, tot nu e de ajuns.) Simplă, fără mofturi, ca un băiețandru încântător, ea ne-a făcut repede să ne simțim la largul nostru.

— Unchiul... (Deci, hotărât lucru, i-e unchi! Ne-am înteles, o dată pentru totdeauna!) Unchiul, spunea ea, m-a crescut ca pe un băiat și a făcut din mine un bărbat. Vă rog să uitați că sunt femeie și să mă priviți ca pe un camarad.

Aceasta n-o împiedică să-i adreseze căpitanului Marcenay unul din ușoarele zâmbete care arată limpede ca lumina zilei că la asemenea soi de băieți cochetăria nu-și pierde niciodată drepturile.

Ne-am băut cafelele. După care, întinși alene în ierburile înalte, la umbra palmierilor, ne-am lăsat în voia plăcerilor siestei.

Plecarea, după cum am spus, era fixată pentru ora cinci, dar, când a trebuit să refacem convoiul, am dat de greu, dacă pot folosi expresia aceasta.

Când a sosit momentul, Moriliré le-a poruncit zadarnic oamenilor săi să se pregătească. Spre marea noastră mirare, ei au refuzat, strigând toți odată că nu văd luna, și că nu vor porni la drum atâta vreme cât n-or vedea luna.

Eram năuciți, dar savantul domn Tassin ne-a făcut să întelegem misterul.

— Știu ce se întâmplă, ne explică el. Toți exploratorii au povestit asta în descrierile lor de călătorie. Când e lună nouă, și astă-seară ea n-are decât două zile, negrii obișnuiesc să spună: „E semn rău. Nimici n-a văzut încă luna. Drumul n-o să ne fie prielnic”.

— *Ioo! Ioo!* (Da! Da!) aprobară zgomotos conducătorii măgarilor și hamalii adunați în jurul nostru, cărora Moriliré le traduse cuvintele savantului geograf. *Karo! Karo!* (Luna! Luna!)

Eram convinși că dacă satelitul ar continua să refuze să se ivească, încăpățânații aceștia vor continua să refuze să plece. Și nu se înnoptase încă de tot, iar cerul era înnorat.

Într-adevăr, negrii¹⁴ se încăpățânară, și poate că ne-am mai afla și acum tot acolo, dacă, cu puțin înainte de ora șase, palidul corn al lunii nu s-ar fi ivit, în fine, între doi nori. Negrii scoaseră strigăte de bucurie.

— *Allah ma tula kende*, spuneau ei, lovindu-și frunțile cu mâna dreaptă.
Karo kutaye. (Alah m-a ținut sănătos. Văd luna nouă.)

Coloana se urni imediat, fără nicio altă dificultate...

Numai că pierduserăm două ore, și etapa de seară a trebuit să fie scurtată tot cu atât.

Pe la nouă, ne oprim în plină savană și ridicăm corturile. Ținutul nu e, totuși, complet pustiu. La dreapta potecii e o colibă indigenă, altminteri părăsită, iar la stânga zărim alta, care pare locuită.

Căpitanul Marcenay o cercetează pe cea dintâi, și, socotind-o destul de bună de locuit, îi propune domnișoarei Mornas să se adăpostească acolo peste noapte. Ea acceptă și dispare în hotelul acesta neașteptat.

Abia ne părăsise de vreo zece minute, când o auzirăm chemându-ne cu strigăte puternice. Am dat fuga și am găsit-o în picioare, în fața colibei, arătându-ne cu dezgust podeaua de lut.

— Ce e asta? întrebă ea.

„Asta” erau nenumărați viermi albi, care ieșeau din pământ și se tărau la suprafață în cantitate atât de mare, încât pământul părea acoperit de mici vălurele mișcătoare.

— Închipuiți-vă, domnilor, cum m-am speriat când am simțit pe față și pe mâini atingerea lor rece! spuse domnișoara Mornas. Degeaba mă scutur, căci ei cad mereu de pe mine. Pfui! Dezgustătoare animale!

Între timp, sosi domnul de Saint-Bérain, care găsi ușor explicația situației.

— Ia te uită! exclamă el, grozav de vesel. Astea sunt râme!

Și erau, într-adevăr, râme, căci domnul de Saint-Bérain se pricepea, nu glumă, în privința aceasta.

Tocmai se aplecase să-și facă o provizie serioasă, când Tongané îi spuse:

— Tu nu nevoie ele. Este multe pe drum. Ele mult rele, crescute peste tot. Nu pot face crape.

Iată un lucru care ne făgăduiește nopții plăcute! Și băştinașii, cum se împacă ei oare cu legiunile acestea de viermi? Fără îndoială că am gândit cu glas tare.

— Ei, mâncat, mosiu – spune Tongané. Asta bun!

Neavând gusturile simple ale celor din partea locului, domnișoara Mornas porni cuminte să se instaleze într-unul din corturi, când Moriliré veni să-i spună că o Tânără negresă, sluga unui cultivator de aceeași culoare, plecat

pentru moment, îi oferea ospitalitate într-o colibă foarte curată și mobilată – lucru de necrezut – cu un adevărat culcuș europenesc.

— Tu dai bani, adăugă călăuza. Asta bun!

Domnișoara Mornas acceptă ospitalitatea oferită și noi o conducem cu alai la noua ei locuință. Servitoarea despre care ni s-a vorbit ne așteaptă. Stă în picioare lângă unul din arborii *karité*, pe care i-am mai descris. E o fetiță nu prea înaltă, de vreo cincisprezece ani. Și nu-i de loc urâtă. Cum n-are ca îmbrăcăminte decât o simplă frunză care, firește, nu-i cumpărată nici de la Louvre și nici de la Bon-Marche („Dar poate că e de la Printemps”, insinueză fin Saint-Bérain), ea seamănă cu o frumoasă statuie de marmură neagră.

Pentru moment, statuia e foarte ocupată să culeagă ceva din frunzișul arborelui *karité*.

— Adună omizi, pe care le va goli, le va usca și – nu țipați! – va face sosuri, ne spune doctorul Châtonnay, care, hotărât lucru, e foarte priceput în bucătăria neagră. Omizile acestea se numesc *cetombo*. Sunt singurele omizi comestibile. Se pare că au un gust foarte plăcut.

— Asta adevărat, confirmă Moriliré. Asta bun!

Zărindu-ne, Tânăra neagră ne ieși în întâmpinare.

— Eu, îi spuse ea domnișoarei Mornas, într-o franceză, spre marea noastră mirare, aproape curată, eu crescut în școală franceză și servit femeie albă, soție ofițer; eu întors în sat și prizonieră în mare bătălie. Știu fac patul ca albi. Tu mulțumită.

Pe când vorbea, ea o luase cu drăgălașenie de mâna pe domnișoara Mornas, ducând-o în colibă.

Ne-am retras, fericiți de confortul asigurat tovarășei noastre de călătorie. Dar ceasul somnului nu sunase încă, nici pentru ea și nici pentru noi.

Într-adevăr, nu trecuă nici treizeci de minute, când domnișoara Mornas ne chemă iar în ajutor.

Am alergat din nou și, la lumina torțelor, am descoperit un spectacol neașteptat.

Întinsă la pământ, lângă pragul colibei, zăcea mica negresă. Spatele îi era plin de dungi roșii. Nenorocita plângea de-ții rupea inima.

În fața ei, acoperind-o cu trupul, domnișoara Mornas – e într-adevăr superbă domnișoara Mornas când e mâniașă – ținea la respect un negru

îngrozitor, care, la cinci pași mai încolo, se strâmba groaznic și mai ținea încă în mâna bâta plină de sânge.

Am cerut explicații.

— Închipuiți-vă, ne spuse domnișoara Mornas, tocmai mă instalasem în pat. Malik, mica negresă poartă numele acesta, drăguț, nu-i aşa, și care îmi amintește de Bretagne. Malik, deci, îmi făcea vânt și tocmai era să atipesc. Dar iată că bruta asta, care i-e stăpân, se întoarce acasă pe neașteptate. Și, dând cu ochii de mine, se înfurie, o tărăște afară pe biata copilă, și începe să-o lovească fără milă, ca să-o învețe să-i mai aducă albi în colibă.

— Frumoase moravuri! șoptește printre buzele lui subțiri jovialul domn Baudrières.

Jovialul domn Baudrières are dreptate. Dar greșește când, abuzând de situație, ia poză de orator și aruncă următoarele cuvinte:

— Așadar, iată, domnilor, triburile barbare pe care v-ar plăcea să le transformați în pașnici alegători!

Fără doar și poate că se crede la tribună.

Domnul Barsac tresare de parcă l-ar întepă un tăun. Și, îndreptându-și spinarea, răspunde scurt:

— Ca și cum n-ar exista francezi care lovesc femeile!

Nici domnul Barsac nu greșește.

Va trebui să asistăm la un duel oratoric? Nu. Fiindcă domnul Baudrières n-a răspuns. Domnul Barsac se întoarce spre negrul cu bâta.

— Micuța te va părăsi, îi spune el. O vom lua cu noi.

Dar negrul protestează. Negresa e sclava lui. A dat bani pe ea. O să ne pierdem oare vremea explicându-i că pe teritoriul francez sclavajul e abolit? Cu siguranță că nu ne-ar înțelege. Legile nu schimbă moravurile de pe o zi pe alta.

Domnul Barsac a găsit o soluție mai potrivită.

— Îți cumpăr sclava, spune el. Cât?

Bravo, domnule Barsac! Iată o idee bună!

Negrul vede un prilej să facă o afacere avantajoasă și se înseninează. Cere un măgar, o pușcă și cincizeci de franci.

— Cincizeci de lovitură pe spinare! răspunde căpitanul. Asta ai merita.

Tocmeala continuă. În sfârșit, pungașul nostru ne cedează sclava pentru o pușcă veche, cu amnar, o bucată de pânză și douăzeci și cinci de franci. Foarte ieftin într-adevăr.

În timpul discuțiilor, domnișoara Mornas a ridicat-o pe Malik și i-a pansat rănilor cu unt de karité. Când târgul s-a încheiat, ea a adus-o în tabăra noastră, a îmbrăcat-o cu un halat alb, apoi, punându-i câțiva bani în palmă, i-a spus:

— Acum nu mai ești sclavă. Îți redau libertatea.

Și iată că Malik s-a pornit pe plâns! E singură pe lume și nu vrea să se despartă de „albă aşa bună”. O va servi în calitate de cameristă și-i va fi credincioasă până la moarte. Și plângă, și se roagă.

— Păstrează-o, fetița mea, intervine Saint-Bérain. Cu siguranță că o să-ți fie de folos. Îți va face nenumărate servicii de care o femeie, chiar când e bărbat, are totdeauna nevoie.

Domnișoara Mornas se lăsă convinsă, cu atât mai bucuroasă cu cât dorea din toată inima lucrul acesta. Neștiind cum să-și arate mulțumirea față de Saint-Bérain care intervenise pentru ea, Malik îi sări de gât și-l sărută pe amândoi obrajii. A doua zi, Saint-Bérain mi-a mărturisit că nu i s-a întâmplat niciodată ceva mai neplăcut.

Inutil să mai adaug că domnișoara Mornas n-a socotit necesar să mai guste a treia oară ospitalitatea indigenă și că i s-a ridicat un cort în care nimic n-a mai venit să-i tulbere somnul.

Așa ne-am petrecut prima noastră zi.

Fără îndoială, următoarele zile vor fi foarte asemănătoare. De aceea nu le voi mai povesti cu de-amănuntul și, dacă nu voi da alte indicații, vor rămâne mereu subînțelese cuvintele *Ab uno disce omnes*¹⁵:

AMÉDÉE FLORENCE

Capitolul V

Un al doilea articol al domnului Amédée Florence

Al doilea articol al domnului Amédée Florence a apărut în *Expansiunea franceză* din 18 ianuarie. Îl redăm mai jos, reprodus în extenso:

MISIUNEA BARSAC

(Corespondență de la trimisul nostru special)

*Zilele trec, una după alta – Oaspetele meu – Balet! – Sunt indiscret –
Pescuitul miraculos al domnului de Saint-Bérain – Boruya – Ca să-mi facă
onoare – Timbo! – Viața în roz în țara neagră – O fi având oare domnul
Barsac dreptate? – Sunt tare nedumerit.*

DAUHERIKO, 16 decembrie. De la ultima mea corespondență scrisă în plină savană în seara plecării noastre, la lumina tremurătoare a unui felinar, călătoria a decurs cu bine, și, deci, n-are istorie.

La 2 decembrie, ridicăm tabăra la cinci dimineața, și coloana noastră, sporită cu o persoană – să îndrăznesc să spun cu o jumătate de persoană, din moment ce o doime face cât două pătrimi¹⁶? – pornește la drum.

Povara de pe un măgar a fost luată, iar baloturile pe care le purta au fost împărțite pe spinările celorlalți, pentru a i se da lui Malik animalul. Ca un copil ce este, mica negresă pare să-și fi uitat necazurile trecute. Toată ziua râde. Fericită fire!

De atunci ne urmăm mereu calea, care continuă să fie bună și ușoară; dacă n-ar fi culoarea populației din jurul nostru și săracia priveliștii, ne-am putea închipui că n-am părăsit Franța.

Căci peisajul nu e frumos. Străbatem un ținut neted, sau cel mult ușor accidentat, uneori cu mici înălțimi la orizont, spre nord; cât vezi cu ochii nu zărești decât vegetația aceasta pipernică, amestecul de mărăciniș și de graminee înalte de doi-trei metri, care poartă numele generic de savană. Din loc în loc, câte un pâlc de copaci, plăpânci din cauza incendiilor periodice care prăpădesc savanele în timpul sezonului uscat, și uneori câmpuri cultivate, *lugane*, pe numele lor de baștină, după care urmează de obicei arbori destul de frumoși. Atunci se ajunge în apropierea vreunui sat.

Satele au niște nume absurde: Fongumbi, Manfurū, Kafu, Uosu, și aşa mai departe. N-ar putea și ele să se numească mai ca lumea, Neuilly sau Levallois?

Din toate numele satelor, unul ne-a amuzat. Așezarea aceasta importantă, așezată la granița engleză a Sierrei Leone, și pe care noi am lăsat-o, prin urmare, foarte departe spre dreapta, se numește Tassin. Eminentul nostru geograf, pesemne că s-a simțit tare mândru descoperindu-și un omonim la o sută treizeci și șase de kilometri de Conakry.

Cât despre baștinași, ei ne privesc trecând, cu simpatie, și par într-adevăr inofensivi. Nu cred că ar avea inteligență unui Victor Hugo sau a unui Pasteur, dar cum inteligența nu constituie, după cum a dovedit experiența de ani și ani, o condiție pentru a fi alegător, s-ar putea prea bine ca domnul Barsac să aibă dreptate.

Inutil să mai spun că șeful misiunii intră în cele mai nenorocite sate și pălăvrăgește cu localnicii.

În urma lui, domnul Baudrières nu uită să-și facă contraancheta.

Domnul Barsac și domnul Baudrières trag, pe cât se poate bănu, concluzii diametral opuse din cele auzite și văzute de ei, aşa încât se întorc totdeauna amândoi la fel de încântați. Astfel, toată lumea e mulțumită. Perfect!

Altminteri, trecem sau mergem de-a lungul unor râuri: Forecariah, Mellacoré, Scarie, Kaba, Diegunko etc. și trecem dintr-o vale într-alta aproape pe neobservate. Toate acestea nu prea sunt interesante.

Degeaba mi-am consultat notele; nu văd în ele nimic vrednic de-a fi încredințat istoriei contemporane, până la 6 decembrie, data când domnul de Saint-Bérain, care e pe cale de a deveni prietenul meu Saint-Bérain, a socotit că trebuie să facă o ispravă spre bucuria mea, și, sper, și spre plăcerea dumneavoastră.

În seara aceea poposise sămână un sat, ceva mai însemnat decât cele pomenite mai sus, numit Ualia. La momentul potrivit am intrat în cortul meu, cu scopul firesc de a găsi acolo somnul. Înăuntru, dau de Saint-Bérain, îmbrăcat numai în cămașă și izmene. Hainele îi zac aruncate mai peste tot. Așternutul e gata. La prima vedere, pare sigur că Saint-Bérain intenționează să se culce la mine. Mă opresc în pragul cortului, și-mi privesc oaspetele neașteptat în exercițiul funcțiunii.

Saint-Bérain nu pare mirat că mă vede. De altfel, Saint-Bérain nu e niciodată mirat. E foarte ocupat, se agită, scotocește pretutindeni, până și în lada mea pe care a deschis-o și al cărei conținut l-a împrăștiat pe jos. Dar nu descoperă ce dorește și asta îl scoate din sărite. Se întoarce spre mine și fără să pară de loc mirat că mă vede, îmi declară cu tonul cel mai convins:

— Nu pot să sufăr oamenii distrați! Sunt groaznici! Aprob, fără să mă clintesc.

— Groaznici!... Dar ce ți s-a întâmplat, Saint-Bérain?

— Închipuie-ți că nu-mi găsesc pijamaua... îmi răspunde el. Fac prinsoare că dobitocul de Tchumuki a uitat-o la ultimul popas. Frumos, nu?

Îi sugerez:

— Dacă n-o fi cumva în lada dumitale.

— În...

— Fiindcă lada asta e a mea, dragă prietene; ba chiar și cortul acesta ospitalier, și patul neprihănit, sunt tot ale mele.

Saint-Bérain rostogolește niște ochi rătăciți. Deodată, își dă seama că a greșit, își adună în grabă hainele împrăștiate și o șterge, ca și cum s-ar fi ținut după el o haită de canibali. Eu cad pe pat și mă prăpădesc de râs.

Ce ființă plăcută!

A doua zi, 7 decembrie, tocmai ne aşezaserăm la masă, după etapa de dimineață, când vedem niște negri care păreau că ne pândesc. Căpitanul Marcenay le porunci oamenilor lui să-i alunge. Ei fugiră, dar se iviră iar, curând.

„Îl alungi pe ușă și intră pe fereastră”, crede necesar să spună cu acest prilej doctorul Châtonnay care are mania de a cita și când trebuie și când nu trebuie, dar mai ales când nu trebuie, versuri care n-au, în genere, nicio legătură cu subiectul. Dar fiecare om își are păsărica lui.

Moriliré, trimis în recunoaștere, aduce știrea că negrii aceia, în număr de zece, erau niște negustori și vrăjitori, care n-aveau niciun gând dușmănos. Unii dintre ei voiau doar să ne vândă produsele lor, alții să ne distreze.

— Strângeți tacâmurile de argint, recomandă domnul Barsac, râzând, și chemați-i în sufragerie.

Negrii fură aduși; erau care mai de care mai urât și mai prăpădit. Printre ei se aflau câțiva *nunu*, meșteșugari cunosători a treizeci și șase de meserii, olari, giuvaergii, împletitorii de coșuri și meșteri în lucratul obiectelor de lemn sau de fier; erau și câțiva *diula* sau *marraba*, care vând arme, pânzeturi și mai ales nuci de kola (ne-am și aprovizionat din belșug cu ele). Sunt cunoscute proprietățile stimulante ale acestui fruct pe care doctorul Châtonnay îl numește un „aliment de economie”. Am fost tare fericiti când am căpătat o mulțime de nuci de kola, în schimbul cătorva pumni de sare. În ținuturile pe care le străbatem, sarea e rară și, ca să zic aşa, de neprețuit. Valoarea ei va crește din ce în ce, cu cât ne vom depărta de coastă. De aceea ducem cu noi o cantitate însemnată de sare.

I-am chemat apoi pe vrăjitori, și le-am poruncit să cânte cele mai frumoase cântece, în cinstea grațioasei noastre tovarăše de călătorie.

Trubadurii aceștia ai lumii negre erau doi la număr. Primul își ținea în mână chitară. și ce chitară! Închipuiți-vă o tiugă străbătută de trei lamele de bambus prevăzute fiecare cu câte o coardă făcută din mațe. Instrumentului acestuia i se spune *dianne*. Al doilea vrăjitor, un bătrân cu ochii atinși de

oftalmie, cum se întâmplă adeseori pe aici, era înarmat cu un fel de flaut numit în bambara *fabresoro*. O simplă bucată de trestie având la fiecare capăt câte o mică tiugă.

Concertul începu. Al doilea vrăjitor, care era îmbrăcat doar cu o *bila*, un fel de cordon lat de trei degete, petrecut printre picioare, începu să danseze, pe când colegul său, acoperit mai decent cu unul din halatele acelea lungi, dar de o murdărie respingătoare, numite *droke*, se aşeza pe jos, îşi ciupea chitara şi scotea nişte strigăte guturale care aveau pretenţia, cel puţin aşa bănuiesc, să fie un cânt adresat Soarelui, Lunii, stelelor şi domnişoarei Mornas.

Zvârcolirile unuia, urletele celuilalt, sunetele ciudate pe care cei doi virtuoşi le scoteau din instrumentele lor avură darul să-i stârnească pe conducătorii măgarilor noştri. Ei îşi lăsără meiul, orezul şi porumbul, şi organizară un balet cu totul obişnuit.

Îndemnaţi de exemplul lor, apucăm şi noi tingirile şi căldările şi începem să batem în ele cu lingurile şi cu furculiţele. Domnul de Saint-Bérain sparge o farfurie, îşi face din ea castaniete şi începe un fel de fandango dezmaştat, avându-l ca partener pe subsemnatul; domnul Barsac – să spun oare? – domnul Barsac însuşi, pierzându-şi orice reţinere, îşi aranjează un turban dintr-un şerbet şi, pe când domnul Baudrières, onorabilul deputat al departamentului Nord, îşi acoperă faţa, onorabilul deputat din Midi execută un dans de-o fantezie ultrameridională.

Dar orice glumă, oricât de bună, are un sfârşit. După cinci minute de tărăboi, a trebuit să ne oprim, istoviţi. Domnişoarei Mornas îi curgeau lacrimile de atâtă râs.

În seara aceleiaşi zile a fost comisă de către subsemnatul, Amédée Florence, greşeala mărturisită la începutul acestui articol. La drept vorbind, e însă o greşală obişnuită, indiscreţia fiind păcatul firesc al reporterilor.

În seara aceea, deci, întâmplarea mi-a instalat cortul lângă cel al domnişoarei Mornas. Tocmai mă pregăteam să mă culc, când am auzit vorbindu-se în cortul vecinei mele. Şi, în loc să-mi astup urechile, am ascultat. Acesta mi-a fost păcatul.

Domnişoara Mornas vorbea cu servitorul ei, Tongané, el îi răspundea într-o englezescă extrem de fantezistă, pe care, ca să nu-i plăcătesc pe cititori, o voi traduce corect. Discuţia dura de mai mult timp, fără doar şi poate.

Domnișoara Mornas îl întreba pe Tongané despre viața lui de până la sosirea noastră. În clipa când am început să trag cu urechea, ea spunea:

— Cum se face oare că un aşanti, ca tine...

Ia te uită! Tangané nu e un bambara. Asta n-aș fi bănuit!

— ...a devenit tiralior sengalez? Mi-ai mai spus tu, când te-am angajat, dar am uitat.

Iluzie sau nu, am impresia că domnișoara Mornas nu e sinceră. Tongané răspunde:

— Păi, după afacerea Buxton...

Buxton? Numele acesta îmi spune ceva. Dar ce?... Tot ascultând, îmi răscolesc amintirile.

— ...Eram angajat în expediția lui, continuă Tongané, când englezii au venit și au tras în noi.

— Și de ce au tras? întreabă domnișoara Mornas.

— Pentru că domnul căpitan Buxton se răzvrătise, pentru că jefuia și ucidea tot.

— E adevărat asta?

— Foarte adevărat: Satele erau arse. Bieții negri, femeile și copilașii erau uciși...

— Și cel care poruncea atrocitățile acestea era căpitanul Buxton? întreabă domnișoara Mornas, a cărei voce mi se pare că tremură.

— Nu, răspunde Tongané. Pe el nu-l vedeați niciodată. El nu mai ieșea din cort, după sosirea unui alt alb. Albul acela ne dădea ordine, în numele căpitanului.

— Celălalt alb se afla cu voi de multă vreme?

— De foarte multă vreme. De cinci sau șase luni, poate și mai mult.

— Unde l-ați întâlnit?

— În savană.

— Și căpitanul Buxton îl primise lesne?

— Nu se despărțeau niciodată, până în ziua când căpitanul n-a mai ieșit din cortul său.

— Nu-i aşa că din ziua aceea au început cruzimile?

Tongané șovăie.

— Nu știu, mărturisește el.

— Dar cum îl chema pe alb, îți aduci aminte? întreabă domnișoara Mornas.

În clipa aceea, un zgomot venit de afară acoperă glasul lui Tongané. Nu știu ce răspunde. Dar, la urma urmei, mi-e totuna. Oricum, povestea aceasta nu mai e de actualitate și prin urmare nu mă interesează prea mult.

Domnișoara Mornas întreabă iar:

— După ce au tras englezii în voi, tu ce-ai făcut?

— V-am spus la Dakar, unde m-ați angajat, răspunde Tongané. Eu și mulți alții ne-am temut și am fugit în savană. Eu m-am reîntors apoi, dar nu se mai afla nimeni la locul unde se dăduse lupta. Nu mai erau acolo decât morții. I-am îngropat pe câțiva dintre ei, pe cei care îmi erau prieteni, și am îngropat și căpetenia, pe căpitanul Buxton...

În clipa aceasta aud un geamăt înăbușit.

— Apoi, continuă Tongané, am rătăcit din sat în sat și am ajuns la Niger. Am mers în sus pe o pirogă furată și am ajuns, în sfârșit, la Tombuctu, tocmai când intrau francezii acolo. Îmi trebuie să aproape cinci ani pentru călătoria asta. La Tombuctu, m-am angajat ca tiralior, iar când am fost eliberat m-am dus în Senegal, unde m-ați întâlnit.

— După o clipă de tăcere, domnișoara Mornas întreabă:

— Atunci, căpitanul Buxton era mort?

— Da, stăpână.

— Și tu l-ai îngropat?

— Da, stăpână.

— Deci, știi unde i se află mormântul?

Tongané râde.

— Sigur. L-aș găsi cu ochii închiși.

Încă o clipă tăcere, apoi aud:

— Noapte bună, Tongané.

— Noapte bună, stăpână, răspunde negrul ieșind din cort și depărtându-se.

Domnișoara Mornas o să se culce acum, și eu fac același lucru, fără să mai zăbovesc. Dar cum sting felinarul, îmi revine memoria.

„Buxton!... Cum naiba să nu știu!... Unde îmi era capul? Ce reportaj admirabil am ratat atunci!”

În epoca aceea, de mult trecută, lucram la *Diderot* și – rog să mi se ierte amintirile acestea personale – îi propusesem directorului să mă duc să-i iau un interviu căpitanului răsculat chiar la locul crimelor sale. Luni de zile, directorul s-a codit, din cauza cheltuielilor. Ce vrei? Doar n-are toată lumea

simțul actualității! Când s-a hotărât, în sfârșit, era prea târziu. În momentul îmbarcării, la Bordeaux, am aflat că Buxton murise.

Acum, toate acestea sunt povești vechi și o să mă întrebați poate de ce v-am redat con vorbirea surprinsă între Tongané și stăpâna lui... Zău, nici eu nu prea știu!

La 8 decembrie, găsesc iar în carnet numele lui Saint-Bérain. Saint-Bérain e inepuizabil. De data aceasta e vorba de o nimică toată, dar pe noi ne-a amuzat grozav. Fie să vă însenineze și dumneavoastră frunțile o clipă!

Mărșăluiam de două ceasuri în prima etapă de dimineață, când iată că Saint-Bérain scoate deodată niște strigăte nearticulate și se bâțâie pe cal cât se poate mai caraghios. Noi ne și pornim pe râs, înainte de-a ști despre ce e vorba. Dar Saint-Bérain nu râde. Cu greu, el descăleca și-și duce mâna la partea aceea a corpului pe care, de obicei, se aşază, și începe să se zvârcolească într-un mod inexplicabil.

Alergăm la el. Îl întrebăm ce-a pățit?

— Cârligele!... murmură Saint-Bérain cu glas ca din mormânt.

Cârligele?... Nu înțelegem nimic. Abia mai târziu, când răul a trecut, ne-a fost explicat sensul acestui cuvânt.

Poate n-ați uitat că, în momentul plecării din Conakry, Saint-Bérain, chemat la ordine de mătușă-sa – sau de nepoată-sa – se grăbise să vină, vârând cu pumnii în buzunare cârligele de pescuit, pe care tocmai le cumpărase. Firește că uitase de ele. Iar cârligele se răzbunaseră acum pentru nepăsarea aceasta. În urma unei mișcări greșite, ele se interpuseră între să și călăreț, iar trei se înfipseseră zdravăn în pielea proprietarului lor.

Ca să-l scăpăm pe Saint-Bérain de ele, trebuie să intervină doctorul Châtonnay. Trei tăieturi de bisturiu, pe care doctorul ține să le însوțească cu comentarii, sunt suficiente. Iar râsul doctorului e o plăcere.

— S-ar zice că „ai mușcat momeala”! spune el mai întâi, convins, pe când examinează câmpul de operație.

— Auu! strigă drept răspuns Saint-Bérain, căruia tocmai i s-a scos primul cârlig.

— Așa pescuit mai zic și eu! proclamă doctorul, la al doilea cârlig.

— Auu! țipă din nou Saint-Bérain.

În sfârșit, la al treilea cârlig, excelentul doctor îl felicită:

— Astăzi te poți lăuda că ai prins peștele cel mare.

— Auuu! gême pentru ultima oară Saint-Bérain. Operația s-a terminat. Mai trebuie doar pansat rănitul, care se urcă apoi pe cal unde va lua, timp de două zile, pozițiile cele mai caraglioase.

La 12 decembrie, ajungem la Boronya. Boronya ar fi un sat ca toate satele, dacă n-ar avea avantajul să aibă o căpetenie deosebit de amabilă. Căpetenia aceasta, Tânără de tot, căci n-are mai mult de șaptesprezece-optsprezece ani, gesticulează într-o și împarte lovitură de bici curtenilor care se apropiu prea mult de noi. El se năpustește în întâmpinarea noastră cu o mâna pe inimă, și ne face o mie de declarații de prietenie, cărora noi le răspundem oferindu-i sare, pulbere și două brice. La vederea comorii acesteia, căpetenia țopăie de bucurie.

Drept mulțumire, el poruncește să ni se construiască, în afara satului, niște colibe de paie în care să putem dormi. Când îmi iau coliba în primire, îi văd pe *nunu* foarte ocupați cu netezitul și bătătoritul solului, pe care îl acoperă cu balegă uscată, de vacă. Îi întreb la ce folosește luxul acestui covor; ei îmi răspund că îl fac pentru a împiedica viermii albi să iasă din pământ. Le sunt recunoscător pentru atenție și-i răsplătesc cu un pumn de cauri.^{17,18}

La 13 decembrie, dimineața, ajungem la Timbo fără niciun incident. Așezarea aceasta, cea mai importantă din câte am străbătut până aici, e împrejmuită de un *tata*, adică de un zid de pământ, a cărui grosime variază de la un ținut la altul, și în dosul căruia e ridicată o schelă de lemn folosită drept drum de pază.

Tata-ul din Timbo cuprinde în realitate trei sate, despărțite unul de altul prin mari spații cultivate sau împădurite, în care animalele domestice hoinăresc libere. În fiecare din aceste sate există o mică piață zilnică, dar în cel mai întins dintre ele are loc un mare târg săptămânal.

O colibă din patru e neocupată. Ea e plină de murdării, de felurite gunoaie, ca și ulițele de altfel. Se vede cât de colo că pe aici nu există măturători. Iar săracia e la fel de mare ca și murdăria. Am văzut copii, cei mai mulți dintre ei slabii ca niște schelete, căutându-și hrana în gunoaie. Cât despre femei, ele sunt de-o urătenie respingătoare.¹⁹ Poartă un fel de șorț albastru cu dungi albe, partea de sus a corpului fiindu-le acoperită cu o bucată de pânză albă, sau de stambă înflorată, în culori tipătoare urechile le sunt pline de verigi grele, din metal, prinse cu lăntișoare de argint,

încrucișate pe deasupra capului; gâturile, încheietura brațelor și gleznele și le împodobesc cu brățări și coliere din coral sau din mărgele.

Aproape toate poartă niște coafuri în formă de cască. Unele au tâmpalele rase și o creastă de păr împodobită cu mărgele de sticlă pusă pe creștet. Altele sunt complet rase. Cele mai elegante își fac un cap ca de clovn: smoc de păr ascuțit și două largi bucle laterale. Se pare că, după felul cum își aranjează coafura, se poate recunoaște din ce triburi fac parte: peuli, mandé, bambara etc. Dar eu nu prea mă pricep, și scurtez detaliile acestea entografice asupra căroră domnul Tassin, la întoarcere, va stăru din belșug într-o carte care va fi cel puțin foarte serios documentată.

Bărbații sunt îmbrăcați cu nădragi, cămăși albe sau șorțuri specifice lor. Țestele și le împodobesc cu cele mai diverse soiuri de pălării, de la fesuri cu ciucuri lungi până la pălării de paie, trecând prin tichia gătită cu tinichele sau cu petice de stofă colorată. Ca să te salute, ei își lovesc coapsa cu palma cinci minute la rând, repetând cuvântul *dagare*, care pesemne, ca și *ini-tie*, înseamnă „bună ziua” sau *ini suku-ma*, care înseamnă negreșit „bună ziua”.

Ne-am dus la târgul cel mare, unde am găsit reunită întreaga aristocrație din Timbo. Vândătorii se instalează acolo de la opt dimineață, în două șiruri de colibe de paie, sau doar sub niște rogojini sprijinite pe patru pari; dar lumea bună nu vine decât pe la unsprezece.

În târg se vând cam de toate: mei, orez, unt și karité cu 50 de centime kilogramul, sare cu 77 de franci și 50 de centime bara de 25 de kilograme, boi, capre, oi, pui cu 3,30 franci bucata, ceea ce nu-i de loc ieftin, puști cu cremene, nuci de kola, tutun, koyos sau fâșii pentru făcut șorțuri, niomi, plăcinte din făină de mei sau porumb, felurite țesături, stambe, pălării, turbane, ace de cusut, ace cu gămălie, pulbere, amnare pentru puști etc, etc. Și, în sfârșit, puse bine la vedere, niște piei uscate, bucățele de carne putredă, cu un miros sui generis, pentru rafinați.

După cum v-am spus, Timbo e primul centru ceva mai important pe care l-am întâlnit. De aceea am rămas acolo două zile, 13 și 14 decembrie. Și nu pentru că noi am fi prea obosiți, ci pentru că animalele și hamalii purtători de poveri vădesc o istovire cu totul îndreptățită.

În aceste patruzeci și opt de ore am făcut, și unii și alții, numeroase plimbări în interiorul *tata*-ului. Am notat mai sus esențialul observațiilor mele. Nu așteptați de la mine descrieri mai ample pe care, de altfel, le puteți găsi ușor în cărțile de specialitate. Rolul meu e să fiu cronicarul misiunii

Barsac, și rolul acesta îmi place. Clio²⁰ mă inspiră, dar n-am de loc suflet de geograf. Acestea fie spuse o dată pentru totdeauna.

A doua zi după sosire, deci în 14, am fost îngrijorați în privința călăuzei noastre pe care am căutat-o zadarnic toată ziua. Moriliré dispăruse.

Liniștiți-vă. La 15 decembrie, în momentul plecării, Moriliré s-a aflat la postul său; până să ne trezim noi din somn, el le și împărțise conducătorilor de măgari un număr de lovitură de ciomag, suficient ca să nu se mai îndoiască de realitatea prezenței lui. Întrebăt de domnul Barsac, Moriliré susține morțiș că n-a părăsit tabăra toată ziua din ajun... Cum, de fapt, nici noi nu suntem siguri că a plecat și cum, de altfel, lucrul acesta n-are prea mare importanță, căci, la urma urmei, Moriliré are și el dreptul să-și facă o dată de cap, nimeni nu mai insistă, și incidentul e închis.

Am părăsit deci Timbo la 15 decembrie, la ora obișnuită, și călătoria a continuat întreaga zi fără nicio greutate specială și după orarul obișnuit. E locul să notez, totuși, că acum copitele cailor noștri nu mai calcă pe drumul care ne-a adus până aici. Dincolo de Timbo, drumul se transformă treptat într-o simplă potecă. Începând deci de la Timbo, devenim cu adevărat exploratori.

Altă schimbare: terenul e acum accidentat. Unde te uiți, numai urcușuri și coborâșuri. La ieșirea din Timbo, a trebuit să urcăm mai întâi o colină destul de înaltă pe care a trebuit apoi să-o coborâm. După colină urmează o câmpie, apoi un nou urcuș până la satul Daouheriko, la marginea căruia trebuie să ne oprim pentru popasul de noapte.

Oamenii și animalele fiind bine odihniți, mergem mai repede decât de obicei, și e înainte de șase seara când ajungem la locul de popas.

Acolo, ne așteaptă cele mai prietenoase manifestări. Căpetenia ne iese în întâmpinare oferindu-ne daruri. Domnul Barsac îi mulțumește. Strigăte de bun venit îi răspund.

— Nici la Aix, când trec pe promenada Sextius, nu sunt aclamat mai călduros, spune domnul Barsac cu satisfacție. Eram sigur de asta. E de ajuns doar să le vorbești!

S-ar părea că domnul Barsac are dreptate, în ciuda faptului că domnul Baudrières clatină din cap cu un aer sceptic.

Între timp, căpetenia satului își continuă amabilitățile. Se oferă să ne găzduiască în cele mai frumoase colibe din sat și o roagă pe domnișoara

Mornas să accepte ospitalitatea propriei lui case.

Primirea aceasta călduroasă ne merge la inimă, și tot restul călătoriei ne apare în culori roze, când Malik, apropiindu-se domnișoara Mornas, îi șoptește repede:

— Tu nu merge, stăpână. Dacă merge, mori!

Domnișoara Mornas o privește uimită pe mica negresă. Se înțelege de la sine că eu am auzit totul, aşa cum i se cuvine unui reporter care se respectă. Dar căpitanul Marcenay a auzit și el, deși nu aceasta i-e meseria. Mai întâi, el a părut mirat. Apoi, după o clipă de gândire, s-a hotărât.

Căpitanul a scăpat în doi timpi și trei mișcări de inopportunitatea căpeteniei și a dat ordin să se instaleze tabăra. L-am ascultat și am ajuns la concluzia că vom fi bine păziți.

Precauțiile acestea mă pun pe gânduri. Crede oare căpitanul, care cunoaște bine Africa, în pericolul semnalat de Malik?²¹

AMÉDÉE FLORENCE

Capitolul VI

Al treilea articol al domnului Amédée Florence

Exansiunea franceză a publicat în ziua de 5 februarie al treilea articol al trimisului său special pe lângă misiunea Barsac. Pentru motive pe care le vom cunoaște în curând, acesta a fost ultimul pe care ziarul l-a primit vreodată de la șeful său reporter. Ca urmare, cititorii *Exansiunii franceze* trebuiau să aștepte luni întregi până la dezlegarea enigmei ridicată de domnul Amédée Florence în ultimele rânduri ale articolului său, enigmă a cărei soluție completă o va da povestirea de față.

MISIUNEA BARSAC

(Corespondență de la trimisul nostru special)

De ce se temea Malik – Dung-hono – Să fim prieteni, Cinna – Cuele tapée – Botezul jupânului Măgar – Răbdare! Kankan – Un vrăjitor – Să judecăm – Zgomote în noapte

KANKAN, 24 decembrie. Am sosit aici ieri dimineață și plecăm mai departe mâine dimineață, în ziua de Crăciun.

Crăciun!... Gândul mă duce spre patria de care suntem atât de departe. (Șase sute cincizeci de kilometri de la Conakry, după infailibilul domn Tassin.) Mă gândesc, cu o voluptate pe care n-o credeam posibilă, la câmpii acoperite de nea și, pentru prima oară după atâția ani, simt o

puternică dorință de a-mi pune ghetele la vatră, ceea ce ar dovedi măcar că am o vatră.

Dar să nu ne înduioșăm și să reluăm, de unde le-am lăsat, cronicile acestea ale misiunii Barsac.

În articolul precedent vă povesteam deci că în momentul când căpetenia și locuitorii din Dauheriko ne pofteau să le primim ospitalitatea, Malik îi spusese în limbajul ei domnișoarei Mornas:

— Nu vă duceți! E primejdie de moarte!

Auzind fraza aceasta, căpitanul hotărâse să poposim afară din sat, chiar pe locul unde ne opriserăm. După ce stătu de vorbă cu Malik, căpitanul Marcenay dădu ordinele cerute de situație și-i pofti pe indigeni să se depărteze. Ei ne asigurără că au cele mai bune intenții în privința noastră, dar căpitanul nu se lăsa influențat și-i invită ferm să se reîntoarcă la casele lor și să nu se apropie cu mai mult de cinci sute de metri de tabăra noastră. Se va vedea curând că precauțiile acestea nu erau inutile.

Domnul Baudrières, prieten credincios al prudenței, aprobă din plin hotărârea luată, deși nu-i cunoștea motivele. Domnul Barsac, care se și vedea purtat în triumf pe sub arcadele de frunze împodobite cu panglici tricolore, nu-și putu ascunde ciuda.

De îndată ce indigenii se retraseră, el se apropiе de căpitanul Marcenay, care se afla la doi pași de mine, ceea ce îmi îngădui să nu pierd nimic din toată scena aceasta, și-l întrebă scurt, cu un glas prin care răzbătea o manie surdă:

— Cine comandă aici, căpitane?

— Dumneavoastră, domnule deputat, spuse ofițerul, rece, dar politicos.

— În acest caz, de ce ați ordonat, fără să-mi cereți părerea, instalarea taberei, în loc să tragem la localnici, și i-ați alungat pe negrii aceștia de treabă, plini de cele mai bune intenții față de noi?

Căpitanul făcu o scurtă pauză, cum se spune la teatru, și răspunse calm:

— Domnule deputat, dacă în calitatea dumneavoastră de șef al misiunii alegeți itinerarul și reglați marșul după cum doriți, am și eu, la rândul meu, o datorie de îndeplinit: aceea de a vă apăra. Sigur că ar fi trebuit să vă previn și să vă aduc la cunoștință motivele purtării mele, dar am vrut mai întâi să fac ce era urgent. Vă rog, deci, să mă scuzați dacă am neglijat această...

Până aici, foarte bine. Căpitanul Marcenay s-a scuzat de greșeala comisă, și domnul Barsac se poate socoti satisfăcut. Din nefericire – și s-ar putea ca

să fie vinovată vreo rivalitate de un alt ordin – căpitanul e nervos, deși se stăpânește, și lasă să-i scape un cuvânt nepotrivit, care aprinde pulberea.

— ...dacă am neglijat această formalitate, încheie el.

— Formalitate!... repetă domnul Barsac, roșu de mânie. Domnul Barsac e din sudul Franței, și despre oamenii din sudul Franței se spune că au argint viu în vine. Simt că au să înceapă neroziile.

Domnul Barsac continuă, tremurând de mânie:

— Și, măcar acum, veți binevoi să-mi aduceți la cunoștință motivele care pesemne că sunt foarte puternice dacă v-au tulburat până într-atât!

Ce spuneam? Iată că lucrurile încep să se încurce. E rândul căpitanului să se simtă jignit. Și iată-l răspunzând pe un ton sec:

— Aflașem că se urzea un complot împotriva noastră.

— Un complot!... exclamă ironic domnul Barsac. Printre negrii aceștia de treabă!... La treizeci și cinci de kilometri de Timbo!... Nu zău!... Și cine v-a dezvăluit... complotul?

Trebuie să vedeți cum rostește domnul Barsac cuvântul „complot”! Își umflă obrajii, își învârtește ochii în cap. Doamne! Cât e de marsiliez, în clipa aceasta!

— Malik, răspunde scurt căpitanul.

Domnul Barsac începe să râdă. Și ce râs!

— Malik!... Sclava asta mică, pentru care am plătit douăzeci și cinci de gologani!...

Domnul Barsac exagerează. Mai întâi, Malik nu e sclavă, dat fiind că pe teritoriul francez nu există sclavi. Un deputat ar trebui să știe asta. Și apoi, Malik e o femeie foarte scumpă. A costat douăzeci și cinci de franci bătuți pe muchie, plus o pușcă veche și o bucată de pânză.

Totuși, domnul Barsac continuă:

— ...douăzeci și cinci de gologani!... Într-adevăr, aveți pe cine să ascultați și înțeleg că v-a fost teamă...

Căpitanul a simțit lovitura. La cuvântul „teamă”, fața i s-a schimbat. Se stăpânește, dar se simte că fierbe pe dinăuntru.

— Dați-mi voie să nu vă împărtășesc temerile, continuă între timp domnul Barsac, care se înfierbântă din ce în ce. Eu ţin să fiu erou. Am să mă duc deci în sat, să dorm acolo, și să cuceresc singur vizuina aceasta...

Iată-ne ajunși la momentul adevăratelor nerozii. Îl prevăzusem.

— Eu nu v-aș sfătui, răspunde căpitanul, nevrând să se lase nici el mai prejos. Nu știu dacă Malik s-a înșelat sau nu, dar, fiindcă există posibilitatea să nu se fi înșelat, am luat măsurile dictate de prudență. Eu răspund de securitatea dumneavoastră, după cum vă spuneam. În privința aceasta, instrucțiunile sunt clare și am să le respect, la nevoie chiar fără voia dumneavoastră.

— Fără voia mea!...

— Dacă țineți să încălcați ordinele comandantului militar și dacă ieșiți din tabără, voi avea regretul să vă rețin în cortul dumneavoastră, sub pază. Și acum, sluga dumneavoastră, domnule deputat. Trebuie să veghez la instalarea taberei și nu mai am timp de discuție. Am onoarea să vă salut!

Acestea spuse, căpitanul își duse mâna la chipiu, execută o întoarcere la dreapta, cât se poate de reglementară, și se depărta, lăsându-l pe deputatul din Midi la un pas de apoplexie.

De altfel, ca să fiu cinstit, nici eu nu prea mă simt în apele mele.

Mânia domnului Barsac e cu atât mai mare cu cât toate acestea se petrec de față cu domnișoara Mornas. Și e gata-gata să se avânte pe urmele căpitanului cu scopul sădăcă de-a căuta o ceartă care ar putea avea un deznodământ tragic, când amabila noastră tovarășă de călătorie intervine:

— Rămâneți aici, domnule Barsac, spune ea. Căpitanul a gresit, e drept, că nu v-a prevenit; dar s-a scuzat și, la rândul dumneavoastră, l-ați jignit. De altfel, protejându-vă fără să țineți la asta, el își face datoria, deși înfruntă, riscul de a-și atrage mânia dumneavoastră și de a-și periclită avansarea. Dacă sunteți cât de cât generos, ar trebui să-i mulțumiți.

— Asta e prea de tot!

— Recăpătați-vă calmul, vă rog, și ascultați-mă! Tocmai am vorbit cu Malik. Ea e aceea care a dat alarmă și l-a informat pe domnul Marcenay despre complotul pregătit împotriva noastră. Ați auzit vorbindu-se despre *dung-kono*?

Domnul Barsac clatină din cap în semn că nu. I-a trecut furia, dar tot mai e bosumflat.

— Știu eu ce e dung-kono, se amestecă doctorul Châtonnay, care s-a apropiat de noi. E o otravă ucigătoare, al cărei specific e că nu-și ucide victimele decât după vreo opt zile. Știți cum se prepară? Într-un fel destul de curios.

Domnul Barsac pare că nu-l aude. Vulcanul stins mai fumegă încă.

Domnișoara Mornas răspunde pentru el:

— Nu, doctore.

— Am să încerc să vă explic, spune doctorul Châtonnay, șovăind puțin, deși e cam nu știu cum... În sfârșit! Să vă explic!... Aflați că, pentru a prepara dung-kono, se ia o tulpină de meisor (în limba negrilor sarrio) și se introduce în intestinul unui cadavru. După douăzeci de zile, tulpina e scoasă de acolo, pusă la uscat și pisată mărunt. Praful astfel obținut e turnat în lapte, în vreun sos, în vin, sau în orice altă băutură și, cum n-are niciun gust, e înghițit pe neobservate. Opt zile mai târziu, cel ce a înghițit-o se umflă. Abdomenul, mai ales, i se balonează într-un mod de necrezut. Iar după douăzeci și patru de ore moare, și nimic, nicio contraotravă, niciun medicament nu-l poate smulge din ghearele *destinului acestuia funest, care, de nu-i demn de Atreu, e vrednic de Thyest*²²!

Bun! încă un vers! Văd bine că rimează, sigur, dar cu ce?

— Iată acum complotul urzit de locuitorii satului, spuse la rândul ei domnișoara Mornas. Sosind aici, Malik l-a auzit pe căpetenia din Dauheriko vorbind cu alte căpetenii, din vecinătate. Dolo Sarron, aşa se numește regișorul ăsta, trebuia să ne facă o primire prietenească, să ne întâmpine cât mai cordial, să ne invite pe unii la casa lui, pe alții în casele unor complici, și acolo să ne ofere niște mâncăruri sau băuturi locale, pe care nu le-am fi putut refuza. În acest timp, li s-ar fi dat de băut soldaților. Mâine am fi plecat fără să observăm nimic și, peste câteva zile, am fi început să simtим primele efecte ale otrăvii. Bineînțeles, toți negrii din împrejurimi ar fi pândit momentul acesta, și odată convoiul nostru dezorganizat, ne-ar fi jefuit bagajele, ne-ar fi luat ca sclavi conducătorii de măgari și hamali, ne-ar fi furat caii și măgarii. Malik a surprins complotul, l-a înștiințat pe căpitanul Marcenay, iar restul îl știți și dumneavoastră.

Vă închipuiți cât ne-a tulburat povestirea aceasta. Domnul Barsac e consternat.

— De! Când vă spuneam eu! face domnul Bauderières, cu un aer triumfător. Iată triburile dumneavoastră civilizate! Niște ticăloși nemaiomeniți!

— Nu pot să-mi mai revin în fire – găme domnul Barsac. Sunt doborât, literalmente doborât! Și Dolo Sarron, ăsta, cu aerul lui de om cumsecade!

Hei! Ce-o să mai râdem!... Mâine, pun să se dea foc satului, iar pe ticălosul de Dolo Sarron!...

— Nici să nu vă gândiți, domnule Barsac! exclamă domnișoara Mornas. Nu uitați că mai avem de străbătut sute și sute de kilometri. Prudență...

Domnul Baudrières încrucișă mâinile și spune:

— E oare necesar să ne încăpățânam să facem călătoria până la capăt? A fost pusă întrebarea: „Sunt sau nu triburile din bucla Nigerului îndeajuns de civilizate ca să fi se poată acorda drepturi politice?” Răspunsul cred că îl cunoaștem. Experiența acestor câteva zile, și mai ales cea de astă-seară, trebuie să ne ajungă.

Astfel atacat, domnul Barsac își revine. Își îndreaptă spinarea. Va vorbi. Vorbește... Domnișoara Mornas însă i-o ia înainte:

— Domnul Baudrières se mulțumește cu puțin, spune ea. Tace că englezul care pretindea că toate franțuzoaicele sunt roșcate, fiindcă întâlnise el una roșcată în clipa când a debarcat la Calais; domnul Baudrières judecă un popor întreg după câțiva tâlhari. Ca și cum în Europa nu s-ar săvârși crime!...

Domnul Barsac aproba cu convingere. Dar îl mănuștează limba. Și ia cuvântul:

— Foarte adevărat! exclamă el. Dar chestiunea, domnilor, mai are un aspect. Ar fi oare admisibil ca niște reprezentanți ai Republicii, ajunși abia în pragul unei mari acțiuni, să se lase...

Vorbește bine, domnul Barsac.

— ...să se lase descurajați de la primii pași, ca niște copii fricoși? Nu, domnilor! Cei care au cinstea să poarte drapelul Franței trebuie să aibă un bun simț hotărât și un curaj neclintit. Așa vor putea să judece cum se cuvine gravitatea primejdiilor care îi poate aștepta și, după recunoașterea exactă a acestor primejdi, vor putea să le facă față fără să pălească. Dar pionierii aceștia ai civilizației...

Cerule! Un adevărat discurs!... Și mai ține încă!

— ...pionierii aceștia ai civilizației trebuie, mai presus de orice, să ia bine seama și să nu se priească, făcând o judecată generală asupra unui întreg ținut, pe baza unui singur fapt, a cărui realitate mai e și îndoiefulnică. După cum foarte bine spunea oratorul dinaintea mea...

Oratorul dinaintea lui e domnișoara Mornas, în persoană. Ea zâmbește și, ca să taie valul acesta de oratorie, se grăbește să aplaude cât poate mai tare.

Urmându-i exemplul, aplaudăm toți, în afara de domnul Baudrières, firește.

— Lucrurile sunt lămurite și călătoria continuă, spune domnișoara Mornas, în mijlocul zarvei. Repet deci că prudența ne ordonă să evităm orice vârsare de sânge care ar putea aduce represalii. Dacă suntem înțelepți, principalul nostru scop trebuie să fie înaintarea pașnică. Cel puțin aceasta e părerea domnului Marcenay.

— A, dacă e părerea domnului Marcenay!... aprobă domnul Barsac în doi peri.

— Nu vă luați aerul acesta ironic, domnule Barsac, îi răspunse domnișoara Mornas. Mai bine v-ați duce la căpitanul pe care l-ați frecat destul adineauri și i-ați întinde mâna. La urma urmei, poate că-i datorăm viața.

Domnul Barsac se aprinde ușor, dar e om de treabă și cât se poate de bun. De aceea el șovăi exact cât trebuie ca sacrificiul lui să capete preț, apoi se îndreptă spre căpitanul Marcenay care tocmai termina de organizat paza taberei.

— Căpitane, vreau să-ți spun ceva, începu el.

— La ordinele dumneavoastră, domnule deputat, răspunse ofițerul, luând poziția de dreptă.

— Căpitane, continuă domnul Barsac, mai adineauri am greșit și unul și altul, dar eu mai mult decât dumneata. Te rog deci, să mă scuzi. Vrei să-mi faci onoarea de a-mi da mâna?

Vă asigur că toate acestea au fost spuse cu multă demnitate și fără nimic umilitor. Domnul Marcenay se simți mișcat.

— Vai, domnule deputat, e prea mult! spuse el. Eu și uitasem!...

Apoi își strânseră mâinile și cred că, până una alta, sunt cei mai buni prieteni din lume.

Când incidentul Barsac-Marcenay se încheie spre satisfacția generală, fiecare dintre noi se retrase în adăpostul lui. Mă pregăteam deci să mă culc, când am observat că, după obicei, domnul de Saint-Bérain lipsea. Ieșise oare din tabără, în ciuda consemnului?

Fără să-mi anunț tovarășii de călătorie, m-am dus să-l caut. Își am avut norocul să dau imediat peste Tongané, servitorul lui, care mi-a spus:

— Tu vrei vezi *mossie* Agenor? Tu vine încet... Noi vedem el pe ascuns. El foarte caraghios!

Tongané m-a condus pe malul unui pârâu, dincolo de linia santinelelor, și ascunși după un baobab, l-am văzut într-adevăr pe Saint-Bérain. El părea foarte ocupat și ținea între degete un animal pe care nu-l puteam desluși clar.

— Acolo *ntori*, îmi spuse Tongané.

Un *ntori* e o broască.

Saint-Bérain deschise larg gura broaștei și-i vîrî în trup o vergea de otel ascuțită la ambele capete. De mijlocul vergelei era legată o sfoară subțire și tare, pe care el o ținea de celălalt capăt.

Lucrul cel mai ciudat e că în tot timpul operației acesteia Saint-Bérain nu încetă o clipă să ofteze de-ți frângerea inima. Părea că suferă cumplit, și nu mai înțelegeam nimic. Mai apoi, am înțeles despre ce era vorba. Saint-Bérain suferea, cu adevărat, dar numai fiindcă o supunea pe biata *ntori* la un tratament atât de barbar. Pe când se lăsa în voia patimii pentru pescuit, sensibilitatea lui protesta.

După ce puse broasca în ierburile de pe mal, Saint-Bérain se ghenui după un copac, cu o bătă în mâna, și așteptă. Noi făcurăm la fel.

Dar n-am avut mult de așteptat. După câteva clipe se ivi un animal ciudat, un soi de șopârlă uriașă.

— Tu vede, îmi șopti Tongané, asta frumoasă *gueule-tapée*.

Gueule-tapée? A doua zi, doctorul nu i-a spus că aşa e numită o varietate de iguană.

Gueule-tapée, deci, înghițî broasca, apoi vru să se reîntoarcă în apă. Simțindu-se reținută de sfoară, ea se zbătu și vîrfurile de otel îi pătrunseră în carne. Era prinsă. Saint-Bérain o trase, lângă el și ridică bâta.

Dar ce se întâmplă? Bâta recade fără putere pe când Saint-Bérain scoate un adevărat geamăt... O dată, de două ori, de trei ori, bâta se ridică amenințătoare; o, dată, de două ori, de trei ori, o vedem căzând inofensivă, acompaniată de-un geamăt jalnic, Tongané își pierde răbdarea. Se năpustește din ascunziș și cu o lovitură zdravănă pune capăt nehotărârii stăpânului său și zilelor animalului, care niciodată nu-și meritase numele mai bine ca acum.

Saint-Bérain mai oftează o dată, în semn de satisfacție de data aceasta. Tongané a și luat iguanul.

— Mâine, spune el, noi mâncat *gueule-tapée*²³. Eu pun foc. Va fi mult bun.

Și a fost, într-adevăr, „mult bun”.

La 16 decembrie, am pornit mai departe, de cu zori. Mai întâi am ocolit satul, unde se zăreau puțini locuitori la ora aceea matinală. Ticălosul de Dolo Sarron ne privi trecând, și mi s-a părut că-l văd schițând un gest de amenințare la adresa, noastră.

După un kilometru de mers, am străbătut o pădure formată din arbori karité, ntaba și bana, după câte ne-a spus doctorul Châtonnay.

— Arborele ntaba, ne-a explicat el, e un ficus de mari dimensiuni. Frunzele lui, late de douăzeci și cinci până la treizeci de centimetri, sunt folosite pentru adăpostit taberele. Fructele lui, care se coc în iunie, conțin trei sau patru boabe ca de fasole, scăldate într-o zeamă foarte dulce. Băştinașii le mănâncă cu mare plăcere. Noi, europenii, preferăm: fructul de saba, care seamănă cu cireașa noastră. Cât despre bana, al cărui fruct, după cum vedeți, seamănă cu gogoșile de brad, e un palmier. Crengile îi sunt folosite la făcut acoperișurile colibelor și la împletit coșuri pentru transport, cum sunt cele de care avem și noi câteva modele în convoiul nostru. Din frunze se fac pălării, rogojini și saci pentru mărfuri. În sfârșit, crengile uscate și crestate dau niște torțe excelente. De altfel, cu asemenea torțe ne luminăm și noi.

Puțin înainte de ora nouă, poteca ne-a fost tăiată de un râu în care mișunau, ca de obicei, hipopotamii și caimanii. A trebuit să-l trecem prin vad. M-am gândit atunci că era pentru prima oară când ne aflam într-o asemenea situație. Până la râul acesta, fie că găsiserăm poduri, fie că apele erau atât de scăzute, încât caii noștri abia dacă își muiaseră copitele în ele. De data aceasta era altfel: aveam în față un adevărat râu.

Din fericire, apele erau mai puțin mari decât ne-am temut. Caii abia dacă s-au udat până la piept, și am trecut fără mare greutate.

Dar cu măgarii a fost altceva. Când dobitoacele acestea, altminteri foarte încărcate de poveri, ajunseră în mijlocul râului, se opriră toate, de parcă s-ar fi înțeles între ele. Degeaba se căzniră conducătorii să le urnească din loc. Măgarii se dovediră la fel de insensibili la strigătele de îndemn ca și la loviturile de ciomag.

— Aha, eu știe! făcu unul dintre conducătorii măgarilor. Ei vrut botez.

— Da, da! răspunseră colegii lui. Ei așteptat botez.

Și atunci, aplecându-se, fiecare dintre ei luă apă în palmă și o turnă pe capul măgarului pe care îl avea în grija. Și, pe când făceau asta, bolboroseau

niște cuvinte de neînțeles.

— Ceea ce vedeți, ne explică domnul Tassin, e un obicei străvechi prin partea locului. La primul vad care trebuie trecut, botezarea măgarilor e lege. O să vedeți că acum, când riturile sunt îndeplinite, măgarii au să pocnească fără mare greutate.

Și, într-adevăr, n-au mai zăbovit mult.

Temperatura era de treizeci de grade la umbră. Măgarii, cărora pesemne că le plăcuse răcoarea apei, gândiseră, fără îndoială, că o baie va fi și mai plăcută. După două sau trei serii de fornăielii vesele, se trântiră voioși în râu și se tăvăliră cu atâta plăcere, încât poverile, prost legate, începură să se ducă pe apă.

Firește, poverile au trebuit pescuite. Conducătorii măgarilor făcură lucrul acesta cu încetineala care le e proprie, în aşa fel încât, dacă n-ar fi fost soldații căpitanului Marcenay, ne-am fi pierdut jumătate din proviziile, darurile și mărfurile de schimb, ceea ce ar fi însemnat o mare nenorocire pentru noi.

Cum domnul Barsac își manifesta nerăbdarea și supărarea prin cuvinte tari, adresându-le epitete provensale dar injurioase cărăușilor flegmatici, Moriliré se apropie de el:

— Mani tigui (comandante), îi spuse el încetișor, tu nu strigat.

— Cum să nu mă înfuri! Dobitocii ăștia au să-mi înece mărfuri de o sută de mii de franci!...

— Nu bine, continuă călăuza. Tu, multă răbdare. Dacă poveri cade, ceartă oameni, nu strigi. Ei vorbește mult, dar nu răi. După, e foarte bun.

Cele povestite de mine aici, oricât de exacte ar fi, poate că nu vă amuză. Dacă e aşa, n-am ce face. Când m-am îmbarcat ca să urmez misiunea Barsac, mă aşteptam la un reportaj pasionant, și mă gândeam să vă trimitem articole pline de aventuri nemaipomenite. Umbre misterioase de păduri virgine, lupte împotriva naturii, lupte cu fiarele și cu nenumărate oști de negri, iată ce visam. Dar trebuie să revin la realitate. Pădurile noastre sunt savane, și nu ne lovim de nicio piedică naturală. Cât despre animale, n-am văzut decât hipopotami și caimani, foarte numeroși, e drept, la care se cuvine să mai adaug turmele de antilope și, ici-colo, câțiva elefanți. În privința negrilor însăși de măcel, n-am întâlnit decât prieteni, dacă îl las la o parte pe tâlharul de Dolo Sarron. Călătoria noastră e foarte monotonă.

Părăsind Dauheriko²⁴-ul de tristă memorie, am urcat mai întâi o coastă, apoi am coborât pe Bagareya, în valea Tinkisso. Observ în momentul acesta, din lipsă de ceva mai palpitant, că Tchumuki a părăsit ariergarda și merge lângă Moriliré. Să se fi certat oare cu Tongané? Tchumuki și Moriliré discută împreună și par cei mai buni prieteni din lume. Cu atât mai bine!

Nici Tongané n-ai zice că-și regretă prea mult camaradul. În coada convoiului, el stă de vorbă cu micuța Malik, și convorbirea lor pare foarte însuflețită. O idilă?...

De la Bagareya începe iar savana, care se usucă din ce în ce, pe măsură ce ne depărtăm de sezonul ploilor; și iată din nou câmpia, pe care n-o vom mai părăsi, ca să zic aşa, până la Kankan, unde am ajuns ieri, 23 decembrie, și de unde îmi datez acest articol.

În ziua de 22, la Kurussa²⁵, am trecut peste Djoliba, despre care domnul Tassin afirmă că ar fi Nigerul; dar la Kankan dăm de un alt râu, la fel de important, care se îndreaptă spre cel dintâi, întâlnindu-l, pare-se, la optzeci de kilometri spre nord. De ce n-ar fi râul acesta, căruia i se spune Milo, adevăratul și autenticul Niger? Cu o expresie destul de disprețuitoare domnul Tassin îmi spune că nu e, fără să-mi explice de ce. De altfel, puțin îmi pasă...

Și incidentele? mă veți întreba. Cum! În aceste nouă zile nu vi s-a întâmplat nimic?

Nimic, sau aproape nimic!

Degeaba mi-am cercetat cu lupa carnetul de note, căci n-am găsit în el decât două fapte vrednice, la nevoie, să fie povestite. Prima e cu totul neînsemnată. Cât despre cealaltă... Despre cealaltă nu prea știu ce trebuie să cred.

Iată, mai întâi, scurta relatare a celei dintâi.

La trei zile după ce părăsiseră Dauheriko, mășluiam ușor printre lugan-uri destul de bine cultivate, ceea ce arăta că ne apropiam de un sat, când indigenii, ieșindu-ne în cale, dădură deodată semne vădite de teamă și o rupseră la fugă.

— *Marfa! Marfa!* strigau ei, fugind cât îi țineau picioarele.

Marfa în limba bambara înseamnă pușcă. Iar noi înțelegeam cu atât mai puțin sensul strigătelor acestora cu cât, pentru a nu-i speria pe negri, căpitanul Marcenay hotărâse ca oamenii lui să-și ascundă puștile în niște

teci de piele roșcată, care nu amintea cu nimic forma armelor. Deci, nu exista nicio pușcă la vedere. De unde se trăgea spaima negrilor întâlniți în cale?

Îi întrebam zadarnic, când auzirăm un huruit metalic, urmat de un strigăt de indignare scos de domnul de Saint-Bérain.

— Pungașii! zbieră el furios. Aruncă cu pietre în cutia mea cu undițe! Mi-au burdușit-o de tot! Stați! Stați că vă arăt eu, ticăloșilor!...

Abia am izbutit să-l împiedicăm să-i urmărească pe agresori, ba încă a trebuit să intervină și domnișoara Mornas. Negrii, văzând frumoasa lui cutie nichelată, care strălucea la soare, o luaseră drept toc de armă. De aici, spaima lor.

Ca să evite repetarea unor asemenea greșeli, care s-ar fi putut sfârși rău, domnul Barsac îl rugă pe domnul Saint-Bérain să-și pună preastrălucitorul material printre bagaje, pe spinarea unui măgar. Dar îndărătnicul pescar fu cu neputință de convins; el declară că, pentru nimic în lume, n-o să se despartă de undițele lui. N-am izbutit să-l convingem decât să-și învelească teaca nichelată într-o fâșie de pânză, în aşa fel încât să-i acopere luciul.

E cineva prietenul meu Saint-Bérain!

Celălalt fapt s-a petrecut la Karikan, unde am ajuns în dimineața zilei de 23, cu douăsprezece ore mai târziu decât prevăzuserăm, din pricina unei noi dispariții a lui Moriliré. În ziua de 22, tocmai când porneam în a doua etapă a zilei, ia-l pe Moriliré de unde nu-i! A fost căutat zadarnic, peste tot, și a trebuit să ne resemnăm așteptându-l.

Altminteri, a doua zi, la prima oră, călăuza noastră era la post, și se ocupa de plecare ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. De data aceasta, lipsa nu mai putea fi negată. De aceea Moriliré nu-și pierdu vremea cu negări inutile, ci ne explică scurt că trebuise să se întoarcă la locul de popas din ziua trecută, unde uitase hărțile căpitanului Marcenay. Acesta din urmă îl certă zdravăn și incidentul fu încheiat.

Eu nici nu l-aș fi pomenit dacă Saint-Bérain, cu fantzia lui obișnuită, n-ar fi încercat să-i dea proporții, denaturându-l.

Având o insomnie în noaptea aceea, el se pare că asistase la reîntoarcerea călăuzei. De aceea se duse să-i spună în mare taină căpitanului Marcenay că Moriliré se reîntorcea, nu dinspre apus, de unde veneam noi, ci dinspre răsărit, adică dinspre Kankan, spre care ne îndreptam; că, deci, nu putea să se fi dus după vreun obiect uitat, și că, prin urmare, mințise.

Venită din cu totul altă sursă, o asemenea informație ar fi meritat poate să fie luată în seamă, dar cum o dădea Saint-Bérain!... Saint-Bérain e atât de distrat, încât poate că încurcă lucrurile...

Să revenim însă la ale noastre. Vă spuneam deci că al doilea fapt s-a petrecut la Kankan. Pe când hoinăream pe acolo, domnișoara Mornas, domnul Barsac, Saint-Bérain și eu, conduși de Tchumuki și de Moriliré...

Dar văd că am uitat să dau unele lămuriri și cred că ar fi mai bine să iau lucrurile mai de la capăt.

Aflați deci că, de câteva zile începând, Moriliré ne-a bătut capul mereu, pe rând, la fiecare, lăudându-ne talentele unui soi de vrăjitor, mai precis ale unui kenielala (care prezice viitorul) domiciliat la Kankan. După el, acest kenielala ar avea o a doua vedere uimitoare și, de nenumărate ori, Moriliré ne-a îndemnat să ne convingem personal de lucrul acesta. Inutil să adaug că, fără să ne vorbim între noi, l-am refuzat toți. Doar n-am venit în inima Africii ca să ne pierdem vremea cu niște somnambuli mai mult sau mai puțin extralucizi.

Dar, pe când ne plimbam prin Kankan conduși de ei, iată că Moriliré și Tchumuki se opresc la doi pași de-o colibă, care nu se deosebea cu nimic de celealte. Printr-o întâmplare, căreia bănuiesc că și ei i-au dat o mâna de ajutor, ne-am pomenit în fața locuinței famosului *kenielala*, atât de lăudat de cei doi. Și, din nou, ei ne-au sfătuit să-l vizităm. Noi am refuzat și de data aceasta. Dar ei nu s-au lăsat și au reînceput netulburați să-l laude pe venerabilul vrăjitor.

De ce or fi ținând Moriliré sau camaradul său Tchumuki să mergem la *kenielala* al lor? Or fi moravurile locale atât de civilizate încât cei doi flăcăi să se aleagă cu ceva din câștigul fenomenului lor? Să aibă ei sarcina de a-i atrage clienți, aşa cum atrag gondolierii Veneției clienți pentru fabricanții de sticlărie și de dantele? Asta i-ar da dreptate domnului Barsac!

Cei doi cumetri nu se lasă bătuți. Și stăruie, stăruie atâtă, încât cedăm, mai mult ca să fim lăsați în pace. La urma urmei, le putem face plăcerea asta, iar dacă au să câștige câțiva gologani, cu atât mai bine pentru ei.

Intrăm într-o colibă înfiorător de murdară, și în care lumina abia pătrunde. *Kenielala* stă în picioare, în mijlocul colibei. După ce și-a lovit timp de cinci minute coapsele, spunându-ne *ini-tili*, adică „amiază bună” – căci, întradevăr, e amiază – el se ghenuiește pe rogojină și ne invită să-l imităm.

Vrăjitorul începe prin a face în fața lui o grămăjoară de nisip foarte fin, pe care îl împrăștie în evantai, dintr-o lovitură dată cu o măturică. Apoi ne cere o duzină de nuci de kola, jumătate roșii, jumătate albe, pe care le trece cu însuflețire pe deasupra nisipului, mormăind cuvinte neînțelese; pe urmă aranjează fructele pe nisip formând diverse figuri, cercuri, pătrate, romburi, dreptunghiuri, triunghiuri etc, și face deasupra lor niște semne ciudate, de parc-ar vrea să le binecuvânteze. În sfârșit, le adună cu mare grijă și întinde mâna murdară în care noi punem prețul consultației.

Acum, n-avem decât să-l întrebăm. E inspirat. Va vorbi. Îi punem pe rând câteva întrebări, pe care el le ascultă în tăcere. Ne anunță că ne va da toate răspunsurile odată. Când isprăvim de vorbit, începe să vorbească el, cu mare volubilitate, foarte viu, ca un om sigur pe ce spune. Prezicerile vrăjitorului nostru nu sunt de loc vesele! Dacă am crede în ele – ceea ce, din fericire, nu se întâmplă – am ieși, plini de griji și de neliniști din sălașul lui.

Vrăjitorul începe cu mine, cu mine care l-am întrebat ce va fi cu ce am eu mai scump pe lume, adică cu articolele pe care vi le trimit.

— Curând, nimeni n-o să mai aibă vești de la tine, îmi spuse el într-o păsărească pe care v-o traduc cât pot mai clar.

Ce noroc am și eu! Oricum însă, vrăjitorul a spus: curând. Pot fi deci liniștit în ceea ce privește scrisoarea de față.

Kenielala trece la Saint-Bérain.

— Vei căpăta o rană care te va împiedica să te așezi, îi spuse el.

Îmi vin în minte cârligele de pescuit. Bătrânul farsor întârzie. Se încurcă în trecutul căruia, fără doar și poate, Moriliré și Tchumuki n-au uitat să-i lumineze beznele.

Acum e rândul domnișoarei Mornas.

— Ai să fii lovită la inimă, rostește *kenielala*.

Ia te uită! Nu-i prost de loc! Observați că n-a precizat dacă rana o să fie fizică sau morală. Eu înclin către a doua ipoteză, și tare le bănuiesc că nu și-au ținut gura pe cele două călăuze ale noastre. Domnișoara Mornas cu siguranță că a interpretat profetia ca și mine, căci s-a roșit. Fac prinsoare că se gândește la căpitanul Marcenay.

Dar vrăjitorul a tăcut, apoi l-a privit pe domnul Barsac cu niște ochi amenințători. E clar că am ajuns la prezicerea cea mai importantă. Vrăjitorul vorbește:

— Dincolo de Sikasso, văd albi. Pentru voi toți, asta înseamnă sclavia sau moartea.

Are haz, bătrânul!

— Albi?... repetă domnișoara Mornas. Vrei să spui: negri.

— Am spus: albi, afirmă solemn *kenielala*, care face pe inspiratul într-un mod cât se poate de caraghios. Nu treceți de Sikasso. Dacă treceți, sclavia sau moartea.

Bineînțeles, i-am luat în glumă sfatul. Pe cine o să convingă ghicitorul căstă că poate exista pe teritoriul francez o ceată de albi destul de numeroasă ca să pună în primejdie o coloană atât de mare ca a noastră? Seară, la cină, ne-am distrat pe seama poveștii lui, și a râs până și prudentul domn Bauderières, după care am uitat-o.

Eu mi-am amintit-o din nou, seara, pe când mă culcam. M-am gândit la ea foarte serios, și până la urmă am ajuns la concluzia că... pe care... în sfârșit, judecați singuri.

Să dăm mai întâi datele problemei.

Există două fapte și jumătate.

Jumătatea e constituită de lipsa lui Moriliré la Timbo, și după ultimul popas, înainte de Kankan.

Cele două fapte, sunt otrăvirea cu dung-kono și sinistra prezicere a vrăjitorului negru.

Acestea zise, să judecăm.

Primul Fapt. E oare de crezut ca vreo căpetenie a vreunui sat neînsemnat să-și fi făcut planul nesăbuit de-a ataca o misiune păzită de două sute de soldați, și asta într-o regiune a Senegambiei, de multă vreme ocupată de trupele noastre, la treizeci și cinci de kilometri de Timbo, unde se află garnizoana unui puternic post francez? Nu, nu e de crezut. Dimpotrivă, e inadmisibil, absolut inadmisibil.

Al doilea fapt. E oare de crezut ca un bătrân negru, stupid și ignorant, să aibă puterea de a ghici viitorul? Nu, e absolut sigur că nu are puterea aceasta.

Incidentul cu dung-kono însă e și el real, sau cel puțin, fiind vădit pentru mine că un asemenea plan n-a putut fi niciodată conceput, lucrurile au fost aranjate în aşa fel, încât să ne facă să credem în realitatea lui.

De asemenea, e sigur că *kenielala*, care, neajutat de alții, ar fi vorbit razna și ne-ar fi spus cu totul altceva, n-a spus, de fapt, altceva, ci s-a încăpățânat

să ne prezică sclavia sau moartea, dincolo de Sikasso.

Concluzia se impune de la sine: au vrut să ne sperie.

Cine? De ce? mă veți întreba.

Cine? Habar n-am.

De ce? Ca să ne facă să renunțăm la călătoria noastră. Stingherim pe cineva, și acest cineva nu vrea să trecem de Sikasso.

Cât despre jumătatea de fapt Moriliré, ea sau nu înseamnă nimic, sau, dacă Saint-Bérain n-a fost atât de distrat pe cât e de obicei, Moriliré e complice cu cei ce încearcă să ne opreasă înaintarea. Stăruința lui de a ne conduce la *kenielala* îl face foarte suspect, și trebuie crezut că a fost cel puțin plătit în acest scop. Iară un punct care va trebui lămurit.

Acestea sunt concluziile mele. Viitorul îmi va spune dacă ele sunt sau nu întemeiate. Care va trăi, va vedea.

AMÉDÉE FLORENCE.

ÎN SAVANĂ, LA O ZI DE MERS DE KANKAN, 26 decembrie. Adaug post-scriptumul acesta la scrisoarea mea de alătăieri, pe care Tchumuki mă asigură că va face să vă parvină.

Azi-noapte ni s-a întâmplat ceva cu totul neobișnuit. Vă semnalez faptul, fără a încerca măcar să-l explic.

Am plecat din Kankan ieri dimineață, 25 decembrie, și, după două etape serioase, în total vreo treizeci de kilometri, ne-am instalat tabăra, seara, în plin câmp. Înălțatul e foarte puțin populat. Ultimul sat prin care am trecut, Diangana, e la vreo douăzeci de kilometri în urmă, și cincizeci de kilometri ne despart de viitorul sat Sikoro.

La ora obișnuită, întreaga tabără dormea.

Deodată, în plină noapte, am fost treziți de un zgomot ciudat, căruia nimeni nu i-a putut da o explicație admisibilă. Era un fel de huruit colosal, un zgomot ca al unei mașini cu aburi, sau, mai exact, ca al unor insecte, dar al unor insecte gigantice, de mărimea unor elefanți. După informațiile date de santinele, zgomotul acesta neobișnuit a început dinspre apus. Foarte slab mai întâi, el a sporit în intensitate, încetul cu încetul. În clipa când ieșim din corturi, zgomotul a ajuns la apogeu. Cel mai ciudat e că vine de sus, din văzduh, din cer. Cauza care îl produce se află exact deasupra noastră. Dar care să fie ea?

Degeaba deschidem ochii mari. Nu se vede nimic. Nori groși acoperă luna și bezna e adâncă.

Pe când ne căz nim zadarnic să străpungem întunericul, huruitul se depărtează spre est, scade, pierde... Dar, înainte de-a se fi stins cu totul, auzim un al doilea zgomet, venind dinspre vest. Ca și cel de mai înainte, huruitul acesta crește, ajunge la maximum, scade și încetează, depărându-se spre est.

Tabăra pare încremenită de groază. Toți negrii și-au lipit fețele de pământ. Cât despre europeni, ei s-au grupat în jurul căpitanului Marcenay. Împreună cu ei, îi zăresc pe Tchumuki și pe Tongané, care, trăind printre albi, au căpătat ceva din tăria lor sufletească. Pe Moriliré, dimpotrivă, nu izbutesc să-l descopăr. Fără doar și poate că stă întins cu fața la pământ, undeva, printre cei de-o culoare cu el.

De cinci ori la rând, însăpământătorul huruit se naște, crește și se stingă. Apoi noaptea își recapătă liniștea obișnuită și se sfârșește pașnic.

Dimineața, refacerea convoiului e o întreagă problemă. Negrii se tem și refuză cu încăpătânare să pornească la drum. Căpitanul Marcenay izbutește totuși să-i convingă, arătându-le soarele care răsare pe un cer fără nori. Cu siguranță că în clipa aceasta în văzduh nu se petrece nimic nefiresc.

În sfârșit, pornim, cu trei ore întârziere.

Fenomenul din noaptea trecută formează, bineînțeles, subiectul tuturor discuțiilor; dar nimeni nu poate reuși să-l explică. Totuși, încet-încet, începe să se mai vorbească și despre alte lucruri, când, cam la doi kilometri de tabăra pe care am părăsit-o, căpitanul Marcenay, aflat în fruntea convoiului, constată că solul e brăzdat de niște dâre făcute parcă de roți. Dârele au o lungime de vreo cincizeci de metri și sunt orientate de la vest spre est. Adânci cam de zece centimetri spre vest, ele se șterg pe nesimțite spre est. Și sunt zece la număr.

Să aibă oare ele vreo legătură cu fenomenul de azi-noapte? Mai întâi, mă simtă ispitit să răspund nu.

Și totuși, există direcția aceasta comună, de la vest spre est; există numerele asemănătoare: cinci grupe de dâre, cinci huruituri succesive...

Atunci?...

Atunci, nu mai știu...

AMÉDÉE FLORENCE

Capitolul VII

La Sikasso

La 12 ianuarie misiunea Barsac ajunse la Sikasso. Străbătuse deci în mai puțin de șase săptămâni, adică în medie cu douăzeci și cinci de kilometri pe zi, cei o mie o sută de kilometri care despart de coastă această veche capitală din Kenedugu, devenită mai apoi ultima fortăreață a lui Samory.

Exansiunea franceză încetă, după cum s-a spus, să primească articolele lui Amédée Florence, după cel de-al treilea, trimis de ziarist a treia zi de la plecarea din Kankan; începând din ziua aceea nu s-ar mai fi știut nimic despre mersul misiunii, dacă n-ar fi existat carnetul în care șicusitul reporter își nota zilnic observațiile. Autorul povestirii de față are sub ochi carnetul acesta și, la nevoie, nu va uita să facă largi împrumuturi din el.

De la Kankan la Sikasso, călătoria pare să fi fost monotonă și fără nimic interesant, în afara câtorva glume legate de veșnica distracție a lui Saint-Bérain și a relatării amănunțite a micilor întâmplări zilnice, despre care i s-au dat cititorului destule exemple ca să mai fie nevoie să pomenim și altele; Amédée Florence se mărginește să descrie drumul, șes până la Tiola, foarte accidentat începând de la târgușorul acesta, și să constate pe scurt că Tchumuki, continuând să fugă de tovărășia camaradului său Tongané, părea că se împrietenise tot mai mult cu Moriliré, călăuza din fruntea convoiului. În privința aceasta, ziaristul nu face comentarii și, într-adevăr, nu e cazul, relațiile dintre cei trei negri nefiind atât de importante, încât problema lor să-i fi reținut atenția.

Din tacerea lui Amédée Florence, trebuie conchis că nu s-a petrecut nimic mai deosebit. Prin urmare, după cum se putea aștepta, niciuna din prezicerile lui *kenielala* nu căpătase nici cel mai slab început de împlinire: Amédée Florence continua să-și redacteze articolele și să le predea lui Tchumuki, care garanta mereu că vor sosi cu bine în Europa, iar dacă, pentru un motiv sau altul, făgăduiala aceasta nu era ținută, reporterul n-avea de unde să știe; Saint-Bérain putea să-și încalece mai departe calul, iar inima Janei Mornas – căci vom păstra pseudonimul acesta ales de ea – nu primise nicio rană, sau, cel puțin, nicio rană vizibilă. Cât despre rana morală, din câteva cuvinte scrise de Amédée Florence ar părea să rezulte că, dimpotrivă, el socotea a treia precizare ca fiind mai aproape de împlinire decât celealte, cu condiția să fie luată în sensul ei figurat. Într-adevăr, ziaristul consacră două rânduri, altminteri aprobatice și pline de simpatie, prieteniei din ce în ce mai strânse dintre Jane Mornas și căpitanul Marcenay, și plăcerii sporite pe care cei doi tineri păreau s-o găsească în ea.

În ceea ce privește a patra prezicere, cea mai serioasă și mai sinistră, nimic, absolut nimic nu arată că vreun fapt oarecare ar fi venit să-o confirme. Misiunea nu era nici nimică, nici ajunsă în sclavie; ea înainta pașnic sub paza celor două sute de ostăși ai căpitanului Marcenay; animalele erau sănătoase, iar bagajele, în stare bună, nu fuseseră udate la trecerea râurilor decât atât cât trebuie neapărat să fie udate când sunt transportate de negri.

Oricât de îndreptățit ar fi apărut în momentul formulării lui, raționamentul lui Amédée Florence de la sfârșitul articoului scris la Kankan nu mai fusese confirmat de evenimentele ulterioare. Nimeni nu mai riscase vreun atentat real sau simulat împotriva convoiului, și nu mai fusese întâlnit niciun alt *kenielala* care să rostească din nou profetii amenințătoare. Dacă, deci, Amédée Florence văzuse bine și dacă exista undeva vreo ființă care să fi alcătuit planul absurd de a însărcina misiunea într-atâta, încât să-o hotărască să se întoarcă din drum, totul făcea să se credă că se renunțase la planul acesta.

De altfel, când sosi la Sikasso nici Amédée Florence nu mai era prea sigur de cele gândite. Faptele care îi motivaseră raționamentul: încercarea mai mult sau mai puțin reală de otrăvire cu dung-kono și sumbrele preziceri ale vrăjitorului negru, învechindu-se, își mai pierduseră din valoare. Deși nu se aflau decât la Sikasso, iar primejdia anunțată trebuia să înceapă abia dincolo de această fostă capitală, ziaristul se liniștise din zi în zi, căci i se părea absurd să admită că niște negri inofensivi, cum erau cei întâlniți din când în când în cale, ar risca să atace o trupă de soldați atât de numeroasă. O astfel de aventură ar fi fost cu puțință doar dacă ar mai fi existat vreun om de felul lui Samory, care să facă triburile acestea copilăroase să se transforme în războinici.

Și totuși, Amédée Florence se liniștea poate cam prea mult, bazându-se numai pe oamenii căpitanului Marcenay, căci tocmai la Sikasso forța aceasta armată avea să fie redusă la jumătate.

Cititorul sper să nu fi uitat că, la Sikasso, misiunea Barsac urma să se împartă în două. Pe când o primă parte, condusă de Barsac, în persoană, avea să înainteze până la Niger, trecând prin Uagadugu, capitala ținutului Mossi, și să revină la ocean prin Borgu și Dahomey, a doua parte, sub conducerea lui Baudrières, urma să coboare imediat spre sud și să meargă aproape în linie dreaptă spre Grand-Bassam. Bineînțeles, fiecare din cele

două părți ale misiunii avea dreptul la protecție egală, escorta fiind deci redusă la o sută de oameni de o parte și de alta.

În momentul când expediția, încă întreagă, sosea la Sikasso, nu trecuse prea multă vreme de când fortăreața aceasta a lui Samory, luată cu asalt în primele luni ale anului 1898 de colonelul Audéoud, aparținea Franței. În împrejurimi, ținutul se resimțea încă de pe urma neîncetatelor jafuri la care o supusese sinistrul neguțător de sclavi, împodobit de noi însine, nu se știe de ce, cu numele pompos de Almany. Pretutindeni, nu întâlneai decât sate pârjolite sau prădate, și mizeria era cumplită.

Cât despre orașul însuși – dacă e îngăduit să i se spună astfel unei aşezări negre – el rămăsese aproape în starea în care îl găsise colonelul Audéoud. Sikasso era, și de altfel mai este încă, o simplă îngrămadire de sate distințe, despărțite prin ogoare cultivate și unite prin incinta obișnuită aglomerărilor din ținut, un *tata* care, aici, măsura șase metri înălțime și opt metri grosime la bază.

În interiorul acestui *tata*, administrația franceză făcuse ce era mai necesar și, până la sosirea misiunii, în afara celor mai urgente lucrări de curățire, nu fuseseră înălțate decât clădirile pentru adăpostirea trupelor din garnizoană.

În epoca aceea, garnizoana cuprindea trei companii, una de infanterie colonială și două de tiraliori senegalezi, acestea din urmă încadrate de ofițeri și subofițeri francezi. Vă închipuiți câtă bucurie le făcu sosirea misiunii Barsac tinerilor acestora de atâta vreme despărțiti de semenii lor. Bucuria ajunse la culme datorită prezenței căpitanului Marcenay, aflat în fruntea escortei; căpitanul îi regăsi în postul acesta depărtat pe mulți dintre cei mai buni camarazi ai săi. Iar bucuria ajunse la delir când se află că o femeie albă făcea parte din expediție.

Vizitatorilor acestora de frunte li se organiză o primire solemnă, din care nu lipsi nimic, nici drapelele fălfâind în vânt, nici sunetele de trâmbițe, nici bătăile de tobe, nici arcurile de triumf din verdeață, nici uralele negrilor așezăți frumos în rânduri și nici chiar discursul lui Barsac.

Seara, ofițerii oferiră un punș minunat, la care domni tot timpul cea mai curată veselie. Jane Mornas prezida petrecerea. E lesne de închipuit ce succes avu. Toți căutau să fie cât mai aproape de ea. Tinerii aceștia înflăcărăți s-ar fi luptat cu bucurie pentru ochii frumoși ai fetei albe, venită să aducă o rază de soare în surghiunul lor.

Dar Jane Mornas nu se lăsă amețită de succes. Printre toate omagiile, cele pe care căpitanul Marcenay i le aduse și el cu dănicie găsiră cel mai ușor calea spre inima ei.

Ba se vădi chiar, fără să-și dea seama, preferința aceasta, cu atâtă nevinovătie, încât toți cei de față o observară curând. Și imediat camarazii lui Marcenay, ca niște adevărați francezi ce erau, avură delicateță să-și potolească pe nesimțite entuziasmul și să-i adreseze rând pe rând fericitului căpitan felicitări discrete, pe când acesta căuta în zadar să-i convingă că nu le merită.

Marcenay se uita pe de lături, nega, jura că nu înțelege nimic din ce voiau să-i spună. Dar, de fapt, înțelegea foarte bine și plutea în al nouălea cer de fericire. Toate visele îi erau deci îngăduite, din moment ce sentimentele Janei Mornas erau atât de evidente, încât numai el nu le cunoștea.

Astfel, dragostea pe care Jane Mornas și Marceuay o nutreau unul pentru altul se dezvăluia și pentru ei însiși.

A doua zi, se începură discuțiile despre modul cum să fie împărtită misiunea și, imediat, se iviră dificultăți neprevăzute.

În privința europenilor, totul era simplu. În jurul lui Baudrières se grupară domnii Heyrieux și Quirieu, potrivit instrucțiunilor primite, și domnul Tassin, potrivit preferințelor personale. Cu Barsac se reuniră dl. Poncin și doctorul Châtonnay. Amédée Florence se alipi acestui grup, al cărui itinerar de lungă durată făgăduia să dea material pentru articole mai ample.

Cât despre căpitanul Marcenay, el avea ordin să-i dea lui Baudrières o escortă de o sută de oameni, sub comanda unui locotenent detașat de garnizoana din Sikasso, iar el, personal, împreună cu ceilalți o sută de oameni, să însoțească grupul Barsac. Hotărât să se supună cu strictețe ordinelor, lucru lesne de înțeles, căpitanul era totuși tulburat și se întreba cu neliniște la care grup se vor alipi Jane Mornas și Saint-Bérain.

Și cât de ușurat oftă auzind-o pe Tânăra fată răspunzând că îl va însoții pe Barsac, când i se puse întrebarea aceasta! Dar ce oftat, dezamăgit de data aceasta, urmă după primul, când Jane adăugă că ea și Saint-Bérain aveau să rămână doar câteva zile împreună cu onorabilul deputat de Midi, și că intenția lor era să-l părăsească după câteva etape, ca să-și continue explorarea personală mai spre nord.

Toți ofițerii se ridicară împotriva unui plan atât de imprudent; toți o dezaprobară pe Jane. Cum, singură, fără escortă, voia să se aventureze în

niște ținuturi aproape total necunoscute și în care armele franceze nu pătrunseseră încă niciodată? I se arăta că o asemenea călătorie era de nerealizat, că Jane își risca viața și că, în orice caz, căpeteniile satelor n-o vor lăsa să treacă.

Zadarnic însă, căci Jane Mornas rămase de neclintit și nimeni, nici chiar căpitanul Marcenay, nu avu nici cea mai mică influență asupra ei.

— Vă pierdeți vremea degeaba, spuse ea râzând. Cel mult o să izbutiți să-mi însăjui unchiul care rotește, colo, niște ochi speriați...

— Eu! protestă Agenor, simțindu-se atacat.

— Da, dumneata, insistă Jane Mornas. Se vede cât de colo că mori de frică. Te-ai lăsat oare influențat de toate prezicerile acestea sinistre?

— Eu!... repetă bietul Saint-Bérain.

— De ce te-ai teme? întrebă Jane Mornas cu un aer superb. O să fiu cu dumneata, nepoate.

— Dar nu mă tem! se apără Saint-Bérain, furios că era ținta tuturor privirilor.

Jane Mornas se întoarse spre cei ce o contraziceau.

— Cât despre mine, spuse ea, am plecat din Europa cu gândul să străbat Hombori și să ating Nigerul la vârful buclei sale, la Gao. Voi străbate deci Hombori și voi atinge Nigerul la Gao.

— Și tuaregii auelimideni²⁶ care, în ținutul acela, ocupă ambele maluri ale Nigerului?

— Puțin îmi pasă de tuaregi, răspunse Jane Mornas, și am să trec în pofida lor!

— Dar de ce Gao și nu un alt punct? Din moment ce faceți o călătorie de plăcere, ce motiv atât de puternic vă îndeamnă să mergeți acolo și nu în altă parte?

— Un capriciu, răspunse Jane Mornas.

Cuvântul acesta, pe care, de altfel, toți ofițerii îl găsiră plin de o mândră hotărâre și, după părerea lor, pe deplin franțuzesc, stârni numeroase aplauze.

— E, într-adevăr, un motiv puternic, spuse maiorul Vergeze. Capriciul unei femei frumoase e *ultima ratio*²⁷, și nu noi o să-l contestăm.

După împărțirea personalului conducător al misiunii, atât al celui oficial cât și al celui neoficial, mai rămânea să se facă repartiția judicioasă a personalului inferior, ceea ce nu părea de loc greu.

Mai întâi, cei zece măgari, cei cinci cărăuși și cei zece hamali ai Janei Mornas și ai lui Saint-Bérain aveau să urmeze în mod firesc soarta celor care îi angajaseră. Ceilalți hamali și cărăuși, cât și restul animalelor de povară, urmau să fie împărțiti în două grupuri inegale, cel mai numeros trebuind să treacă alături de partea misiunii care avea de făcut drumul cel mai lung, adică alături de Barsac, căruia urma să-i fie lăsată, de asemenea, ca ajutor, călăuza Moriliré. Asupra acestor puncte se căzu ușor de acord.

Dar când fu vorba de punerea în practică a hotărârilor luate începură dificultățile.

La primele cuvinte care i se spuseră în acest sens, Moriliré refuză categoric și niciun argument nu-l putu abate de la refuzul său. După el, fusese angajat doar până la Sikasso, și nimic pe lume n-avea să-l facă să meargă și mai departe. Zadarnic insistă ceilalți. Zadarnic folosiră toate mijloacele, chiar și intimidarea; nu se putu obține de la Moriliré decât acceptarea de a însobi misiunea Baudrières. Să-l convingă să meargă spre est, cu Barsac, se dovedi cu neputință.

După rezolvarea problemei acesteia, începură dificultățile asemănătoare cu hamalii și cărăușii. În afara celor angajați direct de Jane Mornas și de Saint-Bérain, ei refuzară până la unu să meargă dincolo de Sikasso. Rugămintile, promisiunile și amenințările se dovediră inutile. Refuzul lor părea de neclintit și membrii misiunii se văzură nevoiți să renunțe la a-i convinge.

Misiunea fu deci silită să caute o nouă călăuză și alți oameni de povară. Majoritatea acestora din urmă fu adunată lesne, dar trebuiră să se scurgă mai multe zile până să poată fi găsit un indigen care să inspire destulă încredere. În sfârșit, omul căutat fu descoperit. Era un negru de treizeci și cinci – patruzeci de ani, numit Bala Konere, originar din Niele, sat din Follona, situat pe itinerarul lui Baudrières, dar care mai făcuse câteva călătorii până la Mossi. Bala Konere fu angajat.

Și, imediat, bruscă transformare a lui Moriliré. Acesta, care asistase cu nepăsare, ba chiar cu oarecare ironie, pe cât părea, la căutările fără rezultat ale șefilor săi, își schimbă deodată atitudinea când încercările lor fură încununate de succes. El veni la Barsac, îi ceru umil iertare pentru încăpățânarea de până atunci atribuită friciei și se oferi să conducă misiunea până la Uagadugu și până la Dahomey, aşa cum se aranjase de la bun început. Și, totodată, orice urmă de împotrivire începu să dispară de la foștii

hamali și cărăuși; aceștia se declarară gata să-și urmeze mantoba (călăuza) oriunde va dori să-i conducă, cu singura condiție ca mantoba să fie Moriliré.

Subita lor unanimitate arăta vădit că numitul Moriliré trebuia socotit ca singurul vinovat pentru greva neașteptată, și conducătorii misiunii se gândiră o clipă să-i refuze ofertele tardive. Totuși, era atât de important să-și asigure ajutorul unor oameni încercați și a unei călăuze născută în ținutul care trebuia străbătut, încât până la urmă acceptară să închidă ochii.

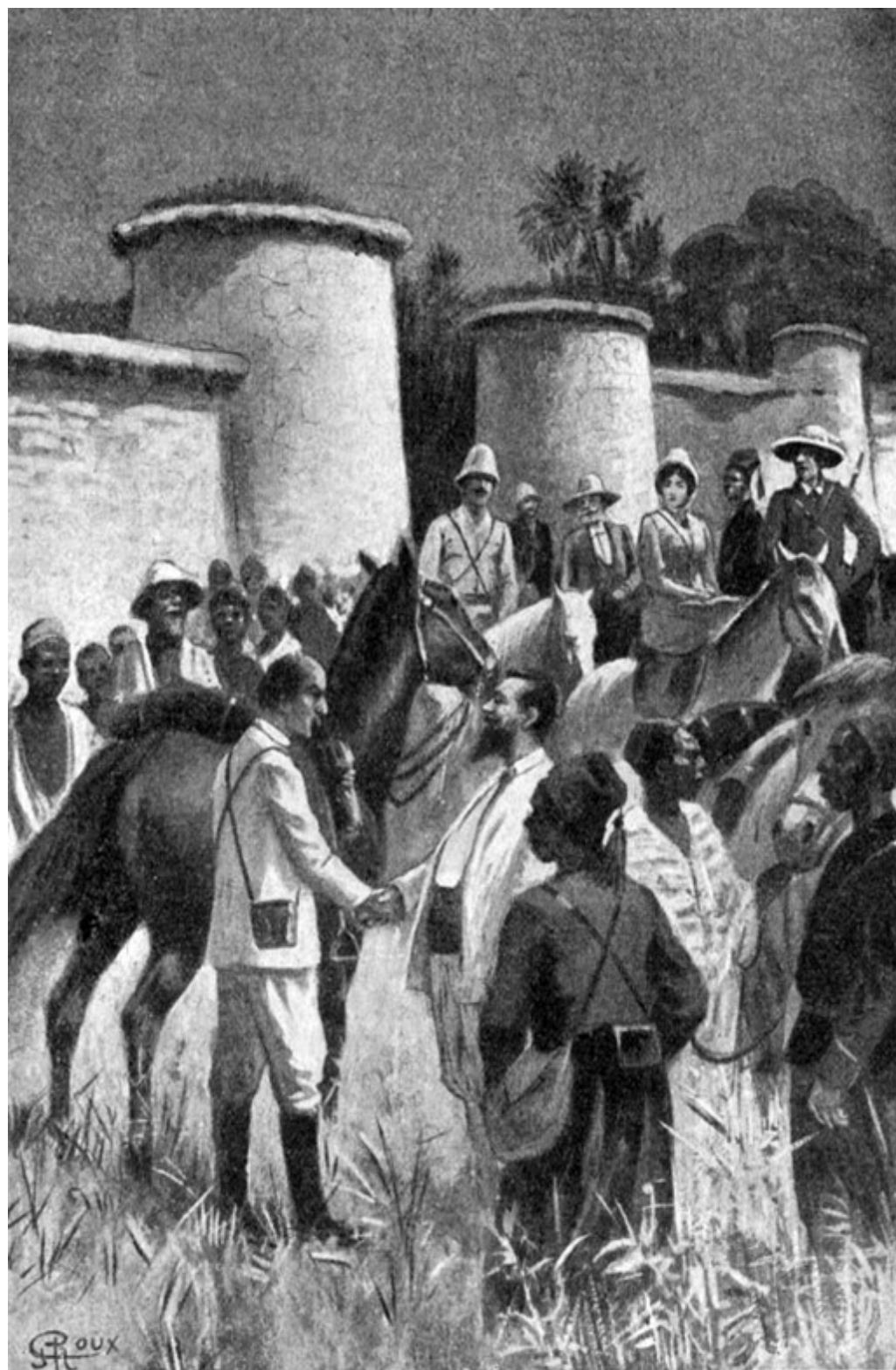
Se hotărî deci ca Bala Konere să-i fie dat lui Baudrières, împreună cu o mică parte din vechiul personal, la care se adăugă cîțiva noi hamali. Barsac urma să-l păstreze pe Moriliré, împreună cu cea mai mare parte a vechilor hamali și cărăuși.

Toate aceste ezitări, toate aceste schimbări răpiră mult timp. Întrați împreună în Sikasso la 12 ianuarie, Barsac și Baudrières porniră de acolo, despărțiti, abia la 21 ianuarie.

În dimineața aceea, de cu zori, companiile fură din nou adunate și se aliniară sub comanda ofițerilor respectivi, în ținută de paradă; din nou drapelele fluturără în vînt, trâmbițele sunară iar și mai întâi misiunea Barsac, apoi misiunea Baudrières, defilară printre rândurile de soldați. Apoi trupa, pornită în urma lor, îi însoțî până la incintă.

Când convoiul ajunse afară din *tata*, începură cuvintele de rămas bun. Ofițerii din garnizoană le urără și unora și altora drum bun, și, nu fără emoție, Barsac și Baudrières își strânseră mâna. În sfârșit, pe când trupa se reîntorcea la cazarmă, cele două convoaie se puseră în mișcare și porniră la drum, fiecare în direcția stabilită. Baudrières, cei ce-l însoțeau și cei o sută de soldați ai escortei se depărtau spre sud. Barsac, domnul Poncin, doctorul Châtonnay, Amédée Florence, Jane Mornas și Saint-Béain, încadrați și ei de o sută de călăreți conduși de căpitanul Marcenay, cotiră spre stânga și dispărură în direcția est.

Dar aceste două coloane aproape identice aveau să aibă o soartă foarte diferită. Dacă prima n-avea să întâlnească în cale nicio primejdie adevărată, ba chiar nicio piedică mai serioasă, nu la fel avea să se întâmple cu cea de-a doua. Pe când Baudrières, îndeplindu-și pașnic misiunea, avea să-și adune fără multă greutate datele raportului pe care se angajase să-l supună Camerei, și să ajungă în cele din urmă la Grand-Bassam

aproape la data prevăzută, lui Barsac și prietenilor săi le era scris să fie amestecați în aventura cea mai cumplită, cea mai extraordinară din câte se pot imagina. Așa hotărâse soarta.

Iată de ce, trecând peste întâmplările mărunte care au marcat drumul pașnic al lui Baudrières, povestirea de față va fi legată de acum înapoi numai de grupul misiunii care se depărtează spre est, și care, condusă de călăuza Moriliré, se afundă tot mai mult în adâncul ținutului negru.

Capitolul VIII

Moriliré

(Carnetul cu note al lui Amédée Florence)

22 ianuarie. Au trecut două zile de când am părăsit Sikasso, și am de pe acum impresia că ceva e în neregulă. Repet, nu e decât o impresie, dar mi se pare că starea de spirit a oamenilor noștri e mai puțin bună, că, de pildă cărăușii pun și mai puțin elan, dacă e posibil, la îndemnat măgariei, că hamalii obosesc mai repede și cer repausuri mai dese. Poate că toate acestea există numai în imaginea mea și poate că, fără să vreau, sunt influențat de prezicerile lui *kenielala* din Kankan. S-ar putea prea bine ca prezicerile lui, pe care aproape că le uitasem, să fi recăpătat o oarecare valoare de când am depășit Sikasso și de când escorta, a fost redusă la jumătate.

Să-mi fie oare frică? De loc! Sau, mai degrabă, mă tem doar că imbecilul de *kenielala* să nu fi spus doar o lecție învățată pe de rost, și să nu fi avut de loc darul de a prezice. De fapt, ce-mi doresc? Aventuri, aventuri și iar aventuri, pe care le voi transforma în articole, aşa cum îmi cere meseria. Și tocmai aventurile adevărate nu vor să se ivească odată.

23 ianuarie. Mă gândesc mereu că înapoi că un convoi de melci. E adevărat că natura terenului nu îngăduie un marș rapid. Peste tot sunt numai urcușuri și coborâșuri. Orice s-ar zice, reaua voință a negrilor mi se pare neîndoelnică.

24 ianuarie. Nu spuneam eu? Abia astă-seară ajungem la Kafele. Ne-au trebuit patru zile ca să facem cincizeci de kilometri. Doisprezece kilometri pe zi, nu-i rău, ca record.

31 ianuarie. Ei bine, recordul a fost bătut! Ne-au trebuit șase zile pentru alți cincizeci de kilometri – total: o sută de kilometri în zece zile! – și iată-ne într-un fel de mică localitate balneară, numită Kokoro. Vă rog să credeți

că nu mi-aș închiria aici o vilă ca să-mi petrec vara la malul mării. Ce văgăună!

După ce acum trei zile am lăsat în urmă un sat numit Ngana – unde naiba pot să găsească asemenea nume? – am mai urcat o ultimă coastă destul de abruptă, apoi am coborât definitiv valea pe care o străbatem pentru moment. Înălțimi spre vest, spre nord și spre sud. În fața noastră, spre est, câmpia.

Ca o culme a nenorocirii, vom fi reținuți câtva timp la Kokoro. Nu fiindcă am fi prizonieri. Dimpotrivă, căpetenia satului, un anume Pintié-Ba, ne e prieten cât se poate de bun. Dar...

Dar mă gândesc că e o axiomă literară să începi cu ce e mai plăcitos. Am să trec deci, în grabă, cu titlul de rezumat, câteva note etnografice, înainte de a-mi continua povestirea.

De la Kokoro începe ținutul negrilor Bobo.²⁸

Schiță fugitivă a acestor sălbatici!

Bărbații, în genere, destul de bine făcuți, umblă absolut goi. Bătrâni poartă între picioare o fâșie de pânză numită *bila*. Bătrânele înlocuiesc *bila* cu un mănușchi de frunze pus la spate: aşa e mai cochet. Cățiva tineri, care dau tonul modei, au adoptat *bila*, împodobind-o, la spate, cu o coadă de stambă terminată cu un mic pămătuf. Asta e culmea eleganței! Adăugați la veșmântul lor simplu un colier din trei șiraguri de scoici cauri, niște jartiere, o frunză de palmier în jurul gleznelor, niște cercei de fier și o săgeată din corn sau din trestie vârâtă în nas²⁹

Ca arme: sulițe și câteva flinte cu amnar. În plus, unii mai au un mic bici de care sunt agățate tot soiul de amulete.³⁰

Digresiunea aceasta ingenioasă îmi permite să reiau direct firul povestirii.

Scena se petrece la Kokoro, ieri, 30 ianuarie. E noapte. În momentul când sosim în apropierea satului, ne izbim de o mulțime de negri care urlă – la lumina torțelor numărăm vreo opt sute – și care nu par de loc însufleți de intenții prea pașnice. E prima dată când ne bucurăm de o asemenea primire. De aceea ne oprim, oarecum surprinși.

Surprinși, dar nu foarte neliniștiți. Degeaba își agită acești flăcăi armele: e impede că o salvă de puști ar mătura toată adunarea. Căpitanul Marcenay dă un ordin. Ostașii lui iau armele în mâini și descheie îvelitorile, fără ca, totuși, să le scoată. Căpitanul șovăie, într-adevăr. Să tragi în aproapele tău e

totdeauna ceva grav, chiar când aproapele e un bobo. Până aici, pulsarea a rămas mută, și tare am dori să nu-i dăm glas.

Așa stau lucrurile, când calul lui Saint-Bérain, speriat de zbierete, zvâcnește brusc cu toate picioarele odată. Saint-Bérain, pierzându-și echilibrul, execută un adevărat salt de maestru și cade în plin peste gloata negrilor.

Aceștia scot urlete cumplite și se năpustesc spre nefericitul nostru prieten, când...

...Când domnișoara Mornas se avântă la galop printre negri. Imediat, atenția lor se abate de la Saint-Bérain spre ea. Curajoasa călăreață e încercuită. Douăzeci de sulițe sunt îndreptate spre ea.

— *Manto!* le strigă domnișoara Mornas atacatorilor. *Nté a bé suba!* (Tăcere! Sunt vrăjitoare!)

Vorbind, ea scoate de la oblâncul șeii o lampă electrică de buzunar, aflată din fericire acolo, și-o stinge și o aprinde rând pe rând, ca să arate că stăpânește focul și fulgerele.

La vedere luminii, zbieretele se potolesc, iar în jurul ei se formează un cerc respectuos, în mijlocul căruia înainteașă sus-numitul Pintié-Ba. O să țină neapărat un discurs. Asta e boala tuturor conducerilor din lume. Dar domnișoara Mornas îi poruncește să tacă. Ea vrea mai întâi să alerge în ajutorul lui Saint-Bérain, care, de când a căzut, nu s-a mai mișcat, și deci trebuie că e rănit.

Controlul făcut de doctorul Châtonnay, care pătrunde în cerc cu aceeași liniste cu care ar intra la un pacient, dovedește că Saint-Bérain e rănit. E chiar plin de sânge. Din nenorocire, a căzut atât de prost, încât un silex ascuțit i-a făcut o tăietură largă, ceva mai jos de șale.

În clipa aceea îmi spun că s-a adeverit una din prezicerile lui *kenielala*. E foarte posibil. Asta mă face să sper că se vor împlini și celealte, dar mă trece un fior când mă gândesc la soarta articolelor mele.

Între timp, doctorul Châtonnay a spălat rana. Apoi își ia trusa și coase tăietura, pe când negrii îl privesc cu adâncă uimire.

În timp ce are loc operația, domnișoara Mornas, care a rămas călare, îi îngăduie lui Pintié-Ba să vorbească. Acesta se apropiie și o întreabă în bambara, sau în vreo păsărească asemănătoare, de ce *tubab* (tubabul e Saint-Bérain) i-a atacat cu o pușcă. Domnișoara Mornas neagă faptul. Căpetenia nu se lasă și arată cutia ciudată pe care Saint-Bérain o poartă în bandulieră. I

se explică adevărul. Zadarnic însă. Ca să fie convins, trebuie dată la o parte îvelitoarea, trebuie deschisă cutia care lucește la lumina torțelor și trebuieesc arătate undițele din interiorul ei.

La vederea lor, ochii lui Pintié-Ba scânteiază de poftă. Mâinile i se întind spre obiectul strălucitor. Ca un copil răsfățat, el îl cere, îl vrea, îl pretinde. Saint-Bérain refuză cu indignare.

Domnișoara Mornas, care ar vrea să consolideze pacea abia încheiată, insistă zadarnic. Până la urmă, se și supără.

— Nepoate!... spune ea severă, aprinzând și stingând din nou lampa electrică îndreptată spre pescarul recalcitrant.

Saint-Bérain cedează imediat și-i dă cutia cu undițe lui Pintié-Ba, care își pune succesul pe seama puterii magice a lămpii electrice și a influenței vrăjitoarei.

Când căpetenia³¹ își ia în stăpânire comoara, începe un adevărat delir. Pintié-Ba țopăie un dans îndrăcit, apoi, la un semn al lui, toate armele dispar, și căpetenia înaintează în mijlocul nostru.

Pintié-Ba ne ține un discurs prin care ne invită, după câte s-ar părea, să circulăm cât vrem prin sat și poruncește, pentru a doua zi, un tam-tam în cinstea noastră.

Dată fiind atitudinea pașnică a negrilor bobo, căpitanul Marcenay nu vede de ce n-am accepta invitația. A doua zi, deci, adică astăzi, imediat după amiază, le facem o vizită noilor noștri prieteni, pe când escortă și slujitorii negri rămân dincolo de *tata*.³²

Ne îndreptăm direct spre „palatul” *dugutighi*-ulul.³³ Acesta dădu semnalul tam-tamului.

Mai întâi, muzicanții străbătură satul, cântând, care din *bodoto*, un soi de trâmbiță făcută din corn de antilopă, care din *buron*, alt soi de trâmbiță, făcută din colți de elefant, care din *tabala*, adică din tobă. Doi bărbați purtau *tabala*, în care un al treilea bătea cât putea cu un fel de măciucă numită *tabala kalama*. În legătură cu aceasta, căpitanul Binger remarcă pe bună dreptate că denumirea de *kalama* pare să vină de la *calamus*, și că, deci, *tabala kalama* înseamnă în traducere exactă: pană de scris pe tobă.

La sunetele acestor felurite instrumente, boboșii se adună în piață și³⁴ încep dansurile.

Bărbați, femei, copii se aşază în cerc, vrăjitorii bat în *tabale*, și două dansatoare vin în goană din capetele opuse ale pieței. După trei piruete rapide, ele se avântă una spre alta, nu față în față, ci, dimpotrivă, întorcându-și spatele; ajunse în contact, ele se ciocnesc reciproc, cât pot mai tare.

După cele două „dansatoare” urmează altele două și, în sfârșit, scoțând strigăte sălbatrice, toți cei de față încep un soi de cadril dezmațat, pe lângă care orice hărmălaie europenească ar părea foarte ștearsă și foarte modestă.

Dansul se încheie cu o procesiune. Boboșii defilează prin fața lui Pintié-Ba, cântând în cor, acompaniați de bătăile asurzitoare ale *tabalelor*, trâmbițelor și fluierelor de trestie³⁵, ale căror sunete stridente sfâșie timpanele.

În sfârșit, e ora cinei³⁶.

În piață sunt aduse o duzină de oi ucise în colibe. Băştinașii întind funii de la un copac la altul și delimităză astfel un spațiu pătrat, în mijlocul căruia femeile îngrămădesc lemne uscate. Apoi, înarmați cu cuțite, negrii spintecă oile și le taie în fâșii pe care femeile le atârnă de funii, pe când e aprins rugul. Când socotește că fcriptura e gata, Pintié-Ba face un semn, și toți negrii se năpustesc pe hălcile de carne, le apucă cu amândouă mâinile și le sfâșie cu dinții. Nimic nu-i dezgustă. Spectacolul e oribil.

— Sunt sălbatici³⁷! exclamă domnișoara Mornas, palidă de tot.

— Vai, da, scumpa mea copilă! răspunde doctorul Châtonnay. Dar mâncatul e singura plăcere a ființelor acestora nefericite, fiindcă au veșnic o aceeași suferință: foamea.

Ne-am întors curând la corturile noastre, în timp ce, pentru negri, serbarea se prelungi până foarte Tânziu.³⁸

2 februarie. Ne aflam tot la Kokoro unde ne reține rana lui Saint-Béain. Unchiul-nepot (aşa îl numesc, definitiv) nu poate să încalece.

3 februarie, tot la Kokoro. Veselă situație!

4 februarie, ora 6 dimineața. În sfârșit, plecăm!

Aceeași zi, seara. Falsă plecare. Suntem tot la Kokoro.

Azi-dimineață, de cu zori, am avut de îndurat, totuși, manifestările de bun rămas ale boboșilor. (Ne mulțumim și noi cu ce prieteni găsim). Tot satul era în picioare, cu dugutighi-ul în frunte, și a fost un adevărat pomelnic de urări: „*N'yalla* (Dumnezeu) să vă readucă sănătoși!” „Să vă dea un drum

bun!” „Să vă dea un cal bun!” La auzul urării acesteia, Saint-Bérain a cărui rană încă nu s-a vindecat de tot face o strâmbătură.

Ne smulgem din mijlocul manifestărilor și coloana se urnește.

Ea se urnește, dar nu înaintează. E mai rău ca înainte de a ajunge la Kokoro. Reaua voință sare în ochi. În fiecare clipă, câte un hamal se oprește, și trebuie așteptat; povara vreunui măgar cade și trebuie pusă la loc. Până la zece, ora popasului, n-am făcut nici șase kilometri.

Admir răbdarea căpitanului Marcenay. Nu l-am văzut o dată ieșind din calmul cel mai perfect. Nimic nu-l descumpănește, nimic nu-l obosește. Căpitanul luptă cu energie rece și calm contra relei voințe vădite.

Dar, în clipa când trebuie să pornim pentru etapa de seară, se schimbă cântecul. Moriliré spune că s-a înșelat. Sunt consultate cele două călăuze ale domnișoarei Mornas. Tchumuki spune ca Moriliré. Tongané, dimpotrivă, afirmă că ne aflăm pe drumul cel bun. Iată-ne bine informați. Pe care să-l crezi?

După multe șovăiri, adoptăm părerea majorității și facem cale întoarsă. Atunci, e o minune să vezi cât de repede mergem. Negrii nu mai sunt osteniți, poverile măgarilor și-au strâns singure legăturile. Într-o oră, parcurgem distanța care, în sens invers, ne-a cerut patru ore, și, înainte de a se însera, ne ocupăm iar tabăra de azi-dimineață, lângă Kokoro.

6 februarie. Ieri, 5 februarie, am pornit fără prea multe încurcături, și, lucru de mirare, chiar pe drumul la care renunțaseră în ajun. Într-adevăr, la deșteptare Moriliré ne-a declarat că, gândindu-se bine, și-a dat seama că nu ieri seara se înșelase, ci ieri dimineața. Tchumuki îl susține din nou. Tare mă simt înclinat să cred că amândoi harapii ăstia s-au înțeles între ei ca să-și râdă de noi!

Ieri, nimic deosebit, în afara de reaua-voință cu care începem să ne obișnuim; astăzi însă, două incidente grave.

În timpul etapei de dimineață, un măgar se prăbușește pe neașteptate. Vrem să-l ridicăm. E mort. Bineînțeles, moartea lui poate fi naturală. Mărturisesc, totuși, că eu mă gândesc la dung-kono sau la vreo altă ticăloșie de prin partea locului.

Nimeni nu spune nimic. Povara măgarului răposat e încărcată pe spinarea semenilor săi și ne reluăm mersul.

La plecarea de după-amiază, al doilea incident. Se constată lipsa unui hamal. Ce s-a făcut? Mister. Căpitanul Marcenay își mușcă mustața, văd

bine că e îngrijorat. Dacă ne părăsesc negrii, stăm bine. Nimic mai molipsitor decât microbul dezertării. Observ însă că, din momentul acesta, supravegherea a devenit mai severă. Suntem siliți să defilăm ca la paradă, iar călăreții din escortă nu mai îngăduie niciun fel de fantezie individuală. Pe mine, disciplina aceasta riguroasă mă stingherește, dar o aprobat, totuși.

Seara, la sosire, altă surpriză. Observăm că mai mulți negri sunt beți. Cine le-a dat să bea?

Căpitanul organizează paza taberei cât se poate maimeticulos, apoi se duce la domnul Barsac, unde mă aflam și eu, și-i vorbește despre situația care se agravează de la Sikasso încocoace. Doctorul Châtonnay, domnul Poncin, domnișoara Mornas, apoi Saint-Bérain, vin și ei, unul după altul, astfel că, de fapt, ținem un adevărat consiliu de război.

Căpitanul expune în câteva cuvinte faptele, de care îl face răspunzător pe Moriliré. Propune să supunem călăuza necredincioasă la un interrogatoriu și, la nevoie, să folosim apoi forță. Fiecare negru va fi însoțit individual de căte un soldat care îl va sili să meargă, fie și sub amenințarea cu moartea.

Domnul Barsac nu e de părere aceasta și nici Saint-Bérain. A-l interoga pe Moriliré, înseamnă a-i trezi bănuielile, a-i arăta că e demascat. Iar noi nu avem nicio dovedă împotriva lui, nu suntem nici măcar în stare să ne imaginăm în ce scop ne-ar trăda. Moriliré ar nega pur și simplu, iar noi n-am avea ce să-i răspundem. Cât despre negri, prin ce mijloace am putea să-i constrângem? Ce le putem face dacă se culcă la pământ, dacă se opun doar prin refuzul de a se mai mișca? Să-i împușcăm, ar fi cel mai prost mijloc de a ne asigura serviciile lor.

S-a hotărât să păstrăm tăcere, să fim din ce în ce mai fermi, înarmându-ne totodată cu o răbdare de neînvins, și, mai presus de orice, să-l supraveghem cu grijă pe Moriliré.

Toate bune, dar mă bate un gând. De ce ne încăpățânăm să continuăm călătoria?³⁹

Ia să le judecăm puțin.

Primo: căpitanul Marcenay. Pentru el nu se pune problema. Căpitanul nu are ce discuta; el se supune. În plus, nu cred că i-ar trece prin gând, chiar în lipsa unui ordin, să dea înapoi atâta vreme cât domnișoara Mornas ar merge înainte. Simpatia pe care o simt unul pentru altul a înaintat mai repede decât noi, de la Sikasso încocoace. Ne aflăm în fața unei pasiuni oficiale, mărturisită

de o parte și de alta, și care trebuie, în mod logic, să se încheie printr-o căsătorie. Lucrul acesta e atât de vădit, încât până și domnul Barsac, el însuși, a renunțat la aerele lui de cuceritor, ca să redevină numai omul excelent care e în realitate. Deci, să trecem mai departe.

Secundo: Domnul Poncin. Domnul Poncin e și el un subaltern și, la rândul său, se supune ordinelor. Ce-o fi gândind în sinea lui? Cine poate să știe? Domnul Poncin ia note de dimineața până seara, dar e atât de tacut, încât l-ar întrece în privința aceasta până și pe Hermes. Mi-aș pune capul că de la plecare n-a scos nici zece cuvinte. Părerea mea personală e că lui puțin îi pasă de toate. Deci, să trecem și peste domnul Poncin.

Tertio: Saint-Bérain. O, cu el se schimbă povestea. Saint-Bérain nu vede decât prin ochii mătușii-nepoate; el nu există decât prin ea. De altfel, Saint-Bérain e atât de distrat, încât poate că nici nu știe că se află în Africa. Deci, să trecem și peste numărul trei.

Quarto: Domnișoara Mornas. Îi cunoaștem motivul călătoriei. Ni l-a spus ea: un capriciu. Motivul acesta ar fi suficient, chiar dacă delicatețea nu ne-ar interzice să căutăm dacă în realitate nu mai există un altul.

Quinto: Eu. Acest număr cinci e singurul a cărui conduită e perfect logică. De ce exist eu? Ca să scriu articole. Deci, cu cât vor exista greutăți mai felurite, cu atât voi scrie mai multe articole și cu atât voi fi mai mulțumit. Prin urmare, e simplu de înțeles că nu mă gândesc să dau înapoi. De aceea nu mă gândesc la asta.

Rămâne domnul Barsac. El nu-i obligat să se supună nimănuil, nu e îndrăgostit de nimeni, pesemne că și-a dat seama că suntem în Africa, e prea serios ca să se lase mânat de un capriciu, și nu trebuie să scrie articole. Atunci?...

Problema aceasta mă frământă într-atât, încât pornesc hotărât să-l întreb chiar pe el.

Domnul Barsac mă privește, clatină din cap de sus în jos și îmi răspunde printr-un gest care nu înseamnă nimic. Altceva nu pot scoate de la el. Se vede că e obișnuit cu interviurile.

7 februarie. S-au petrecut lucruri noi și noaptea a fost foarte agitată. Urmarea: n-am pornit la ora obișnuită, iar astăzi nu vom face decât o singură etapă, aceea de seară.

Dar să redăm faptele în ordine cronologică. Și vom vedea, sunt sigur, că distrația poate fi uneori folositoare.

Ieri, se hotărâse să nu i se spună nimic lui Moriliré și să ne mărginim la al supravegheia cât se poate mai atent. În acest scop, și ca să-l avem pe individ sub ochi fără a le împărtăși oamenilor din escortă temerile noastre, ne-am înțeles să veghem rând pe rând. Cum suntem șase, socotind-o și pe domnișoara Mornas, care ține să fie privită ca un bărbat, treaba într-adevăr nu e prea grea.

Potrivit programului, noaptea a fost împărțită de la nouă la cinci, în șase părți cât mai egale, apoi am tras la sorți părțile acestea. Au ieșit din urnă în ordinea următoare: domnișoara Mornas, domnul Barsac, căpitanul Marcenay, eu, Saint-Bérain și domnul Poncin. Aşa a vrut soarta.

La ora unu, îmi vine rândul și-l înlocuiesc pe Marcenay. Acesta îmi spune că totul e în regulă și mi-l arată, de altminteri, pe Moriliré, care doarme nu departe de noi, înfășurat în doroke-ul lui. Luna, care astăzi e plină, ne ajută să deslușim fața neagră a ticălosului și-i scoate în evidență albeața veșmântului.

Nimic anormal cât stau de gardă, și abia pe la unu și jumătate mi se pare că aud huruitul care ne-a intrigat atâtă în prima noastră seară după ce am plecat din Kankan. Zgomotul pare să vină dinspre est, dar de data aceasta e atât de depărtat, atât de slab, atât de insesizabil, încât în clipa de față nu prea sunt sigur dacă l-am auzit cu adevărat.

La două și un sfert, mă schimbă Saint-Bérain și merg la culcare. Dar nu pot dormi. Nu sunt obișnuit, fără îndoială, și somnul întrerupt nu mai vrea să revină. După o jumătate de oră de luptă, renunț și mă scol cu gândul să-mi petrec noaptea în aer liber.

În momentul acela aud din nou – atât de slab, încât cred că e o a doua iluzie – același huruit care mi-a atras atenția mai adineauri. De data aceasta trebuie să mă lămuresc. Mă reped afară și ciulesc urechile în întuneric...

Nimic, sau, cel puțin, nu mare lucru! Un suflu care descrește și piere, în gradații abia simțite, spre est. N-am încotro și trebuie să rămân cu nesiguranță în suflet.

Mă hotărăsc să mă duc la Saint-Bérain, care își face rândul de gardă.

Surpriză! (De fapt, e oare o surpriză?) Saint-Bérain nu e la post. Pariez că incorigibilul distrat a uitat de post și se ocupă de cu totul altceva. De n-ar fi profitat Moriliré ca s-o șteargă! Mă duc să văd. Nu, Moriliré n-a șters-o. E tot acolo și doarme adânc, lungit pe pământ. Îi zăresc fața neagră și doroke-ul alb, viu luminate de lună.

Liniștit din partea aceasta, pornesc în căutarea lui Saint-Bérain cu gând să-l cert zdravă̄n. Cam știu pe unde să-l caut, căci am observat un râu nu departe de tabăra noastră. Mă duc drept acolo și, după cum prevăzusem, zăresc o umbră în mijlocul apei. Cum de-a ajuns pătimășul pescar atât de departe de mal? Are deci harul de-a păși peste ape?

După cum mi-a explicat azi-dimineață, Saint-Bérain își înjghebase pur și simplu, din trei capete de lemn, o plută atât de mare cât să-l țină; apoi, cu ajutorul unei prăjini, s-a depărtat la câțiva metri de mal; acolo, a „ancorat” folosind drept ancoră un bolovan legat de plută cu o funie din fibre de palmier. Fabricarea întregului material nu-i ceruse decât jumătate de oră de lucru. Ce-a făcut e foarte ingenios.

Dar, până una, alta, nu asta mă preocupă.

Mă apropii de mal, și strig cu glas înăbușit:

— Saint-Bérain!

— Prezent! Îmi răspunde umbra din apă.

Întreb:

— Ce faci acolo, Saint-Bérain?

Aud un râs ușor, apoi umbra îmi răspunde:

— Braconaj, dragul meu.

Mi se pare că visez. Braconaj?... În Sudan?... Nu știam că pescuitul e reglementat și aici. Și repet:

— Cum braconaj? Ce tot mă aiurești?

— Păi sigur, îmi răspunde Saint-Bérain, pescuitul, noaptea, cu prostovolul, e absolut interzis.

Gândul acesta, îl amuză grozav. Râde, bestia!

— Și Moriliré? spun eu exasperat.

În beznă, se aude o înjurătură cumplită, pe care penița refuză să-o redea, apoi umbra se pune în mișcare și Saint-Bérain, ca un hoț, ud până la genunchi, sare pe mal. Acum pare înnebunit. Cam târziu.

— Moriliré! repetă el cu glas sugrumat.

— Da, Moriliré, îi spun eu. Cui l-am lăsat, nenorocitule?

Aici, o nouă înjurătură, și Saint-Bérain începe să alerge în direcția postului pe care n-ar fi trebuit să-l părăsească.

Din fericire, Moriliré doarme într-una. Aș putea spune chiar că n-a făcut nicio mișcare de când l-am schimbat pe căpitanul Marcenay. Asta constată și Saint-Bérain.

— M-ai speriat grozav! oftează el.

În clipa aceea auzim un zgomot destul de puternic venind dinspre râul pe care abia l-am părăsit. Ai putea jura că se îneacă un om.

Saint-Bérain și cu mine alergăm într-acolo și zărim, dincolo de pluta improvizată, ceva negru care se zbate.

— E un negru – spune Saint-Bérain.

Apoi se urcă pe plută, îl liberează pe negru și-l aduce la mal.

— S-a încurcat⁴⁰ în prostovoul uitat de mine (firește, dragă Saint-Bérain!). Dar ce naiba făcea acolo negrul ăsta?

Ne aplecăm spre nefericitul care altminteri respiră destul de tare ca să nu fim îngrijorați de soarta lui, și același strigăt ne scapă de pe buze:

— Moriliré!...

E, într-adevăr, Moriliré, Moriliré complet gol, ud din creștet până-n tălpi, pe jumătate sufocat de încercare. E clar că a părăsit tabăra, că a trecut râul înnot, că și-a permis o mică plimbare pe câmp și că, la întoarcere, s-a încurcat în plasa uitată providențial de Saint-Bérain. Fără neprețuitul nostru distrat, fuga trădătorului ne-ar fi rămas poate totdeauna necunoscută.

Dar, deocamdată, mă gândesc: Și celălalt Moriliré, cel care doarme atât de bine în bătaia lunii?

Alerg la cel care doarme cu atâta îndârjire, îl zgâltă... Aha!... Ar fi trebuit să bănuiesc: burnusul e gol și-mi rămâne în mână. Iar fața neagră, nu-i decât o bucată de lemn, purtând pe ea casca și penele folosite de fostul tiralior ca să-și împodobească farmecele naturale.

De data asta, tâlharul e prins asupra faptului. Va fi nevoie să se explice.

Mă întorc lângă Saint-Bérain și lângă prizonierul său. Acesta din urmă pare că-și revine cu greu în simțiri.

Spun: pare, căci deodată, sare cu viclenie în picioare și se năpustește spre râu, cu intenția să vădă de a face o nouă baie.

Moriliré a uitat că mai e și Saint-Bérain aici. Mâna acestuia prinde încheietura fugarului, care se căznește zadarnic să scape.

Sincer vorbind, îl socotesc pe Saint-Bérain mai puțin seducător decât Apolo din Belvedere, dar e puternic ca Hercules. Trebuie că strânge ca un căștean, judecând după zvârcolirile și strâmbăturile negrului. În mai puțin de un minut, Moriliré e învins, cade în genunchi și cere iertare. În același timp, din mâna lui inertă scapă ceva.

Mă aplec și ridic obiectul. Din nefericire, nu ne purtăm destul de neîncrezători față de negru. Cu un efort disperat, Moriliré se desprinde, se aruncă spre mine și ia, cu mâna rămasă liberă, sus-zisul obiect, care dispare în gura lui.

A treia înjurătură e a lui Saint-Bérain. Eu mă reped la gâtul prizonierului, pe când Saint-Bérain îi însfăcă și celălalt braț.

Sugrumat, Moriliré trebuie să dea afară ce-a vârât în gură. Dar, din nefericire, nu ne restituie decât jumătate din obiectul suspect pe care, cu dinții lui de oțel, l-a tăiat în două. O parte se află acum în adâncurile stomacului său.

Îmi privesc prada. E un petic de hârtie, pe care e scris ceva.

— Ține-l bine pe ticălosul ăsta, îi spun eu lui Saint-Bérain.

Saint-Bérain mă liniștește cu o vorbă, și dau fuga să-l cauț pe căpitanul Marcenay. Prima grijă a acestuia e să-l depună pe Moriliré, legat cum se cuvine, într-un cort, în jurul căruia instalează patru santinele cu cel mai aspru consemn. După care, ne ducem toți trei la căpitan. Marcenay arde de nerăbdare să afle ce e scris pe peticul de hârtie.

La lumina unei lanterne, constatăm că e vorba de litere arabe. Căpitanului, bun cunoșător, nu i-ar fi de loc greu să le citească, dacă literele ar fi mai bine trasate și dacă hârtia ar fi rămas întreagă. Dar scrisul e cât se poate de imperfect și, după cum am spus, nu avem decât o parte din text. În starea actuală textul nu-i decât un rebus pe care lumina insuficientă a lanternei nu ne îngăduie să-l descifram. Trebuie să aşteptăm lumina zilei.

Dar, când se luminează, ne gândim că strădania noastră va fi probabil inutilă. Fără doar și poate că Moriliré, nemaiputând spera să ne înele, va încerca să ne facă mai îngăduitori față de el, și că, deci, și va mărturisi vina și ne va da singur traducerea completă a documentului.

Ne îndreptăm spre cortul care servește drept închisoare, pătrundem în el...

Uluiți, ne oprim în prag: funiile zac pe jos. Cortul e gol.

Capitolul IX

Din ordin superior

(Carnetul de note al lui Amédée Florence)

Aceeași zi. Adineauri a trebuit să mă îintrerup; căpitanul Marcenay m-a chemat să-mi arate traducerea peticului de hârtie scăpat de pofta de înghițire

a lui Moriliré. Reiau povestirea cronologică a evenimentelor.

Deci, găsim cortul gol. Nică urmă de Moriliré. Doar legăturile lui pe jos. Furios, căpitanul Marcenay cere explicații soldaților de pază. Dar bieții oameni sunt la fel de mirați ca și el. Ei afirmă că nu și-au părăsit postul și că n-au auzit niciun zgromot suspect. E de neînțeles.

Reintrăm în cort și abia atunci observăm în vârful lui o spărtură destul de largă ca să lase să treacă un om prin ea; deasupra spărturii se găsește o creangă groasă de bombax. Acum, totul se explică. Moriliré, prost legat, a scăpat prin cine știe ce mijloace de legăturile lui și, cățărându-se pe parul din centrul cortului, și-a recăpătat libertatea pe calea aerului.

Să alergăm după el? La ce bun? Fugarul are aproape o oră avans, și, de altfel, cum să găsești un om printre ierburile înalte ale savanei? Ar trebui să avem câini.

De acord în privința aceasta, ne resemnăm să luăm lucrurile aşa cum sunt. Căpitanul ordonă să fie desfăcut cortul care l-a păzit atât de prost pe Moriliré, îi trimite de-acolo pe cei patru tiraliori, poruncindu-le, sub amenințarea celor mai aspre pedepse, să nu sufle o vorbă despre cele văzute, și dispare în cortul său, unde se va ocupa de documentul misterios. Eu mă înham la redactarea notelor. În acest timp, Saint-Bérain îi va pune pe ceilalți la curent cu evenimentele, dacă nu cumva o să uite.

Peste un ceas, căpitanul Marcenay trimită după mine, aşa cum am spus. Îl găsesc în cortul domnului Barsac, unde sunt adunați toți europenii. Fețele lor vădesc o mirare cât se poate de firească. Într-adevăr, ce să însemne trădarea lui Moriliré? O fi lucrând el pentru o terță persoană al cărei amestec, în ceea ce mă privește, l-am bănuit de multă vreme? Peste câteva minute poate că o să știm.

— Scrierea arabă, ne explică Marcenay merge de la dreapta spre stânga, dar e de ajuns să-o citești prin transparență hârtiei pusă pe dos ca să-o readuci în direcția obișnuită nouă. Astfel se obțin aceste cuvinte.

Căpitanul ne întinde o hârtie, tăiată exact după cea pe care am pus mâna și, deci, cu marginile rupte neregulat; pe hârtie, citesc următoarele cuvinte, pe care le transcriu în litere latine:

*Mansa a man gnigni tubabul
Memu nimbe mando kafa
batake manaeta sofa
A okata. Batu*

i a ka folo. Mansa a be.

Dacă ar trebui să descifrez eu încâlceala asta de cuvinte!...

Hârtia trece din mâna în mâna. Domnișoara Mornas și Saint-Bérain par că înțeleg ceva. Admir vastitatea cunoștințelor pe care le au. Cât despre domnii Barsac și Poncin, ei par să știe cât știu și eu.

— Ultimele cuvinte din primul și al doilea rând nu sunt întregi – ne explică Marcenay. Unul trebuie să fie *tubabulengo* care înseamnă „europeni”, mai exact „europeni roșii”, iar celălalt *kafama*, care înseamnă „încă”. Iată acum traducerea documentului astfel completat: „Stăpânul (sau regele) nu vrea ca europenii... Pentru că ei mai înaintează încă... scrisoare va aduce soldați... El va comanda. Supune-te... tu ai început. Stăpânul (regele) este...”

Ne strâmbăm. Nu suntem cu nimic mai lămuriți.

Între timp căpitanul Marcenay își continuă explicațiile?

— Primul fragment al frazelor se înțelege lesne. Există undeva un stăpân sau un rege care nu vrea ca noi să facem cutare sau cutare lucru. Care lucru anume? Al doilea fragment ni-l spune. Nu vrea ca noi să înaintăm în ținutul negru. Din cine știe ce motiv, noi pesemne că îl stingherim. Acest al doilea fragment începe fără îndoială enunțarea unui plan pe care nu-l vom cunoaște. Cele două rânduri următoare sunt mai puțin limpezi. „O scrisoare care va aduce soldați”, nu prea spune mare lucru; al patrulea rând nu e decât un ordin adresat lui Moriliré, și nu știm cine este „el”, care va comanda. Cât despre ultimele cuvinte, n-au niciun sens, pentru noi cel puțin.

Ne privim dezamăgiți. Ne-am lămurit buștean! Domnul Barsac ia cuvântul și rezumă situația:

— Din cele observate de noi până acum, ținând seama și de cele întâmplate astăzi, se poate conchide: Primo, că Moriliré ne trăda în favoarea unei persoane care, pentru motive necunoscute, încearcă să ne opreasă înaintarea. Secundo, că necunoscutul acesta dispune de-o anumită putere, din moment ce a izbutit să ne dea, la Conakry, ghidul ales de el. Terțio, că puterea lui nu e, totuși, prea mare, din moment ce n-a găsit, până aici, decât mijloace copilărești ca să-și atingă scopul.

Intervin:

— Să avem iertare! Misteriosul necunoscut a făcut, în același sens, și încercări de un cu totul alt aspect.

Și le comunic onorabililor ascultători părerile mele despre otrăvirea cu dung-kono și despre prezicerile lui *kenielala*. Sunt lăudat pentru perspicacitatea mea.

— Ingenioasele deducții ale domnului Florence, adaugă domnul Barsac, nu fac, la urma urmei, decât să le confirme pe ale mele. Stărui deci în a crede că adversarul nostru, oricine ar fi el, nu prea e de temut, căci altfel ar fi întrebuințat împotriva noastră mijloace mai sigure și mai eficace.

Domnul Barsac are dreptate. Prin gura lui vorbește înțelepciunea, Sofia, marea Sofie a grecilor. Și el continuă:

— Părerea mea e că, privind lucrurile cu toată seriozitatea, nu e bine să le exagerăm. Ceea ce înseamnă: să fim prudenți, dar să nu ne lăsăm impresionați.

Toți cei de față aproba și asta nu mă miră, căci cunosc țelurile secrete ale fiecăruia dintre noi. Mă miră însă, de pildă, încăpătânarea domnului Barsac. De ce nu folosește el prilejul ca să îñtrerupă o călătorie a cărei inutilitate e în afară de orice discuție?

Oricum ar fi, avem neapărată nevoie să ne găsim alte călăuze. Domnișoara Mornas ni le propune pe ale ei, care cunosc, sau cel puțin trebuie să cunoască ținutul, din moment ce au fost angajate tocmai pentru asta. Ca să rezolvăm problema, Tchumuki și Tongané sunt aduși în fața noastră.

Atitudinea lui Tchumuki nu-mi place. Ne răspunde că ne putem bizui pe el, dar pare stânenit, încurcat, și în timp ce vorbește, nu izbutesc să-i prind privirea care îi fuge de colo-colo. Pentru mine, individul miroase a minciună. Îl socotesc de același soi cu Moriliré.

Tongané, dimpotrivă, e foarte sincer. El spune că cunoaște perfect locurile și că ne va conduce oriunde am vrea să mergem. Ne mai asigură că va ști să-i pună la punct pe hamali și pe cărăuși. Flăcăul acesta îmi face impresie bună. Glasul i-e cinstit, privirea dreaptă.

Iau hotărârea ca, de-acum înainte, să am încredere în Tongané și să fiu bănuitor față de Tchumuki.

Cele două noi călăuze se duc să stea de vorbă cu negrii. După versiunea oficială, ei le aduc la cunoștință că Moriliré a fost înghițit de un caiman și că, de-acum încolo, ei vor comanda în locul lui. Nimeni nu suflă un cuvânt. După siestă, vom porni mai departe.

9 februarie: Moriliré nu mai e cu noi, dar lucrurile nu s-au schimbat de fel. Cu Tchumuki și Tongané nu înaintăm de loc mai repede decât cu înaintașul lor.

Între cele două călăuze au loc neconitenite certuri în legătură cu direcția care trebuie luată. Nu sunt niciodată de acord și discuțiile lor aprinse nu se mai termină. Eu sunt sistematic de părerea lui Tongané, deși el e cel care face mai multă gură, și experiența arată că nu mă înșel. Într-adevăr, dacă, din întâmplare, majoritatea e de părerea lui Tchumuki, informațiile culese în primul sat întâlnit arată totdeauna că ne-am înșelat. Și atunci trebuie să tăiem, uneori prin terenuri aproape de nestrăbătut, ca să regăsim drumul cel bun de la care ne-am abătut.

Alteori, discuția dintre cei doi negri se prelungește atâtă, încât vin ceasurile de arșiță și trebuie să ne oprim unde ne aflăm.

În asemenea condiții, nu se înaintează prea repede. De aceea în două zile și jumătate am făcut abia vreo treizeci de kilometri. Slab de tot.

Înaintăm mereu de-a lungul văii în care am intrat la Kokoro. Acum e mult mai largă și nu avem înălțimi decât spre dreapta, deci spre sud.

În general, drumul nu e de loc greu de făcut și dacă n-ar fi veșnicele treceri peste râuri, rareori peste poduri de lemn pe trei sferturi rupte sau, cel mai adesea, prin vaduri care nu prea sunt vaduri și în care mișună caimanii, n-am avea de luptat cu nicio piedică materială.

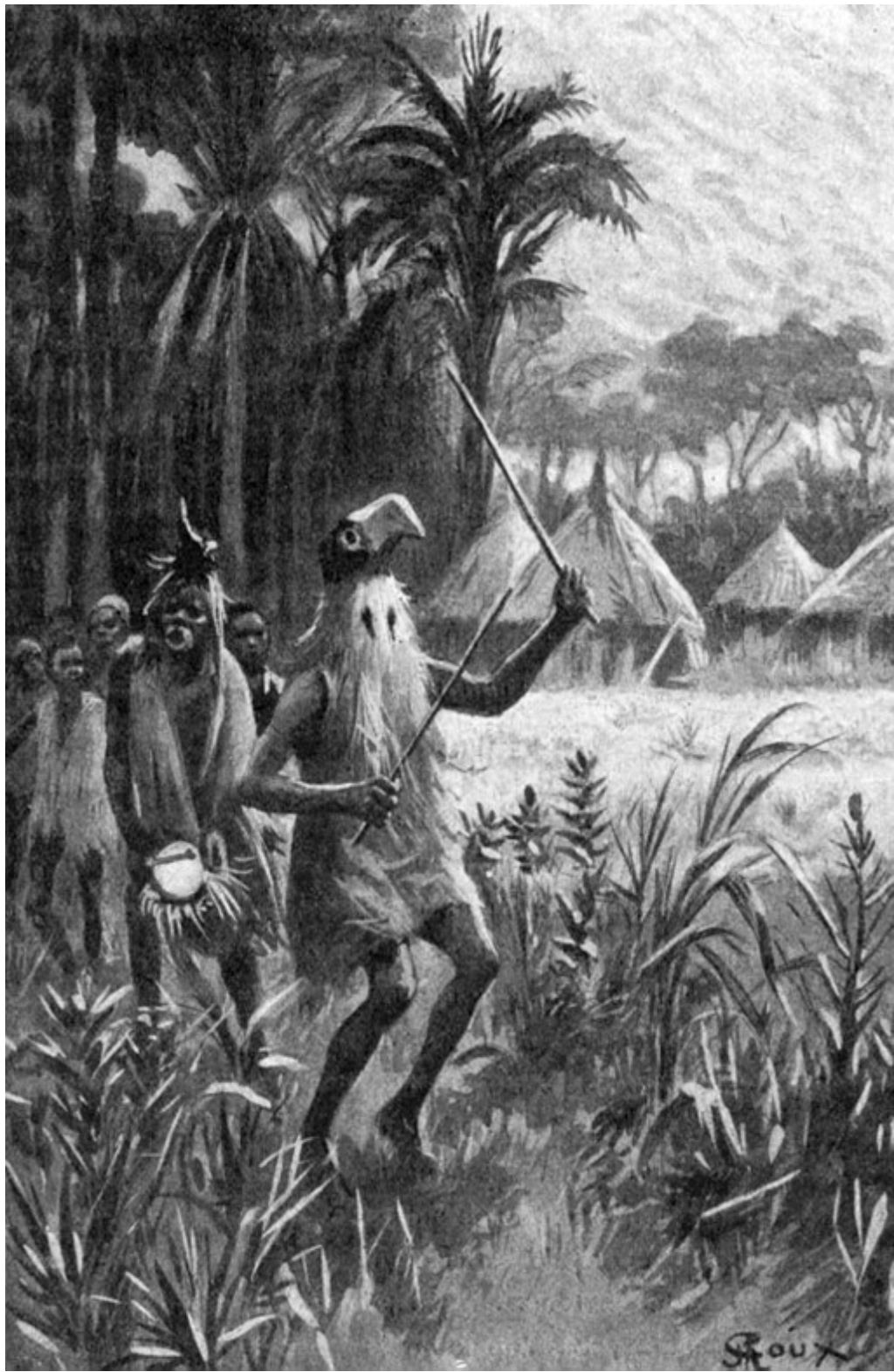
11 februarie. Azi-dimineață, devreme, am intrat în mijlocul unor ogoare, ceea ce arată că ne aflam în apropierea unui sat. Ogoarele ar fi destul de bine întreținute dacă multe din ele n-ar fi devastate de termite, care sunt teribil de distrugătoare.

Insectele acestea își clădesc cuiburi semănând a ciuperci, uneori de înălțimea unui om, și le părăsesc la începutul iernii, sub formă de furnici înaripate. Atunci satele sunt bântuite de ele.⁴¹

Pe la ora opt, zărim satul bănuit după ogoare. Se numește Bama. În momentul când ne apropiem de el, întâlnim o procesiune de *du*, pornită să străbată luganele ca să alunge duhurile rele și să ceară ploaie. Acești *du* sunt niște indivizi îmbrăcați cu niște halate peste care și-au cusut fire de cânepă și fibre de palmier. Au capetele complet acoperite cu niște scufe din cânepă, având două găuri pentru ochi și o creastă făcută din lemn roșu sau din ciocul unei păsări de pradă.

Toți merg dansând, urmați de gură-cască și de copiii pe care nu se sfiesc să-i lovească cu ciomegele lor „sfințite”. Când trec pe dinaintea vreunei colibe, sunt îndopați cu *dolo* (bere de mei) și cu vin de palmier. Se înțelege că după o oră de plimbare sunt beți turtă.

O jumătate de oră mai târziu, sosim la Bama. Cu un aer ipocrit Tchumuki îi explică atunci căpitanului Marcenay că negrii sunt prea osteneți, că nu mai vor să facă încă o etapă și că vor rămâne la Bama toată ziua. Căpitanul pare indiferent și, în ciuda semnelor făcute de Tongané în spatele camaradului său, ia un aer mirat și răspunde că cererea e inutilă, deoarece hotărâse mai dinainte să se facă un lung popas în ziua aceea. Tchumuki se retrage buimăcit, pe când Tongané își înalță brațele spre cer și-i exprimă lui Malik indignarea sa.

St. OUX

Noi profităm de popasul neprevăzut ca să vizităm satul. Și bine facem, căci e cu totul altfel decât cele văzute până aici.

Ca să intrăm în el, suntem puși mai întâi să urcăm pe acoperișul unei colibe, apoi suntem conduși astfel, din acoperiș în acoperiș, până la coliba dugutighi-ului.

Dugutighi-ul acesta e un negru bătrân, cu mustați mari, și care aduce a fost subofițer de tiraliori. El trage dintr-o pipă lungă de aramă, căreia un negrișor groaznic îi întreține focul. Căpetenia ne primește cu mare cordialitate și ne oferă *dolo*. Ca să nu rămânem mai prejos cu politețea, îi facem și noi câteva daruri mărunte, care îl umplu de bucurie; apoi, după îndeplinirea ritualurilor acestora, pornim la plimbare.

În piață, un bărbier ambulant lucrează în aer liber. Lângă el, niște puști, pedichiuri și manichiuri, taie, cu ajutorul unor foarfeci vechi, unghiile de la mâini și de la picioare. Prețul serviciului lor e de patru scoici cauri, dar sunt obligați să le înapoieze clienților și unghiile tăiate, pe care aceștia se grăbesc să le îngroape cu pioșenie în niște gropi mici. Degeaba mă interesez, folosindu-mă de Saint-Bérain, care aproape că se face înțeles: e imposibil să aflu motivele acestui ciudat obicei.

Ceva mai încolo, un „doctor” tratează un bolnav, după prescripțiile medicinii negre. Asistăm de departe la „consultație”.

Bolnavul e un biet prăpădit, cu ochii înfundați în orbite, zgâlțăit de febră. Medicul îl pune să se întindă pe jos în mijlocul unui cerc de curioși, apoi, după ce-și albește fața cu lesie de cenușă, căci aici albul e „fetiș”, pune lângă el o mică statuetă de lemn sculptată grosolan, imagine a vreunui zeu binevoitor. Apoi execută în jurul pacientului un dans dezmarțat, scoțând strigăte sălbatrice. În sfârșit, cere să i se arate partea bolnavă, o masează încet și, deodată, cu un urlet de bucurie, se preface că scoate de acolo un fragment de os, pe care îl avea mai dinainte ascuns în palmă. Bolnavul se ridică imediat și pleacă, declarându-se vindecat, ca o nouă dovardă a adevărului zicalei că e de ajuns să crezi ca să te lecuiești.

Să nu fi avut oare bolnavul nostru destulă credință? Așa ar fi să credem, căci ameliorarea declarată de el s-a dovedit a fi de scurtă durată. În aceeași seară, tabăra noastră îl primea în vizită. Aflând de la vreunul din negrii noștri că un medic *tubab* se află printre noi, bolnavul venea să implore ajutorul vrăjitorului alb, căci vrăjitorul negru nu izbutise să-l facă bine.

După o examinare sumară, doctorul Châtonnay îi dădu pur și simplu o doză de chinină. „Clientul” îi răspunse prin nenumărate *barka* (mulțumesc) dar, depărtându-se, clătina sceptic din cap ca unul convins că nu se poate pune nicio bază pe un leac a cărui eficacitate n-a fost întărită prin descântece și vrăji.

12 februarie. Azi e „tot unu” ca ieri, cum spun oamenii din escorta noastră. Ba e mai rău chiar. N-o să facem decât o singură etapă, iar mâine vom rămâne pe loc.

Azi-dimineață, plecarea s-a desfășurat în ordine.

În momentul când coloana pornea, l-am văzut venind în fugă spre noi pe bolnavul de ieri seară. Se simțea atât de bine, încât voia să-i mai mulțumească încă o dată salvatorului său. Doctorul îi dărui cîteva doze de chinină, cu modul de întrebuițare.

Total merge bine până la locul de popas. Mersul e viu. Nicio încurcătură, nicio plângere printre negrii noștri. E prea frumos.

Într-adevăr, la ora popasului, pe când ne instalăm, Tchumuki se apropie de căpitanul Marcenay și-i ține un discurs asemănător cu cel din ajun. Căpitanul răspunde că Tchumuki are deplină dreptate, că nu vom porni mai departe nici astă-seară și nici mâine, dar că apoi, după un popas atât de mare, nu ne vom mai opri seara până nu străbatem minimum douăzeci de kilometri.

Căpitanul a rostit cuvintele acestea cu glas tare, în aşa fel, încât să le audă toată lumea. Negrii știu deci că de-acum înainte vor fi inaugurate mijloacele tari. Dar tonul hotărât al căpitanului pesemne că i-a impresionat. Niciunul nu suflă o vorbă și se supun schimbând priviri pe furiș.

Aceeași zi, ora unsprezece seara. Povestea astă începe să mă enerveze.

Astă-seară, puțin înainte de ora șase, prin urmare în plină zi, auzim deodată același zgomot, huruit sau bâzâit, care ne-a lovit auzul prima oară, lângă Kankan, și apoi mi-a izbit numai mie timpanul în seara incidentului cu Moriliré.

Și astăzi zgomotul acesta ciudat vine dinspre est. E foarte slab, dar suficient de tare, totuși, ca nicio greșeală să nu fie cu putință. De aceea, nu sunt singurul care îl aud. Întreaga tabără ridică ochii spre cer și negrii dau de pe acum semne de spaimă.

E lumină, după cum am spus, și totuși nu zărim nimic. În orice parte ai privi, cerul e pustiu. E adevărat că o colină destul de înaltă limitează

vederea tocmai spre est. Mă grăbesc spre colina aceea.

În timp ce urc cât pot mai repede, zgomotul ciudat crește din ce în ce, apoi se stinge brusc și, când ajung pe creastă, nimic nu mai tulbură tăcerea.

Dar acum, dacă nu mai aud, în schimb pot să văd. În fața mea e câmpia, cât vezi cu ochii, imensa pădure de graminee uriașe care formează savana. Întinderea aceasta e pustie. Zadarnic casc ochii, zadarnic cercetez zarea. Nu văd nimic.

Rămân de pază acolo până se întunecă. Încet-încet, bezna adâncă acoperă câmpia, căci luna va intra în ultimul ei părțar și deci răsare târziu. E inutil să mă mai încăpățânez. Așadar, cobor.

Dar când ajung abia la jumătatea pantei, zgomotul reîncepe. Să-ți vină nebunie, pe cuvântul meu! Reîncepe la fel cum a încetat, adică brusc, apoi scade încetul cu încetul, ca și cum s-ar depărta spre est. Peste câteva minute e din nou tăcere.

Termin coborârea, gânditor, și intru în cortul meu, unde scriu pe scurt aceste câteva note.

13 februarie. Astăzi, zi de odihnă. Fiecare își vede de treburile lui.

Domnul Barsac se plimbă în lung și în lat. Pare îngrijorat.

Domnul Poncin ia, pe un carnet de format mare, note legate cu siguranță de meseria lui. Judecând după mișcările creionului, s-ar zice că face niște calcule. Ce calcule? Tare l-aș întreba, dar o să-mi răspundă oare? Între noi fie vorba, mă tem să nu fie mut.

Saint-Bérain... Aha, unde e Saint-Bérain?... Bănuiesc că necăjește peștișorii, cine știe pe unde.

Căpitanul Marcenay stă de vorbă cu domnișoara Mornas. Să nu-i tulburăm.

La celalalt capăt al taberei, Tongané îi ține de urât lui Malik. S-ar părea că vremea nu li se pare nici lor prea lungă.

Slujitorii negri dorm, ici-colo, iar soldații, cu excepția santinelor, fac același lucru.

Eu îmi petrec o bună parte din zi terminându-mi articolul, cu ajutorul notelor din zilele precedente.

După ce termin și semnez, îl chem pe Tchumuki, însărcinat cu serviciul poștal. Tchumuki nu răspunde. Rog un tiralior să plece în căutarea lui. Peste o jumătate de ceas, tiraliorul se întoarce și-mi spune că nu l-a putut găsi. Îl

caut și eu, dar fără rezultat. Tchumuki a devenit invizibil și trebuie să renunț la expedierea articolului.

14 februarie. Azi-dimineață, mare surpriză.

Pe la opt, căci ne-am pierdut o parte a dimineții căutându-l pe Tchumuki, ne pregăteam să pornim, fiindcă nu mai aveam încotro, când, dinspre apus, deci dinspre Bama, de unde am plecat acum două zile, vedem apărând în depărtare o trupă numeroasă.

Căpitanul Marcenay a văzut-o înaintea mea și a dat ordinele cuvenite. Cât ai clipi, escorta noastră a luat poziție de luptă.

Precauțiile acestea sunt însă inutile. Curând recunoaștem uniformele franceze, sau măcar ceea ce le ține locul pe aici, iar când trupa necunoscută e mai aproape, constatăm că se compune din douăzeci de soldați negri, toți călare, și înarmați cu puști reglementare, și din trei europeni, călări și ei, doi subofițeri și un locotenent care poartă uniforma infanteriei coloniale.

Unul din sergenții noștri e trimis în întâmpinarea noilor veniți care, și ei, trimit înainte un sergent de-al lor. Cei doi soli schimbă câteva cuvinte, apoi trupa, care s-a oprit în timpul con vorbirii acesteia, își reia marșul spre noi.

Noii-veniți pătrund în tabăra noastră cu armele în bandulieră. Locotenentul care îi comandă se apropie de căpitanul Marcenay. La urechile noastre ajunge următorul dialog:

— Căpitanul Marcenay?

— Eu sunt, locotenent...?

— Locotenent Lacour, din regimentul 72 de infanterie colonială, comandând actualmente un detașament călare de voluntari sudanezi. Sosesc din Bamako, domnule căpitan, și de la Sikasso, unde am sosit cu câteva zile după ce ați plecat, sunt pe urmele dumneavoastră.

— Cu ce scop?

— Plicul acesta vă va spune, domnule căpitan.

Căpitanul Marcenay ia scrisoarea care i-e întinsă. Pe când o citește, constată că fața lui exprimă tot atâta uimire câtă dezamăgire.

— Bine, locotenente, spune el. Dă-mi voie să-i pun la curent pe domnul Barsac și pe înspectorii săi. Apoi, sunt al dumitale.

Locotenentul se înclină. Căpitanul dă un ordin oamenilor săi și se apropie de grupul nostru.

— Am să vă dau o veste uimitoare, domnule deputat, îi spune el lui Barsac. Trebuie să vă părăsesc.

— Să ne părăsești?

Exclamația aceasta, mărturisesc că domnișoara Mornas a scos-o. O privesc. E palidă de tot și-și mușcă buzele. Dacă n-aș ști cât e de energetică, aş jura că o să plângă.

Noi, suntem toți mai ales buimăciți, în afară de domnul Barsac, la care mânia predomină.

— Ce vrei să spui, căpitane? întreabă el.

— Vreau să spun, domnule deputat, că am primit ordin formal să mă prezint la Tombuctu.

— E de neînchipuit! exclamă domnul Barsac care pare foarte jignit.

— Dar e aşa cum vă spun, răspunse căpitanul. Vă rog să citiți.

Și-i intinde domnului Barsac scrisoarea adusă de locotenent. Șeful misiunii o citește dând nenumărate semne de indignare, după care ne-o arată și ne ia ca martori ai lipsei de atenție cu care e tratat.

Fac în aşa fel, încât să capăt ultimul scrisoarea, ca să scot repede o copie de pe ea. Iată scrisoarea:

REPUBLICA FRANCEZĂ
GUVERNĂMÂNTUL GENERAL AL SENEGALULUI
CERCUL DIN BAMAKO

COLONELUL

Ordin către căpitanul Pierre Marcenay și către detașamentul său de a merge în marș forțat la Segu-Sikoro, și de acolo, pe calea Nigerului la Tombuctu, unde se va pune la dispoziția colonelului comandant al pieței. Caii detașamentului căpitanului Marcenay vor fi lăsați în subzistență la Segu-Sikoro.

Locotenentul Lacour, din regimentul 72 de infanterie colonială, comandant al unui detașament călare de douăzeci voluntari senegalezi, îi va duce prezentul ordin căpitanului Marcenay, la Sikasso, și se va pune la dispoziția domnului deputat Barsac, șeful misiunii extraparlamentare a buclei Nigerului (prima secțiune) pe care îl va escorta până la punctul său de sosire.

Colonel comandant al Cercului din Bamako
SAINT-AUBAN

Pe când eu copiez de zor scrisoarea, domnul Barsac continuă să-și arate supărarea.

— E nemaipomenit! spune el. Să ni se dea o escortă de douăzeci de oameni! Și asta tocmai în momentul când ne lovim de cele mai mari piedici!... Ah! dar n-o să mă las!... Când mă întorc la Paris, o să vedem dacă aproba Camera ca unul din membrii ei să fie tratat cu atâta nepăsare.

— Până atunci, trebuie să ne supunem, spuse căpitanul Marcenay, care nici măcar nu încercă să-și ascundă tristețea.

Domnul Barsac îl ia deoparte pe căpitan, dar eu am o ureche de reporter și aud foarte bine.

— Totuși, căpitane, dacă ordinul nu e autentic!... sugerează domnul Barsac pe șoptite.

Căpitanul face un gest de mirare.

— Nu e autentic... repetă el. Nici să nu vă gândiți, domnule deputat. Din nenorocire, nu există nicio îndoială. Scrisoarea e prevăzută cu toate pecetele oficiale. De altfel, l-am avut comandant pe colonelul Saint-Auban și-i cunosc perfect semnătura.

Proasta dispoziție scuză multe. Găsesc totuși că domnul Barsac merge prea departe. Din fericire, locotenentul Lacour nu l-a auzit. Cuvintele deputatului nu prea l-ar măguli.

Domnul Barsac nu mai are ce să răspundă și tace.

— Îmi dați voie, domnule deputat, să vi-l prezint pe locotenentul Lacour și apoi să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră? spuse căpitanul.

Domnul Barsac acceptă, iar prezentările sunt făcute.

— Nu cunoașteți, domnule locotenent, cauzele care au motivat ordinul adus de dumneavoastră? întrebă apoi domnul Barsac.

— Sigur că da, domnule deputat, răspunde locotenentul. Tuaregii auelimideni sunt în fierbere și ne amenință liniile. De aici, necesitatea de-a întări garnizoana din Tombuctu. Colonelul a mobilizat de aceea ce avea la îndemână.

— Și noi?... obiectă șeful misiunii. E oare prudent să ne reducă escorta la douăzeci de oameni?

Locotenentul Lacour zâmbi.

— N-o să se întâmple nimic rău, asigură el. Tinutul acesta e absolut liniștit.

— Nu se spunea oare, totuși, că împrejurimile Nigerului ar fi teatrul unor evenimente din cele mai îngrijorătoare? obiectă domnul Barsac. Însuși

ministrul coloniilor a expus la tribuna Camerei faptele acestea, confirmate apoi de președintul din Conakry.

— Pe vremuri, aşa era, răspunde locotenentul Lacour, mereu zâmbitor, dar acum s-au schimbat lucrurile. Toate acestea s-au dus de mult.

— Totuși, am putut constata noi însine... stăruie domnul Barsac, și-l pune la curent pe Lacour cu aventurile noastre personale.

Acesta nu pare de loc tulburat de ele.

— Vedeți bine, spune el, că necunoscutul care s-ar părea că vă preocupă mai mult decât trebuie, e, de fapt, un personaj lipsit de importanță. Cum adică? După câte spuneți, el are pretenția să vă împiedice înaintarea, și n-a găsit nimic altceva pentru a vă opri? Toate astea nu sunt serioase, domnule deputat.

Fiindcă acestea sunt și propriile lui concluzii, domnul Barsac nu mai găsește nimic de răspuns.

Căpitanul Marcenay se apropie.

— Dați-mi voie, domnule deputat, să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră, spune el.

— Cum! Atât de repede! exclamă domnul Barsac.

— Trebuie, răspunde căpitanul. Ordinele sunt precise. Am datoria să ajung la Segu-Sikoro și la Tombuctu, fără nicio clipă de întârziere.

— Faceți cum credeți, căpitane, aprobă întinzându-i mâna domnul Barsac, căruia emoția i-a potolit mânia, și fiți sigur că duceți cu dumneavoastră toate urările noastre de bine. Niciunul dintre noi nu va uita aceste câteva zile petrecute împreună sunt sigur și mă fac interpretul tuturor, exprimându-vă recunoștința noastră pentru ocrotirea atentă și pentru devotamentul dumneavoastră neclinit.

— Mulțumesc, domnule deputat, spune căpitanul, mișcat sincer și el.

Apoi își ia rămas bun de la fiecare dintre noi, pe rând, încheind, se înțelege de la sine, cu domnișoara Mornas. Vă închipuiți că nu-i scap din ochi. Dar curiozitatea nu mi-a fost răsplătită. Totul se petrece cât se poate de simplu.

— La revedere, domnișoară, spune căpitanul.

— La revedere, căpitane, răspunde domnișoara Mornas.

Nimic mai mult. Totuși, pentru noi care știm despre ce e vorba, aceste câteva biete cuvinte au o valoare care nu li se acordă de obicei. Înțelegem toti că ele cuprind o făgăduială dublă și hotărâtă.

Aşa gândeşte şi căpitanul, căci faţa i s-a înseninat. El ia mâna pe care i-o intinde domnișoara Mornas, o sărută respectuos, apoi, despărțindu-se de ea, sare pe cal şi trece în fruntea detaşamentului care, între timp, s-a încolonat.

Un ultim salut adresat nouă, apoi căpitanul ridică sabia. Cei o sută de oameni pornesc la galop. Noi îi urmărim cu privirea, destul de tulburaţi. Peste câteva minute, nu-i mai vedem.

Iată-ne singuri, cu locotenentul Lacour, cu cei doi subofişeri şi cu cei douăzeci de oameni ai săi, a căror existenţă acum o oră nici n-o bănuiam măcar. Totul s-a petrecut atât de repede, încât suntem buimăciuţi. Acum, e vorba să ne recăpătăm calmul.

Eu mi-l regăsesc destul de repede pe al meu şi-i privesc pe noii noştri păzitori, gândindu-mă să fac cunoştinţă cu ei. Atunci se întâmplă ceva foarte curios. La prima privire pe care le-o arunc, mă trece un fior – deloc plăcut, pe cinstea mea! – căci am deodată impresia clară că seamănă toţi cu nişte oameni pe care nu mi-ar place să-i întâlnesc în pădure.

Capitolul X

Noua escortă

(Carnetul de note al lui Amédée Florence)

Aceeaşi zi, seara. Nu, nu mi-ar place de loc să mă găsesc cu ei într-o pădure, şi totuşi acolo sunt, sau mai degrabă sunt cu ei în plină savană, ceea ce e infinit mai rău. De aceea, în ochii mei, situaţia e plină de farmec. Cred că nu există nimic mai „palpitant” decât să ai conştienţă că te paşte o primejdie, una adevărată, fără să cunoşti primejdia aceasta, să-ţi frământi mintea ca să ghiceşti ce ţi se ascunde, să ai ochiul şi urechea la pândă ca să parezi lovitura presimţită, fără să ştii de unde o să vină. În asemenea ore trăieşti într-un fel cu adevărat intens, şi senzaţiile acestea întrec cu mult plăcerile unei cafele luată pe terasa Napolitanului.

Nu zău! Iată că mă ambalez, ca de obicei. Nu-mi joacă oare imaginaţia o festă, arătându-mi nişte bandiţi, când am de-a face, fără îndoială, cu nişte tiraliori foarte obişnuiţi şi foarte oarecari? Cum rămâne cu scrisoarea, cu scrisoarea autentică a colonelului Saint-Auban?

Cum vreţi. Scrisoarea colonelului Saint-Auban mă deranjează, recunosc, dar nimic nu poate înlătura senzaţia pricinuită de noua escortă şi de comandantul ei.

Mai întâi, ofițerul, subofițerii și soldații sunt ei oare „militari”? În privința negrilor, nu se poate sănătate. Negrii seamănă totuși între ei. În privința ofițerului te simți ispitit să răspunzi da. Dimpotrivă, răspunzi nu, fără să șovăi, când e vorba de cei doi sergenți. Au sănătatea mutre de tiraliori? S-o credeai altă. Nu-i nevoie să fii frenolog, fizionomist, sau mai sănătatea este savant cu „ist” în coadă, ca să citești pe mutrele lor neliniștea fiarei hăituite, gustul pentru plăceri grosolane, impulsivitatea fără control, violența și cruzimea. Încântător portret.

Mai întâi m-a izbit doar un amănunt, dar un amănunt care mi-a deschis robinetul ideilor. Nu-i ciudat, într-adevăr, că oamenii aceștia, împreună cu subofițerii, sunt plini de praf, aşa cum li se cuvine unora care aleargă de două săptămâni după noi, pe când șeful lor e proaspăt de parcă ar fi scos din cutie? Căci ofițerul e proaspăt, ba chiar într-o măsură de necrezut. Cămașă albă, încălțăminte lustruită, mustață unsă, un flăcău cât se poate de chipeș. Și uniforma lui? Ai zice că locotenentul Lacour se pregătește să primească o defilare. E în mare ținută din cap până în călcâie. Nu-i lipsește nimic, niciun nasture, nicio ată; până și pantalonii lui au o dungă de parcă acum ar veni de la croitor! În savană n-ai des ocizia să admiră asemenea eleganță. Uniforma lui strigă, cui vrea să audă, că n-a mai fost îmbrăcată, că e nouă-nouă, iar cel ce o poartă, am impresia că a depășit limitele verosimilului în dorința lui de a părea „ofițer”.

Oare locotenentul Lacour nu ne-a urmărit și el, de este atât de fercheș, pe când subalternii lui sunt atât de prăfuiți?

Cei doi sergenți, dimpotrivă, sunt cât se poate de murdari, iar dacă n-au eleganță exagerată a ofițerului lor, păcătuiesc, după părerea mea, prin excesul opus. Uniformele lor (?) par scoase de la vechituri. Sunt niște zdrențe. Au pantalonii mult prea scurți, peticiți din belșug, și niciun număr, niciun semn nu arată din ce unitate fac parte. Cu greu să crede că niște ostași francezi, fie ei angajați și pe termen scurt, ar putea fi întreținuți atât de prost. Altă observație greu de exprimat: mi se pare că stăpânii acestor uniforme vechi nu prea sunt obișnuiți să le poarte. Fără să pot explica prea bine de ce, mi se pare că ei nu prea se mișcă în voie în uniformele lor.

Iată lista completă a observațiilor mele. Se va socoti poate că nu sunt prea importante și că nu fac bine să-lăsându-mă influențat de niște amănunte neînsemnante, care pot fi explicate cât se poate de simplu. Nu zic ba, căci și eu mă simt ispitit să gândesc aşa. Căutând să-mi precizez motivele

neîncrederii, ca să le trec în carnet, sunt primul care le socotesc tare neîntemeiate. Dar neîncrederea îmi vine și din instinct, și lucrul acesta nu-l pot reda prin cuvinte.

Oricum ar fi, n-am nimic de adăugat la cele de mai sus. În privința disciplinei, mai ales, nimic de zis. Ba chiar, după părerea mea, e mai degrabă prea strictă. Santinelele sunt la posturi și se schimbă cu regularitate. Tinuta generală e perfectă, prea perfectă poate.

Escorta se împarte clar în trei grupuri care n-au niciun fel de legături cu restul convoiului. Primul grup îi cuprinde pe cei douăzeci de tiraliori sudanezi. În afară de orele când fac de gardă, ei stau tot timpul împreună și, lucru de necrezut când e vorba de negri, abia dacă vorbesc. Își fac bucătăria în tacere sau dorm. Nu-i auzi de loc. Se supun orbește subofițerilor, cărora par că le știu de frică. De fapt, s-ar părea că acești douăzeci de negri sunt foarte triști și că se tem.

Al doilea grup îi reunește pe subofițeri. Aceștia vorbesc, dar numai între ei și totdeauna în șoaptă. Cu toată urechea mea de reporter, n-am izbutit până acum să prind din zbor decât puține cuvinte, fără importanță.

Al treilea și ultimul grup e format numai din locotenentul Lacour. Locotenentul Lacour e un om măruntel, și-mi face impresia că e foarte aspru. Are ochii de-un albastru deschis, ochi de otel, cum se spune, care nu prea vădesc o bunăvoință totală. Nu-i vorbăreț, și mai e și sălbatic. Toată după-amiaza nu l-am văzut decât de două ori, ieșind din cort, și atunci ca să-și inspecteze oamenii. Operația aceasta e mereu la fel. Când își zăresc șeful, tiraliorii se ridică și se aşază în front. Locotenentul, țeapăn ca un par, trece pe dinaintea lor, pe când privirea lui ca de gheăță îi cercetează din creștet până în tălpi; apoi ofițerul dispare în cort, fără să adreseze nimănui niciun cuvânt. Vorbind cât se poate de optimist, îndrăznesc să spun că ofițerul acesta elegant nu ne va fi de loc un tovarăș de drum vesel.

Pe domnișoara Mornas n-am zărit-o de loc astăzi.

Tchumuki nu s-a arătat nici el, din care cauză îmi am încă articolul în buzunar.

15 februarie. Azi-dimineață, la deșteptare, constat că nu s-a făcut nicio pregătire de plecare. Mă informez la Tongané, care îmi spune că nu ne vom urni din loc toată ziua. După repausul de ieri, popasul acesta mi se pare ciudat.

Întâmplarea face să-mi iasă în cale locotenentul Lacour, mereu țeapă și de-o eleganță impecabilă. Mă îndrept spre el și-l întreb de motivul popasului acestuia suplimentar.

— Ordinul domnului Barsac, îmi răspunde el scurt.

Trei cuvinte, după care face un salut militaresc și o întoarcere la stângămprejur. Locotenentul Lacour nu e ceea ce se numește un om cu darul vorbirii.

De ce ne-o fi făcând șeful misiunii să batem pasul pe loc? O fi renunțat să mai continue călătoria, cu escorta aceasta redusă la o cincime? Sunt intrigat și, totodată, neliniștit, căci o asemenea hotărâre ar pune capăt unui reportaj pe care îl presimt că începe să devină senzațional.

Și iată că pe la zece îl zăresc pe domnul Barsac. Se plimbă cu pași mari, cu mâinile la spate, cu ochii în pământ, și nu prea pare bine dispus. Poate că momentul nu e prea potrivit ca să-l întreb ce planuri are. Dar gândul acesta nu mă oprește, și risc interviul.

Domnul Barsac nu se supără. Se oprește și mă privește un timp în tăcere. În sfârșit, îmi spune:

— Acum câteva zile, domnule Florence, mi-ai mai pus aceeași întrebare. Și nu ți-am răspuns. Am să-ți răspund astăzi că nici eu nu știu ce să-ți răspund.

— Deci, n-ați luat încă nicio hotărâre, domnule deputat?

— Niciuna. Mă gândesc, pipăi, cântăresc argumente pro și contra...

Din nou tăcere, apoi, deodată:

— Dar, la urma urmei, exclamă domnul Barsac, de ce n-am examinat amândoi, împreună, problema? Ești un flăcău practic și plin de bun simț. (Mulțumesc, domnule Barsac.) Ai să-mi spui părerea dumitale.

Mă înclin.

— La ordinele dumneavoastră, domnule deputat.

— Să vedem mai întâi, continuă domnul Barsac, dacă ne mai putem continua călătoria fără imprudențe, cu alte cuvinte dacă mai e posibilă.

Sugerez:

— Poate că ar fi mai bine să vedem mai întâi dacă e utilă.

— Ba de loc, răspunde domnul Barsac. Utilitatea ei e neîndoioinică.

Eu rămân mirat. Domnul Barsac continuă:

— Deci, e posibilă călătoria? Iată problema. Ieri încă, ea nici nu se punea măcar, căci, până aici, nu ni s-a întâmplat pe drum niciun incident cu

adevărat serios. Ești de aceeași părere, nu-i aşa?

— Cu totul.

— Primul incident de gravitate reală e schimbarea neașteptată a escortei și reducerea ei la douăzeci de oameni. Douăzeci de soldați sunt oare, într-adevăr, capabili să ne asigure securitatea în mijlocul populației negre? Iată ce mă întreb.

— Pusă astfel, spun eu, întrebarea nu poate avea decât un răspuns afirmativ. Mi se pare sigur că douăzeci de oameni sunt pe deplin suficienți, dacă întâlnim ca adversari numai negrii. Alți exploratori au făcut călătorii mult mai lungi decât a noastră, cu o escortă mai mică, sau chiar fără escortă. Dar...

— Știu ce-ai să spui, mă întrerupse domnul Barsac. O să-mi vorbești despre misteriosul necunoscut care nu pare deloc mulțumit că ne vede pe aici. În privința aceasta, eu nu mi-am ascuns sentimentul, și toată lumea m-a aprobat. De atunci, n-a mai survenit nimic. Deci, inutil să mai revenim la asta, după câte cred eu.

Îi răspund:

— Vă rog să mă scuzați, domnule deputat, dar eu cred că, dimpotrivă, au survenit lucruri noi.

— Nu, zău! face domnul Barsac, mirat. Atunci or fi niște lucruri noi care mi-au fost ascunse. Explică-te.

Strâns astfel cu uşa, mă simt foarte încurcat. Observațiile mele, care mi se păreau atât de importante, și urmările lor, pe care le socoteam bine gândite când le examinam una după alta în sinea mea, mi se par acum, când trebuie să le exprim cu glas tare, și mai neînsemnate, și mai arbitrar decât în momentul când trebuia să le precizez în scris. Totuși, fiindcă m-am vîrât prostește în treburile acestea – după cum de altfel aveam și datoria să o fac – trebuie să spun ce am de spus.

Mă execut. Îi comunic domnului Barsac observațiile mele asupra escortei și a ofițerului care o comandă și, ca o concluzie, formulez timid ipoteza că, dacă oamenii aceștia nu sunt ostași adevărați, s-ar putea prea bine să fie în solda dușmanului necunoscut pe care n-am vrut să-l luăm în tragic până acum.

Auzind enormitațile acestea, domnul Barsac se pornește pe râs.

— E un adevărat roman! exclamă el. Dumneata, domnule Florence, mi se pare că ai o imagine strălucită. și îți va fi de mare folos dacă te vei apuca

vreodată să scrii piese de teatru, dar, în viața reală, te sfătuiesc să nu te încrezi în ea.

— Totuși... spun eu, înțepat.

— Nu există niciun totuși. Există doar faptele. Ordinul scris, mai întâi...

— Ordinul poate fi fals.

— Nu, răspunde domnul Barsac, nu poate fi fals, din moment ce căpitanul Marcenay l-a socotit veritabil și s-a supus fără șovăire.

— Ordinul poate că a fost furat...

— Iar faci romane!... Cum ar fi putut escorta noastră actuală să se substituie adevăratei escorte? În cazul acesta, ar fi trebuit ținută, gata pregătită, o trupă destul de numeroasă pentru ca, mai întâi, să-i nimicească pe adevărații soldați, până la ultimul, până la ultimul, auzi? Și, în al doilea rând, pentru a nu contrazice ordinul furat, ar fi trebuit să-i înlocuiască cu un fals detașament absolut identic, și asta cu multă vreme înainte, într-un moment când nimeni nu putea ști care va fi formația noii escorte, și nici dacă escorta aceasta va fi vreodată trimisă de colonelul Saint-Auban. Cum niciunul din oamenii locotenentului Lacour nu e rănit, falsa trupă ar fi trebuit să fie foarte numeroasă, căci nu-ți închipui, cred, că soldații veritabili s-ar fi lăsat măcelăriți fără să se apere. Și ai vrea ca prezența unei bande atât de importante să nu fi fost remarcată? Ai vrea ca zgomotul unei asemenea lupte să nu fi ajuns până la noi, când în savană veștile sunt transmise din sat în sat cu viteza telegrafului? Iată de ce imposibilități te lovești când lași frâu liber imaginației!

Domnul Barsac are dreptate. Ordinul n-a fost furat. Apoi, continuă:

— Cât despre impresia pe care ți-au făcut-o oamenii și comandanții lor pe ce se bizează ea? Prin ce se deosebesc soldații pe care îi zărești de-aici de toți soldații negri?

Mă uit, fiindcă sunt poftit să-o fac, și sunt nevoie să recunosc că domnul Barsac are din nou dreptate. Unde îmi erau mintile, ieri seara? M-am autosugestionat. Negrii aceștia sunt la fel cu toți negrii.

Domnul Barsac e conștient de avantajul căpătat asupra mea. Acum continuă cu și mai multă siguranță. (Și doar nu siguranța îi lipsește!)

— Să trecem la subofițeri. Ce găsești că au deosebit? Sunt foarte murdari, e adevărat; dar de loc mai murdari decât unii sergenți de-aici căpitanului Marcenay. În campanie, nu poți fi prea pretențios față de uniforme.

Domnul Barsac vorbește minunat, iar eu îi strecor, timid, căci sunt, într-adevăr zdruncinat:

— Totuși, locotenentul Lacour...

— Oh! el e de-o corectitudine extraordinară, exclamă domnul Barsac, zâmbind. Sigur, e un om foarte îngrijit și care ține grozav la eleganța lui. Dar asta nu e un păcat.

Nu, firește că nu e un păcat. Fac un ultim efort, și insinuez:

— Cu toate acestea, o uniformă nouă-nouă, e ciudat!

— Fiindcă cealaltă se află în lada locotenentului, explică domnul Barsac, care găsește răspuns la toate. Cum era plin de praf, locotenentul Lacour a vrut să se îmbrace în mare ținută înainte de a se prezenta în fața mea.

Domnul Barsac pare că găsește foarte firească preocuparea aceasta. La urma urmei, poate că nu-mi dau eu seama exact de importanța șefului misiunii.

— De altfel, am discutat îndelung cu locotenentul Lacour, ieri după-amiază...

(Pesemne în timp ce eu îmi scriam notele.)

— ...Și e un om încântător, deși gusturile lui înclină spre o eleganță exagerată, recunosc. Politicos, bine crescut, atent, respectuos chiar... Aici, domnul Barsac se umflă în pene. Respectuos chiar, am găsit în el o cunoștință foarte plăcută și un subordonat foarte suplu.

Îl întreb:

— În ceea ce-l privește, locotenentul Lacour, nu vede niciun neajuns dacă ne-am continua călătoria în aceste condiții?

— Niciunul.

— Și totuși, dumneavoastră șovăiți, domnule deputat.

— Nu mai șovăi – declară domnul Barsac, care s-a convins singur, vorbind. Mâine vom porni.

Întreb:

— Fără ca să examinăm măcar utilitatea călătoriei, după ce i-am stabilit posibilitatea?

Ironia discretă a întrebării mele trece neobservată.

— La ce bun? răspunde domnul Barsac. Călătoria aceasta nu e numai utilă, ci și necesară.

Repet, fără să înțeleg:

— Necesară?...

Foarte bine dispus acum, domnul Barsac mă ia prietenete de braț și, pe un ton de confidență, îmi explică:

— Dacă terminăm călătoria⁴², lucrurile se vor petrece în felul următor: Baudrières și eu vom depune câte un raport ale căror concluzii vor fi diametral opuse. Rapoartele vor fi trimise unei comisii. Acolo, fie că ne vom face concesii mutuale, și că se va acorda dreptul de vot cătorva negrii de pe țărmul oceanului, fie că nu ne vom face nicio concesie și afacerea va fi înmormântată. După o săptămână va fi uitată, și nimeni nu va mai ști dacă faptele mi-au dat sau nu dreptate. În ambele cazuri, nimic nu se va opune ca într-o bună zi eu sau Baudrières, după cum va bate vântul, să căpătăm portofoliul coloniilor. Dimpotrivă, a mă întoarce fără să-mi duc până la capăt misiunea înseamnă a declara singur că m-am înșelat, dușmanii mei vor striga că îi va ține gura că nu sunt decât un nătărău bătrân și m-aș duce definitiv de râpă.

Domnul Barsac face o scurtă pauză, apoi încheie cu această cugetare profundă:

— Nu uita niciodată, domnule Florence, adevărul pe care îți-l spun acum: un om politic poate să se înșele. Asta n-are nicio importanță. Dar dacă își recunoaște greșeala, e pierdut.

Savurez maxima și plec mulțumit. Într-adevăr, sunt foarte mulțumit, căci acum cunosc motivele fiecăruia.

Părăsindu-l pe domnul Barsac, descopăr pe neașteptate carnetul domnului Poncin, uitat de acesta, din întâmplare, pe un scaun pliant. Instinctele mele de ziarist o iau înaintea educației mele și deschid cu bună-știință carnetul. De prea multă vreme îmi stârnește curiozitatea. E prea mult de când mă tot întreb ce-o fi scriind în el de dimineață până seara, tacutul nostru tovarăș de drum. În sfârșit, acum am să aflu.

Vai! curiozitatea mi-e pedepsită. Nu zăresc decât o încâlceală de cifre și de litere, aruncate de-a valma și cu totul de neînțeles. Nu sunt decât niște „p.j.0,009”, niște „p.k.c.135,08”, niște „M.76,18” și aşa mai departe.

Un mister în plus! De ce scrierea aceasta secretă? Să aibă oare domnul Poncin ceva de ascuns? Să trădeze oare și el?

Iar ideea mea fixă! Va trebui să mă îngrijesc. Ce idee să-l suspectezi pe omul acesta de treabă! Îi fac prea multă cinste, căci, pot să spun asta

carnetului în care scriu numai pentru mine, domnul Poncin nu mi se pare prea deștept.

Dar ori ești ziarist, ori nu ești. Copiez, pentru orice eventualitate, câteva exemple din hieroglifele acestea, alese printre cele ce revin aproape zilnic. Și obțin:

5D. V.t.7. H. 3306. M. 472,28. F. 1895. P. v. 1895:7 = 270, 71. K. C. 122. P.k.c.3306:122=27,09. P. t.27,09X54,600 = 1.479.114.

16.F.V.t. 81. H.1.2085. M. 149,19. F.6654. P.v.6654:81=82. 15. K. c. 140.P.K.c. 12085:1401=8,62.P.t. 8,62X54.600=470.652.

Pun carnetul la loc și o șterg cu prada mea. Poate că o să-mi fie de vreun folos. Nu se știe niciodată.

După masă, plimbare. Îl iau ca însotitor pe Tongané, care ia calul lui Tchumuki, mai bun decât al lui. Mergem pe câmp, la trap. După cinci minute, Tongané, pe care îl mănâncă limba, îmi spune *ex abrupto*⁴³:

— E bine Tchumuki plecat. Tchumuki, negru ticălos. El trădat.

Iată încă una! Cum! Tchumuki ne trăda și el? Înțeleg că e momentul să mă documentez. Fac pe miratul.

— Adică vrei să zici Moriliré?

— Nu bun Moriliré, rostește energetic Tongané. Dar Tchumuki la fel ca Moriliré. El spus negri: „nu bine mergeți”. Dat mult *dolo tubab* (rachiu), mult ban, mult aur.

Aur, în mâinile lui Moriliré și ale lui Tchumuki! E de necrezut!

— Vrei să spui că le dădea negrilor scoici-cauri, ca să fie bine văzut de ei?

— Nu cauri, insistă Tongané. Mult aur. Și adaugă amănuntul acesta care mă dă gata:

— Mult aur *english*.

— Așadar, Tongané, tu cunoști aurul englezesc?

— *Ioo*, îmi răspunde negrul. Eu, aşanti. Eu cunoaște *livsterline*.

Înțeleg că Tongané, prin cuvântul acesta ciudat, numește în felul lui lirele sterline. Denumirea e nostimă. Pentru a o reda, am folosit ortografia fonetică, dar în gura lui Tongané ea sună mult mai bine. Și totuși, nu prea îmi arde de râs în clipa asta. Aur – și încă aur englezesc – în mâinile lui Tchumuki și ale lui Moriliré!... Sunt năucit. Bineînțeles că nu las să se vadă asta și par că nu dau nicio importanță informației.

— Ești un flăcău de treabă, Tongané, îi spun eu, și, fiindcă cunoști atât de bine *livsterlinele*, ia și piesa asta de aur cu stema Republicii franceze.

— Bun Republica! strigă Tongané în culmea bucuriei, aruncând în aer piesa pe care i-o ofer, prințând-o din zbor și vârând-o într-unul din coburii de la șa.

Dar pe față lui se zugrăvește imediat mirarea, căci din golul unde și-a vîrât mâna scoate un sul gros de hârtie, obiect într-adevăr puțin obișnuit la negri. Eu scot un strigăt și-i smulg lui Tongané sulul pe care l-am recunoscut cât se poate de bine.

Articolele mele! Sunt articolele mele! Articolele mele atât de remarcabile, rămase în coburii ticălosului de Tchumuki!

Le verific. Vai! sunt toate, începând cu al cincilea, inclusiv. Cât de sever trebuie că mă judecă cei de la *Expansiunea franceză*! Sunt dezonorat, mi-am pierdut pentru totdeauna reputația!

Pe când depăin aceste triste gânduri, continuăm să ne depărtăm în trapul mărunt al cailor. Trebuie că ne aflam cam la șase kilometri de tabăra, când mă opresc deodată. Am descoperit ceva ciudat.

Aproape de marginea drumului se află un spațiu lat de șase, șapte metri și lung de vreo cincizeci de metri, trasat în mijlocul savanei. În spațiul acesta, ierburile înalte sunt culcate la pământ, unele sunt chiar retezate parcă de o coasă uriașă. Și – iată ce mi-a atras mai multă atenție – pe partea astfel curățată se disting clar două dâre paralele, asemănătoare celor pe care le-am văzut lângă Kankan, adică adânci de opt până la zece centimetri la unul din capete și dispărând pe nesimțite la celălalt capăt. De data aceasta, capătul adâncit e spre est.

Fără voia mea fac o apropiere între perechea aceasta de dâre și zbârnăitul auzit ieri seară. Și la Kankan auziserăm zbârnăitul ciudat, înainte de a constata pe sol urmele inexplicabile.

Ce legătură e între aceste două fenomene – zbârnăitul plus dârele misterioase – și *kenielala* din Kankan? Eu nu văd niciuna. Și totuși, o legătură trebuie să existe căci, pe când privesc enigmaticele dâre, subconștientul meu evocă de la sine mutra păcătoasă a vrăjitorului negru. Și iată relevându-mi-se adevărul: din patru preziceri ale șarlatanului, a treia, după primele două, s-a împlinit acum.

Atunci, singur cu însoțitorul meu negru în imensitatea aceasta pustie, un fior – al doilea, socotindu-l și pe cel de ieri – mă străbate din creștet până în

tălpi, și, timp de o clipă, gândindu-mă la misterul care mă împresooră, simt că îmi e teamă.

Grozav de plăcut, mai ales în asemenea condiții. Din nefericire, nu durează mult, căci nu prea sunt făcut pentru frică. La mine, punctul slab e curiozitatea. De aceea, pe când ne întoarcem, mi se perindă la nesfârșit prin minte iritantele probleme care mi se pun și mă

încăpățânez să le caut soluția. Exercițiul acesta mă absoarbe îintr-atâta, încât nu mai văd nimic în jurul meu.

Când ajung la tabără, tresar. Tongané, fără niciun fel de introducere, îmi spune deodată:

— *Tulatighi* (locotenent) nu bun. Cap urât maimuță.

Îi răspund, fără să mă gândesc, ceea ce e o scuză:

— Mie îmi spui!...

17 februarie. Astăzi etapă tare, iar ieri și mai tare. Cincizeci de kilometri în două zile. Tchumuki n-a mai apărut – canalia! Lucrul acesta se observă. Conduși numai de Tongané, cărăușii și hamalii noștri fac minuni și merg cu toată râvna de care sunt capabili.

În aceste două zile, temerile mi s-au mai șters, mărturisesc. Escorta și-a făcut corect meseria, care, de altfel, nu e grea. Cei douăzeci de oameni însirați pe două rânduri, încadrează convoiul aşa cum îl încadrau și oamenii căpitanului Marcenay. Observ doar că ei nu schimbă cu slujitorii noștri negri glumele obișnuite la negri, și pe care fosta escortă le risipea din belșug. De fapt, asta face cinste disciplinei lor.

Cei doi subofițeri rămân de obicei în ariergărdă, când nu parcurg linia tiraliilor. Și nu vorbesc cu nimeni, în afara de soldații cărora le adresează, din când în când, ordine scurte, executate imediat. Trebuie recunoscut că, dacă escorta noastră nu e prea numeroasă, în schimb e bine ținută în mâna.

Locotenentul Lacour merge în fruntea convoiului, aproape în același loc pe care îl ocupa căpitanul Marcenay, lângă domnul Barsac. Observ că domnișoara Mornas s-a dat înapoi cu câteva rânduri. E cu Saint-Bérain, în urma doctorului Châtonnay și a domnului Poncin. Domnișoara Mornas nu prea pare să prețuiască societatea locotenentului.

Totuși, nimic de spus pe seama acestuia. Dacă vorbește puțin, în schimb își face meseria. E sigur că atitudinea lui energetică nu-i străină de rezultatele foarte satisfăcătoare ale acestor două zile de marș. Nu, nimic de spus. Și totuși...

Dar pesemne că am eu o idee fixă. Misterul pe care îl simt în jurul nostru, faptele ciudate pe care le-am constatat mi-or fi tulburat mintea și mă simt îndemnat, ba încă prea mult, să văd pretutindeni trădarea.

Oricum ar fi, iată ce face să nu fiu pe deplin mulțumit.

Azi-dimineață, pe la orele nouă, tocmai când străbăteam un cătun cu câteva vetre, complet pustiu, auzim niște gemete ieșind dintr-o colibă. La

ordinul domnului Barsac, convoiul se oprește și doctorul Châtonnay, însotit de locotenentul Lacour și de doi soldați, intră în coliba de unde veneau gemetele. Bineînțeles că presa, adică eu, intră o dată cu ei.

În încăperea în care intrăm, o tristă priveliște ne izbește ochii. Sunt aici doi morți și un rănit. Groaznic e că cele două cadavre, un bărbat și o femeie, sunt oribil mutilate. Cine i-a ucis și i-a rănit pe bieții oameni? Cine s-a făcut vinovat de mutilările acestea fioroase?

Doctorul Châtonnay se ocupă mai întâi de rănitul pe care, fiindcă în colibă e prea întuneric, ostașii îl scot afară, la ordinul lui. Rănitul e un negru destul de bătrân. E lovit la umăr, și rana i-e cumplită. Oasele claviculei îi sunt dezgolite de carne. Mă întreb ce armă a putut face un asemenea prăpăd.

Doctorul spală rana și scoate din ea numeroase bucățele de plumb. Apoi reunește carnea, coase și pansează atent rana, cu ajutorul fașei pe care i-o întinde locotenentul Lacour. Cât timp durează operația, pacientul se vaită jalnic, într-una. Când pansamentul e gata, rănitul pare că suferă mai puțin.

Dar doctorul e îngrijorat. Iată-l intrând din nou în colibă, examinând cele două cadavre. Când iese, e și mai îngrijorat. Și se apropie de rănit, punându-i întrebări, cu ajutorul lui Tongané.

Din povestirile bietului negru reiese că acum șase zile, deci în ziua de 11, adică cu trei zile înainte de schimbarea escortei noastre, cătunul a fost atacat de-o trupă de negri comandanți de doi albi. Locuitorii au fugit atunci în savană, cu excepția bărbatului și femeii ale căror cadavre le-am văzut și care n-au avut timp să se pună la adăpost. Rănitul era cu ceilalți. Din nenorocire, pe când fugea, un glonte l-a lovit în umăr. Bietul negru a mai avut, totuși, puterea să se ascundă în savană, și a scăpat astfel de atacatorii. Când aceștia s-au depărtat, localnicii l-au readus în sat, dar au rupt-o la fugă toți când au văzut o altă trupă, venind tocmai din direcția în care se depărtase cealaltă.

Aceasta e povestirea, care firește că ne tulbură. Într-adevăr, nu-i plăcut să află că o bandă de tâlhari bântuie ținutul. E chiar un adevărat noroc că n-am avut de-a face cu ei, pentru că, după spusele rănitului, se îndreptau spre noi.

Între timp, bietul om își manifestă într-un fel înduioșător recunoștință față de doctorul Châtonnay; dar deodată tace, iar ochii lui exprimă groaza și privesc țintă ceva sau pe cineva aflat în spatele nostru. Ne întoarcem și ne pomenim față în față cu unul din cei doi subofișeri ai escortei. Vederea omului acestuia l-a însăspaimântat pe rănit.

De altfel, subofițerul nu pare de loc emoționat. Dar se emoționează, totuși, când ochii ca de gheăță ai locotenentului Lacour îi aruncă o privire cumplită în care se citește în egală măsură și mustrare, și amenințare. Eu prind din treacăt privirea aceasta, pe care nu mi-o pot explica. Sergentul își duce atunci mâna la frunte, vrând să ne dea să înțelegem că rănitul aiurează, și pleacă la oamenii lui.

Ne reîntoarcem spre rănit. Dar vraja e ruptă. El ne privește cu groază și nu mai putem scoate un cuvânt de la el. Îl ducem deci înapoi, în colibă, și pornim iar la drum, altminteri destul de liniștiți în privința rănitului, căci doctorul Châtonnay afirmă că se va vindeca.

Nu știu ce gândesc ceilalți. Eu, tot mergând, frământ în minte noua problemă pusă inteligenței mele: De ce a manifestat atâtă groază bătrânul negru? De ce, în vreme ce nu-i dădea nicio atenție locotenentului Lacour, groaza i s-a ivit, fără urmă de îndoială, la vederea unuia din sergenții noștri?

Nici problemei acesteia nu-i găsesc soluția. Toate enigmele de nedezlegat, pe care ni le pune hazardul, devin, până la urmă, supărătoare.

În seara asta, destul de târziu, ne-am întins corturile lângă un alt cătun numit Kadu. Suntem foarte triști că am ajuns aici, căci la Kadu domnișoara Mornas și Saint-Béain au să ne părăsească. Pe când noi vom continua să mergem direct spre Uagadugu și Niger, ei vor urca spre nord, având ca obiectiv Gao și același Niger.

Inutil să spun că noi am făcut tot posibilul spre a-i convinge să renunțe la planul lor nesăbuit. După cum se putea bănui, eforturile noastre au fost zadarnice. Prevăd că viitoarea jumătate a căpitanului Marcenay nu va renunța de loc ușor la ale ei. Când domnișoara Mornas își pune ceva în gând, nici dracul n-ar fi în stare să abată din drum.

În disperare de cauză, i s-a cerut ajutor locotenentului Lacour, care a fost rugat să-i arate și el domnișoarei Mornas ce nebunie e pe cale să comită. Sunt convins că ar fi vorbit degeaba, dar el nu și-a dat osteneala aceasta. Locotenentul Lacour n-a rostit niciun cuvânt. A făcut un gest evaziv și a zâmbit, cu un zâmbet care mie mi s-a părut ciudat, n-aș putea spune exact de ce.

Deci am poposit lângă Kadu. În clipa când dau să mă retrag în cortul meu, doctorul Châtonnay mă oprește și-mi spune:

— Aș vrea să-ți aduc la cunoștință un lucru, domnule Florence: gloanțele care i-au lovit pe negrii, de azi-dimineață erau gloanțe explozive.

Apoi pleacă, fără să aștepte răspunsul meu.

Bun! Încă un mister! Gloanțe explozive acum! Cine poate folosi asemenea arme? Ba chiar, cum de pot exista pe aici asemenea arme?

Două întrebări în plus, de adăugat la colecția mea care se îmbogățește tot mai mult. Iar colecția mea de răspunsuri, dimpotrivă, nu sporește de loc!

18 februarie. Ultima noutate a zilei, fără comentarii. Escorta noastră a plecat. Spun: a plecat.

Insist, pentru că e de necrezut, și repet: escorta a plecat. La deșteptare, acum trei sau patru ore, n-am mai găsit-o cu noi. S-a evaporat, s-a volatilizat în timpul nopții și, o dată cu ea, au dispărut toți hamalii și cărăușii noștri, fără excepție.

S-a înțeles? Locotenentul Lacour, cei doi sergenți și cei douăzeci de oameni ai lui, nu s-au dus să facă o plimbare de dimineață ca să se reîntoarcă la prânz. Au plecat, au plecat de-fi-ni-tiv.

Iată-ne singuri în savană, cu caii, cu armele noastre personale, cu treizeci și șase de măgari, cu hrană pentru cinci zile, și cu Tongané.

Ah! Îmi doream aventuri!...

Capitolul XI

Ce e de făcut?

Când membrii misiunii Barsac, sosiți din ajun la Kadu, constata că la deșteptare, în ziua de 18 februarie, dispariția escortei și a întregului personal negru, rămaseră uluiți. Această dublă dezertare, și mai ales cea a escortei, era atât de extraordinară, încât ei ar fi refuzat mult timp să credă definitivă, dacă n-ar fi avut imediat dovada că soldații și slujitorii plecaseră fără speranță de întoarcere.

Cel ce dădu alarma fu Amédée Florence, ieșit primul din cort. Toți, inclusiv Malik, care își petrecuse noaptea în cortul Janei Mornas, se adunară într-o clipă. Și cum se întâmplă de obicei, discuția fu destul de confuză la început. Membrii expediției schimbau mai mult exclamații decât idei. Înainte de a începe să pună la cale viitorul, începeau prin a se mira de prezent.

Pe când discutau astfel, un geamăt se auzi dintr-un desis vecin, și le dădu de veste că nu erau singuri, cum își închipuiau ei. Saint-Béain, Amédée Florence și doctorul Châtonnay dădură fuga spre locul de unde părea că vine geamătul și-l descoperiră pe Tongané, legat burduf, cu un căluș în gură

și, în plus, cu o lungă rană în partea stângă a corpului, ceva mai jos de coaste.

Când Tongané fu eliberat de funii, readus în simțiri și pansat, ceilalți începură să-i pună întrebări. Iar el, pe jumătate în jargonul obișnuit, pe jumătate în bambara, ajutat în acest caz de Jane Mornas, povestirile ce știa despre întâmplările din timpul nopții.

Dezertarea se înfăptuise între orele unu și două noaptea. În momentul acela, Tongané, trezit de zgomotele ciudate pe care europenii nu le auziseră din corturile lor, avu surpriza să-i vadă pe cei douăzeci de tiraliori călări ajunși la o oarecare distanță de tabără, pe când hamalii și cărăușii negri, conduși de locotenentul Lacour și de cei doi sergenți, se agitau și păreau că fac o treabă pe care întunericul nu-i îngăduia să deslușească exact. Intrigat și, altminteri, de loc bănuitor, Tongané se ridicase și, dorind să-și dea seama de ce se petreceau, se îndreptase spre hamali și cărăuși. Dar nu apucase să ajungă până la ei. La jumătatea drumului, doi oameni se năpustiră asupra lui, iar unul din ei îl înșfăcase de gât, fără să-i lase timp să scoată un strigăt. Cât ai clipi, Tongané fu doborât și legat și i se vârî un căluș în gură. Înainte de a cădea, el izbutise totuși să vadă că negrii, hamali și cărăuși, tocmai își luau în spinare numeroase baloturi alese din grămada bagajelor. Tongané era deci redus la neputință, iar atacatorii lui se și depărtaseră, când se apropiie de ei un al treilea personaj. Noul-venit, care nu era altul decât locotenentul Lacour, întrebă scurt:

— S-a făcut?

— Da, răspunse un atacator în care Tongané îl recunoșcu atunci pe unul din sergenți.

Urmă o clipă de tacere. Tongané simți cum cineva se aplecă peste el. Două mâini i se plimbară pe corp, îl pipăiră.

— Sunteți nebuni, pe cuvântul meu! continuă locotenentul. Plecați lăsând în urma voastră un flăcău care poate că a văzut prea multe. Robert, te rog să-ți vâri baioneta în gunoiul ăsta.

Ordinul fusese imediat executat, dar Tongané, reușind din fericire să se zvârcolească, arma, în loc să-l lovească în plin piept, alunecase de-a lungul coastelor, făcându-i doar o tăietură mai mult impresionantă decât gravă. Din pricina întunericului, locotenentul și cei doi acoliți ai săi se înselaseră, cu atât mai mult cu cât istețul ghid avu precauția să scoată un geamăt de parcă

și-ar fi dat sufletul, și să-și oprească apoi respirația. Sâangele care umpluse baioneta completase eroarea ucigașilor.

— S-a făcut? repetă vocea locotenentului Lacour, după ce lovitura fusese dată.

— Și încă cum! răspunse omul care lovise și căruia șeful său îi spusesese Robert.

Cei trei plecaseră apoi, și Tongané nu mai auzise nimic. De altfel, sufocat de căluș și slăbit din cauza pierderii de sânge, Tongané își pierduse curând cunoștința. Aceasta era tot ce știa.

Dar atâtă era de ajuns ca să arate că era vorba nu de o lipsă momentană a escortei, ci de o părăsire definitivă, premeditată și pregătită de multă vreme.

Odată stabilite toate acestea, membrii expediției se priviră uluiți și consternați. Primul cuvânt care rupse tacerea ieși din gura lui Amédée Florence, cuvânt pentru care cerem încă o dată îngăduința cititorului:

— Afurisită treabă! exclamă reporterul, exprimând de fapt gândul tuturor, într-o formă mai familiară.

Cuvintele lui aducând o destindere, se începu luarea măsurilor cerute de situație. Mai întâi, trebuia făcut bilanțul. După verificare, se dovedi că membrii expediției mai aveau încă şapte puști, dintre care șase de vânătoare, și vreo zece revolvere, toate aceste arme prevăzute din belșug cu muniții; mai aveau de asemenea şapte cai, treizeci și șase de măgari, cam o sută cincizeci kilograme de mărfuri diferite și hrană pentru patru zile. Mijloacele de apărare și de transport nu le lipseau deci. Cât despre hrană, nu era cazul să se îngrijoreze, căci puteau să și-o procure lesne din sate, aşa cum făcuseră și până aici. În plus, cei șase europeni, având fiecare câte o pușcă excelentă, aveau tot dreptul să se bazuie pe rezultatele vânătoarei. După facerea inventarului se ajuște, deci, la concluzia că, oricare ar fi hotărârea luată până la urmă, din punct de vedere material nu vor avea de întâmpinat niciun obstacol de netrecut.

În orice caz, era mai bine să se debaraseze de măgarii care, în lipsa unor cărăuși experimentați, ar fi însemnat un neajuns destul de serios. După aceea urma să stabilească un plan. Dacă se hotără continuarea călătoriei pentru un timp oarecare, urmau să fie căutați și angajați cinci sau șase hamali; aceștia aveau să poarte mărfurile care, pe măsura nevoilor, să fie schimbate prin sate pentru merindele necesare exploratorilor. Dacă se hotără întreruperea călătoriei, mărfurile trebuiau lichidate pe loc, la orice preț, ceea

ce ar fi făcut ca hamalii să devină inutili și ar fi îngăduit deci un mers mai rapid.

Jane Mornas și Saint-Béain, singurii în stare să se facă înțeleși de localnici, luară imediat legătura cu negrii din Kadu. Ei se bucurară în sat de o primire cât se poate de bună. Câștigând, datorită unor cadouri mărunte, simpatia dugutighi-ului, acesta îi ajută cât putu. Datorită lui, măgarii fură vânduți, atât la Kadu, cât și în satele din împrejurimi, în medie cu zece mii de cauri (cam treizeci de franci) bucata, adică, în total, cu trei sute cincizeci de mii de cauri. Numai cu banii aceștia, existența membrilor misiunii și plata a cinci hamali ar fi putut fi asigurată pe aproape douăzeci de zile.

Pe de altă parte, dugutighi-ul se declară gata să le facă rost de cinci hamali sau, la nevoie, chiar de mai mulți.

Negocierile acestea ținură câteva zile și nu se încheiară decât în seara zilei de 22 februarie. Dar timpul nu însemna că fusese irosit, căci Tongané n-ar fi putut să pornească mai devreme la drum; în ziua de 22 februarie însă, rana, de loc adâncă, era pe cale de cicatrizare și nimic nu se mai opunea plecării.

În dimineața de 23, deci, șase scaune pliante fură aşezate în cerc. În mijlocul cercului se aflau întinse hărțile. Tongané și Malik formau publicul! Discuția începu, prezidată de Barsac.

— Ședința e deschisă, spuse deputatul, din obișnuință, ca unul ce era deprins cu protocolul Camerei. Cere cineva cuvântul?

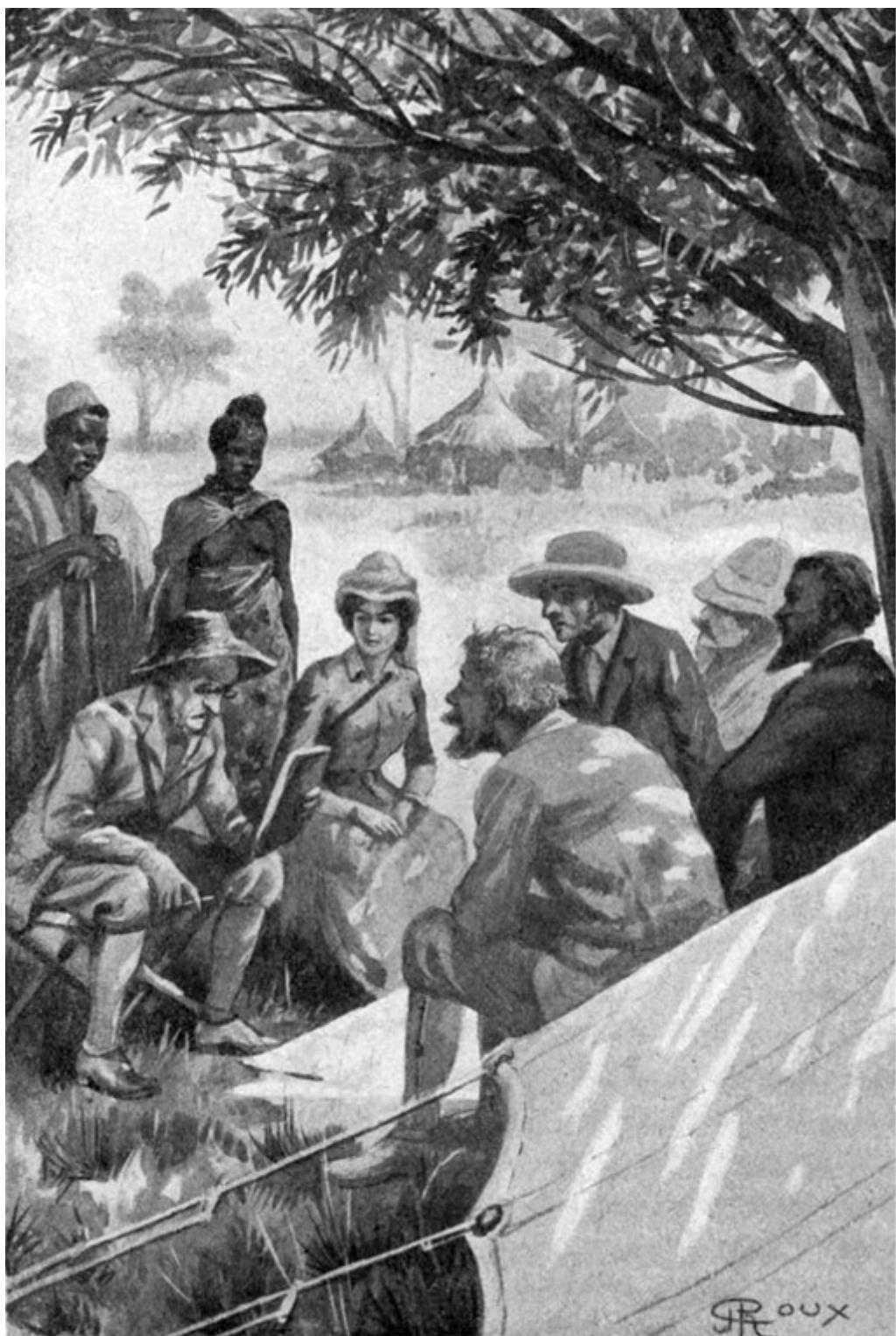
Ceilalți zâmbiră discret. Fin ironist, Amédée Florence răspunse fără să clipească:

— Vom vorbi după dumneavoastră, domnule președinte.

— Cum vreți, se învoi Barsac, de loc surprins de titlul acordat. Mai întâi să stabilim situația, iată-ne părăsiți de escorta noastră, dar cu destule arme și obiecte de schimb, în plin Sudan, la mare distanță de țărm...

La auzul acestor cuvinte, domnul Poncin își scoase din buzunar carnetul său uriaș, își puse ochelarii pe nas și, el care nu vorbea niciodată, spuse:

— Exact la o mie patru sute opt kilometri, cinci sute

optzeci și trei de metri și șaptesprezece centimetri, inclusiv ocolișurile, pornind de la parul central al cortului meu.

— O asemenea precizie e inutilă, domnule Poncin, observă Barsac. E suficient să spunem că ne aflăm cam la o mie patru sute kilometri de Conakry. După cum știți, intenția noastră era să mergem mult mai departe, dar noua situație poate că cere o soluție nouă. După părerea mea, trebuie să ne luăm ca obiectiv, dacă nu cât mai repede de atins, măcar cât mai sigur cu putință, o așezare cu un post francez. Acolo vom socoti și vom examina în toată liniștea ce se cuvine să facem.

Aprobarea fu unanimă.

— Cercetarea hărții, continuă Barsac, arată că trebuie să ne silim să atingem Nigerul într-un punct oarecare al cursului său. N-ar fi oare posibil să mergem până la Saye, prin Uagadugu și Nadiango? De la luarea Tombuctului, posturile franceze au înaintat mereu în josul apei. Mărturisesc că nu știu dacă au ajuns de pe acum la Saye, dar lucrul acesta e posibil, aş zice chiar probabil. În cazul când vom reuși să ne procurăm ulterior o altă escortă, soluția aceasta ar avea avantajul de a respecta programul care ne-a fost trasat.

— Dar ea, domnule președinte, strigă cu însuflețire domnul Poncin, notând cu înfrigurare cifre în carnet, ar avea neajunsul să ne impună un drum de opt sute de kilometri. Iar pașii noștri, i-am măsurat, sunt de șaptezeci și doi de centimetri, în medie. Opt sute de kilometri fac un milion o sută unsprezece mii o sută unsprezece pași și un fragment de pas. Să lăsăm la o parte fragmentele. Pe oră, facem în medie cinci mii o sută patruzeci și trei de pași și un fragment. Să lăsăm la o parte fragmentul. Dar mai există opririle care se ridică, pe oră, am verificat, în medie la optsprezecete minute, patru secunde. Rămân două mii cinci sute douăzeci de secunde, adică trei mii șase sute pași și o zecime. Drumul acesta de opt sute de kilometri va cere deci un milion o sută unsprezece mii o sută unsprezece pași, împărțit la trei mii șase sute și o zecime, adică trei sute opt ore și douăzeci și două de mii opt sute doi pe treizeci și șase de mii de ore. Aceasta reprezintă în total un milion o sută unsprezece mii șase sute optzeci de secunde și ceva. Să lăsăm la o parte acest ceva. Dar noi mergem efectiv, în medie, cinci ore patruzeci și cinci de minute și douăsprezecete secunde pe zi, ținând seama de opriri, adică douăzeci de mii șapte sute douăsprezecete secunde. Ca să străbateam cei opt sute de kilometri vor trebui deci un milion

o sută unsprezece mii șase sute optzeci de secunde împărțit la douăzeci de mii șapte sute doisprezece, ceea ce ne dă cincizeci și trei de zile și treisprezece milioane nouă sute optzeci de mii șapte sute douăsprezecimi de zi. Ca să apreciați valoarea acestei ultime fracții, trebuie să-o reduceti, la rândul ei, în ore, minute și secunde. Avem atunci...

— Oh! oh!! oh!!! exclamă în crescendo Amédée Florence, gata să cadă pradă unui atac de nervi, nu puteți spune simplu că ne-ar trebui cincizeci și trei de zile, mergând cu cincisprezece kilometri pe zi, și numai patruzeci, dacă facem câte douăzeci de kilometri zilnic? Unde vreți să ajungeți cu calculele acestea înfricoșătoare?

— La faptul că ar fi mai bine să atingem Nigerul prin Djenne, răspunse cu un aer întepat domnul Poncin, vârându-și în buzunar impunătorul său carnet. Am reduce astfel la jumătate distanța, care ar rămâne doar de patru sute de kilometri.

— Ar fi și mai bine, obiectă Amédée Florence, trasând cu degetul pe hartă itinerarul pe care îl recomanda, să atingem Nigerul la Segu-Sikoro, trecând prin Barna, Uattara, Djitamana etc. Drumul ar fi cam de cinci sute de kilometri, dar, în afară de faptul că am urma același itinerar ca și căpitanul Marcenay, am recăstiga suta de kilometri suplimentară, fiindcă n-am avea de urcat fluviul de la Djenne la Segu. În plus, localitatea aceasta din urmă e relativ importantă, și am găsi acolo sigur ajutoare.

— Foarte bine gândit, aprobă doctorul Châtonnay. Totuși există o cale care cred că e și mai bună. Aceea de a ne întoarce pur și simplu pe unde am venit, dacă nu până la ocean, cel puțin până la Sikasso, de care ne aflăm doar la două sute de kilometri, și unde ne vom regăsi compatrioții care ne-au primit atât de prietenește. Acolo vom hotărî dacă e bine să mergem spre Bamako sau dacă, aşa cum crede domnul Amédée Florence, și cum de altfel socotesc și eu, e preferabil să urcăm la Segu-Sikoro.

— Doctorul are dreptate, aprobă Florence. Iată calea cea mai înteleaptă.

Cum fiecare își exprimase părerea, urmă o pauză în discuție.

— S-ar putea, domnule Florence, ca doctorul și dumneata să aveți dreptate, începu după o clipă de gândire Barsac, vrând să le dea celorlalți o idee măgulitoare despre eroismul său. Vă rog să țineți seama, totuși, că reîntoarcerea la Sikasso înseamnă părăsirea, cel puțin pentru moment, a misiunii pe care am primit-o. Iar eu, domnilor, ca om al datoriei, înainte de orice...

— Vă înțelegem scrupulele, domnule Barsac, îl întrerupse Florence, simțind că se apropie discursul, dar există cazuri când datoria înseamnă prudență.

— Rămâne să vedem precis dacă ne aflăm într-unul din cazurile acestea, răsunse Barsac. Escorta noastră a dezertat, ce-i drept, dar cauț degeaba pericolele care ne amenință. De fapt, singurele întâmpinate până aici provin de la un adversar ipotetic și probabil, admit, dar nu sigur, pentru că existența lui ne e dovedită doar prin loviturile pe care ni le dă. Să apreciem deci loviturile acestea în sine și ele ni se vor părea mult atenuate. Ce altceva ni s-a făcut, la urma urmei, decât să ni se creeze încurcături? După domnul Florence s-ar fi încercat, mai întâi, să ne sperie tot dușmanul nostru necunoscut, admit, e cel care, mai târziu, ne-a creat dificultăți cu personalul, la Sikasso și după Sikasso, și a aranjat, în sfârșit, să ne înlocuiască garda adevărată cu una falsă, printr-un procedeu pe care nu-l cunosc. Dar gândițivă că procedând astfel a dat dovadă de foarte multă moderație. În loc să se mulțumească să dezerteze, falsa escortă ar fi putut foarte bine să ne măcelărească pe toți! Și n-a făcut-o; ba, mai mult chiar, a avut politețea de-a ne lăsa hrană, arme, muniții, animale și-o oarecare cantitate de mărfuri. Procedeele acestea nu sunt dintre cele mai crude.

— Mai e și Tongané, obiectă moale doctorul Châtonnay.

— Tongané e negru, răsunse Barsac, și pentru mulți oameni viața unui negru nu contează.

— Domnul Barsac are dreptate, interveni Florence. Da, procedeele folosite împotriva noastră poartă pecetea unei adevărate moderații, și e sigur că până aici nu s-a căutat să ni se ia viața. Spun până aici, pentru că s-ar putea prea bine ca adversarul nostru necunoscut să folosească un sistem de atac mai eficace, dacă stăruim să mergem într-o direcție care lui îi displace. În cazul acesta, rana lui Tongané e suficientă ca să ne arate că cei pe care îi stânjenim nu stau pe gânduri când e vorba să lovească.

— Foarte adevărat, aprobă doctorul Châtonnay. Aprobarea doctorului Châtonnay fu urmată de o tacere de câteva minute, pe care Barsac le folosi ca să mediteze adânc. Sigur, erau exacte deducțiile lui Florence, și se înțelege că onorabilul deputat al Midiului n-avea să-și pună în joc prețioasa existență doar pentru a evita criticile care îl așteptau la Paris dacă făcea cale întoarsă, înainte de a-și îndeplini pe de-a-neregul misiunea. De altfel, nu putea să răspundă criticilor?

— După o matură chibzuință, spuse el, grăbindu-se să încerce asupra auditorilor de acum efectul argumentelor pe care avea să le folosească mai târziu în fața colegilor de la Cameră, sunt de acord cu propunerea domnului Amédée Florence, mai ales sub forma pe care i-a dat-o onorabilul coleg, doctorul Châtonnay. Voi vota deci pentru reîntoarcerea la Sikasso, având drept obiectiv final Segu-Sikoro. Deci, domnilor, dacă...

Aici, simțind apropierea discursului, Amédée Florence încetă să-l mai asculte pe orator și începu să se gândească la altele.

— Deci, domnilor, dacă s-ar simți cineva ispitit să-mi reproșeze că am întrerupt călătoria fără să fie absolut necesar, i-aș răspunde că responsabilitatea acestei întreruperi îi revine guvernului, a cărui datorie era să asigure misiunii noastre o protecție eficace. În consecință, el ar fi trebuit deci, dacă nevoi superioare îl sileau, să schimbe formația escortei noastre, fie să ia toate măsurile utile pentru ca o ceată de aventurieri să nu se poată substitui adevăratului detașament destinat nouă, fie, dacă o asemenea substituire n-a avut loc, să aleagă cu destul tact comandantul căruia îi încredința paza noastră, în aşa fel încât acesta să nu poată fi accesibil unor solicitări a căror origine nu nouă ne este dat să o căutăm. Ancheta, care mi se pare că se impune, domnilor, ancheta ne va spune...

— Iertați-mă, domnule președinte, îl întrerupse Amédée Florence, dacă ați binevoi să-mi permiteți...

Reporterul sugerase de la bun început calea cea mai înțeleaptă, pe care simțul lui practic o descoperise imediat. Dar propunerea făcută încetă să-l mai intereseze de îndată ce-și dăduse seama că va fi adoptată. Câteva minute mai târziu, n-ar fi fost nevoie să-l îndemni prea mult ca să-și exprime regretul că vedea încheindu-se călătoria tocmai în momentul când făgăduia să devină interesantă.

Aici ajunse cu gândurile lui când privirea i se îndreptă, fără voie, spre Jane Mornas și spre Saint-Bérain. Și atunci îl întrerupse pe Barsac, șovăind cu atât mai puțin cu cât nu-l asculta, după cum s-a arătat.

— Dacă binevoiți să-mi permiteți, domnule președinte, spuse el, aş atrage atenția că noi luăm o hotărâre fără să fi cerut părerea domnișoarei Mornas și domnului de Saint-Bérain, care, ca și noi, îmi închipui, trebuie să aibă un cuvânt în privința aceasta.

Observația era întemeiată. De când începuse discuția, Jane Mornas și Saint-Bérain ascultaseră tăcuți, fără să participe în niciun fel la ea.

— Domnul Florence are dreptate, recunoscu Barsac, adresându-se Janei Mornas. V-aș ruga, deci, domnișoară, să ne faceți cunoscută părerea dumneavoastră.

— Vă mulțumesc că ați binevoit să mă întrebați, domnule Barsac, răspunse liniștită Jane Mornas, dar noi trebuie să rămânem în afara discuției acesteia care nu ne privește.

— Care nu vă privește?... De ce, domnișoară? Mi se pare că ne aflăm toti pe aceeași corabie...

— Ba de loc, răspunse Jane Mornas. Dacă, datorită împrejurărilor, dumneavoastră renunțați la țelul pe care vi l-ați propus, al nostru nu s-a schimbat. Noi n-am vrea să ne despărțim de dumneavoastră în momentul când întâmpinați cele mai mari greutăți, dar am avut dintotdeauna intenția să ne continuăm călătoria după itinerarul pe care ni l-am trasat.

— Țineți deci cu tot dinadinsul să mergeți până la Gao?

— Mai mult ca oricând.

— Singuri? Fără escortă?

— Nu ne-am gândit niciodată că vom ajunge altfel acolo.

— Fără hamali?

— Vom angaja alții. Dacă nu va fi posibil, ne vom lipsi de ei.

— În ciuda ostilității, a cărei origine n-o cunoaștem, dar a cărei realitate nu poate fi pusă la îndoială?

— În ciuda ostilității acesteia care, de altfel, mi se pare îndreptățită mai degrabă împotriva dumneavoastră decât împotriva noastră.

— Cum s-ar putea ști, din moment ce avem același drum? În orice caz, mi-e tare teamă că pe dumneavoastră vă va ataca adversarul nostru necunoscut, dacă veți continua să mergeți singuri în direcția Nigerului.

— Dacă e aşa, îl vom înfrunta pe adversarul necunoscut.

— Dar asta e nebunie curată! izbucni Barsac. Chiar dacă va trebui să folosim forța și tot n-o să vă lăsăm, domnișoară, să comiteți o asemenea imprudență, ca să vă satisfaceti ceea ce singură numiți un capriciu.

Jane Mornas șovăi o clipă, apoi răspunse tristă:

— Din nenorocire, nu-i vorba de-un capriciu, cum v-am spus până acum.

— Dar despre ce e vorba? întrebă Barsac, mirat.

Jane Mornas șovăi din nou. Apoi, după o clipă de tăcere rosti grav:

— De o datorie.

Barsac, doctorul Châtonnay, Amédée Florence o priviră pe Jane Mornas, ultimul dintre ei cu interes, ceilalți cu mirare. Barsac și doctorul Châtonnay se întrebau ce înțelegea Tânără domnișoară prin cuvintele rostite și ce datorie putea fi atât de imperioasă, încât s-o îndemne să meargă până la punctul extrem al buclei Nigerului? Amédée Florence, care, din temperament, se gândise totdeauna că tovarășii lui aveau motive personale ca să întreprindă călătoria, simțea doar o mare satisfacție la gândul că va afla unul din motivele ascunse până atunci pentru el.

Jane Mornas vorbi iar;

— Iertați-mă, domnilor, eu v-am înșelat...

— Ne-ați înșelat?... repetă Barsac, tot mai mirat.

— Da, v-am înșelat. Dacă domnul de Saint-Bérain v-a spus adevăratul său nume și dacă e adevărat că el e francez ca și dumneavoastră, eu m-am prezentat sub un nume fals și sub o naționalitate de împrumut. Sunt englezoaică și mă numesc Jane Buxton. Sunt fiica lordului Buxton, sora căpitanului George Buxton, iar rămășițele nefericitului meu frate se odihnesc lângă Kubo. Acolo trebuie deci să ajung, căci numai acolo voi putea duce cu adevărat la îndeplinire ceea ce mi-am propus.

Și Jane Buxton – căci de acum înainte îi vom reda adevăratul ei nume – povestiră drama de la Kubo, acuzația infamantă împotriva fratelui ei, moartea acestuia, rușinea și disperarea lordului Glenor. Ea arăta țelul sfânt pe care și-l propuse: să-și reabiliteze fratele, să spele pata de pe onoarea numelui său, și să-i redea pacea sufletească bătrânlui a cărui viață se stingea în mohorâta singurătate a castelului Uttoxeter.

O vîc emoție îi cuprinse pe cei ce o ascultau. Toți simțeau nespusă admirăție pentru fata care, din motive atât de nobile, îndrăznise și avea încă să mai înfrunte atâta oboseală și atâtea primejdii.

— Miss Buxton, spuse Amédée Florence cu oarecare asprime în glas, după ce Jane tăcu, îmi permit să vă fac un reproș.

— Un reproș?... Mie?... se miră Jane, care se aștepta ca povestirea ei să aibă un cu totul alt efect.

— Da, un reproș, și încă unul serios de tot. Aveți o părere ciudată – și puțin măgulitoare – Miss Buxton, despre francezi în general și despre Amédée Florence, în special...

— Nu vă înțeleg, domnule Florence, îngăimă Jane Buxton, tulburată.

— Păi cum! exclamă reporterul indignat. V-ați închipuit cumva că Amédée Florence o să vă lase să faceți fără el mica plimbare la Kubo?

— Oh! domnule Florence... făcu emoționată Jane, care începea să înțeleagă.

— Astă-i bună!... continuă Florence, simulând mai departe o vie indignare. Și e de-un egoism!...

— Nu văd... încercă să vorbească Jane, zâmbind ușor.

— Lăsați-mă să vorbesc, vă rog, o întrerupse Florence autoritar. Ați uitat, deci, că sunt ziarist, că sunt, mai ales, reporter și că posed însușirea de-a avea un director? Și știți ce mi-ar zice directorul meu dacă ar afla că am ratat un reportaj senzațional în legătură cu afacerea Buxton? Ei bine, mi-ar zice: „Dragă Florence, ești un nătărău!” Și m-ar da afară, în doi timpi și trei mișcări. Iar eu țin la postul meu... Voi merge deci cu dumneavoastră.

— Oh! domnule Florence! repetă Jane, adânc mișcată. Reporterul o privi drept în față.

— Merg cu dumneavoastră, Miss Buxton, spuse el hotărât. Și nu vă pierdeți vremea susținând contrariul, căci astă cred că o știu eu mai bine decât dumneavoastră...

Jane îi întinse mâna inimosului și curajosului Tânăr.

— Primesc, domnule Florence, spuse ea, pe când două lacrimi mari îi picau din ochi.

— Și pe mine, Miss Buxton, nu mă primiți? se auzi pe neașteptate vocea groasă a doctorului Châtonnay.

— Pe dumneata, doctore?...

— Fără îndoială, pe mine. O asemenea expediție nu se poate lipsi de un medic. Fiindcă, după cât se pare, o să fiți făcuți bucățele, va trebui să fiu de față ca să vă cos la loc.

— Oh! doctore!... repetă Jane simțind că-i vine să plângă de-a binelea.

Dar emoția avea să-i sporească când îl auzi pe Barsac strigând cu o voce în care bubuia mânia:

— Și eu?... Vasăzică eu nu contez, dacă nimeni nu se gândește să-mi ceară părerea!

Barsac era, într-adevăr, furios. Și el se gândise, din capul locului, să meargă cu Miss Buxton. Ar fi dat astfel o dublă lovitură, din moment ce itinerarul tinerei fete era aproape leit cu al lui, iar imprudența îi era justificată printr-un scop a cărei noblețe o prețuia. În plus, era posibil oare

ca patru bărbați, patru francezi, s-o părăsească fără să le pese în plină savană pe Tânăra aceasta și s-o lase să-și continue singură primejdioasa aventură? Florence și doctorul Châtonnay îi stricaseră deci un efect, cum se zice în teatru, și lucrul acesta e totdeauna neplăcut.

— Eu nu vorbesc pentru domnul Florence, continuă el, accentuându-și în aparență și mai mult supărarea veritabilă, domnul Florence e liber. Dar dumneata, doctore, presupun că faci parte din misiunea mea. Ai de gând să dezertezi și dumneata, în aşa fel încât șeful să-ți fie părăsit de ultimul dintre ostașii lui?

— Vă asigur, domnule Barsac, bâigui doctorul, care nu se gândise la aspectul acesta al problemei.

— Dacă n-ai intenția asta, domnule, nu cumva te-ai gândit că am să merg și eu la Kubo? Nu cumva dumitale îți revine rolul de a hotărî itinerarul? Sau, mai ales, nu cumva crezi să ți se cade ca luând o astfel de inițiativă să-mi dai o lecție?

— Vă rog să credeți, domnule Barsac, încercă să vorbească bietul doctor.

— Nu, doctore, nu, nu permit! răspunse Barsac, al cărui ton se ridicase treptat. Și află că eu, conducătorul responsabil al Misiunii Nigerului, nu-ți aprobat planurile. Ba, dimpotrivă, ținând seama că singurul ghid care ne-a mai rămas a fost angajat de Miss Buxton și că e numai la dispoziția ei, ținând seama de faptul că noi nu ne putem face înțeleși de indigeni fără ajutorul lui Miss Buxton și al domnului de Saint-Bérain, singurii dintre noi care știu să vorbească limba bambara, vreau, înțeleg, ordon...

Barsac, a cărui voce atinsese o sonoritate impresionantă, făcu o pauză savantă, apoi, pe un ton mai simplu, încheie:

— ...să mergem toți la Niger, trecând prin Kubo.

— Cum, domnule Barsac?... bâigui Jane, care se temea că n-a auzit bine.

— Uite-așa, Miss Buxton, încheie Barsac discuția. Va trebui să vă împăcați cu gândul că ne veți suporta până la capăt.

— Oh! domnule Barsac... murmură încă o dată Jane Buxton, pornindu-se de-a binelea pe plâns.

Dar nu numai ea avea ochii umeiți. Emoția era generală. Bărbații se căzneau, totuși, să și-o ascundă, iar la ei ea se manifesta printr-un fel de enervare și printr-un val de cuvinte inutile. Replicile li se încrucișau:

— E o călătorie cât se poate de simplă, spunea Florence, fiindcă avem hrană.

- Pentru cinci zile, spunea doctorul Châtonnay cu un ton de parcă ar fi spus pentru șase luni.
- Numai pentru patru, rectifică Barsac, dar o să ne cumpărăm alta.
- De altfel, mai e vânatul, sugeră doctorul.
- Și pescuitul, adăugă Saint-Béain.
- Și fructele, pe care le cunosc destul de bine, afirmă doctorul.
- Eu știe legume: patate, igname, se amestecă și Tongané.
- Eu face unt de *cé*, supralicită Malik.
- Hip! Hip! Hip! Uraaa! strigă Amédée Florence. E o desfătare, e pământul făgăduinței, e raiul pe pământ.
- Vom porni mâine, hotărî în sfârșit Barsac. Să ne pregătim, fără să pierdem o clipă.

Demn de remarcat e faptul că domnul Poncin nu deschise gura. Dimpotrivă, imediat ce se hotărâse ca toată lumea să meargă la Kubo, domnul Poncin își scosese carnetul pe care începuse să-l umple cu calcule nesfârșite.

— Toate bune, spuse el drept răspuns la ultimele cuvinte ale lui Barsac. Asta nu înseamnă însă că drumul la Kubo, în comparație cu cel la Segu-Sikoro, n-ar fi cu patru sute de kilometri mai lung. Pașii noștri fiind, după cum se știe, de șaptezeci și doi de centimetri, asta face cinci sute cincizeci și cinci de mii cinci sute cincizeci și cinci de pași plus un fragment de pas. Să lăsăm la o parte fragmentul. Noi facem pe oră, după cum am spus, trei mii șase sute de pași și o zecime, și mergem zilnic cinci ore patruzeci și cinci de minute optsprezece secunde. Deci...

Dar nimeni nu-l mai asculta pe domnul Poncin; Barsac, doctorul Châtonnay, Amédée Florence, Jane Buxton și Saint-Béain se și ocupau de pregătirile pentru plecarea de-a doua zi, pe când domnul Poncin vorbea în pustiu.

Capitolul XII

Un mormânt, niște oseminte

Însoțiti de șase hamali aduși de dugutighi-ul din Kadu, rămășițele misiunii Barsac părăsiră satul în dimineața de 24 februarie. Oricât de tulburătoare fuseseră ultimele evenimente care o dezorganizaseră, plecarea misiunii fu veselă. Dacă îl lăsăm la o parte pe domnul Poncin, ale cărui sentimente intime rămâneau de nepătruns, toți ceilalți erau însuflețuți de

perspectiva săvârșirii unui act generos, ba chiar eroic într-o măsură, și se felicitau reciproc pentru hotărârea luată. De altfel, nimic nu era încă pierdut. Cei șase europeni, ca și Tongané, care o luase pe Malik lângă el, își mai aveau caii și nu duceau lipsă nici de arme, nici de alimente, nici de mărfuri de schimb. Pe de altă parte, ținutul părea liniștit și se putea spera, pe drept cuvânt, ca adversarul necunoscut, de care se ciocniseră fără voie până atunci, să-și înceteze persecuțiile, căci misiunea nu mai era capabilă să amenințe pe nimeni. În principiu, nimic nu se opunea, deci, ca ea să ajungă la Kubo fără să aibă de trecut prin încercări serioase. Și de asemenea, nimic nu se opunea, fără îndoială, ca ea să ajungă repede acolo, acum când nu mai exista zăbava pricinauită de-o întreagă hergherie de măgari, printre care se găsesc totdeauna câțiva îndărătnici. De altfel, pentru ca mersul să fie cât mai rapid, membrii expediției își impuseseră sacrificii grele. La dugutighi-ul din Kadu fusese lăsată, drept plată pentru serviciile aduse, o parte din mărfuri, iar cele păstrate trebuiau să permită cu ușurință sosirea la Gao. Un sacrificiu și mai dureros îl constituise renunțarea la corturile din care numai unul fusese păstrat spre folosință exclusivă a Janei Buxton, deși aceasta se împotrivise cu tărie. Cât despre bărbați, ei fie că aveau să se adăpostească prin sate, fie că aveau să doarmă sub cerul liber. În anotimpul secetos și pentru o călătorie atât de scurtă, aceasta nu putea să însemne un neajuns prea mare. De fapt, nu era vorba decât de un drum de vreo cinci sute de kilometri, adică de cincisprezece sau douăzeci de zile de mers. După toate probabilitățile, aveau deci să se afle la Kubo între zece și cincisprezece martie.

Începutul călătoriei păru că nu contrazice auspiciile acestea favorabile. Hamalii, plini de prospețime și de elan, nu slăbeau de loc pasul și, pentru a străbate cei o sută patruzeci de kilometri care desparte Kadu de Sanabo, unde ajunseră în ziua de 28, trebuiră doar cinci zile. În decursul acestei prime părți a călătoriei, nu se petrecu niciun incident.

Așa cum prevăzuseră, membrii misiunii găsiră, în general, adăpost pentru noapte în colibelete indigenilor, într-adevăr foarte murdare, dar, oricum, satisfăcătoare; nopțile petrecute sub cerul liber, când nu se afla niciun sat în apropierea celui de-al doilea popas al zilei, se scurteseră liniștite. Călătorii, bine primiți pretutindeni, izbutiră să se aprovizioneze ușor cu merinde, iar în dimineața zilei de 1 martie plecară din Sanabo fără să se fi atins de

rezervele lor de hrană. Până aici nu aveau deci niciun motiv să regrete hotărârea luată.

— Prea mi se pare totul frumos! îi spuse Amédée Florence prietenului său Saint-Bérain, pe când străbateau alături a doua etapă a zilei de 2 martie. Subsemnatul, ca un profund cugetător ce sunt, ar trebui chiar să fiu îngrijorat și să calculez cu câte fracțiuni s-a înclinat în favoarea noastră obișnuitul raport dintre bine și rău. Totuși îmi place mai mult să cred că destinul poate din când în când să-l ia drept model pe domnul Poncin și să lase la o parte fracțiunile, aşa cum le lasă și el.

— Iată răsplata unei fapte bune, dragul meu, răspunse Saint-Bérain. N-ați vrut să ne părăsiți și cerul vă răsplătește.

— După cum se desfășoară lucrurile, meritul nostru n-o să fie prea mare, spuse, întorcându-se în șa, doctorul Châtonnay, care călărea înaintea celor doi prieteni.

— Cine știe? făcu Saint-Bérain. Încă n-am ajuns la țintă.

— E ca și cum am fi ajuns, spuse Amédée Florence. De data asta soarta ne e prietică. Asemenea lucruri se simt, ce naiba! Eu susțin că vom ajunge la Kubo netulburați, fără cea mai mică aventură, lucru altminteri de loc îmbucurător pentru un ziarist, căruia directorul... Hooo!!! se întrerupse el deodată, adresându-se calului care se potinise greoi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Barsac.

— Calul meu, explică Florence. Nu știu ce are. De azi-dimineață se potineste într-una. Va trebui să examinez...

Dar nu apucă să-și termine gândul. Calul, care se oprise brusc, tremura și se clătina pe picioare. Reporterul abia avu timp să descalece. De cum rămase fără călăreț, bietul cal își îndoiea genunchii și se lungi la pământ.

Toți se grăbiră să-i dea ajutor bietului animal care gâfâia și sufla greu. Îi desfăcură chinga, îi udără botul cu apa unui pârâias din apropiere. Zadarnic însă. Un ceas mai târziu, calul era mort.

— Ar fi trebuit să bat în lemn mai adineauri, spuse jalnic Amédée Florence transformat în pieton. Doar se știe că nu-i bine să te lauzi că-ți merge prea bine. Asta aduce neapărat ghinion.

— Nu cumva ești superstițios, domnule Florence? întrebă Jane Buxton, zâmbind.

— Nu prea, domnișoară. Sunt numai necăjit, foarte necăjit, zău aşa!

Reporterului i se dădu calul lui Tongané. Jane Buxton o luă pe Malik lângă ea, în să, și călătorii porniră iar la drum, după un popas de două ore, lăsând în urma lor stârvul calului și harnășamentul pe care nu se puteau gândi să-l care cu ei. Etapa fu mai scurtă deci cu două ore.

La căderea nopții, călătorii se opriră la poalele unui pâlc de arbori, aşezat de natură în semicerc, chiar pe marginea drumului. Situat pe vârful unei mici înălțimi, punctul acesta, cu vedere deschisă în toate direcțiile, ceea ce punea la adăpost de-o surpriză oricând posibilă, era fericit ales pentru a petrece noaptea acolo. De altfel, avantajele lui atrăseseră și alți călători, care trecuseră ceva mai înainte, și care, după cum se văzu îndată, poposiseră tot acolo. Judecând după urmele lăsate, călătorii de mai înainte fuseseră destul de numeroși, după cum lăsau să se vadă numeroasele urme de copite lăsate de caii lor. Cine fuseseră oamenii aceia? Negri sau albi? A doua ipoteză, cea mai probabilă – căci negrii, în general, nu folosesc cai – deveni certitudine când Amédée Florence descoperi și le arătă tovarășilor săi un obiect uitat de cei ce poposiseră acolo. Obiectul, oricât de neînsemnat ar fi fost, căci era vorba de-un simplu nasture, constituia totuși un produs al civilizației puțin folosit de negri și arăta neîndoienic culoarea foștilor lui posesori.

Altminteri starea ierbii călcată în picioare, și care începuse să se ridice, dovedea că trecerea grupului precedent avusese loc cel puțin cu zece zile în urmă. Cum grupul nu fusese întâlnit în cale, se poate conchide că mergea și el în direcția nord-est, și că, prin urmare, n-aveau să-l întâlnească niciodată.

Ziua de 3 martie nu aduse nimic deosebit; dar, în ziua de 4, exploratorii trebuiră să deplângă moartea încă unuia din caii lor. Spre seară, calul lui Barsac muri exact cum murise cel al lui Amédée Florence. Lucrul acesta începea să pară ciudat.

Doctorul Châtonnay, care examinase animalul mort, folosi primul prilej să-i spună confidențial lui Amédée Florence:

— Am așteptat să fiu singur cu dumneata, domnule Florence, ca să-ți spun ceva destul de grav.

— Ce anume? întrebă Florence, mirat.

— Cei doi cai au murit otrăviți.

— Nu se poate! exclamă reporterul. Cine să-i otrăvească? Negrii angajați la Kadu?... Ei n-au niciun interes să ne facă greutăți, ba dimpotrivă.

— Nu acuz pe nimeni, stăru doctorul, dar mențin cele spuse. După prima moarte, aveam bănuieri. După a doua, sunt sigur. Semnele sunt

neîndoienice. Nici chiar un necunoscător nu s-ar însela în privința lor.

— Atunci, ce părere ai, doctore?

— Despre ce?

— Despre ce trebuie să facem.

— Nici eu nu știu mai mult decât dumneata. Datoria mea e să te previn, și, dacă m-am achitat de ea în felul acesta confidential, e ca să-i pui dumneata la curent pe ceilalți, fără știrea domnișoarei Buxton, pe care cred că n-ar avea rost să o speriem.

— De acord, doctore, aproba Florence. Dar spune-mi, e absolut necesar să credem că e vorba de rea-voință în aceste două accidente? Nu ar putea fi ele explicate și altfel? N-or fi păscut caii noștri, o dată cu iarba bună, și cine știe ce iarba otrăvitoare?

— Nu e numai posibil, spuse doctorul, e chiar sigur. Rămâne să aflăm doar dacă întâmplarea e aceea care le-a amestecat iarba otrăvitoare în nutreț sau dacă nu cumva întâmplarea poartă nume de om. În privința aceasta, nu știu nici eu mai mult decât dumneata.

Exploratorii se înțeleseră să supravegheze mai atenți ca oricând cei cinci cai pe care îi mai aveau, ca să fie evitată repetarea unei asemenea nenorociri. Când câte unul dintre europeni, când Tongané urmau să rămână mereu lângă cai în timpul popasurilor, în aşa fel, încât nimici să nu se poată aprobia de ei fără să fie văzut. Fie din pricina acestor măsuri, fie pur și simplu pentru că cele două morți fuseseră accidentale, în următoarele două zile caii nu mai pățiră nimic, iar călătorii se liniștiră treptat.

De altfel, pierderea celor doi cai era singurul incident supărător întâmplat până atunci.

Ținutul era foarte neted, se putea călători fără mare osteneală atât de repede cât îngăduia pasul hamalilor, iar aprovisionarea continua să se facă destul de ușor în satele întâlnite, ceea ce permitea să se păstreze neatins avansul inițial de hrană pentru patru zile.

Totuși, cum după-amiaza zilei de 5 și toată ziua de 6 se scurseră fără să se zărească măcar un sat, călătorii se văzură nevoiți să se atingă de rezerva aceasta. Dar nimici nu se arăta îngrijorat. Tongané afirma că o așezare ceva mai mărișoară se află prin apropiere și că acolo aprovisionarea nu va fi o problemă.

Într-adevăr, în seara zilei de 5 martie exploratorii ajunseră în târgușorul numit Yaho, dar previziunile lui Tongané nu se împliniră. De cum se

apropiară de *tata*, zbierete și chiar câteva împușcături de puști cu cremene răsunară de pe înălțimea palisadei, unde se îngrămădea o mare mulțime de negri. De la plecarea din Conakry, era prima oară când călătorilor noștri li se făcea o asemenea primire, dacă lăsăm la o parte manifestările băştinașilor din Kokoro. Ba chiar și la Kokoro fusese posibil să li se transforme pornirile războinice în sentimente mai prietenești, pe cătă vreme la Yaho nici nu se putu încerca măcar să se ajungă la un asemenea rezultat.

Degeaba căută, în fel și chip, Barsac să intre în relații cu localnicii; mijloacele folosite dădură greș unul după altul. Zadarnic fu ridicat un steag alb în vârful unui băt. Emblema aceasta simbolică, al cărei sens pașnic e înțeles pe toată suprafața pământului, stârni o furtună de urlete, însotită de o ploaie de gloanțe, care l-ar fi ucis pe purtătorul steagului, dacă el n-ar fi avut prudență să nu se apropie mai mult decât trebuia. Tongané, apoi rând pe rând doi dintre hamali, oameni înrudiți, sau aproape înrudiți cu locuitorii din Yaho, fură trimiși ca parlamentari, dar fără succes. Localnicii refuzau să-i asculte și le răspundeau cu diferite proiectile pe care numai stângăcia trăgătorilor le făceau inofensive. Era vădit că populația din Yaho ținea, din cine știe ce motive, să n-aibă niciun fel de legătură cu străinii și că nu voia nici măcar să le afle intențiile. Exploratorii trebuiră deci să renunțe. De altfel, negrii aceștia neospitalieri se mărginiră să stea de pază în jurul *tata*-ului, înăuntrul căruia se opuneau cu strășnicie să-i lase pe străini, și nu trecură la niciun act de ostilitate mai directă.

Oricare ar fi fost motivele unei asemenea atitudini, călătorii nu izbutiră să se aprovizioneze după cum sperau și trebuiră să plece a doua zi, 7 martie, cu hrană numai pentru două zile. Altminteri, situația nu era încă îngrijorătoare. De la Kadu fuseseră străbătuți peste trei sute de kilometri, adică mai mult de jumătate din parcursul total, și existau toate șansele ca viitoarele așezări să aibă o atitudine mai prietenească decât cea de la Yaho.

Cum drumul nu trecu prin niciun sat, problema nu fu rezolvată nici în ziua de 7 martie, zi altminteri prielnică în ceea ce privește kilometrii parcursi, dar în cursul căreia se ivi o nouă nenorocire. Un al treilea cal muri, aidoma cu cei doi morți înaintea lui.

— Să reușească oare cineva să ne otrăvească animalele, în ciuda supravegherii noastre? îl întrebă Florence pe doctorul Châtonnay.

— E puțin probabil, răspunse doctorul. Otrăvirea trebuie să fi avut loc înaintea plecării noastre din Kadu. Poate chiar în ziua când ne-a evadat

escorta. Dacă ne vedem caii murind pe rând și nu toți o dată, aceasta se datorește rezistenței lor individuale și, fără îndoială, diferenței dozelor înghițite.

— Până una alta, spuse Amédée Florence, iată-ne trei pietoni și patru călăreți. Nu prea-i nostim!

Plecarea din 8 martie nu fu lipsită de griji. Oriîncotro și-ar fi îndreptat privirile, viitorul începea să se arate întunecat. Călătorii nu-și puteau ascunde gândul că puterea adversă, de care se credeau scăpați pentru totdeauna, avusese prevederea de-a le otrăvi caii înainte de a dispare, ceea ce implica o stăruință a urei, pe cât de înfricoșătoare, pe atât de inexplicabilă; și se așteptau din moment în moment să vadă prăbușindu-se și cele patru animale rămase încă în viață. Pe de altă parte, nu mai aveau hrană decât pentru o zi, și urmau să îndure foamea, dacă până la căderea nopții nu întâlneau vreun sat.

Dar nu avură mult de așteptat. Nici nu trecuse prima oră de marș când se iviră în zare colibelete unui sat.

Călătorii se opriră câteva clipe, încercând să prevadă primirea care îi aștepta. În vasta câmpie din fața lor nu deslușiră nimic în stare să-i lămurească. Pe cât se putea ghici de la distanța aceea, satul părea mort și întinderea pustie. Nu se vedea decât înaltul covor al ierburilor savanei și șleaul drumului pe care, din loc în loc, se zăreau niște pete negre, a căror natură era imposibil de ghicit.

După un scurt popas, Barsac și însoțitorii săi porniră iar spre sat. Dar abia dacă făcuseră un kilometru când o miasmă îngrozitoare le izbi nările. După câțiva pași, se aflară lângă una din petele negre zărite din depărtare și se traseră fără voie înapoi. Pata neagră era cadavrul pe jumătate putrezit al unui negru. Până în sat, drumul era astfel marcat. Călătorii putură să numere zece asemenea indicatoare funebre.

— Privește cât e de mică gaura făcută de proiectilul care l-a lovit pe omul acesta, îi spuse lui Amédée Florence doctorul Châtonnay pe când examina unul dintre cadavre, și, dimpotrivă, uită-te cât e de mare orificiu de ieșire, când proiectilele au străpuns corpul dintr-o parte într-alta. Unele au întâlnit în cale oase, și poti constata ce prăpăd au făcut atunci. Oamenii aceștia au fost uciși cu gloanțe explozive.

— Iar! exclamă Amédée Florence.

— Iar.

— Ca bătrânul negru pe care l-am îngrijit în micul cătun, pe vremea primei noastre etape cu noua escortă?

— Ca atunci, răsunse doctorul Châtonnay.

Amédée Florence și doctorul se apropiară tăcuți de tovarășii lor. Erau gânditori și se întrebau ce trebuie să credă despre repetarea inexplicabilă a unui fapt atât de nefiresc.

În sat, spectacolul era și mai înfiorător. După numeroase semne se vedea că acolo avusesese loc o luptă înverșunată. În afara de asta, după bătălie, învingătorii incendiaseră satul și majoritatea colibelor erau distruse de foc. În cele care scăpaseră, fură găsite alte cadavre.

— Moartea acestor nefericiți a avut loc cel puțin acum zece zile, spuse doctorul Châtonnay și, ca și a celorlalți, a fost pricinuită de gloanțe explozive.

— Dar cine pot fi ticăloșii în stare de-un asemenea măcel? exclamă Saint-Bérain.

— Poate că sunt cei ale căror urme le-am observat acum câteva zile, sugeră Amédée Florence. Atunci socoteam că au un avans de vreo zece zile. Asta coincide cu termenul fixat de doctor.

— Ei sunt, fără îndoială, spuse Barsac, indignat.

— După cum tot ei sunt și cei cărora le datorăm frumoasa primire de la Yaho, unde or fi vrut să facă ce-au făcut aici, adăugă Amédée Florence. Cum Yaho e împrejmuit de un *tata*, ei n-or fi putut să pătrundă, dar asta explică de ce negrii înfricoșați s-au apărat de atunci cât au putut.

— Într-adevăr, e destul de logic ce spui, aprobă doctorul Châtonnay.

— Dar cine pot fi ticăloșii aceștia? întrebă Jane Buxton. Si prezența lor nu poate însemna oare un pericol pentru noi?

— Cine sunt, nu știu, răsunse Amédée Florence, dar, în ceea ce ne privește, nu mi se par de temut. Totul arată că au asupra noastră un avans de zece, douăsprezece zile, și, cum sunt călări, probabil că n-o să-i ajungem niciodată din urmă.

Călătorii străbătură întregul sat incendiat, fără să întâlnească nicio ființă vie. Locuitorii care scăpaseră de gloanțe fugiseră, iar satul era complet pustiu. Și era, de asemenea, prădat de la un capăt la altul. Tot ce nu înghițise focul fusese împrăștiat în vânt. Aceeași priveliște în împrejurimi prin luganele pustiite, devastate. Dorința de a distrugе era vădită.

Bântuiți de gândurile acestea triste, călătorii lăsară în urmă nefericitul sat. Seara, poposiră în plină câmpie. Nu mai aveau hrană decât pentru o singură masă. Hrana aceasta fu împărțită în două. Jumătate o mâncară pe loc, jumătate o păstrară pentru a doua zi dimineață.

În cursul zilei de 9 martie, călătorii întâlniră două sate. De primul, apărat de-un *tata* și a cărui primire fu întru totul asemănătoare cu cea de la Yaho, nu se putură aprobia. Al doilea sat, neapărat de niciun fel de zid, era, ca și cel din ziua precedentă, distrus, prădat, ars și cu totul lipsit de locuitori.

— Într-adevăr, s-ar zice că cineva își bate capul să pustiască totul în fața noastră, observă Barsac.

Observația era justă. Dacă cineva ar fi vrut să-i infometeze pe călători, n-ar fi procedat altfel.

— Aș! făcu Amédée Florence, cu voită nepăsare. Vom străbate în ciuda lor pustiul acesta. De aici până la Kubo, abia dacă mai sunt o sută cincizeci de kilometri. La urma urmei, nu-i cine știe ce distanță de netrecut. Fiindcă măcelarii și băcanii sunt în grevă, o să ne procurăm fripturile vânând.

Cu excepția domnului Poncin, cu totul incapabil să mânuiască o pușcă, toți ceilalți urmară imediat sfatul acesta excelent. Din nefericire, ierburile înalte împiedicau prea des vederea, iar ținutul nu prea avea vânat. Cât ținu ziua, abia fură împușcate o dropie, două bibilici și două potârnichi. Ca hrană pentru paisprezece persoane, era minimum absolut necesar.

La popasul de seară, Amédée Florence și doctorul Châtonnay constata că pentru a doua oară că locul ales promise mai înainte vizita altor călători. Ierburile păreau chiar mai recent călcate, ca și cum avansul acestora să fie micșorat.

Pe când ei discutau faptul acesta, Tongané, însărcinat în momentul acela cu supravegherea cailor, își chemă deodată stăpânii. Doi cai se prăbușiseră la pământ, aşa cum se prăbușiseră și primii trei. Ca și ceilalți, ei agonizără fără să fie posibil să li se dea niciun fel de ajutor și muriră după o oră de chinuri.

Mai rămâneau doi cai, dar nici ei n-aveau să mai fie păstrați multă vreme, căci pieriră, la rândul lor, în ziua de 10 martie.

Morțile acestea succesive să-i fi îngrozit oare pe hamalii angajați la Kadu? Sau, ceea ce ar părea mai simplu, faptul că în ziua de 10 vânătoarea dăduse rezultate extrem de slabe, îi făcuse să se teamă că vor pieri de foame? Oricum, în noaptea de 10 spre 11, negrii dispărură, iar când se lumină de

ziuă, cei șase europeni, Tongané și Malik se treziră fără hamali, fără cai și fără provizii.

Și trecu un moment de descurajare, firesc și, de altfel, explicabil prin starea de slăbiciune pe care începeau să o resimtă. Dintre toți, cea mai copleșită părea Jane Buxton, care se mustra că își târâse tovarășii în călătoria aceasta jalinică, și se simțea răspunzătoare de nenorocirile lor. Ea se învinovătea și le cerea iertare.

Amédée Florence își dădu seama că trebuia luptat împotriva descurajării generale.

— Câte vorbe fără rost! strigă el, adresându-i-se Janei Buxton, cu afectuoasă brutalitate. Cred că n-am murit încă. Ce-i dacă astăzi n-a fost bună vânătoarea? O să fie mâine, și-atâta tot.

— Să nu uităm că, lăsându-ne amanet, negrii noștri ne-au scutit totodată și de grija celor șase stomacuri ale lor, adăugă doctorul Châtonnay, venindu-i în ajutor reporterului.

— Totul e în avantajul nostru, conchise Florence. Dacă n-ar fi plecat singuri, v-aș fi propus eu să-i trimitem la scumpele lor familii. În condițiile acestea, cred că nu ni se putea întâmpla nimic mai bun.

— Îți mulțumesc, domnule Florence, vă mulțumesc, domnilor, spunea în acest timp Jane Buxton, adânc mișcată. Vă rog să credeți că n-am să uit niciodată bunătatea și devotamentul dumneavoastră.

— Fără sentimentalisme, o întrerupse Florence. Nimic nu-i mai dăunător decât ele, înainte de masă. Dacă sunteți de acord, s-o ștergem, să ne pornim pe vânătă și să ne îndopăm până n-om mai putea. Sentimentele ni le vom exprima la desert, dacă vom mai avea chef.

Cum plecarea hamalilor făcea imposibil transportul bagajelor, călătorii noștri trebuiră să lase în drum ultimul cort și ce le mai rămăsese din mărfurile de schimb. Jane Buxton avea să doarmă și ea, de acum înainte, sub cerul liber, dacă nu izbuteau să găsească adăpost în vreun sat părăsit. Cât despre pierderea mărfurilor de schimb, călătorii nu se arătară prea necăjiți La ce le-ar fi putut folosi ele, când ținutul era pustiu și orice schimb imposibil? Iar dacă soarta avea să li se schimbe, n-aveau oare destui bani pentru cele necesare?

Marșul fu reluat în aceste triste condiții. În cursul zilei de 12 martie, drumul trecu un sat în care fură din nou descoperite numeroase cadavre de negri. Doctorul le atrase tovarășilor săi atenția asupra faptului că

moartea nefericiților acestora era mai recentă și că părea să fi avut loc cel mult cu două zile în urmă. Trebuia oare înteles că banda ucigașilor se afla acum mai aproape, și că trebuiau să se aștepte la o ciocnire cu ea de la o zi la alta?

În ciuda perspectivei acesteia puțin liniștitoare, călătorii continuă să urce spre nord. De altfel, ce-ar fi putut face? Să revină spre sud, pe drumul jalonat de sate ostile sau distruse ar fi fost imposibil. Mai bine să ajungă cu orice preț la Niger, căci numai acolo ar fi putut găsi ajutoare.

În fața lor, călătorii istoviți nu întâlneau decât pustiul. Niciun sat care să nu fie ostil, când un *tata* îl apărase de distrugere, sau care să nu fie jefuit, ars, devastat, în caz contrar. Călătorii se aflau în imposibilitate de a-și procura hrană de undeva, și nu rezistau decât grație unor întâmplări favorabile: igname, patate sau alte rădăcini dezgropate în vreun *lugan* prădat, vreun glonte norocos, sau, uneori, câte un biet pește prins de Saint-Béain la popasurile din timpul zilei.

Alimentul acesta din urmă lipsea, la drept vorbind, cel mai adesea. În afara de faptul că vitregia soartei nu micșora cu nimic veșnica distracție și nici sensibilitatea excesivă a fantezistului nepot al Janei Buxton, călătorii mai străbăteau și un ținut în care apele erau rare. De aceea se și văzură nevoiți de multe ori să sufere de sete, căci fântânile descoperite pe alocuri erau mereu înfundate. Puterea răuvoitoare, care se căznea să-i nimicească, nu uitase nimic.

Totuși, energia nu le fusese șirbită. Arși de-un soare nemilos, târându-se din greu, când vânatul lipsea, stabilindu-și etapele în funcție de slăbiciunea lor crescândă, ei înaintau curajoși spre nord, zi cu zi, pas cu pas, în ciuda oboselii, a setei, a foamei.

Cei doi negri făceau față încercărilor acestora cu o minunată nepăsare. Deprinși cu lipsurile, obișnuiați să ducă o viață de mizerie, poate îndurau mai ușor decât stăpânii lor mizeria actuală. Dar amândoi dădeau dovada unui devotament dintre cele mai emoționante.

— Eu, nu tare foame, îi spunea Tongané lui Malik, ca s-o convingă să accepte vreo rădăcină comestibilă descoperită de el.

Malik primea darul numai ca să-l ofere Janei Buxton, care, de altfel, se grăbea să-l adauge la rezerva colectivă a viitoarei mese pentru toți.

Astfel, fiecare își făcea datoria, acționând după cum îi era firea.

Barsac încina mai degrabă spre mânie. Nu prea vorbea, iar dacă uneori îi scăpa vreun cuvânt de pe buze, cuvântul acesta se adresa în general guvernului francez a cărei incapacitate îl vârâse pe el, pe Barsac, într-o asemenea încurcătură. Se și vedea la tribuna Camerei. Şi, până una alta, își pregătea fulgerele pe care avea să le arunce, la reîntoarcere, ca Jupiter, de la înăltimea acestui Olimp parlamentar.

Doctorul Châtonnay vorbea și el puțin, dar, deși tare stângaci la vânătoare, se dovedea extrem de util. El căuta fructele comestibile pe care le descoperea destul de des, și, având grija înainte de orice să păstreze măcar aparența voioșiei, nu uita niciodată să râdă, cu veșnicul lui râs care suna ca un abur scăpat dintr-o țeavă, la cel mai neînsemnat cuvânt rostit de Amédée Florence.

— Păcat, doctore, că n-ai decât eşapamentul, îi spunea acesta din urmă. Nu cumva ai și motorul la dumneata? Ne-ar trebui grozav!

Iar excelentul doctor râdea iar, din principiu.

Domnul Poncin vorbea și mai puțin, căci nu deschidea de loc gura. El nu vâna, nu pescuia și, de altfel, nici nu se văita. Domnul Poncin nu făcea decât să-și noteze din când în când cifrele în misteriosul său carnet, lucru de care Amédée Florence era mereu foarte intrigat.

Saint-Bérain se comporta ca de obicei, nici mai vesel, nici mai trist decât în momentul plecării. Poate că nu știa în ce situație se află, și era atât de distrat, încât uita că i-e foame.

Judecând după aparențe, s-ar fi părut că Jane Buxton suporta cu mai puțină filosofie încercările la care o supunea soarta; și totuși, ele erau străine de tristețea tot mai adâncă, vădită pe chipul ei. Cum nu-și închipuise niciodată că va fi scutită de eforturi în decursul călătoriei, obstacolele întâlnite în cale n-o impresionau prea tare. Slăbită de lipsurile și de suferințele îndurate, măcar energia îi rămăsese intactă, iar gândurile nu i se abăteau de la țelul fixat. Dar, pe măsură ce se aprobia de el, tulburarea, neliniștea îi sporeau, fără să li se poată împotrivi. Ce răspuns avea să-i dea mormântul de la Kubo? Ce-avea să-i spună ancheta pe care o va întreprinde apoi, luând drept centru al cercetărilor locurile unde îi murise fratele? Avea măcar să afle ceva, și să nu se întoarcă acasă cu mâinile goale? Întrebările acestea îi apăsau sufletul, din zi în zi mai imperioase și mai copleșitoare.

Amédée Florence observase tristețea Janei Buxton și o combătea din toate puterile. De fapt, el era sufletul acestei mici lumi, și cele mai cumplite

Încercări nu-i atingeau cu nimic nestinsa voiosie. Ascultându-l, ei ar fi trebuit să mulțumească Cerului pentru părinteasca lui bunăvoință, niciun fel de viață nefiind atât de potrivit cu o igienă înțeleasă cum trebuie. Orice i se întâmpla, el găsea un prilej să se felicite, îi era sete? Nimic mai bun pentru începutul lui de dilatare stomacală. Îi era foame? Nimic mai bun pentru a combate artritismul care îl pândeau. Erau frânți de oboseală? Aveau să doarmă mai cu poftă, după părerea lui. Și-l lua ca martor pe doctorul Châtonnay, care aproba, admirând curajul și energia bravului tânăr.

Meritul lui Amédée Florence era cu atât mai mare cu cât, de fapt, pe el îl încerca, în afara grijilor comune tuturor, o grija suplimentară, pe care ceilalți nici n-o bănuiau măcar. Totul începuse de la 12 martie, adică din ziua când, pentru prima dată, străbătuseră un sat a cărui distrugere părea că avusese loc în ajun. Din ziua aceea, Amédée Florence căpătase convingerea intimă că erau supravegheatai, urmăriți, pândiți. Câțiva spioni pândeau în savană, era sigur de asta, urmărind pas cu pas misiunea dezorganizată, asistând la agonia ei, gata, fără doar și poate, să anihileze efortul acestor naufragiați ai pământului, în clipa când ei ar fi găsit, în sfârșit, salvarea. Cu ochii și urechile veșnic la pândă, el avusese numeroase dovezi în sprijinul bănuielilor sale: ziua, noi urme de popas recent, împușcături abia perceptibile, tropote de cai depărtate; noaptea, sușoteli, foșnete și, uneori, când bezna era deplină, strecurarea vreunei umbre nesigure. Despre observațiile, despre gândurile, despre temerile sale, Florence nu suflase o vorbă tovarășilor săi, ca să nu le sporească neliniștea, și-i ceruse să tacă lui Tongané, ale cărui observații se potriveau cu ale lui. Se mulțumeau amândoi să fie cu ochii în patru, până când reporterul va socoti necesar să-și încunoștințeze prietenii.

Călătoria, complicată cu atâtea dificultăți, nu putu, firește, să fie dusă la capăt în termenul prevăzut. Ultimul popas înainte de sosirea la Kubo avu loc în seara de 23 martie. Șapte, opt kilometri îi mai despărțeau de Kubo pe călătorii istoviți, dar, după spusele lui Tongané, la mai puțin de două mii de metri aveau să găsească mormântul în care se odihneau rămășițele căpitanului George Buxton. A doua zi, de cu zori, vor porni spre el. Părăsind drumul trasat, aveau să meargă mai întâi până la locul unde soldații răsculați fuseseră nimiciți, urmând să se îndrepte apoi spre sat. Dacă satul se afla într-o stare mai bună decât celealte, urmau să se aprovizioneze cu alimente și să poposească acolo mai multe zile, în timpul cărora Jane

Buxton să-și poată continua ancheta. În caz contrar, aveau să se îndrepte, tăind pieziș drumul, spre Gao, sau să pornească spre Tombuctu sau spre Djenne, cu speranța că vor întâlni spre nord sau spre vest ținuturi mai puțin devastate.

În momentul acesta socoti Amédée Florence că ar fi de datoria lui să-și pună prietenii la curenț cu faptele care îl preocupau. Pe când se odihneau, iar Malik gătea la un foc de ierburi puținele alimente procurate, Florence le împărtăși celorlalți observațiile lui nocturne și diurne, din care se vădea că nu puteau face un pas fără să fie cunoscut de niște dușmani invizibili, dar veșnic prezenți.

— Aș merge mai departe, adăugă el, și aş îndrăzni să pretind că adversarii noștri ne sunt vechi cunoșcuți, aproape vechi camarazi. Aș susține morțiș, până la proba contrarie, că ei sunt douăzeci de negri și trei albi și că unul dintre ei seamănă leit cu elegantul nostru prieten, aşa-zisul locotenent Lacour, atât de prețuit de onorabila societate aici prezentă.

— Pe ce se bazează ipoteza aceasta, domnule Florence îl întrebă Barsac.

— Mai întâi, pe faptul că pretinsa noastră escortă a putut lesne să ne afle intențiile și să ne-o ia înainte pe drumul stabilit, ca să facă, împotriva noastră, frumoasa treabă pe care ați putut-o admira; de altfel, ar fi greu de admis prezența unei alte trupe care, neavând habar de existența noastră, s-ar deda la asemenea distracții, într-un scop inexplicabil în acest caz. Apoi mai e ceva. Şi locuitorii satelor nimicite și bătrânul negru pe care doctorul l-a cărpăcit înainte de Kadu au fost loviți în același fel. Deci, ucigașii se și aflau prin preajma noastră, înainte de sosirea celei de-a doua escorte aşa cum sunt și după plecarea ei.

— Poate că aveți dreptate, domnule Florence, recunoscu Barsac, dar, la urma urmei, nu ne spuneți cine știe ce nouății. Niciunul dintre noi nu s-a îndoit nicio clipă că pustiirea ținutului acestuia era îndreptată împotriva noastră. Iar faptul că pustiirea aceasta e opera locotenentului Lacour sau a altcuiva, sau că bandiții se află în jurul nostru, în loc să meargă înaintea noastră, după cum bănuiam, nu ne schimbă cu nimic situația.

— Eu nu sunt de aceeași părere, răsunse Amédée Florence. De aceea m-am și hotărât să vorbesc în seara asta, după ce am tăcut multă vreme, ca să nu vă sporesc inutil temerile. Dar, în ciuda tuturor greutăților, iată-ne ajunși la întă.

Mâine, sau vom fi la Kubo, deci la adăpost, sau ne vom fi schimbat direcția și adversarul poate că va înceta să ne persecute. Vă spun drept că aş ține grozav să înșel o dată supravegherea la care suntem supuși, în aşa fel, încât nimeni să nu știe ce am venit să facem aici.

— Pentru care motiv? întrebă Barsac.

— Nu prea știu, mărturisi Florence. E o idee care mi-a venit aşa... Dar mi se pare preferabil, în interesul lui Miss Buxton, ca scopul călătoriei noastre să nu fie cunoscut până când ea nu-și termină ancheta.

— Sunt de acord cu domnul Florence, aprobă Jane Buxton. Cine știe dacă adversarii noștri nu sunt pe punctul de-a începe lupta mai pe față? Mâine poate că ne vor ataca și mă vor sili să mă înc la mal. N-aș vrea, totuși, să fi făcut atâtă drum fără să-mi ating scopul. De aceea, cred că domnul Florence are dreptate când vrea să scape de spionii care ne îinconjoară. Din nenorocire, nu văd cum.

— Mie, dimpotrivă, mi se pare foarte ușor, explică Amédée Florence. Incontestabil că, până aici cel puțin, dușmanii noștri n-au riscat nicio tentativă directă. Se mulțumesc să ne contracareze marșul și să ne spioneze, rezervându-și, dacă ideea lui Miss Buxton este exactă, prilejul de-a interveni mai cu eficacitate în ziua când încăpățânarea noastră le va fi întrecut răbdarea. Probabil, deci, că supravegherea lor slăbește când sunt siguri că am făcut popas definitiv pentru noapte. Regularitatea obiceiurilor noastre pesemne că îi liniștește, și sunt siguri că ne vor regăsi dimineața acolo unde ne-au lăsat seara. Nu există niciun motiv ca astăzi să fim păziți mai cu strășnicie decât în celealte zile, cel puțin dacă nu s-au hotărât să ne atace imediat. Și chiar în acest caz, ar fi mai bine ca oricând să încercăm s-o ștergem neobservați. Dar, dacă nu-i aşa, e foarte simplu că plecăm imediat, profitând de întuneric. O să pornim unul câte unul, făcând cât mai puțin zgromot, toți în aceeași direcție, după ce ne alegem un loc de întâlnire. În definitiv, nu e cine știe ce armată uriașă pe urmele noastre, și-ar însemna să avem un ghinion nemaipomenit dacă am nimeri exact peste cuceritorul locotenent Lacour.

Planul acesta, aprobat călduros de Jane Buxton, fu adoptat de toți. Călătorii se înțeleseră să meargă unul după altul spre est, până la un pâlc mare de arbori aflat cam la un kilometru distanță, pe care îl zăriseră la căderea nopții. Arborii erau acum invizibili, dar se știa în ce direcție se aflau și se putea ajunge cu siguranță la ei, luându-se drept ghid steaua ivită la

orizont, deasupra norilor groși care sporea și mai mult bezna. Tongané avea să pornească primul, apoi Jane Buxton, apoi Malik. Ceilalți europeni urmau să vină unul după altul, iar Amédée Florence urma să încheie marșul.

Plecarea se efectua fără incidente. Două ore mai târziu, cei șase europeni și cei doi negri se aflau la marginea pâlcului de copaci și se grăbeau să-l străbată în aşa fel, încât ecranul acesta invizibil să fie plasat între ei și următorii. Apoi înaintară mai în voie. Apropierea țintei le dădea puteri chiar și celor mai slăbiți dintre ei. Niciunul nu-și mai simțea oboseala.

O jumătate de oră mai târziu, în care timp mărșăluiră rapid, Tongané se opri. După părerea lui, trebuiau să se afle chiar pe locul unde soldații răzvrătiți ai lui George Buxton fuseseră exterminați; dar, în bezna aceea adâncă, negrul nu putea arăta locul exact care o interesa pe Jane Buxton. Trebuiau așteptate zorile.

Călătorii luară deci câteva ore de odihnă. Numai Jane Buxton, nesigură de ce-o aștepta la ivirea zorilor, nu putu să doarmă. O sumedenie de întrebări, mai chinuitoare ca oricând, îi veneau în minte. Era oare, într-adevăr, mort nefericitul ei frate și avea ca să descopere vreo dovadă a morții lui, pe care să n-o fi distrus trecerea vremii? Si dacă o asemenea dovadă exista, avea ea să confirme crima, să arate nevinovăția sau să o lase în aceeași incertitudine? Si mâine în ce sens își va începe ea ancheta hotărâtă? Ultimii martori ai dramei nu erau oare risipiti, dispăruți, poate morți, sau va fi cu puțință să regăsească vreo cățiva dintre ei? Iar dacă izbutea să facă asta, care va fi adevărul ieșit din gura lor?

Cu puțin înainte de ora șase, toți erau în picioare. Si, pe când se iveau zorile, așteptără, cuprinși de o puternică emoție, cu ochii țintă la Tongané, care cerceta împrejurimile și căuta puncte de reper.

— Acolo, spuse, în sfârșit, negrul, arătând un copac aflat la vreo trei sau patru sute de metri, care se înălța singuratic în câmpie.

În câteva clipe se aflau toți la poalele copacului. Cum Tongané continua să se arate foarte sigur pe spusele lui, începură să sape în punctul arătat de el, deși nimic nu dovedea că acolo ar fi existat vreodată un mormânt. Cuțitele scotociră febril pământul aruncat cu mâinile pe marginea gropii care se adâncea rapid.

— Atenție! exclamă deodată reporterul... Iată niște oseminte...

Miss Buxton, foarte emoționată, trebui să se sprijine de brațul doctorului.

— Cu multă precauție, groapa fu curățită până la fund. Și se ivi un corp, sau mai degrabă un schelet, păstrat cât se poate de bine. În jurul fostelor lui brațe mai dăinuiau încă niște petice de stofă și broderii de fir, însemne ale gradului. Printre oasele toracelui se descoperi și un portofel, aproape distrus de scurgerea vremii. Portofelul fu deschis. În el se afla un singur document: o scrisoare adresată lui George Buxton, de sora sa.

Lacrimile izbucniră din ochii Janei. Ea duse la buze fila îngălbenită, care i se fărâmă între degete. Apoi, pe jumătate leșinată, se apropie de groapă.

— Doctore, te rog, îi spuse ea cu glas tremurător lui Châtonnay, vrei să ai bunătatea de-a examina rămășițele bietului meu frate?

— La porunca dumneavoastră, Miss Buxton, răsunse doctorul, atât de tulburat, încât uită și foamea care îi chinuia măruntaiele.

Doctorul Châtonnay coborî în groapă și execută cu grijă și cu metoda unui medic legist examinarea cerută. Când isprăvi, fața îi era gravă și exprima o puternică emoție.

— Eu, Laurent Châtonnay, doctor în medicină de la Universitatea din Paris, rosti el cu oarecare solemnitate în glas, în mijlocul unei adânci tăceri, certific următoarele: întâi, osemintele supuse examinării, și despre care Miss Jane Buxton declară că aparțin fratelui ei, George Buxton, nu au nicio urmă de rană pricinuită de vreo armă de foc; al doilea, omul căruia îi aparțineau aceste oseminte a fost asasinat; al treilea, moartea i-a fost provocată de o lovitură de pumnal, dată de sus în jos, lovitură care a străpuns omoplatul stâng și a atins unul din lobii superioiri ai inimii; al patrulea, iată arma crimei, scoasă de mine din teaca osoasă în care a rămas împlântată.

— Asasinat!... murmură Jane, năucită.

— Asasinat, susțin lucrul acesta, repetă doctorul Châtonnay.

— Și pe la spate!...

— Da, pe la spate.

— George ar fi deci nevinovat! exclamă Jane Buxton, izbucnind în lacrimi.

— Nevinovăția fratelui dumneavoastră e o problemă care îmi depășește competența, Miss Buxton, răsunse cu blândețe doctorul Châtonnay, și n-aș putea să-o afirm la fel de sigur ca pe faptele materiale constatare de mine; dar trebuie să vă spun că ea mi se pare foarte probabilă. Din examinarea făcută, reiese, într-adevăr, că fratele dumneavoastră n-a căzut cu arma în mâna, aşa cum s-a crezut până acum, ci că a fost ucis pe la spate, înainte, în timpul sau

după salva de focuri pe care istoria a înregistrat-o. În ce moment, exact, și de cine a fost lovit? Asta nu știu. Tot ce pot să spun e că lovitura n-a fost dată de un militar, căci arma care v-a ucis fratele e un pumnal și nu o armă militară.

— Mulțumesc, doctore, spuse Jane, care își revenea încetul cu încetul. Așa cum sunt, primele rezultate ale călătoriei mele au darul să-mi redea încrederea... Încă un cuvânt, doctore. Ai vrea să atești prin scris cele văzute astăzi, iar domnii aflați de față vor să aibă bunătatea de a-ți servi ca martori?

Toți se grăbiră să se pună la dispoziția Janei Buxton. Pe o foaie de hârtie, pe care domnul Poncin consimți să o desprindă din carnetul său, Amédée Florence redactă faptele constatare în decursul dimineții, iar procesul acesta verbal, semnat de doctorul Châtonnay și apoi de toate persoanele prezente, îi fu înmânat Janei Buxton împreună cu arma găsită în mormântul fratelui ei.

Când atinse arma, Tânăra se înfioră. Era un pumnal căruia un strat gros de rugină, amestecată poate cu sânge, îi acoperea lama solidă, cu patru muchii brăzdate de șanțuri adânci. Mânerul ei de abanos, pe jumătate mâncat de umezeala pământului, mai purta încă urma unei inscripții dispărute.

— Priviți, domnilor, spuse Jane arătând literele aproape invizibile, arma purta odinioară numele ucigașului.

— Păcat că s-a sters, oftă Amédée Florence, examinând la rândul lui arma. Dar ia stați... Se mai poate încă citi câte ceva... un *i* și un *l*, mi se pare.

— Cam puțin, făcu Barsac.

— Poate că va fi suficient ca să-l demaște pe ucigaș, spuse Jane gravă.

La ordinul ei, Tongané aruncă peste rămășițele lui George Buxton pământul scos din groapă, care fu apoi bătătorit și netezit cu grijă. Când totul se termină, călătorii, lăsând mormântul tragic în singurătatea lui, se îndreptară spre Kubo.

Dar, după trei sau patru kilometri, trebuiră să se opreasă. Jane Buxton nu mai avea puteri. Picioarele n-o mai țineau și ea trebui să se întindă pe pământ.

— Emoția, explică doctorul Châtonnay.

— Și foamea, adăugă pe bună dreptate Amédée Florence. Hai, prietene Saint-Bérain! N-o să lăsăm nepoata să-ți moară de inaniție, chiar dacă ți-e mătușă, de s-ar amesteca și diavolul! La vânătoare. Și vezi să nu mă iezi drept vânat de soi!

Din nenorocire, vânatul era rar și cea mai mare parte a zilei trecu înainte ca vânătorii să aibă vreun animal oarecare în bătaia puștii. Abia spre seară soarta le fu prielnică. Și atunci, lista vânatului deveni mai bogată decât oricând: două dropii și o potârniche picară una după alta, lovite de plumbii lor. Pentru prima oară după atâta vreme, călătorii avură din ce să-și facă o masă îmbelșugată. În schimb, se văzură nevoiți să nu ajungă la Kubo în seara aceea și se hotărâră să petreacă o ultimă noapte sub cerul liber.

Sfârșiți de oboseală și, altminteri, convinși că-și păcăliseră adversarii, călătorii neglijară în seara aceea paza impusă de obicei. De aceea nimeni nu observă fenomenele ciudate care se petrecură în timpul nopții. Spre vest, niște lumini slabe licăriră de mai multe ori pe câmpie. Alte lumini, de data aceasta puternice, le răspunseră dinspre est, la mare înălțime, deși într-acolo nu se afla niciun munte în ținutul acesta deosebit de neted. Încetul cu încetul, licăririle slabe dinspre vest și luminile puternice dinspre est se apropiară unele de altele, primele încet, celealte foarte repede. Și toate se reuniră, îndreptându-se spre punctul ocupat de călătorii adormiți.

Deodată, aceștia fură treziți brusc de ciudatul huruit pe care îl mai auziseră după plecarea din Kankan dar huruitul era acum mai apropiat și mult mai puternic. Călătorii abia apucară să deschidă ochii, când niște lumini fulgerătoare, emanate de vreo zece focare extrem de puternice, ca ale unor proiectoare electrice, țâșniră dintr-o dată spre est, la mai puțin de o sută de metri de ei. Buimăciți și orbiți, călătorii noștri mai căuta încă să înțeleagă ce fel de lumini erau aceleia, când o ceată de necunoscuți, ieșind din beznele de la nord și de la sud, intră în conul luminat și se năpusti asupra lor, trântindu-i, cât ai clipi, la pământ. În întuneric, o voce întrebă în franțuzește:

— Gata, băieți? Apoi, după o clipă de liniște: Primul care mișcă primește un glonte în țeastă... La drum!

Sfârșitul primei părți

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Blackland

Aproape de întâlnirea celui de-al doilea grad de longitudine vest cu al săisprezecelea grad de latitudine nord, adică ceva mai jos de punctul cel mai nordic atins de Niger, orașul Gao-Gao se înalță pe malul stâng al fluviului care, în această parte a cursului său, marchează limita sud-vestică a Saharei. Dincolo începe Marele Deșert, care se continuă, spre nord, până în Maroc, Alger și Tripolitania, spre est, până în Egipt și Nubia, spre sud, până la posesiunile europene din Africa centrală, iar spre vest, până la ocean. Oazele cele mai apropiate de Gao-Gao, Adrar, la nord, Air, la est, se află și ele separate de oraș, prima prin patru sute, a doua prin nouă sute de kilometri de nisip. Pe hărțile geografice cele mai exacte și mai recente, întinderea aceasta imensă, de trei sute șaizeci de mii de kilometri pătrați, e înfățișată doar printr-un spațiu complet alb. Pe vremea când misiunea condusă de deputatul Barsac trecea prin încercările redate în prima parte a povestirii de față, nimeni n-o străbătuse încă, nimeni nu pătrunse în ea. Întinderea era complet necunoscută.

Pe atunci, printre locuitorii de pe malurile Nigerului circulau tot felul de povești ciudate cu privire la ținutul acesta neexplorat. Indigenii povestea că, uneori, se vedea trecând cu mare viteză spre câmpii sterpe, sau venind dintr-acolo niște uriașe păsări negre, cu ochi de foc. Alteori, după câte se povestea, era vorba de o hoardă de diavoli roșii, de niște uriași călări pe cai aprigi din ale căror näri țâșneau flăcări, și care ieșeau deodată din ținutul misterios. Călăreții aceștia fantastici străbăteau satele în galop, ucigând, masacrându-i pe cei întâlniți în cale, apoi plecau iar în deșert, ducând în șa bărbați, femei, copii, care nu se mai reîntorceau niciodată.

Cine erau răufăcătorii care distrugeau astfel satele, prădau colibele, își însușeau biata agoniseală a sărmanilor negri și dispăreau lăsând în urma lor ruina, deznădejdea și moartea? Nimici nu știe. Nimici nu căutase să știe. Căci, într-adevăr, cine ar fi îndrăznit să cerceteze urma unor dușmani pe care imaginația populară îi înzestra cu puteri supranaturale și despre care mulți presupuneau că ar fi înseși divinitățile feroce ale pustiului?

Iată zvonurile care circulau de atunci de-a lungul Nigerului, de la Aribinda la Curma, până la peste o sută cincizeci de kilometri pe partea dreaptă a fluviului.

Dacă cineva, mai curajos decât negrii aceştia fricoşi, s-ar fi aventurat în deşert, şi dacă îndrăzneţul acesta ar fi atins, cu preţul unui marş de două sute şaizeci de kilometri, punctul situat la un grad patruzeci de minute longitudine est şi la cincisprezece grade cincizeci de minute latitudine nord, ar fi fost răsplătit pentru curajul său, căci ar fi văzut ceea ce nu mai fusese niciodată văzut, nici de geografi, nici de exploratori, nici de caravane: ar fi văzut un oraş⁴⁴.

Da, un oraş, un adevărat oraş, netrecut pe nicio hartă şi căruia nimeni nu-i bănuia existenţa, deşi întreaga lui populaţie, exceptându-i pe copii, se ridica la şase mii opt sute opt de locuitori!

Dacă presupusul călător l-ar fi întrebat atunci pe vreunul din localnici cum se numea oraşul, şi dacă localnicul ar fi consimţit să-l informeze poate că i-ar fi spus în engleză: *Blackland is the name of the city*, dar s-ar fi putut la fel de bine să-i răspundă în italiană: *Questa città è Terra Nera*; în bambara: *Ni duguba ntoko a Banku Fing*; în portugheză: *Hista cidade e Terranegra*; în spaniolă: *Esta ciudad es Tierranegra*, sau în oricare altă limbă, toate răspunsurile vrând să însemne: *Numele acestui oraş e Țara-Neagră*.

Şi n-ar fi fost imposibil ca răspunsul să-i fie dat în latină: *Ista urbs Terra Nigra est*. În acest caz, cel ce-ar fi întrebat ar fi avut a face cu Josias Eberly, un fost profesor care, negăsind la Blackland o slujbă potrivită cu erudiţia sa, deschisese acolo o prăvălie şi se transformase în spiteşti negustor de produse pentru vopsit, după cum arăta şi firma: *Josias Eberly, Druggisl, Products for dye*.

Toate limbile erau vorbite în acest nou Turn al lui Babel, a cărei populaţie, în momentul când misiunea Barsac eşua lângă Kubo, număra, în afara de cinci mii şapte sute şaptezeci şi opt de negri şi negrese, o mie treizeci de albi, veniţi din toate ţările lumii, dar a căror imensă majoritate aveau ca trăsătură comună faptul că scăpaseră de prin ocne şi puşcării, aventurieri capabili de orice în afară de bine, declasaţi, gata la cele mai rele ticăloşii. Totodată, aşa cum reprezentanţii populaţiei engleze predominau în multimea aceasta eteroclită, limba engleză avea şi ea întâietate asupra celorlalte limbi. În engleză erau redactate şi proclamaţiile Şefului, şi actele de stare civilă, atât cât exista acolo o stare civilă, şi ziarul oficial din localitate: *The Blackland's Thunder* (Tunetul din Blackland).

Foarte ciudat ziarul acesta, după cum se va putea judeca din fragmentele de mai jos, extrase din câteva numere:

„Ieri, John Andrew l-a spânzurat pe negrul Koromoko fiindcă negrul uitase să-i aducă pipa după al doilea dejun”.

„Mâine seară, la orele şase, plecarea spre Kurkusu şi Bidi a zece planoare, cu zece *Merry Fellows*⁴⁵ sub comanda colonelului Hiram Herbert, jefuire completă a acestor două sate, pe care noi nu le-am mai vizitat de trei ani. Întoarcerea în aceeași noapte”.

„Am aflat că o misiune franceză, condusă de un deputat numit Barsac, urmează să plece curând din Konakry. Misiunea se pare că ar avea intenția să atingă Nigerul, trecând prin Sikasso și Uagadugu. Măsurile noastre de precauție au fost luate. Douăzeci de oameni din Garda Neagră și doi *Merry Fellows* vor porni imediat la drum. Căpitanul Edward Rufus îi va întâlni la momentul potrivit. Edward Rufus care este, după cum se știe, dezertor din Infanteria Colonială, va juca, sub numele de Lacour, rolul unui locotenent francez, și va profita de perfecta cunoaștere a vieții militare a acestei națiuni, pentru al opri, într-un fel sau altul, pe numitul Barsac, care, putem fi siguri, nu va ajunge niciodată până la Niger”.

„Ieri, pe Garden's Bridge, în urma unei discuții, consilierul Ehle Willis s-a văzut nevoit să-i vâre câțiva plumbi în țeastă *Merry Fellow*-ului Constantin Bernard. Aceasta a căzut în *Red River*⁴⁶, unde, tras de greutatea anormală a capului său proaspăt plumbuit, s-a înecat. S-a deschis imediat un concurs în vederea înlocuirii răposatului. A câștigat Gilman Ely, cu șaptesprezece condamnări pronunțate de tribunalele franceze, engleze și germane, cu un total de douăzeci și nouă de ani de pușcărie și treizeci și cinci de ani de ocnă. Gilman Ely trece deci din *Civil Body*⁴⁷ la *Merry Fellows*, îi transmitem cu acest prilej cele mai bune urări”.

După cum fără îndoială s-a observat, Josias Eberly, John Andrew, Hiram Herbert, Edward Rufus, Ehle Willis, Constantin Bernard, Gilman Ely nu erau indicați decât prin asocierea a două prenume. Practica aceasta era generală în Blackland, unde fiecare nou-venit, supus unui al doilea botez, își pierdea numele de familie pe care nimeni, în afară de Șef, nu i-l cunoștea. Dacă lăsăm la o parte un mic număr de oameni despre care vom vorbi curând, Șeful era singurul locuitor de rasă albă care purta un nume normal,

dar și numele lui părea să fie mai mult o poreclă cumplită și sinistră. Lui i se spunea *Harry Killer*, adică, în sens literar, *Harry Asasinul*, *Harry Ucigașul*.

Cu vreo zece ani înaintea răpirii rămășițelor misiunii Barsac, cu care s-a încheiat prima parte a povestirii de față, *Harry Killer*, venind, nu se știe de unde, cu câțiva indivizi de teapa lui, sosise în acest punct al deșertului în care avea să fie clădit orașul Blackland, își înfipsese cortul și spusese: „Aici va fi orașul”. Și Blackland se ivise din nisip, ca prin farmec.

Blackland era o aşezare cu totul neobișnuită. Clădit pe un teren perfect plat, pe malul drept al râului Tafassasset, râu totdeauna secat până în ziua când voința lui *Harry Killer* îl umpluse cu apă curgătoare, orașul avea forma unei jumătăți de cerc trasată cu exactitate, și măsura exact o mie două sute de metri de la nord-est la sud-vest, adică, paralel cu râul și tot atât de exact, șase sute de metri de la nord-vest la sud-est. Suprafața sa, care atingea deci cam cincizeci și șase de hectare, era împărțită în trei secțiuni foarte inegale, limitate de ziduri de netrecut, făcute din pământ bătătorit, semicirculare și concentrice, înalte de zece metri și de o grosime aproape egală la bază.

Pe marginea imediată a râului, al cărui nume inițial fusese schimbat de *Harry Killer* în cel de Red River, prima secțiune fusese trasată cu o rază de două sute cincizeci de metri. Un bulevard lat de o sută de metri, luat din cele două capete ale celei de-a doua secțiuni și urmând malul râului până la întâlnirea cu a treia secțiune, îi sporea suprafața al cărei total atingea aproape șaptesprezece hectare.

În prima secțiune locuia aristocrația Blackland-ului, cei numiți prin antifrază *Merry Fellows*. Cu excepția cătorva dintre ei, chemeți să ocupe posturi înalte, acoliții lui *Harry Killer*, în momentul când el hotărâse întemeierea unui oraș aici, formaseră embrionul corpului de *Merry Fellows*. În jurul primului nucleu veniseră curând să se grupeze o sumedenie de bandiți, scăpați din închisori și din ocne, pe care *Killer* îi atrăsesese făgăduindu-le satisfacerea nelimitată a josnicelor lor instințe. În scurtă vreme, „Flăcăii Veseli” atinseseră astfel numărul de cinci sute șaizeci și șase, număr care nu trebuia depășit sub niciun motiv.

Funcțiunile corpului *Merry Fellows* erau multiple. Organizat militarește, căci cuprindea un colonel, cinci căpitani, zece locoteneni și cincizeci de sergenți, comandând respectiv cinci sute, o sută, cincizeci și zece oameni, *Merry Fellows* constituia în primul rând armata Blackland-ului și se ocupau cu războiul. Un război de altfel fără mare merit, un război de jaf, care consta

doar în a prăda sărmanele sate și a-i măcelări pe locuitorii care nu erau luați ca sclavi. Corpul *Merry Fellows* făcea, printre altele, și poliția orașului și conducerea cu lovitură de matrac, când nu intrau în funcție revolverele, sclavii împovărați cu toate muncile, fără excepție, și mai ales cu muncile agricole. Dar, mai presus de orice, ei formau garda Șefului și-i executați orbește ordinele.

A treia secțiune, cea mai depărtată de centru, cuprindea doar un spațiu semicircular, lung de o mie și jumătate de metri, larg de cincizeci, ale cărui capete se terminau totodată și în prima secțiune și în Red River și care urmărea conturul orașului, între zidurile dinafară și cele ce limitau a doua secțiune, unde erau ținuți ca într-un țarc sclavii.

În această a treia secțiune locuiau, sub denumirea de *Civil Body*, albi care nu putuseră intra în prima. Așteptând să se ivească vreun loc liber acolo, și asta nu dura mult căci datorită moravurilor brutale din Blackland morțile erau foarte frecvente, ei făceau în *Civil Body* un stagiu care putea fi socotit, deci, ca un purgatoriu al cărui paradis ar fi fost corpul de *Merry Fellows*. Ca să trăiască până atunci, căci numai *Merry Fellows* erau întreținuți de Șef din produsul afacerilor comune, cei din *Civil Body* făceau comerț. Secțiunea lor era deci cartierul comercial al orașului, și acolo *Merry Fellows* găsea pe bani o infinitate de produse, până la cele mai luxoase, cumpărate de negustor de la Șeful suprem, care și le procura fie prin jaf – când era vorba de obiecte de proveniență europeană – fie prin mijloace cunoscute numai de el și de anturajul său imediat.

În momentul când Blacklandul a fost pomenit pentru prima dată în povestirea noastră, secțiunea a treia număra două sute optzeci și sase de locuitori, dintre care patruzeci și cinci femei albe, care prețuiau tot atâta cât și concetățenii lor masculi de aceeași culoare.

Între prima și a treia secțiune, cea de-a doua, a cărei suprafață depășea treizeci și unu de hectare și jumătate, ocupa tot restul orașului. Aceasta era cartierul sclavilor, al căror număr se ridică atunci la cinci mii și jumătate sute și optzeci și opt, dintre care patru mii și jumătate nouăzeci și sase bărbați și o mie cinci sute optzeci și două femei. Acolo își aveau toți locuința, cu foarte rare excepții. Acolo se aflau colibele lor. Acolo se scurgea trista lor viață.

În fiecare dimineață, cele patru porți scobite în zidul acestui infern se deschideau, și, sub conducerea celor din *Merry Fellows*, înarmați cu matrace și revolvere, negrii neocupați cu muncile din oraș erau duși, pe brigăzi, la

muncile agricole. Seara, jalnica turmă se reîntorcea în același fel, iar porțile grele se închideau până a doua zi. Nicio ieșire în afară. De-o parte, *Merry Fellows*, de alta *Civil Body*. De ambele părți, niște ființe la fel de săngeroase și de crude.

Mulți dintre nefericiții aceștia mureau, fie din pricina lipsurilor îndurate, fie sub loviturile paznicilor prea adesea preschimbați în ucigași. Aceasta însă nu însemna mare nenorocire. O expediție de jaf umplea repede golurile și îi înlocuiau cu alți martiri pe cei pe care moartea îi eliberase.

Dar cartierele acestea de pe malul drept, descrise acum pe scurt, nu constituiau întregul oraș Blackland. Pe malul stâng al Red River-ului unde solul, ridicându-se brusc, forma o movilă de vreo cincisprezece metri înălțime, zidul incintei se continua, într-adevăr, și delimita un dreptunghi, lung de o mie două sute de metri în lungul râului, și lat de trei sute în celălalt sens. Acest al doilea oraș, ceva mai mic decât primul, căci suprafața lui atingea treizeci și șase de hectare, se împărtea și el în două părți egale, despărțite printr-un zid înalt transversal.

Într-una din aceste jumătăți, situată pe panta de nord-est a movilei, fusese amenajată *Fortress's Garden*, Grădina publică; la capătul nordic, grădina comunica direct, printr-un pod, *Garden's Bridge*⁴⁸, cu secțiunile corpuriilor *Merry Fellows* și *Civil Body*. Cealaltă jumătate, plasată în mijlocul movilei, conținea organele vitale ale cetății.

În colțul nordic, lipită de Grădina publică, se afla o vastă construcție dreptunghiulară, împrejmuită cu ziduri fortificate, a cărei fațadă dinspre nord-est cădea direct în Red River de la o înălțime de treizeci de metri; Palatul, aşa era numită îndeobște clădirea aceasta, servea drept locuință pentru Harry Killer și pentru nouă dintre acoliții săi de la bun început, promovați la rangul de Consilieri. Ciudați consilieri, complicii aceștia cei mai obișnuiți ai crimelor Șefului! Ciudați consilieri, a căror principală sarcină era să asigure executarea imediată a ordinelor unui stăpân inaccesibil și aproape totdeauna invizibil, și a sentinelor lui fără drept de apel.

Un al doilea pod, barat pe timpul nopții cu un grilaj solid, *Castle's Bridge*⁴⁹ lega sediul Guvernământului de malul drept.

La Palat erau anexate două cazărmă, una pentru cei doisprezece sclavi îndeplinind funcțiile de servitori și pentru cei cincizeci de negri, aleși printre cei ale căror instințe naturale fuseseră recunoscute drept cele mai

fioroase și care constituiau Garda Neagră; cealaltă cazarmă adăpostea patruzeci de albi aleși după aceleași criterii și cărora le era încredințată conducerea a patruzeci de mașini zburătoare, numite la Blackland, "planoare".

Planoarele acestea, admirabilă invenție a unui creier genial, erau capabile, grație unor procedee asupra cărora vom da curând unele lămuriri, să parcurgă fără escală de aprovizionare până la cinci mii de kilometri, cu o viteză medie de patru sute kilometri pe oră. Darul de a se afla în mai multe locuri odată, pe care păreau că-l au pirații din Blackland, se datora acestor planoare; ele îi ajutau să dispară imediat după săvârșirea crimei. Puterea despotică a lui Harry Killer se baza în primul rând pe ele.

Căci, într-adevăr, el guverna prin teroare imperiul necunoscut căruia Blacklandul îi era capitală, și prin teroare își stabilise și-și menținea autoritatea. Totuși, despotul nu uitase să prevadă răscoala supușilor săi albi și negri. Prudent, el își plasase în aşa fel palatul încât să domine și să țină permanent sub amenințarea tunurilor orașul, grădina, cazările. Orice revoltă ar fi fost deci semnalul unui masacru, fără ca răsculații să aibă măcar timp să recurgă la fugă. În afara de faptul că deșertul forma el însuși o barieră de netrecut, se va vedea curând că, o dată intrat în cuibul acesta de tâlhari, trebuie să renunți la orice speranță de a mai ieși din el.

În rest, Blackland era un oraș perfect curat, bine întreținut și prevăzut cu toate comoditățile posibile. Toate locuințele celor din *Merry Fellows* și din *Civil Body* aveau telefon. Nu exista stradă, nu exista casă, și nici măcar colibă din cartierul sclavilor, care să nu se bucure de apă curentă și de lumină electrică.

În împrejurimile cetății fundată cu zece ani în urmă în plin deșert miracolul era și mai mare. Oceanul de nisip se mai întindea încă de jur împrejur, dar începea acum la câțiva kilometri de incintă. În imediata apropiere a orașului, pe o întindere atât de mare încât marginea i se pierdea la orizont, deșertul făcuse loc unor ogoare cultivate după metodele cele mai perfecte, și pe care creșteau, cu un succes sporit din an în an, toate vegetalele Africii și ale Europei.

Așa era, în ansamblu, opera lui Harry Killer, operă care ar fi fost admirabilă dacă n-ar fi avut crima drept bază și scop. Dar cum o realizase el oare? Cum transformase în ogoare rodnice câmpiile acestea sterpe și uscate? Apa este elementul absolut necesar oricărei vieți animale sau vegetale.

Pentru ca omul și animalele să trăiască, pentru ca pământul să producă, e nevoie de apă. Cum înzestrase Harry Killer cu apă ținutul acesta în care, odinioară, se scurgeau ani întregi fără să cadă un strop de ploaie? Avea el oare vreo putere magică de înfăptuise singur aceste miracole?

Nu, Harry Killer nu avea nicio putere supranaturală și, lăsat la propriile lui forțe, cu siguranță că ar fi fost incapabil să înfăptuiască asemenea minuni. Dar Harry Killer nu era singur. Palatul în care locuia împreună cu cei pe care îi numea cu nerușinare Consilierii săi, cazările Gărzii Negre și hangarele plănoarelor nu ocupau laolaltă decât o infimă parte a ultimei secțiuni din Blackland. În mijlocul vastului spațiu rămas liber, existau alte construcții, mai degrabă un alt oraș, inclus în primul și ale cărui felurite clădiri, curți și grădini interioare acopereau numai ele nouă hectare. În fața Palatului, se înălța Uzina.

Uzina era o cetate autonomă, independentă, pe care Șeful o scălda în bani, pe care o respecta și de care, fără să-și mărturisească, se și temea puțin. Dacă el concepuse orașul, Uzina îl crease, Uzina îl dotase cu toate perfecționările moderne, și, printre altele, cu invențiile extraordinare pe care Europa lui trebuia să le cunoască decât cu mulți ani după Blackland.

Uzina avea un suflet și un trup. Sufletul îi era directorul ei, iar trupul cei vreo sută de lucrători din diferite țări, dar mai ales din Franța și Anglia, unde fuseseră aleși dintre cei mai buni în meseriile respective, și de unde fuseseră aduși pe bani grei. Fiecare dintre ei avea o leafă de ministru, în schimbul căreia trebuia să îndure legea de neclinit a Blackland-ului.

Aproape toate meseriile își aveau reprezentanți printre acești lucrători, dar ajustorii-mecanici formau, totuși, majoritatea. Câte unii dintre ei erau însurați, și, la epoca aceea a istoriei Blackland-ului, Uzina cuprindea douăzeci șișapte de femei, plus câțiva copii.

Muncitorii aceștia cinstiți, care contrastau atât de ciudat cu ceilalți locuitori ai orașului, locuiau toți în Uzină, de unde le era strict interzis să iasă vreodată. Și chiar dacă ar fi vrut, tot n-ar fi putut s-o facă, datorită unei severe supravegheri exercitată zi și noapte de Garda Neagră și de *Merry Fellows*. De altfel, fuseseră preveniți de la angajare, și niciunul dintre ei nu se simțea ispitit să încalce legea adusă la cunoștință atunci. În schimbul lefurilor foarte mari pe care le primeau, ei trebuiau să se considere ca izolați de lume, cât timp rămâneau la Blackland. Lucrătorii, nu numai că nu puteau părăsi Uzina, dar nu puteau nici să scrie nimănui, și nici să primească

scrisori dinafară. Acestea erau condițiile puse în momentul angajării. Firește, asprimea condițiilor îi făcea pe mulți să dea înapoi. Dar, din când în când, câte unii se lăsau tentați de mărimea salariului oferit. Ce-ai de pierdut, la urma urmei, când ești sărac, și când trebuie să lupți pentru pâine? Pentru șansa de-a te îmbogăți merită să riști neplăcerea de-a porni în necunoscut și, la urma urmei, își spuneau ei, în aventura aceasta îți riscai cel mult viața.

Imediat după încheierea contractului, începea executarea lui. Angajatul se îmbarca pe un vas care îi era indicat și care îl ducea pe una din insulele Bissagos, arhipelag situat lângă coasta Guineei Portugheze, unde era debărcat. Acolo trebuie să accepte să fie legat la ochi, și unul din planoare, pentru care fusese amenajat un adăpost special într-un loc pustiu de pe țărmurile arhipelagului, îl ducea în mai puțin de șase ore la Blackland, aflat la o distanță de două mii două sute de kilometri în linie dreaptă. Planorul cobora pe Esplanada care despărțea Palatul de Uzină, și lucrătorul, acumdezlegat la ochi, intra în Uzină, ca să nu mai iasă decât în ziua când dorea să-și rezilieze contractul și să se întoarcă în țara lui.

În privința aceasta contractul rezerva, într-adevăr, libertatea lucrătorului angajat. Dacă era prizonier cât timp se afla la Blackland, în schimb nimeni nu-l oprea, oricând ar fi vrut, să părăsească pentru totdeauna orașul. Într-un asemenea caz, de pe aceeași Esplanadă unde îl depusese planorul, un alt planor îl transporta spre insulele Bissagos, unde găsea un steamer gata să-l readucă în Europa. Așa cel puțin li se spunea lucrătorilor dornici să plece. Dar ceea ce tovarășii lor rămași la uzină nu știau era faptul că oamenii plecați astfel nu ajungeau niciodată la destinație, că oasele lor albeau în vreun punct al deșertului și că salariile pe care le duceau cu ei fuseseră totdeauna luate înapoi de cel ce le distribuise. Astfel, casa de bani a acestuia nu sărăcea de loc; astfel era păstrat secretul existenței Blackland-ului; astfel, imperiul lui Harry Killer rămânea necunoscut.

De altfel, plecările acestea erau rare. Aflați în imposibilitate de a cunoaște, de a bănuî măcar, ce fel de viață duceau locuitorii unui oraș asupra căruia le lipseau cele mai elementare date, lucrătorii nu cereau decât în mod exceptional să-și părăsească orășelul lor particular. Acolo trăiau între ei, având nouă sclavi negri de ambele sexe, prizonieri ca și ei, și care le ajutau femeilor la treburile casnice; la urma urmei muncitorii erau fericiți, mai fericiți, în orice caz, decât fuseseră în țările de baștină, și se dăruiau cu

totul muncii care îi pasiona într-atâta încât o prelungeau uneori până noaptea, foarte târziu.

Peste ei, muncitorii nu aveau decât un şef, directorul lor, un francez, numit Marcel Camaret, pe care îl priveau aproape ca pe un Dumnezeu.

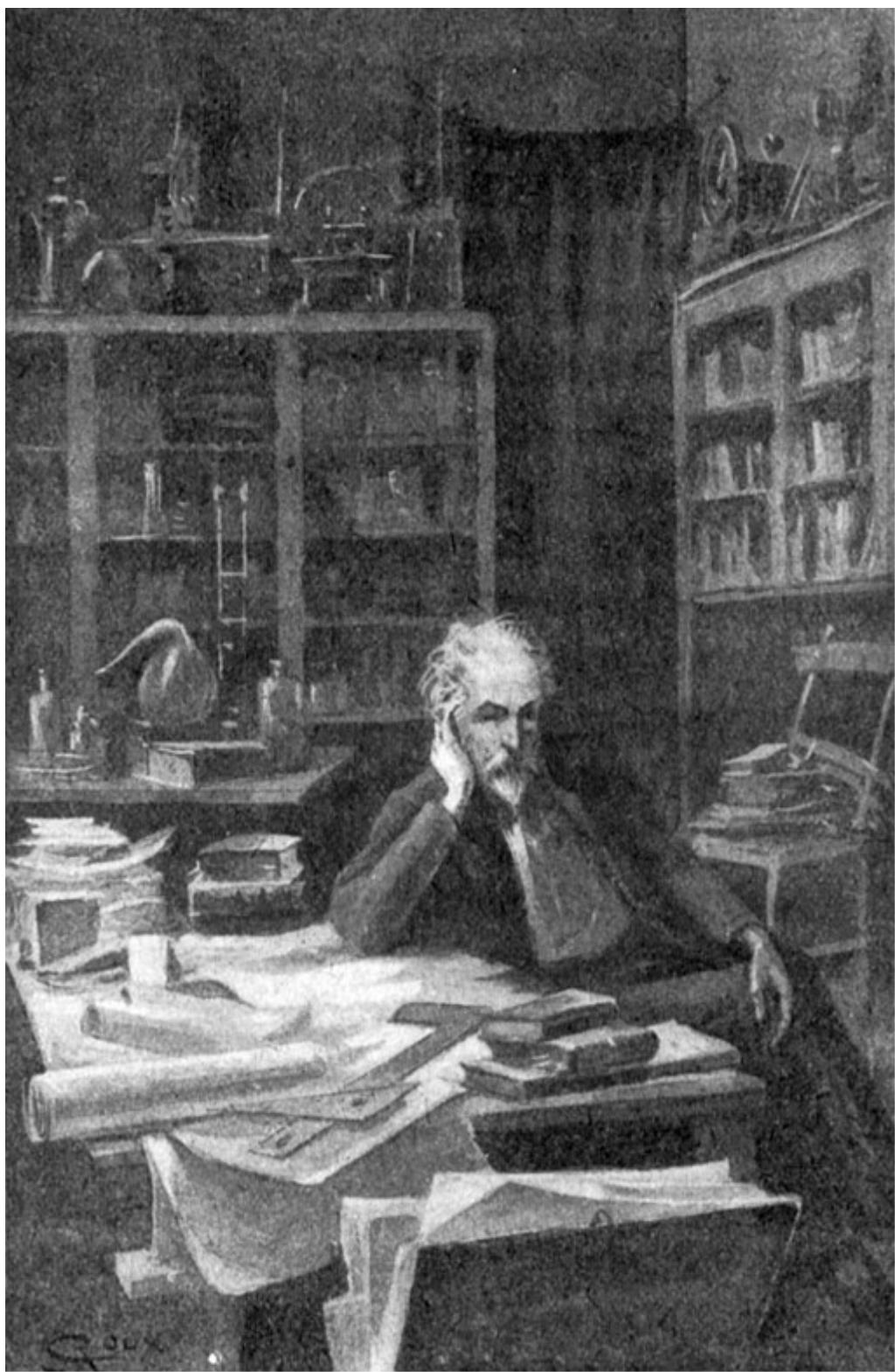
Marcel Camaret era singurul locuitor al Uzinei care putea să iasă liber de acolo şi să rătăcească în voie, fie pe străzile Blackland-ului, fie prin împrejurimi. Deşi folosea din plin libertatea aceasta şi îşi plimba pretutindeni reveriile, nu trebuie să credem că era mai bine informat decât personalul aflat sub ordinele sale în ceea ce priveşte moravurile neobişnuite ale oraşului, căruia nu-i cunoştea nici măcar numele.

Într-o bună zi, când un lucrător îl întrebă cum se numeşte oraşul, Camaret se gândise o clipă, cu bună credinţă, apoi, spre marea mirare a subordonatului său, răspunse şovăielnic:

— Pe legea mea... nu prea ştiu...

Până atunci nu-i trecuse niciodată prin minte să întrebe un asemenea amănunt. Şi, de altfel, nu-i mai trecu nici după ce-i fusese pusă întrebarea.

Ciudată fiinţă acest Marcel Camaret.

Părea om de vreo patruzeci de ani. De statură mijlocie, cu umerii înguști, cu pieptul plat, cu părul fin și rar, de-un blond spălăcit, Camaret avea o înfațișare firavă și plăpândă. Gesturile îi erau măsurate, avea un calm de neclintit, și vorbea cu o timiditate de copil, cu o voce slabă și blândă, care nu se ridica niciodată la tonul mâniei și nici măcar al nerăbdării, în orice împrejurare s-ar fi aflat el. Camaret își ținea totdeauna capul prea greu plecat pe umărul stâng, iar fața lui de-o paloare mată, cu trăsături fine și bolnăvicioase, nu avea decât un lucru frumos: doi admirabili ochi albaștri, plini de cer și de vise.

Un observator atent ar fi descoperit și altceva în ochii lui minunați. Câteodată, o lucire vagă și tulbere trecea prin ei, și, uneori, expresia lor avea, o clipă, ceva rătăcit... Cine ar fi observat lucirea aceasta ar fi susținut fără îndoială că Marcel Camaret e nebun și poate că, la urma urmei, spusele nu i-ar fi fost prea depărtate de adevăr. De fapt, nu-i oare destul de mică distanță care îl separă pe omul superior de nebun? Undeva, geniul nu atinge oare nebunia?

În ciuda timidității, a slabiciunii fizice și a blândeții sale, Marcel Camaret era înzestrat cu o energie fără margini. Cele mai mari nenorociri, cele mai amenințătoare primejdii, lipsurile cele mai complete nu-l tulburau de loc, pentru simplul motiv că le ignora. Ochii lui albaștri și limpezi nu priveau decât spre înláuntru și nu vedea nimic din ce se întâmpla în afară. Camaret trăia dincolo de timp, într-o lume feerică, populată cu himere. și gândeau. Gândeau puternic. Nu făcea, veșnic, decât să gândească. Marcel Camaret nu era decât o mașină de gândit, o mașină uimitoare, inofensivă – și teribilă.

Fiind atât de distrat încât l-ar fi întrecut până și pe Saint-Bérain, sau mai degrabă fiind atât de „străin” față de tot ce formează viața materială, Camaret căzuse de câteva ori în Red River, convins că pășește pe-un pod. Servitorul său, căruia o față ca de maimuță îi atrăsese porecla de Joko, nu izbutea să-l facă să mănânce la ore regulate. Marcel Camaret mâncă dacă îi era foame, și dormea dacă îi era somn, fie că asta se întâmpla la amiază sau la miezul nopții.

Cu zece ani în urmă, o serie de împrejurări pe care le vom povesti curând îl scoseseră în calea lui Harry Killer. În epoca aceea, una din himerele lui Camaret era o mașină uluitoare, în stare, după inventatorul ei, să producă ploaie. și cum acesta nu se sfia să-și povestească visele oricui voia să-l asculte, Harry Killer aflase despre invenția lui, cu totul teoretică încă, o dată

cu ceilalți auditori ai visătorului. Dar, pe când ceilalți nu făceau decât să râdă de asemenea nebunii, Harry Killer le luase în serios încătă încât își bazase pe ele planul pe care mai apoi îl și realizase.

Dacă Harry Killer era un bandit, cel puțin era un bandit de mare clasă și avusese meritul de a înțelege ce foloase putea să tragă de pe urma geniului necunoscut de nimeni. Întâmplarea i-l dăduse în mâna pe Camaret, și Killer îl făcuse pe savant să-și întrevadă realizarea viselor, îl atrăsese până în punctul acela din desert unde se înălța acum Blacklandul, și spusese: „Aici să cadă ploaia făgăduită”. Își ploaia, supusă, începuse să cadă.

De atunci, Camaret trăia într-o febră necontenită. Își materializase, pe rând, toate himerele. După mașina de plouat, creierul lui produsese o sută de alte invenții de care beneficiase Harry Killer, fără ca autorul lor să se sinchisească vreodata de scopul pentru care erau folosite.

Firește, un inventator nu poate fi tras la răspundere pentru un rău căruia, totuși, el i-a fost cauza indirectă. Nimănuia n-o să-i treacă prin minte să-l acuze, de pildă, pe inventatorul revolverului pentru toate crimele săvârșite cu ajutorul armei acesteia care, fără el, n-ar fi existat. Dar, oricum, creatorul acestei unelte a morții știa că o asemenea armă putea și trebuia să ucidă, și e sădă că în acest scop a și creat-o.

Cu Marcel Camaret, lucrurile se petreceau altfel. Dacă ar fi avut vreodată fantezia să studieze vreun tun cu bătaie mai lungă și cu proiectil mai greu decât toate cele realizate până atunci, el ar fi calculat cu plăcere forma piesei, greutatea și profilul obuzului și încărcătura de pulbere, fără să vadă în studiul lor altceva decât o curiozitate balistică. Si s-ar fi mirat grozav dacă cineva i-ar fi spus că odrasla lui ar putea, la nevoie, să dea dovedă de brutalitate.

Harry Killer dorise ploaia, și Camaret făcuse să plouă; Harry Killer dorise unelte agricole, și Camaret crease pluguri, semănătoare, prășitoare, secerătoare și treierătoare mecanice perfecționate, care arau, semănuau, prășeau, secerau și treierau fără motor autonom; Harry Killer dorise mașini zburătoare și Camaret îi dăduse plănoarele capabile să străbată cinci mii de kilometri cu viteza de bolid.

Cât despre întrebuițarea dată de Harry Killer feluritelor invenții realizate de el, lui Marcel Camaret nici nu-i trăsnise prin minte să se întrebe. Fire cu totul abstractă, el văzuse numai problemele în sine, fără să se preocupe nici de aplicarea lor practică, nici de sursa mijloacelor materiale puse la

dispoziție ca să le rezolve. La fel cum asistase, fără să-și dea seama, la nașterea Blackland-ului și la transformarea progresivă a deșertului într-o câmpie fertilă, tot aşa Camaret nu avusese niciodată nici cea mai mică dorință să afle prin ce mijloace îi procurase Harry Killer primele unelte și primele mașini cu care Uzina le fabricase mai apoi pe celelalte.

În primul rând, Marcel Camaret ceruse, ca pe-un lucru foarte simplu, să se construiască o uzină, și, curând, sute de negri o construise să. Îi ceruse apoi cutare și cutare mașină-unealtă, dinamuri și un motor cu aburi, iar dacă nu imediat, cel puțin după câteva luni mașinile-unelte, dinamurile și motoarele sosise să ca prin minune în deșert. În sfârșit, Camaret ceruse lucrători, și, unul după altul, lucrătorii veniseră, până la numărul fixat de el. Cum se înfăptuise să minunile acestea uimitoare? Marcel Camaret habar n-avea... El ceruse, și fusese servit. Nimic nu i se părea mai simplu...

De asemenea, Camaret nu se gândise niciodată să evalueze importanța capitalurilor înghițite de realizarea viselor lui și nu-și pusese niciodată întrebarea atât de firească: „De unde vin banii?”

Principalele trăsături ale Blackland-ului și ale locuitorilor săi fiind astfel schițate, putem recapitula acum, în câteva cuvinte, caracteristicile lor esențiale:

Pe malul stâng al Red River-ului – Palatul, cu Harry Killer, cu cei nouă acoliți ai săi și cu cei doisprezece servitori negri. În apropiere – cei cincizeci de oameni din Garda Neagră și cei patruzeci de conducători ai plănoarelor, în cazărmiile respective.

Pe același mal, în fața Palatului – celălalt capăt al orașului. Uzina, directorul ei Marcel Camaret „umblând viu într-un vis înstelat”, servitorul Joko, ceilalți nouă servitori negri și cei o sută de lucrători, dintre care douăzeci și şapte căsătoriți, toți prizonieri în cetățuia aceasta autonomă și fără nicio comunicație cu restul Blackland-ului.

Pe malul drept, cei din corpul *Merry Fellows*, în număr de cinci sute șaizeci și șase, cu ofițeri cu tot, niște bandiți trecuți prin ciur și prin dârmon, cei două sute patruzeci și unu de albi și cele patruzeci și cinci de femei albe de același soi, care formau *Civil Body*, și, în sfârșit, vastul cartier central al negrilor, unde trăiau, trudeau și sufereau surplusul de sclavi, adică cinci mii șapte sute șase negri de ambele sexe.

Iată locurile unde se vor desfășura evenimentele pe care a doua parte a cărții de față își propune să le povestească.

În momentul când ea începe, totul se petrecea ca de obicei la Blackland. Personalul Uzinei muncea, câțiva *Merry Fellows* îi supravegheau pe negrii folosiți la muncile agricole cerute de apropierea anotimpului ploios, pe când ceilalți se dedau, ca în fiecare zi, celor mai grosolane plăceri, iar cei din *Civil Body* se ocupau cam vag cu un comerț cât se poate de restrâns și de neorganizat.

Cam pe la unsprezece dimineața, Harry Killer se afla singur în apartamentul său personal. Cugeta adânc și gândurile, judecând după expresia feței lui, pesemne că nu-i erau prea vesele.

Soneria telefonului răsună.

— Ascult, spuse Harry Killer luând receptorul.

— Vest, șaptesprezece grade sud, la orizont zece planoare, anunță vocea de la telefon.

— Vin sus, răspunse Harry Killer punând receptorul în furcă.

Peste câteva minute, el se afla în partea de sus a Palatului, deasupra căreia se înălța un turn înalt de vreo zece metri. Harry Killer se urcă în turn. Pe platformă se afla omul din corpul de *Merry Fellows* care îl anunțase:

— Acolo, făcu acesta arătând un punct în spațiu.

Cu ajutorul unei lunete, Harry Killer privi în direcția arătată.

— Ei sunt, spuse el după o clipă de cercetare.

Apoi, după ce scotoci din nou orizontul spre vest, își lăsa jos luneta și porunci:

— Cheamă Consilierii, Roderik. Eu cobor.

Pe când Roderik executa ordinul primit și telefona membrilor Consiliului, Harry Killer coborâ repede până la Esplanada amenajată între Uzină și Palat. Rând pe rând, cei nouă Consilieri veniră la el, și, cu ochii spre cer, așteptără.

Așteptarea lor nu dură mult. Planoarele semnalate se apropiau din ce în ce. Câteva minute mai târziu, ele aterizără lin pe Esplanadă.

Ochii lui Harry Killer sticleau de placere. Dacă în patru dintre planoare nu se aflau decât conducătorii respectivi, celelalte șase transportau fiecare câte doi pasageri suplimentari: un om din Garda Neagră și un prizonier legat burduf, căruia o pânză pusă ca un sac îi acoperea bustul.

Cei șase prizonieri fură eliberați din legăturile și din sacii lor. Când ochii li se obișnuiră iar cu lumina, ei priviră uluiți în preajmă. Se aflau pe o vastă piață, împrejmuită din toate părțile cu ziduri de netrecut. La câțiva pași, ciudatele aparate care îi transportaseră prin aer. În fața lor, clădirea imensă a

Palatului, cu turnul ei și cei treizeci de negri din Garda Neagră masăți în grup compact. Ceva mai aproape, un alt grup format din zece bărbați, cu mutre de bandiți. În spatele lor, la peste o sută de metri, un zid lung de două sute cincizeci de metri, fără poartă și fără fereastră, deasupra căruia apărea un coș de uzină foarte înalt și un stâlp metalic, subțire, și mai înalt încă, a cărui întrebuițare le era necunoscută. Unde se aflau? Ce fortăreață era aceasta, netrecută pe niciuna din hărțile Africii, pe care le studiaseră toți cu atâtă atenție și răbdare?

Pe când ei își punea aceste întrebări, Harry Killer făcu un semn și, pe umărul fiecărui prizonier, se abătu câte o mâna brutală. Cu sau fără voie, prizonierii trebuiră să meargă spre Palatul a cărui poartă se deschise în fața lor și se închise după ei.

Jane Buxton, Saint-Bérain, Barsac, Amédée Florence, doctorul Châtonnay și domnul Poncin se aflau definitiv în puterea lui Harry Killer, stăpân absolut al Blackland-ului, capitală necunoscută a unui imperiu necunoscut.

Capitolul II

În zbor cu toată viteza

(Carnetul de note al lui Amédée Florence)

25 martie. – Iată aproape douăzeci și patru de ore de când ne aflăm la... De fapt, unde ne aflăm? Dacă mi s-ar spune că sunt în lună, tot nu m-aș mira, dat fiind modul de locomoție ale cărui farmece abia le-am gustat. Adevărul e că habar n-am. Oricum, pot, fără teama de a mă înșela, să spun după cum urmează: Iată aproape douăzeci și patru de ore de când suntem prizonieri, și abia azi-dimineață, după o noapte altminteri excelentă, mă simt în putere să adaug aceste note în carnetul meu, care începe să conțină lucruri tari, îndrăznesc să-o spun.

În ciuda unei lecții de voltijă ecvestră, pe care a trebuit să-o luăm vrând nevrând, sănătatea generală ne-ar fi satisfăcătoare și am fi aproape toți în formă, dacă Saint-Bérain n-ar fi întuit la pat de-o cumplită criză de lumbago, mai strașnic decât l-ar întuit cel mai strașnic lanț de oțel. Bietul om, țeapă ca un par, e incapabil să facă cea mai mică mișcare, și trebuie să-i dăm să mănânce în gură, ca unui copil. Dar în toate astea nu-i nimic de mirare. Dimpotrivă, de mirare e că ne mai putem încă mișca, după micul galop de ieri dimineață.

În ceea ce mă privește, toată ziua de ieri am fost frânt, zdrobit, nu m-am simțit în stare să leg două idei. Astăzi, mă simt mai bine, deși nu încă în toate puterile. Să încercăm, totuși, să ne regăsim mințile, cum zice un coleg care, judecând după acest plural, s-ar părea că are multe, norocosul de el, și să recapitulăm evenimentele extraordinare cărora eu și tovarășii mei le-am fost jalnicii eroi.

Deci, alaltaieri, ne culcaserăm, frânți de oboseală, și dormeam zdravăn, când, cu puțin înainte de revărsatul zorilor, ne trezește un zgromot infernal. E același huruit care m-a mai intrigat de trei ori. Astăzi însă e mult mai intens. Și deschidem ochii doar ca să-i închidem imediat, căci suntem orbiți de niște lumini fulgerătoare care par proiectate asupra noastră de la oarecare înălțime.

Nu ne-am revenit încă de pe urma vacarmului acestuia și a luminilor la fel de inexplicabile, când un grup de oameni tabără peste noi pe neașteptate. Suntem îmbrânciți, trântiți la pământ, legați, amuțiti și orbiți cu ajutorul unui fel de sac în care suntem vîrâtî până la brâu. Toate acestea, în mai puțin timp decât ar trebui, ca să fie scrise. Orice s-ar spune, treaba e bine făcută.

În doi timpi și trei mișcări, sunt legat ca un caltaboș. La glezne, la genunchi, la încheieturile mâinilor care mi-au fost încrucișate cu grija la spate, legăturile îmi pătrund în carne. E tare plăcut!

Tocmai când încep să apreciez senzația aceasta agreabilă, aud o voce și recunosc imediat încântătorul organ vocal al locotenentului Lacour, rostind aspru cuvintele:

— Gata, băieți?

Apoi, aproape imediat, fără să le mai lase numiților băieți – niște băieți fermecători, fără doar și poate – răgazul de a răspunde, aceeași voce adăugă, pe un ton și mai aspru:

— Primul care mișcă, are un glonte în țeastă... La drum cu voi!

Nu-i nevoie să fii licențiat în litere ca să înțelegi că a doua frază ni se adresa nouă. Are niște expresii, fostul comandant al escortei noastre! Să mișcăm... Îi e ușor să vorbească. Nu, eu n-am să mișc, fiindcă nu pot. Dar ascult.

Cineva tocmai îi răspunde fercheșului locotenent:

— *Wir können nicht hier heruntersteigen. Es sind zu viel Bäume.*

Deși nu înțeleg o iota din jargonul acesta, pariez imediat cu mine însumi că aud vorbindu-se în germană. Domnul Barsac, mare cunoșcător al limbii acesteia bolovănoase, mi-a spus mai apoi că am câștigat pariul și că fraza însemna: „Nu putem coborî pe-aici, sunt prea mulți copaci”. Tot ce se poate.

În orice caz, pentru moment, n-am înțeles nimic. Dar m-a mirat îndeosebi faptul că fraza nemțească este strigată de departe, aş zice chiar „de sus”, în mijlocul zarvei care continua să bântuie. Abia fusese terminată, când o a treia voce adaugă în același fel, adică urlând:

— *It's necessary to take away your prisoners until the end of the trees.*

Bun! englezeste acum. Priceput în limba lui Shakespeare, traduc pe loc: „Trebuie să vă aduceți prizonierii până la capătul copacilor”, pe când presupusul locotenent Lacour întrebă:

— În ce direcție?

— *Towards Kourkoussou* (spre Kourkoussou), strigă fiul perfidului Albion.

— La ce distanță? întrebă din nou locotenentul.

— *Circa venti chilometri*, vociferează un al patrulea glas.

Unui latinist de talia mea nu-i e de loc greu să-și dea seama că aceste trei cuvinte sunt în italienește și că înseamnă: „Cam douăzeci de kilometri”. Mă aflu oare în țara poligoșilor? În Turnul, sau, măcar, în jungla lui Babel?

Oricum ar fi, locotenentul Lacour a răspuns: „Bine, am să plec când s-o lumina”, și nimeni nu s-a mai ocupat de mine. Am rămas locului, întins pe spate, legat, fără vedere abia respirând în cagula⁵⁰ prea puțin comodă cu care m-au gătit.

La răspunsul locotenentului, huruitul și-a dublat mai întâi intensitatea, ca să scadă și să se stingă apoi treptat. În câteva minute a devenit imperceptibil.

Care poate fi cauza zgomotului acestuia ciudat? Călușul împiedicându-mi, bineînțeles, orice comunicare cu restul lumii, îmi pun mie însumi întrebarea și, firește, nu-mi răspund la ea.

Timpul se scurge. Trece o oră, poate mai mult; apoi doi oameni mă înhață, unul de picioare, altul de umeri, mă ridică, mă leagănă o clipă și mă azvârle ca pe un sac de tărâțe de-a curmezișul unei șei al cărei oblânc îmi chinuie spatele, pe-un cal care pornește într-un galop furios.

Nici în visele mele cele mai fantastice nu mă gândisem, niciodată, că într-o zi voi juca rolul lui Mazepa⁵¹ în centrul Africii, și vă rog să credeți că

gloria acestui cazac nu m-a împiedicat niciodată să dorm.

Mă întrebam dacă voi izbuti să scap, ca el, și dacă îmi era scris să devin hatman al tribului Bambara, când o voce ca de om beat, ieșită dintr-un gâtlej care pesemne că se clătea cu petrol, îmi spuse pe un ton înfiorător:

— *Take care, old bloody toad! If you budge, thiss revolver shall hinder you to begin again.*

Traducere:

„Ia seama, bătrân broscoi săngeros! Dacă miști, revolverul ăsta o să te împiedice să reîncepi”.

Iată că de două ori mi se face aceeași recomandare, de fiecare dată, altminteri, cu o politeță la fel de aleasă. Lux, nu alta!

În jurul meu e ropot de galop furios, și aud uneori vaiete înăbușite: sunt prietenii mei, fără îndoială, care trebuie că se simt la fel de rău ca și mine. Căci, într-adevăr, mă simt foarte rău. Mă înăbuș și sunt grozav de congestionat. Cred că o să-mi crape capul, bietul meu cap care atârnă jalnic pe flancul drept al calului, pe când picioarele bat măsura pe flancul stâng, la fiecare tropot.

Cam după o oră de goană nebună, cavalcada se oprește brusc. Sunt dat jos de pe cal, sau mai degrabă sunt aruncat jos ca o legătură de boarfe. Trec câteva clipe, apoi aud, destul de vag, căci sunt pe trei sferturi mort, niște strigăte care se încrucișează:

— *She is dead!* (E moartă).

— *No. Ella è solamente svenita.* (Nu. E numai leșinată.)

— Dezlegați-o și dezlegați-l și pe medic, comandă în franțuzește vocea pe care o atribui locotenentului Lacour.

Femininul acesta... Nu cumva Miss Buxton e în pericol?

Simt că sunt eliberat de sacul și de călușul care mă împiedicau să văd și să respir. Nu cumva își închipuiau călăii că sub aceste puțin recomandabile articole de toaletă au să-l găsească pe bravul doctor Châtonnay? Da, pentru asta se ocupă de modesta mea persoană, căci, imediat ce-și dau seama de greșelă, șeful, care e chiar locotenentul Lacour, după cum bănuiam, spune:

— Nu-i ăsta. Treceți la altul.

Îl privesc, și-mi îngădui în sinea mea cele mai violente injurii. Când mă gândesc că am putut lua un astfel de om drept ofițer francez!... Sigur, am dreptul să spun, spre onoarea mea, că am bănuit imediat înșelăciunea, dar numai am bănuit-o și n-am fost în stare, sub deghizarea lui de împrumut, să-

I demasc pe banditul care a izbutit, cum se zice, să ne ducă, ceea ce mă face să turbez, nu alta. Ah, canalia... Dacă l-aș avea în mâna!...

În momentul acesta un om se apropiе de el și-i vorbește. Acum îi aud numele adevărat: căpitan Edward Rufus. Fie și căpitan. Dacă ar fi general, tot atâtea parale ar face.

În timp ce i se vorbește, căpitanul Rufus nu mai e atent la mine. Profit de neatenția lui ca să respir din plin. Era și timpul. Încă puțin și muream asfixiat. Lucrul acesta trebuie că se vede și pesemne că sunt vânăt, căci căpitanul, aruncând o privire spre mine, a dat un ordin pe care nu l-am auzit. Imediat, sunt scotocit pretutindeni. Mi se iau armele, banii, dar mi se lasă carnetul. Brutele, nu-și dau seama de valoarea unui articol semnat *Amédée Florence*. Doamne! cu ce tâlhari neghiobi am a face!

Măgarii aceştia îmidezleagă totuși mânile și picioarele, și mă pot mișca. Profit imediat, ca să cercetez împrejurimile.

Ceea ce îmi atrage în primul rând privirile sunt zece... ce?... zece... mașini, zece... hm!... lucruri... sisteme... zece obiecte, în fine, să mă ia dracu dacă știu la ce folosesc și dacă am mai văzut până acum ceva asemănător... Închipuiți-vă o platformă destul de mare, pusă pe două patine late și curbate la unul din capete. De pe platformă se ridică un pilon făcut din țesătură metalică, înalt de patru până la cinci metri, care poartă la mijloc o elice mare, cu două aripi, și în vârf două... (Ia te uită! Iar începe. Imposibil să găsesc cuvintele potrivite!) două... brațe, două... plane... nu, iată că am găsit cuvântul, căci obiectul despre care vorbesc seamănă grozav cu un bâtlan uriaș stând într-un picior, două aripi, astea sunt, două aripi din metal strălucitor, cu o lungime totală de circa șase metri. Cercetându-le bine, văd zece mașini asemeni celei descrise mai sus, aşezate în linie una lângă alta. La ce or putea servi?

Când m-am saturat de priveliștea aceasta de neînțelus, observ că în jurul meu e destul de multă lume.

Mai întâi, e fostul locotenent Lacour, recent înaintat la gradul de căpitan Rufus, cei doi foști sergenți din cea de-a doua escortă a noastră, al căror grad adevărat nu-l cunosc, cei douăzeci de tiraliori negri, dintre care pe cei mai mulți îi recunosc perfect, și, în sfârșit, zece albi, pe care nu i-am mai văzut niciodată, cu mutre mai degrabă bune pentru spânzurătoare. Dacă e lume multă, în schimb nu mi se pare că ar fi din cea mai aleasă.

În mijlocul oamenilor acestora se află prietenii mei. Îi număr din ochi. Sunt toți. Miss Buxton e întinsă la pământ. E lividă. Doctorul Châtonnay și Malik, care plângneau lacrimi amare, îi dau îngrijiri. Lângă ea, îl zăresc pe Saint-Bérain, stând jos, recăpătându-și cu greu respirația. E într-o stare jalnică. Țeasta lui cheală a devenit cărămizie și ochii lui mari par gata să-i iasă din orbite. Bietul Saint-Bérain!

Domnul Barsac și domnul Poncin par că se țin mai bine. Stau amândoi în picioare și-și mișcă articulațiile. De ce n-aș face și eu ca ei?

Dar nu-l văd nicăieri pe Tongané. Unde o fi? L-or fi ucis în atacul pe care l-am suferit? E foarte probabil, și poate că de asta plângе Malik atât de tare. Gândul acesta mă mânește adânc. Și-i dăruí o duioasă amintire bravului și credinciosului Tongané.

Mă ridic și mă îndrept spre Miss Buxton, fără ca nimeni să-mi spună nimic. Dar picioarele îmi sunt țepene și abia mă mișc. Căpitanul Rufus mi-o ia înainte.

— Cum se simte domnișoara Mornas? îl întrebă el pe doctorul Châtonnay.

De fapt, e-adevărat, fostul locotenent Lacour n-o cunoaște pe prietena noastră decât sub numele ei de împrumut.

— Mai bine, spune doctorul. Iată că deschide ochii.

— Putem pleca? întrebă aşa-zisul căpitan.

— Până într-o oră nu se poate, spune doctorul, cu un ton hotărât. Iar dacă nu țineți să ne ucideți pe toți, vă sfătuiesc să folosiți mijloace mai puțin barbare decât cele de până acum.

Căpitanul Rufus nu-i răspunde și se depărtează. Eu mă apropii la rândul meu, și constat că Miss Buxton își revine, într-adevăr. Curând, ea se poate ridica și doctorul Châtonnay, care era îngenuncheat lângă ea, se ridică și el. În același moment domnul Barsac și domnul Poncin vin lângă noi. Suntem toți.

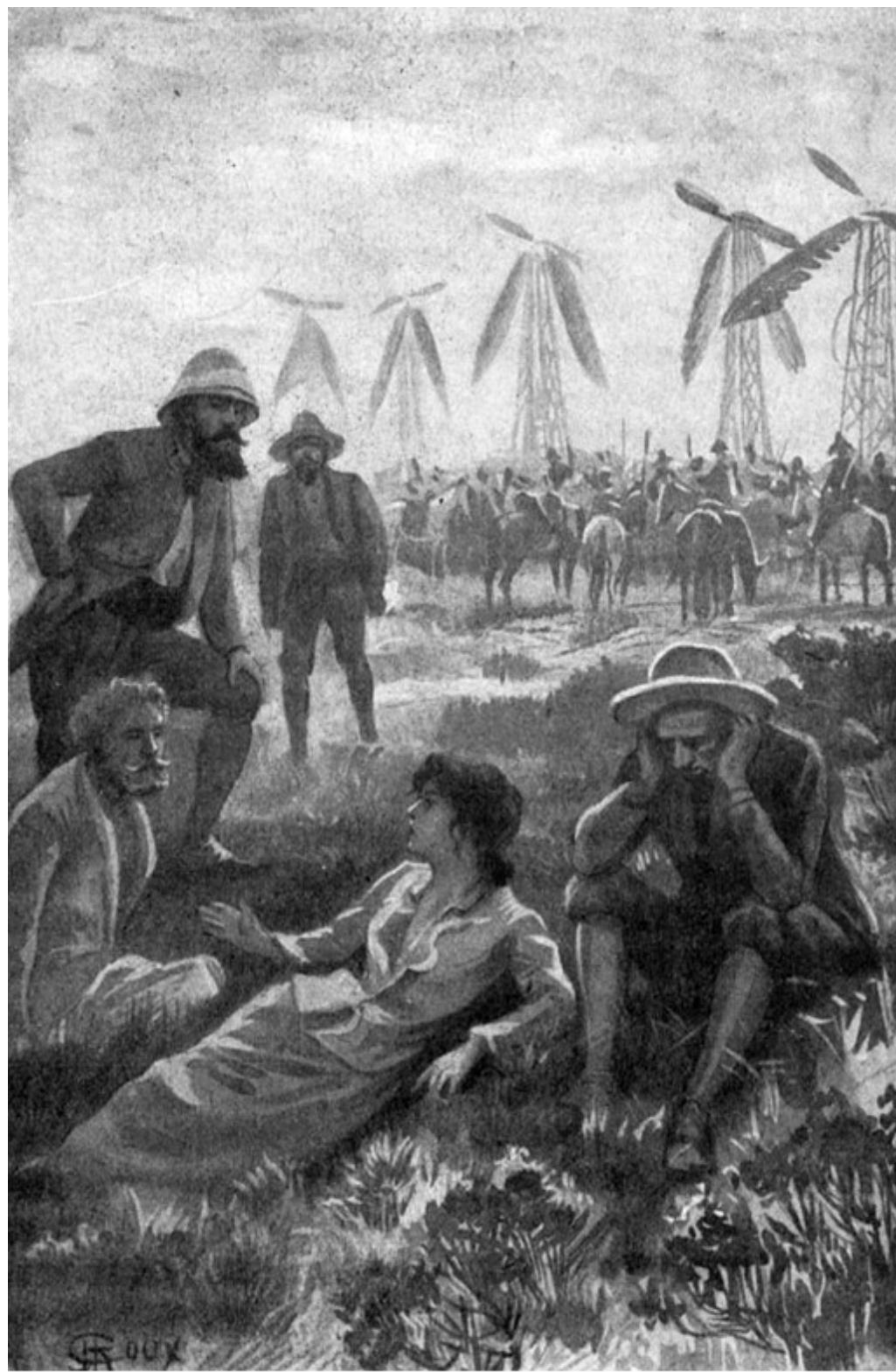
— Iertați-mă, prieteni! ne spune deodată Miss Buxton, pe când lacrimi mari îi izvorau din ochi. Eu v-am tărât în aventura aceasta groaznică. Fără mine v-ați fi aflat acum în siguranță...

Se înțelege că noi protestăm, dar Miss Buxton continuă să se învinovățească și să ne ceară iertare. Eu, care nu sunt prea sentimental din fire, socot că asemenea vorbe sunt inutile, și cred nimerit să abat discuția pe un alt făgaș.

Fiindcă Miss Buxton nu e cunoscută decât sub numele de Mornas, sugerez că ar fi mai bine să i se păstreze pseudonimul. Într-adevăr, n-ar fi oare posibil ca printre ticăloșii care ne încarca să se afle și câțiva dintre foștii subordonați ai fratelui ei? În acest caz, la ce bun să răste o primejdie în plus, oricare ar fi ea? Propunerea mea e primită în unanimitate. Se hotărăște ca Miss Buxton să redevină domnișoara Mornas, ca înainte.

Era și timpul să ajungem la concluzia aceasta, căci discuția ne e întreruptă brusc. La un ordin scurt al căpitanului Rufus, suntem înhătați cu brutalitate. Trei oameni se ocupă special de modesta mea persoană. Sunt iar legat și sacul blestemat mă desparte din nou de lumea exterioară. Înainte de a deveni cu totul orb, constat că prietenii mei, printre care și Miss Buxton – pardon! domnișoara Mornas – suferă același tratament. Apoi, ca și prima oară, sunt luat pe sus... O să înceapă oare din nou mica partidă de călărie a la Mazepa?

Nu. Sunt depus, cu burta în jos, pe-o suprafață tare dar plană, care nu seamănă a spinare de cal. Se scurg câteva minute, și aud ceva ca o puternică bătaie de aripi, pe când suprafața care mă poartă începe să oscileze ușor, în toate sensurile. Asta durează o clipă, apoi, deodată, începe, asurzitor, faimosul huruit, dar de cinci, de zece, de-o sută de ori mai tare, și iată că vântul mă lovește cu o violență neobișnuită, care crește din

secundă în secundă. În același timp, încerc o senzație... cum să spun?... o senzație ca de ascensor, da, mai exact ca de montagnes russes, când vagonetul urcă și coboară colinele artificiale, când ți se taie respirația, când inima ți se strângă, de spaimă... Da, simt ceva în genul acesta.

Senzația persistă poate cinci minute, apoi organismul meu își regăsește încet-încet echilibrul obișnuit. Și atunci, nu mint, cu capul vârât în sacul blestemat, lipsit de aer și de lumină, legănat de huruitul care acum a devenit uniform, cred că alunec pe panta somnului.

O surpriză mă trezește brusc. Una din mâini mi s-a mișcat. Da, legăturile prost făcute mi s-au dezlegat și, într-un efort inconștient, mâinile mi s-au putut depărta una de alta.

Mai întâi, mă silesc să nu mișc; după vocile pe care le aud urlând lângă mine, în zgomotul asurzitor, s-ar părea că nu sunt singur, ci cu încă două persoane, care vorbesc. Una vorbește engleză, cu un glas răgușit, aşa cum poate să scoată un gâtlej ars de alcool. Cealaltă răspunde în aceeași limbă, dar cu o gramatică foarte fantezistă și amestecată cu numeroase cuvinte de neînțeles pentru mine, cuvinte care cred că fac parte din limba bambara, ale cărei sunete, le-am auzit adesea de patru luni încoace, de când mă aflu în țara aceasta veselă. Unul din cei doi e un englez adevărat, celălalt e un negru. Înțeleg din ce în ce mai puțin. De altfel, asta n-are nicio importanță. Indiferent dacă gardienii mei sunt albi sau negri, nici cea mai mică mișcare a sacului nu trebuie să arate că mi-am recucerit parțial libertatea.

Încet, prudent, trag legăturile care îmi alunecă treptat peste înceheturi. Încet, prudent, izbutesc să-mi readuc de-a lungul trupului mâinile în sfârșit eliberate.

S-a făcut. Acum e vorba să văd.

Mijlocul de-a vedea îl am. În buzunar mi-a rămas un cuțit... nu, un briceag care a scăpat de hoții mei, într-atât e de mic, un bricegus minuscul, imposibil de transformat în armă de apărare, dar suficient ca să deschidă o fereastră mică în sacul care mă orbește și mă sufocă. Rămâne să apuc briceagul fără să atrag atenția.

Și izbutesc, după un sfert de ceas de eforturi stăruitoare.

Astfel înarmată, mâna mea dreaptă urcă până la înălțimea feței și străpunge sacul...

Doamne!... Ce-am văzut!... Abia dacă mi-am putut opri la timp strigătul de uimire. Ochii mei, îndreptați spre pământ, îl zăresc la o distanță enormă

– la peste cinci sute de metri, pe cât cred. Înțeleg adevărul. Mă aflu pe o mașină zburătoare, care mă poartă prin aer cu viteza unui expres, ba poate și mai repede.

Abia deschiși, ochii mi s-au închis imediat. Un fior m-a străbătut din creștet până în tălpi. Datorită surprizei, mi-a fost frică, mărturisesc.

Când inima își recapătă ritmul ei normal, privesc mai calm. Sub ochii mei, pământul continuă să fugă vertiginos. Cu ce viteză om fi zburând? O sută, două sute de kilometri pe oră?... Mai mult?... Oricum, sub mine e solul deșertului, nisip amestecat cu pietre și presărat cu tufe de palmieri pitici, destul de numeroase. Triste meleaguri.

Și totuși, eu mi le închipuiam și mai triste. Palmierii aceștia pitici sunt de un verde intens, și, printre pietre, iarba crește din belșug. Nu cumva, contrar legendei, o fi plouând uneori în deșert?

Uneori, când se află la o altitudine mai mică decât a mea, zăresc niște aparate asemănătoare cu cel ce mă poartă. Auzul îmi spune că la o înălțime și mai mare sunt altele. E o întreagă escadrilă de păsări mecanice, plutind prin spațiu. Oricât de gravă mi-ar fi situația personală, sunt entuziasmat. La urma urmei, spectacolul e admirabil și dușmanii noștri, oricine ar fi ei, nu sunt oameni de rând, din moment ce au realizat cu atâtă măiestrie antica legendă a lui Icar.

Câmpul meu vizual nu e prea mare, căci, după cum reușesc să constată datorită unei ușoare mișcări rămasă neobservată de gardienii mei, privirea îmi trece printre lamele unei platforme metalice, care o oprește din toate părțile. Totuși, din cauza înălțimii la care mă aflu, izbutesc să cuprind o oarecare întindere.

Și iată că ținutul se schimbă. Cam după o oră de zbor, iată că zăresc deodată palmieri, livezi, câteva grădini. E o oază, dar o oază de proporții restrânse, căci diametrul ei atinge maximum o sută cincizeci de metri. Oaza dispără, imediat ce s-a ivit. Dar de cum am lăsat-o în urmă, în fața noastră, la orizont, se ivește încă una, apoi o a treia, pe deasupra căror trecem în trombă.

Fiecare din oazele acestea n-au pe ele decât o căsuță. Un om ieșe din ea, atras de zgomotul aparatului nostru aerian. În afara de el, nu mai zăresc altul. Oare oazele acestea n-or avea decât un singur locuitor?

Dar mi se pune o nouă problemă, și mai de nedezlegat încă. De la prima oază, mașina noastră zburătoare domină un șir de stâlpi atât de regulat

plantați încât mi-i închipui legăți între ei printr-un fir metalic. Mi se pare că visez! Telegraf – dacă nu chiar telefon – în plin desert?

După ce am trecut de-a treia oază, o a patra, mult mai importantă, se ivește în fața noastră. Zăresc arbori, nu numai palmieri, ci de felurite esențe, care par să fi karité, bombax, baobabi, salcâmi. Văd și câmpuri cultivate, minunat cultivate chiar, pe care lucrează numerosi negri. Apoi, la orizont, se înalță niște ziduri către care zburăm grăbiți.

Spre cetatea aceasta necunoscută ne îndreptăm, căci iată că pasarea noastră feerică începe să coboare. Curând, ne aflăm deasupra ei. E un oraș de mărime mijlocie, dar cât de neobișnuit! Îi disting clar străzile semicirculare și concentrice, trasate după un plan riguros. Partea centrală e aproape pustie și nu văd în ea, la ora aceasta a zilei, decât câțiva negri care se ascund în colibele lor imediat ce aud huruitul mașinilor zburătoare. La periferie, dimpotrivă, nu lipsesc locuitorii. Sunt albi, ne privesc, și – Doamne iartă-mă! – parcă ne arată pumnul. Mă întreb zadarnic ce le-am făcut.

Mașina care mă poartă coboară și mai mult. Trecem pe deasupra unui râu îngust; apoi, imediat, am impresia că începem să cădem ca o piatră. În realitate, descriem o spirală care îmi dă senzații de greață. Mi se strâng stomacul. Oare am să?...

Nu. Huruitul elicei s-a oprit și mașina noastră a atins pământul. Ea alunecă pe sol câțiva metri, cu o viteză din ce în ce mai mică, se oprește.

O mâna îmi trage sacul de pe cap și-l ia. Abia apuc să-mi înfășor legăturile în jurul mâinilor, pe care le reașez în poziția de la început.

După ce mi se ia sacul, îmi simt eliberate membrele. Dar cel care mădezleagă observă frauda.

— *Who is the damned dog's son that has made this knot?* („Cine-i fiul de câine blestemat care a făcut nodul ăsta?”) întreabă un, glas bețiv.

Își poate închipui oricine că nici nu mă gândesc să-i răspund.

După mâini, îmi sunt dezlegate picioarele. Le mișc, cu oarecare placere.

— *Get up!* (drept!) comandă cu autoritate cineva pe care nu-l văd.

Nici nu vreau altceva, dar nu mi-e de loc ușor să mă supun. Membrele refuză să mă asculte, de când circulația săngelui mi-a fost oprită în ele. După câteva încercări nereușite, izbutesc totuși să mă ridic și să arunc o primă privire în preajmă.

Priveliștea nu-i de loc veselă. În fața mea se află un zid înalt, fără cea mai mică deschizătură, iar în direcția opusă văd absolut același lucru. La stânga, idem. Perspectiva nu-i variată, asta e sigur! Totuși deasupra celui de-al treilea zid, care domnește la stânga mea, zăresc un fel de turn și un coș înalt. Să fie oare o uzină? S-ar putea, căci totul mi se pare posibil, în afara de putința de a înțelege rostul pilonului interminabil care se înalță, se înalță, poate la o sută de metri deasupra turnului.

La dreapta, priveliștea e diferită, fără să fie mai plăcută. Număr două clădiri vaste și, în fața lor, o construcție uriașă, un fel de fortăreață cu întărituri și metereze.

Tovarășii mei de captivitate sunt toți aici, în afara de Tongané, din nefericire, și în afara de Malik, care totuși se află printre noi la etapa de azidimineață. Ce au făcut cu ei?

Fiindcă nu s-au putut bucura, ca mine, de o fereastră deschisă spre câmp, prietenii mei par foarte stânjeniți la lumina zilei. Pesemne că nu văd mare lucru, căci clipesc mereu și își freacă ochii cu putere.

Și își freacă mereu ochii, până când o mâna se pune pe umărul fiecăruia dintre noi. Suntem duși, împinși, năuci, fără să mai știm pe ce lume suntem.

Ce vor cu noi, la urma urmei, și unde naiba am putea să fim?

Vai! Peste un minut ne aflam la închisoare.

Capitolul III

Un tiran

(Carnetul de note al lui Amédée Florence)

26 martie. – Iată-mă deci la închisoare. După ce am jucat rolul lui Mazepa, îl voi juca pe al lui Silvio Pellico⁵².

După cum am notat pe fituicile acestea, am fost încarcerat alătăieri, puțin înainte de amiază. În ceea ce mă privește, m-au înșfăcat trei harapi care m-au silit, fără pic de blândețe, să urc o scară, apoi să străbat un corridor întunecos, până într-o galerie lungă, în care dau celulele noastre. La ambele capete ale galeriei acesteia ușor de supravegheat sunt puse sentinelle. N-aș prea crede că am putea evada pe acolo.

Sunt vîrât într-o încăpere luminată printr-un geam dublat cu zăbrele de fier și aflat la patru metri deasupra capului. Ușa e închisă cu un zăvor triplu. Rămân singur, cu gândurile mele care nu sunt de loc roze.

Celula e mare și bine aerisită. În ea se află o masă cu cele necesare pentru scris, un scaun, un pat care pare curat, și câteva obiecte de toaletă. În tavan e fixat un bec electric, în definitiv, „așternutul umed” al temniței e destul de confortabil, și aş socoti odaia aceasta de student destul de satisfăcătoare, dacă aş fi liber.

Mă aşez, aprind o țigară și aştepț – ce? evenimentele, cugetând totodată la plăcerile călătoriilor.

Peste două ore sunt smuls din meditațiile mele de zgomotul ușii care se deschide. Zăvoarele scrâșnesc, broasca scârțâie, ușa se întredeschide și-l zăresc... Fac prinsoare că nu ghiciți. Îl zăresc pe Tchumuki, cel dispărut din ziua când, pentru a treia oară, am auzit misteriosul huruit a cărui cauză acum o știu. Și e destul de obraznic! Mai îndrăznește să-mi apară în față, după ce s-a purtat așa cu articolele mele!

Tchumuki se aşteaptă, de altfel, la o întâlnire nu prea călduroasă. Înainte de a intra în celula mea, aruncă o privire înăuntru și cercetează terenul prudent. Bine face.

— Ah! iată-te, triplă pușlama! spun eu, repezindu-mă spre el cu intenția să-i dau lecția meritată.

Dar mă lovesc de ușa pe care hoțomanul a închis-o cât ai clipi. La urma urmei, cu atât mai bine. Chiar dacă mi-ar fi oferit plăcerea de-a lungi urechile, n-aș fi făcut decât să-mi complic și mai mult situația, care și-aș nu prea e plăcută.

Mi-o fi ghicit Tchumuki gândurile pașnice? S-ar putea crede asta, căci ușa se deschide un pic, pentru a doua oară, și face loc ciufului său creț, de pungaș. O, acum n-are decât să intre. Mi-am reluat locul... și calmul. Deci, repet, dar fără nicio amenințare în glas.

— Ah, iată-te, triplă pușlama! Ce cauți aici?

— Eu este servitor, răspunde Tchumuki, privind pe furiș. Și deschide larg ușa.

În culoar, mai sunt doi negri, care aduc de-ale gurii. Tchumuki pune mâncarea pe masă. La vederea ei, mi se umple gura de apă și-mi dau seama că mor de foame. Asta nu-i de mirare; sunt nemâncat și trebuie să fie cel puțin ora două după-amiază.

Lăsând încolo toate grijile, onorez masa, servită respectuos de Tchumuki, căruia îi pun întrebări și care nu se lasă de loc rugat să-mi răspundă la ele. După spusele lui, sunt oaspete – cu totul involuntar – al unui puternic rege,

Majestatea Sa Harry Killer (mârșav nume, fie vorba între noi) și am fost adus într-un oraș extraordinar, unde „e mult case mari” și „mult lucru tubab”, adică orașul e plin cu invenții europene. Nu mi-e greu să-l cred, după experiența uimitoarelor mașini zburătoare, de care sunt încă buimăcit.

Îmi continuî ancheta. Nu cumva sus-numitul rege l-a trimis pe el, pe Tchumuki, în calea domnișoarei Mornas, cu intenția ca ea să-l ia ca ghid, aşa cum iei, vrând-nevrând, cartea de joc „obligatorie” din mâna unui scamator? Tchumuki îmi spune că nu, și că el s-a angajat fără niciun gând ascuns. Ba chiar susține că angajarea lui mai e încă valabilă, și că se consideră în serviciul domnișoarei Mornas și a lui Saint-Bérain tot timpul cât aceștia vor rămâne în Africa. Își bate cumva joc de mine? Îl privesc. Nu. Vorbește serios, ceea ce, de altfel, e mult mai comic.

El pretinde că a fost îndemnat de Moriliré și că acesta era într-adevăr în solda monarhului ai cărui prizonieri suntem. Moriliré nu numai că l-a acoperit cu aur, dar i-ar fi și descris, se pare, în cele mai ditirambice cuvinte, puterea și măriminia lui Harry Killer pe care, altminteri, Tchumuki nu l-a văzut niciodată, și i-ar fi promis o viață bogată și ușoară. Iată motivele pentru care Tchumuki ar fi trecut la inamic.

Când îl întreb dacă știe ce a devenit fostul său camarad Tongané, figura lui josnică ia o expresie feroce, și, trecându-și palma peste gât-lej, Tchumuki face:

— Hârșt!

Presupunerile mele erau, deci, exacte. Bietul Tongané e într-adevăr mort.

Tchumuki își continuă mărturisirile. Huruitul auzit în ziua disparației lui era făcut de o mașină zburătoare care îl aducea pe locotenentul Lacour, sau mai degrabă pe căpitanul Edwards Rufus, ai cărui oameni veniseră pe jos în întâmpinarea noastră, sub comanda celor doi subofițeri, jefuind, ca să se distreze, satele întâlnite în cale. Patinele mașinii zburătoare săpaseră în savană, la aterizaj, urmele observate a doua zi, pe când mă plimbam cu Tongané. Așa se explică aspectul zdrențăros al soldaților și eleganța impecabilă o ofițerului, așa se explică groaza negrului rănit de un glonte explozibil când îl recunoscuse pe unul dintre jefuitorii satului său, și nepăsarea lui față de falsul locotenent, pe care nu-l mai văzuse până atunci. Cât despre Tchumuki, el a fost adus de aceeași mașină la locul ei de baștină, adică aici...

Tchumuki rostește un nume pe care îl stâlcește cumplit. După multă caznă, pricep, în sfârșit, că are intenția să spună „Blackland”, cuvânt englez, compus, care, în traducere literală, înseamnă Tara Neagră. Numele mi se pare admisibil. Ne-am afla, deci, în Blackland, oraș minunat, după spusele lui Tchumuki, deși cu totul necunoscut de cei mai pricepuți geografi.

Pe când negrul îmi dă informațiile acestea, eu meditez. Dacă a trădat din interes, de ce nu l-ar îndemna interesul să-și trădeze și noi stăpâni? Și-i fac imediat propuneri în acest sens, vorbindu-i despre o mare sumă de bani, suficientă să-și petreacă întreaga viață într-o plăcută trândăvie. Pușlamaua pare că găsește propunerea cât se poate de firească, dar clatină din cap ca unul care nu vede cum ar putea câștiga lozul cel mare.

— Nu poate plecat, spuse el. Aici, mult soldat, mult „lucru tubab”, mult zid mare.

Și adaugă că în jurul orașului se întinde pustiul, peste care ne-ar fi imposibil să trecem. Așa e, pe cât mi-am putut da seama în timpul traversării aeriene. Suntem oare condamnați să rămânem aici până la sfârșitul zilelor noastre?

După ce termin masa, Tchumuki se retrage, iar eu îmi petrec restul zilei în singurătate.

Seara, el îmi servește cina (gătită în general destul de bine), apoi, când ceasul meu arată nouă ore și câteva minute, becul electric se stinge brusc. Mă culc, dibuindu-mi așternutul.

După o noapte excelentă, aşa cum am mai spus, mă scol, în ziua de 25 martie, și redactez notele cu data aceasta, în care sunt povestite peripețiile răpirii și călătoriei noastre aeriene. Ziua se scurge liniștită. Nu văd pe nimeni, în afara de Tchumuki care îmi servește regulat masa. Seara, învățat de experiență, mă culc mai devreme. Am de ce să mă felicit. La aceeași oră ca și în ajun, lumina electrică se stinge. Vădit lucru, aşa e regula aici.

A doua noapte excelentă, și iată-mă din nou, în dimineața aceasta, 26 martie, proaspăt și voios, dar vai! tot prizonier. E o situație absurdă căci, în definitiv, ce vor cu noi? Când am să pot vedea căcar un om care să poată fi întrebat?

Aceeași zi, seara. — Dorințele mi-au fost împlinite. L-am văzut pe Majestatea Sa Harry Killer și situația noastră a suferit schimbări importante după întrevederea aceasta, în urma căreia sunt încă emoționat și tremur tot.

Să fi fost cam trei după-masă, când uşa s-a deschis. De data aceasta în dosul ei nu se mai afla Tchumuki, ci o altă veche cunoștință de-a noastră, Moriliré, ca să-i spun pe nume. Moriliré e însotit de vreo douăzeci de negri pe care s-ar părea că îi comandă. În mijlocul lor îmi zăresc prietenii, cu Miss Buxton-Mornas printre ei, dar fără Saint-Bérain, care încă nu se poate mișca, după câte îmi spune Tânăra lui mătușă. Mă alătur lor, gândind că ne-a sosit ceasul de pe urmă și că vom fi aduși la locul de execuție.

Dar nu se întâmplă aşa. Suntem conduși printr-o serie de coridoare, și ajungem, în sfârșit, într-o vastă încăpere, în care noi intrăm pe când escorta rămâne în prag.

Încăperea e mobilată numai cu un jilț din fibre de palmier și cu o masă pe care se află un pahar și o sticlă golită pe jumătate și emanând un miros de alcool. Jilțul se află în dosul mesei, iar pe el stă un bărbat. Ochii ni se îndreaptă spre bărbatul acesta. și merită osteneala.

Majestatea Sa Harry Killer trebuie că are vreo patruzeci, patruzeci și cinci de ani, deși, după anumite semne, ar părea mai în vîrstă. Pe cât ne putem da seama, e înalt, și umerii lui puternici, palmele lui mari, brațele groase și mușchiuloase arată o forță puțin obișnuită, ca să nu zic herculeană.

Dar mai ales capul lui îmi reține atenția. Fața îi e spânatică, trăsăturile ei arată un caracter complex, dur și josnic totodată. Un păr neîngrijit și cărunț i-o încununează, ca o adevărată coamă care pare certată de-o veșnicie cu pieptenul. Fruntea lui pleșuvă îi e înaltă și arată inteligență, dar fălcile puternice, bărbia grea și pătrată dovedesc înclinarea spre patimi grosolane și violente. Obrajii foarte bronzați, cu pomeții ieșiți în afară, sunt pe alocuri scobiți, apoi atârnă moi, și sunt presărați cu o sumedenie de coșuri care parcă săngerează de roșii ce sunt. Gura îi e cărnoasă, buza de jos îi atârnă puțin, descoperindu-i niște dinți tari și sănătoși, dar galbeni și neîngrijiti. Ochii, adânc înfundăți în orbitele acoperite de sprâncene stufoase, au o strălucire neobișnuită, ba chiar, uneori, imposibil de privit.

Personajul, nici vorbă, nu-i de loc un om obișnuit. Cu siguranță că are toate poftele, toate viciile, toate îndrăznelile. Hidos, e drept, dar demn de temut.

Majestatea Sa e îmbrăcat într-un fel de costum de vânătoare, din pânză gri, cu pantaloni scurți, jambiere și tunica, toate murdare și pline de pete. Pe masă, și-a pus pălăria largă, de fetru; lângă pălărie i se odihnește mâna dreaptă prinsă de-un tremur neîntrerupt.

Cu coada ochiului, doctorul Châtonnay îmi arată mâna aceasta tremurătoare. Înțeleg ce vrea să-mi spună: avem în față un alcoolic, dacă nu chiar un bețiv înrăit.

Individual ne privește multă vreme în tăcere. Ochii îi trec de la unul la altul și ne cercetează pe rând. Așteptăm răbdători să-i vină chef să ne vorbească.

— Sunteți șase, după cât mi s-a spus — rostește el în sfârșit, vorbind franțuzește, cu un puternic accent englezesc și cu o voce gravă dar răgușită. Nu văd aici decât cinci. De ce?

— Unul din noi e bolnav de pe urma suferințelor pe care l-au silit să le îndure oamenii dumneavoastră, răspunde domnul Barsac.

O nouă clipă de tăcere, apoi interlocutorul nostru își umflă pieptul și întreabă brusc:

— Ce căutați la mine?

Întrebarea e atât de neașteptată încât ne vine să râdem, cu toată gravitatea situației. Nu zău! Parcă ar fi vina noastră că ne aflăm la el!

Majestatea Sa continuă, cu o expresie amenințătoare:

— Cu siguranță că ați venit să spionați!

— Vă rog, domnule... începu domnul Barsac.

Dar celălalt îl întrerupe. Prins de-o furie subită, lovește cu pumnul în masă și spune cu glas tunător:

— Mi se spune Stăpân.

Și-atunci, domnul Barsac devine superb. Orator oricând și oriunde, el își îndreptă spinarea, își pune mâna stângă pe inimă, și, măturând spațiul cu un gest larg al mâinii drepte, declară măreț:

— Din anul o mie șapte sute optzeci și nouă, francezii nu mai au stăpân, domnule!

Sunt de acord că oriunde altundeva, cuvintele cam „pompierești” ale domnului Barsac ar stârni râsul; dar în situația noastră, în fața fiarei acesteia, cuvintele lui au multă noblețe, vă jur. Ele înseamnă că noi nu vom accepta niciodată să ne umilim înaintea acestui aventurier alcoolic. Îl aprobat toți pe domnul Barsac, până și domnul Poncin care exclamă, în culmea entuziasmului:

— A-i lua omului independența, înseamnă a-i răpi libertatea!

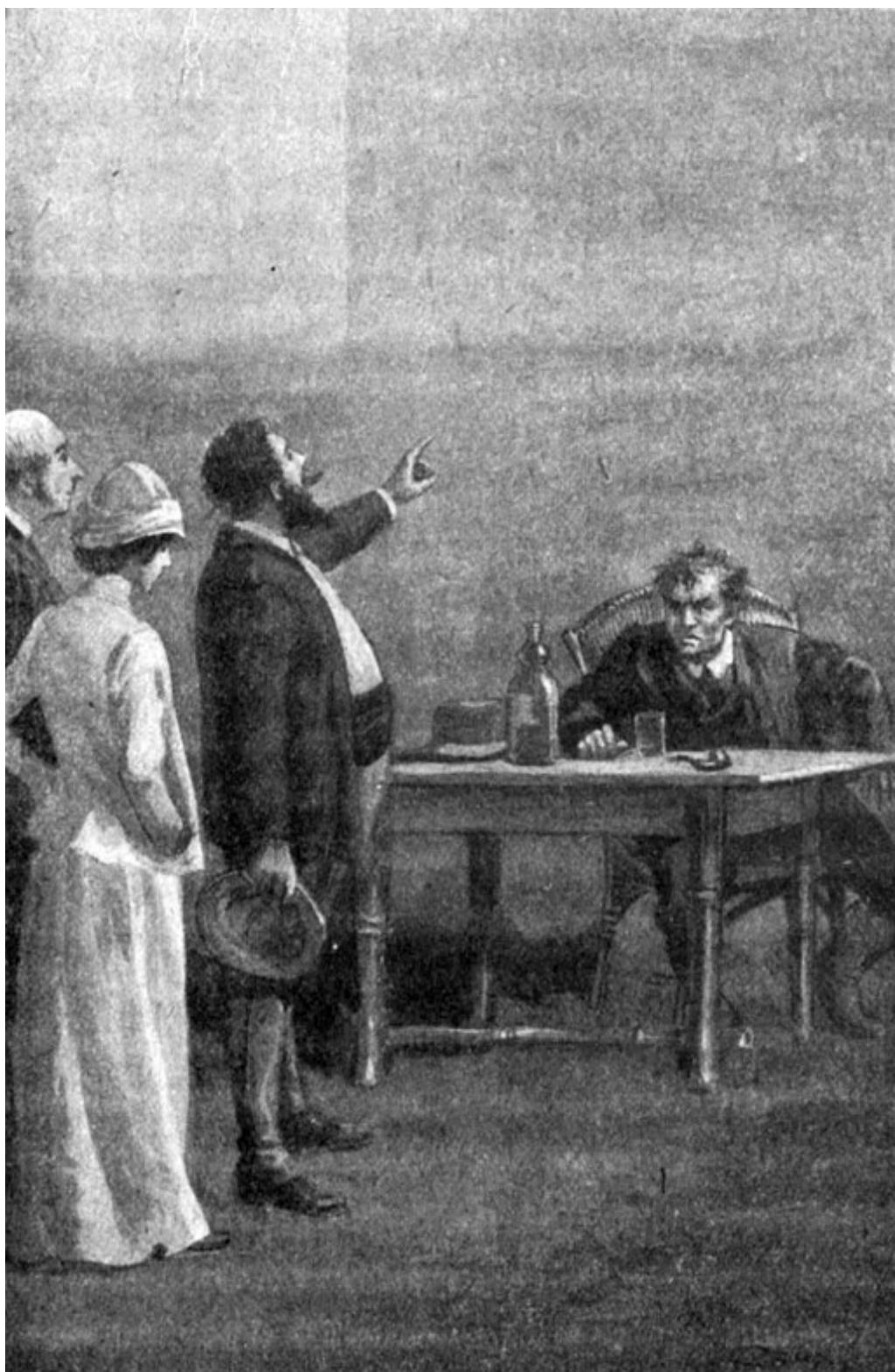
Bielul domn Poncin! Totuși, intenția lui e bună.

La auzul frazei acesteia absolut indisutabilă, Harry Killer ridică din umeri, apoi reîncepe să ne examineze pe rând, ca și cum nu ne-ar mai fi

văzut până acum. Ochii lui trec de la unul la altul, cu o repeziciune extraordinară. Și se opresc în sfârșit la domnul Barsac, străpungându-l cu privirea lor cea mai cumplită. Domnul Barsac nu se clintește. Felicitările mele. Copilul acesta al Midiului nu e înzestrat numai cu limbuție. Are și curaj, și demnitate. Șeful misiunii crește cu pași de gigant în stima mea.

Harry Killer izbutește să se stăpânească, ceea ce trebuie că nu i se întâmplă prea des, și întreabă brusc, cu un calm la fel de neașteptat ca și mânia lui de mai adineauri.

- Englez este vorbiți?
- Da, răspunde domnul Barsac.
- Și ceilalți?
- Și ei.

— Bine, aproba Harry Killer, care cu același glas de bețivan repetă în engleză: Ce căutați la mine?

Răspunsul e ușor de dat.

— Noi trebuie să vă punem întrebarea aceasta, spuse domnul Barsac, și să vă mai întrebăm cu ce drept ne rețineți aici cu forță?

— Cu dreptul pe care mi-l iau, i-o reteză Harry Killer, revenit dintr-un salt la culmea violenței. Cât voi trăi, nimeni n-o să se apropie de imperiul meu.

Imperiul lui? Nu înțeleg.

Harry Killer s-a ridicat în picioare. Adresându-i-se mai ales domnului Barsac, a cărui atitudine continuă să fie foarte curajoasă, el vorbește furios, lovind în masă cu pumnul său enorm:

— Da, da, știu că compatrioții voștri se află la Tombuctu și că înaintea zări neîncetată în josul Nigerului. Dar să se opreasca odată, că de nu!... Și iată că acum îndrăznesc să trimite spioni pe uscat, până la fluviul... Am să-i fac praf pe spionii voștri, aşa cum fac praf paharul ăsta...

Și, legându-și gestul de cuvânt, Harry Killer sparge într-adevăr paharul, care se împrăștie pe jos în mii de fărâme.

— Un pahar! zbiară el apoi, întorcându-se spre ușă.

Prins de-o furie de necrezut, literalmente turbat, căci un fir de spumă îl s-a ivit la colțurile gurii crăpătate, îți face rău să-l privești în momentul acesta. Falca de jos scoasă în afară îi dă un aer de bestie, fața i-a devenit cărămizie, ochii îi sunt injectați de sânge.

Un om din Garda Neagră se grăbește să-i îndeplinească porunca. Fără să se uite la el, turbatul, rezemându-se de masa pe care mâinile lui o frământă într-una, se apleacă din nou spre netulburatul domn Barsac, și-i strigă, ochi în ochi:

— Nu v-am prevenit oare?... Povestea cu dung-kono, inventată la porunca mea, v-a dat un prim avertisment. Eu vi l-am pus în cale pe ghicitor, deci e vina voastră că prezicerile i s-au împlinit. Eu v-am făcut rost de călăuză, de sclavul meu Moriliré, care, la Sikasso, a încercat pentru ultima oară să vă opreasca. Dar totul a fost zadarnic. Degeaba v-am luat escortă, degeaba v-am informat, voi v-ați încăpățanat să mergeți spre Niger... Ei bine, ați ajuns la Niger, ba chiar l-ați trecut, și știți tot ce voiați să știți... Și ce-ați făcut cu asta?... Cum o să faceți ca să le povestiți tot ce-ați văzut celor ce vă plătesc?

Pradă unei agitații nestăpânite, Harry Killer se plimbă acum cu pași mari. Pentru mine nu mai încape îndoială: e nebun. Deodată, se oprește, cu mintea fulgerată de o idee subită.

— De fapt, îl întrebă el cu un glas surprinzător pe domnul Barsac, adevărata voastră țintă nu era Saye?

— Ba da, răspunde domnul Barsac.

— În acest caz, de ce ați luat cu totul altă direcție? Ce căutați la Kubo?

Harry Killer își însoțește ultimele cuvinte cu o privire străpungătoare, pe când noi ne uităm unul la altul, stârjeniți. Întrebarea ne încurcă, într-adevăr, căci ne-am înțeles să nu rostim numele domnișoarei Buxton. Din fericire, domnul Barsac găsește un răspuns potrivit:

— Părăsiți de escortă, ne îndreptam spre Tombuctu, spune el.

— De ce nu spre Sikasso? Era mult mai aproape.

— Am socotit că ar fi mai bine să mergem la Tombuctu.

— Hm! face Harry Killer, cu un aer nehotărât. Apoi, după o clipă, continuă: Deci nu aveați intenția să mergeți spre est, până la Niger?

— Nu, afirmă domnul Barsac.

— Dacă aş fi putut ghici asta, ne spune Harry Killer, n-ați fi fost astăzi aici.

Frumoasă farsă!... Ca și cum s-ar fi ostenit să ne întrebe!...

Profit de noua tăcere care urmează după afirmația absurdă a lui Harry Killer, ca să iau cuvântul la rândul meu. Eu, unul, sunt un om cât se poate de logic. Tot ce nu-i logic mă supără; îmi face impresia unui dulap în care lucrurile sunt puse de-a valma. Iar în toată povestea aceasta există ceva care mă săcâie. Intervin deci, și spun extrem de politicos:

— Scuzați-mă, stimate domn, dar aş fi curios să ştiu de ce v-ați dat osteneala să ne aduceți aici, în loc să ne ucideți pur și simplu. Căpitanului dumneavoastră Edward Rufus și oamenilor săi le-ar fi fost ușor să o facă, fiindcă noi nu bănuiam nimic, și ar fi fost cea mai bună cale să vă descotorosiți de noi.

Harry Killer și-a încruntat sprâncenele și mă privește cu dispreț. Cine e pigmeul care cutează să-i vorbească? Totuși, binevoiește să-mi răspundă:

— Ca să evit ancheta autorităților franceze, pe care uciderea unei misiuni ar fi provocat-o neapărat.

În parte, sunt satisfăcut. Dar nu de tot. și spun:

— Mi se pare că și dispariția noastră va avea același rezultat.

— Firește, recunoaște Harry Killer, care, pentru moment, dă dovadă de multă logică. De aceea aş fi preferat să vă văd renunțând la călătoria asta. Numai încăpățânarea voastră m-a silit să vă aduc aici.

Adversarul îmi întinde o mâna de ajutor. Trebuie să mă grăbesc să-o apuc.

— Totul se mai poate aranja, spun eu. Acum, când știți că n-am de loc intenția să mergem până la Niger, n-aveți decât să ne duceți înapoi de unde ne-ați luat, și cu asta, basta...

— Ca să mergeți apoi să povestiți peste tot ce ați aflat? Ca să dați la iveală existența acestui oraș, necunoscut de nimeni pe lume? mă întrerupe violent Harry Killer. Nu, acum e prea târziu. Cine intră în Blackland, nu maiiese niciodată din el.

N-are decât să zbiere cât o vrea. Încep să mă obișnuiesc cu furiile lui. Deci nu mă tulbur de loc, și stăru:

— Atunci, ancheta va avea loc?

— Probabil, răspunde Harry Killer, al cărui ac barometric a și revenit la frumos-fix; dar poziția mea va fi mai bună. Dacă voi fi descoperit, și dacă va trebui în sfârșit să lupt, voi avea măcar ceva care mi-ar lipsi dacă ați fi morți.

— Ce anume?

— Ostatici.

E tare suveranul acesta atotputernic. Are perfectă dreptate. Dar și eu am avut dreptate să-i iau interviul, căci din răspunsurile lui reiese că n-are de gând să ne trimită pe lumea cealaltă. Si asta e totdeauna plăcut de aflat.

Harry Killer și-a reluat locul, în dosul mesei, pe jilț. E un individ care te zăpăceaște. Iată-l acum, perfect calm și stăpân pe sine.

— Să precizăm situația, spune el cu un ton glacial, care pentru noi e o nouitate. Vă aflați la Blackland, și niciunul dintre voi n-o să mai iasă de aici. Cât despre traiul vostru, o să fie după cum vi-l veți face voi însivă. Eu n-am de dat socoteală nimănui. Pot să vă ţin mai departe la închisoare, sau să vă ucid, dacă am chef, după cum pot să vă las libertatea de care mă bucur eu însuși în limitele imperiului meu.

Iar „imperiu”! Să mori de râs, nu alta!...

— Asta depinde de voi, continuă Harry Killer, adresându-se mai ales domnului Barsac, pe care fără îndoială că îl socotește șeful nostru. Pentru mine, o să fiți sau ostateci sau...

Harry Killer face o pauză. Domnul Barsac îl privește cu o uimire pe care i-o înțeleg. Ce am mai putea fi?

— Sau colaboratori, încheie Harry Killer, rece.

A spune că propunerea lui Harry Killer ne miră, ar fi prea puțin. Suntem cu adevărat „încremeniți”. Totuși, el continuă, cu aceeași răceală:

— Să nu vă închipuiți că mă însel în privința înaintării progresive a trupelor franceze. Dacă, până una alta, existența mea e încă ignorată, într-o bună zi va fi neapărat cunoscută, în ziua aceea, va trebui sau să mă bat, sau să negociez. Să nu credeți că mă tem de luptă. Sunt în stare să mă apăr. Dar războiul nu e unica soluție posibilă. Colonizarea buclei Nigerului va fi suficientă ca să dea, anii de-a rândul, destulă bătaie de cap Franței. Ce interes ar avea ea să încerce riscul unei înfrângeri doar ca să înainteze, în ciuda voinei mele, spre est, peste un ocean de nisip pe care eu sunt pe cale de a-l transforma în câmpii fertile? Niște negocieri bine conduse s-ar putea deci încheia printr-o alianță...

Tare încrezut mai e tipul! Respiră orgoliu prin toți porii! Nu zău, cine și-ar putea închipui Republica Franceză aliindu-se cu un asemenea despoțel bubos?

— Cu dumneavoastră! exclamă uimit domnul Barsac, exprimând gândul tuturor.

Atât e deajuns ca să dezlănțuie furtuna. De fapt, calmul dura cam de mult. Începuse să devină monoton.

— Poate că nu mă găsiți demn de un asemenea lucru! zbiară Harry Killer, cu ochii scăpărând de furie, lovind din nou masa care n-are nicio vină. Sau trageți cumva nădejde să-mi scăpați?... Încă nu-mi cunoașteți puterea... Apoi se ridică, și încheie cu un glas în care bubuițe mână: O s-o cunoașteți curând!

La chemarea lui, câțiva oameni din Gărzile Negre au intrat. Suntem înhățați, împinși. Urcăm scări nesfârșite, apoi suntem siliți să străbatem în pas alergător o terasă vastă, după care vin alte scări. Ieșim în sfârșit pe platforma unui turn, unde Harry Killer ne ajunge curând din urmă.

Omul acesta e schimbător ca valurile mării. Cu el nu există jumătăți de măsură. Trece brusc de la o furie nebună la un calm glacial, și invers. Pentru moment, n-a mai păstrat nici urmă din ultima lui furie.

— Vă aflați la patruzeci de metri înălțime, ne spune el cu tonul unui ghid care explică o priveliște. Orizontul e, deci, cam la douăzeci și trei de kilometri de aici. Puteți constata, totuși, că, oricât de departe vi s-ar duce privirea, pustiul care ne înconjoară a făcut loc unei câmpii fertile. Imperiul

pe care îl conduc ar avea, deci, minimum peste o mie și sase sute de kilometri pătrați. În realitate, are trei mii. Aceasta e opera înfăptuită în zece ani.

Harry Killer se întrerupe o clipă. Când s-a bucurat îndeajuns în orgoliul său, la urma urmelor îndreptățit de data aceasta, continuă:

— Dacă cineva ar încerca să pătrundă sau să iasă din întinderea aceasta de trei mii de kilometri pătrați, aş fi imediat anunțat printr-un triplu sir de posturi instalate în plin pustiu și legate prin telefon de palatul meu...

Iată deci explicația oazelor și a stâlpilor telegrafici pe care i-am văzut alătăieri dimineața. Dar să-l ascultăm pe Harry Killer, care, arătându-ne un foișor de sticlă, asemănător cu al unui far, deși cu mult mai mare, înălțat în mijlocul platformei, continuă pe același ton:

— Chiar de n-ar fi așa, și tot n-ar putea nimeni să treacă, fără voia mea, peste zona de protecție, lată de-un kilometru și situată la cinci kilometri de zidurile Blackland-ului, pe care razele unor puternice proiectoare o străbat în timpul nopții. Datorită dispoziției sale optice, instrumentul acesta, care a primit numele de cycloscop, redă pe verticală fâșia circulară de teren ale cărei puncte, mărite enorm, paznicul, aflat în centrul aparatului, le are continuu sub ochi, din toate părțile. Intrați în cycloscop, vă dau voie, și priviți cu ochii voștri.

Curiozitatea fiindu-ne puternic stârnită, profităm de îngăduința lui Harry Killer și pătrundem în foișor printr-o ușă formată dintr-o lentilă uriașă prinsă în balamale. De cum ne aflăm închiși înăuntru, lumea exterioară își schimbă înfațarea în ochii noștri. Oriîncotro ne-am îndrepta privirile, zărim la început numai un zid vertical, împărțit printr-o rețea de dungi negre în nenumărate pătrățele distințe. Zidul acesta, a cărui bază e despărțită de noi printr-o prăpastie de bezne, și al cărui creștet ni se pare că ajunge până la o înăltime uluitoare, pare făcut dintr-un fel de lumină lăptoasă. Totuși, constatăm imediat că zidul nu are o culoare uniformă și că, dimpotrivă, culoarea lui e rezultanta unei infinități de pete în tonalități diferite și cu forme destul de nesigure. O clipă de atenție ne arată că petele acestea sunt, unele – arbori, altele – ogoare sau drumuri, altele – oameni care lucrează pământul, totul mărit îndeajuns ca să poată fi ușor recunoscut.

— Îi veДЕti pe negrii de colo? ne spune Harry Killer arătându-ne două pete separate printr-un mare interval. Să presupunem că le dă prin gând să fugă. N-ar dura prea mult.

Vorbind astfel, a ridicat un transmițător telefonic.

— Cercul o sută unsprezece. Raza o mie cinci sute douăzeci și opt, spune el. Apoi, luând un alt transmițător, adaugă: Cercul patrusprezece. Raza șase mii patru sute doi. În sfârșit, întorcându-se spre noi, ne sfătuiește: Uitați-vă bine.

După câteva clipe de aşteptare, în timpul cărora nu se petrece nimic deosebit, una din pete e acoperită pe neașteptate de-un nor de fum. Când fumul s-a împrăștiat, pata a dispărut.

— Ce s-a întâmplat cu omul care lucra acolo? întreabă domnișoara Mornas, gâtuită de emoție.

— E mort, răspunde rece Harry Killer.

— Mort!... exclamăm noi. L-ați ucis fără niciun motiv pe nefericitul acela!...

— Liniștiți-vă, nu-i decât un negru, ne explică Harry Killer cu o simplitate desăvârșită. Marfă lipsită de valoare. Când nu mai e, tot se găsește din belșug. Ăsta a fost nimicit de o torpilă aeriană. Un fel de rachetă, care bate la douăzeci și cinci de kilometri, și a cărei rapiditate și precizie ați putut să-o apreciați.

Pe când îi ascultăm explicațiile, pe cât ne îngăduie tulburarea pricinuită de-o cruzime atât de mărșavă, ceva a intrat în câmpul nostru vizual, s-a ridicat repede de-a lungul zidului lăptos, iar a doua pată a dispărut și ea.

— Și omul acesta? întreabă domnișoara Mornas, abia respirând. E mort și el?

— Nu, răspunde Harry Killer, ăsta e viu. O să-l vedeți într-o clipă.

Harry Killer ieșe, înconjurat de garda care ne împinge afară. Iată-ne din nou pe platforma turnului. Privim în jurul nostru și, la oarecare distanță, vedem gonind cu viteza unui meteor un aparat asemănător cu cele ce ne-au transportat aici. Și deslușim un obiect care se balansează atârnat sub partea lui dinspre sol.

— Iată planorul, spune Harry Killer, care ne face să aflăm astfel numele mașinii zburătoare. În mai puțin de un minut veți ști dacă e posibil să intri sau să ieși de-aici fără voia mea.

Într-adevăr, planorul se apropiе rapid. Crește, văzând cu ochii. Și, deodată, ne înfiorăm: obiectul care se balansează sub el e un negru, pe care un fel de clește gigantic îl ține de mijlocul trupului.

Planorul se apropiе și mai mult... Trece pe deasupra turnului... Grozăvie! Cleștele s-a deschis, și nefericitul negru s-a strivit căzând la picioarele

noastre. Din capul făcut țăndări, creierul i-a țâșnit în toate părțile.

Suntem stropiți de sânge.

Un strigăt de indignare se înalță din piepturile noastre. Dar domnișoara Mornas nu se mulțumește numai să strige, ci și acționează. Cu ochii scânteietori, palidă, cu buzele vinete, ea își îmbrâncește paznicii surprinși și se năpustește spre Harry Killer.

— Lașule!... Ucigaș ticălos!... îi strigă ea în obraz, încercând să strângă cu mânuțele ei mici gâtul banditului.

Acesta se desface ușor din strânsoare, iar noi tremurăm pentru soarta curajoasei noastre prietene. Vai! N-am putea s-o ajutăm cu nimic! Paznicii ne-au și înșăfăcat și acum suntem pe jumătate trântiți la pământ.

Din fericire, se pare că tiranul nu are, pentru moment cel puțin, intenția să o pedepsească pe curajoasa noastră prietenă, trasă acum înapoi de doi dintre oamenii lui. Dacă pe gură i s-a ivit o strâmbătură feroce, în schimb ceva ca o expresie de plăcere i-a trecut prin ochii ațintiți asupra tinerei fete care încă mai tremură toată.

— Ia te uită! face el cu un ton destul de binevoitor, are temperament, cârlana. Apoi, împingând cu piciorul rămășițele nefericitului negru, adăugă: De!... Nu trebuie să te tulbere atâta lucru, micuțo.

Harry Killer coboară, noi suntem împinși după el și readuși în aceeași încăpere, bogat mobilată cu o masă și un singur jilț, pe care o voi numi de acum înainte, pentru acest motiv, sala Tronului. Harry Killer ia loc pe sus-numitul tron și ne privește.

Când spun că ne privește!... Într-adevăr, el nu-i dă atenție decât domnișoarei Mornas. Își ține ațintiți asupra ei ochii înfricoșători, în care se aprinde încetul cu încetul o licărire de răutate.

— Acum îmi cunoașteți puterea, spune el în sfârșit, și v-am dovedit că ofertele mele nu sunt de lepădat. Le reînnoiesc, pentru ultima oară. Mi s-a spus că printre voi se află un deputat, un medic, un ziarist și doi dobitoci...

Când e vorba de domnul Poncin, mai treacă, meargă! Dar cu bietul Saint-Bérain, ce nedreptate!

— Deputatul va negocia, dacă va fi cazul, cu Franța; pentru medic, voi construi un spital; ziaristul va intra la *Blackland's Thunder*, iar pe ceilalți doi o să văd cum îi voi folosi. Rămâne mititica. Ea îmi place... O iau de nevastă.

Vă închipuiți că am picat din nori auzind concluzia aceasta neașteptată.
Dar când ai în față un nebun!...

— Nimic din toate acestea nu se vor realiza, spune cu fermitate domnul Barsac. Ticăloșiiile la care am fost martori nu ne-au clintit hotărârea. Dimpotrivă, vom îndura silnicia, cât va trebui, dar niciodată, orice s-ar întâmpla, nu vom fi decât prizonierii sau victimele dumitale. Cât despre domnișoara Mornas...

— Aha, Mornas o cheamă pe viitoarea mea soție, îl întrerupse Harry Killer.

— Mornas sau oricum altfel m-aș numi, strigă prietena noastră ajunsă în culmea mâniei, află că te consider o fiară, o făptură abjectă și respingătoare, și că socotesc propunerea pe care mi-ai făcut-o drept cea mai josnică insultă, cea mai rușinoasă, cea mai...

Domnișoara Mornas nu mai poate vorbi de indignare și izbucnește în hohote de plâns. Cât despre Harry Killer, el se mulțumește să râdă. Bate vântul îndurării, nici vorbă...

— Bun, bun... face el. Nimic nu ne grăbește. Vă dau tuturor o lună de gândire.

Dar barometrul a coborât deodată; ajuns la sfârșitul timpului frumos, Harry Killer se ridică și, adresându-se paznicilor, le spune cu glas tunător:

— Să fie duși de-aici!

Domnul Barsac se împotrivește o clipă și-i strigă lui Harry Killer:

— Și peste o lună ce-o să faci cu noi?

Vântul s-a și întors. Tiranul nu se mai ocupă de noi. Mâna lui tremurătoare duce spre gură o dușcă de alcool pe care tocmai a turnat-o în pahar. La întrebarea lui Barsac, el își ia paharul de pe buze, apoi, fără să arate pic de mânie, spune pe un ton nehotărât, ridicând ochii spre tavan:

— Nu prea știu... Poate că o să pun să vă spânzure...

Capitolul IV

De la 26 martie la 8 aprilie

După cum spunea Amédée Florence în notele sale, cei șase prizonieri ieșiră extrem de tulburați de la întrevederea cu Harry Killer. Moartea celor doi negri nefericiți, și mai ales înfricoșătorul sfârșit al celui de-al doilea dintre ei, îi emoționase profund. Puteau deci să existe finți atât de crude

încât să pricinuiască asemenea suferințe, fără motiv, din capriciu, numai ca să-și dovedească puterea dezgustătoare?

O surpriză, altminteri plăcută, îi aștepta la ieșirea de la întrevederea aceasta agitată. Fără doar și poate, Harry Killer, care tocmai le acordase un răgaz de-o lună ca să se hotărască, vroia să încerce să-i câştige, purtându-se bine cu ei. Oricum, ușile celulelor respective nu mai erau zăvorâte ca până atunci și, din clipa aceea, prizonierii putură să circule liber în galeria care deveni încăpere comună și unde li se dădu voie să stea împreună cât vroiau.

La unul din capetele galeriei acesteia începea o scară care dădea, la etajul imediat superior, pe acoperișul întăriturii colțului Palatului în care se aflau situate celulele lor. Plăcerea de-a se plimba pe platforma aceasta le fu de asemenea lăsată. Dacă, în orele când soarele dogorea, ei nu puteau profita de avantajul acesta, în schimb se bucurară din plin de plăcerea de a-și petrece în aer liber serile, prelungite cât aveau chef, fără ca nimeni să le facă nici cea mai mică observație.

În asemenea condiții, viața nu le era, în definitiv, prea grea și prizonierii se simțeau atât de fericiți pe cât le îngăduia răpirea libertății și neliniștea îndreptățită cu care priveau viitorul. Ansamblul celulelor, al galeriei și al terasei constituia un adevărat apartament separat, unde nimic nu amintea de încisoare, în afară de ușa încuiată la celălalt capăt al galeriei aflat în fața scării al cărei acces le era permis. În dosul ușii acesteia se aflau paznicii. Vocile și zăngănitul armelor le amintea mereu prizonierilor că se aflau în fața unui prag de netrecut.

Serviciul le era asigurat de Tchumuki, care dădea dovadă de mare zel. De altfel, prizonierii nu-l vedea decât în timpul serviciului. În afara orelor destinate curățeniei celulelor și servitului meselor, el nu se afla niciodată acolo, și prizonierii nu erau nevoiți să îndure prezența pușlamalei căreia îi datorau nenorocirile lor prezente.

În timpul zilei, ei își făceau vizite unii altora sau se plimbau prin galerie, iar la apusul soarelui se urcau pe platforma unde, uneori, Tchumuki le servea cina.

Bastionul, de formă pătrată, în care se aflau încarcerati, ocupa colțul apusean al Palatului și domina din două părți marea terasă, de care îi despărțea sirul de curți interioare, străbătute când fuseseră la turnul central să vadă cycloscopul. Dintre celelalte două fațade, una se înălța spre Esplanada instalată între Palat și Uzină, și era mărginită de un zid imens,

spre Red River, iar cealaltă prelungea zidul acesta din urmă și dădea direct în râu, de la o înălțime de vreo treizeci de metri.

Orice evadare era socotită deci imposibilă. Fără să mai vorbim de greutatea de a scăpa de supravegherea a cărei eficacitate Harry Killer le-o demonstrase cu atâta cruzime, ar fi fost cu neputință să te gândești să ieși măcar din Palat. Să treci din bastion pe terasa unde mișunau necontenit Consilierii, *Merry Fellows*, de serviciu și negrii din grupul de servitori sau din Garda Neagră n-ar fi folosit la nimic, admînând chiar că turul acesta de forță s-ar fi putut realiza. Și nici n-ai fi câștigat mai mult, scăpând pe Esplanada împrejmuită din toate părțile de ziduri de netrecut. Doar Red River ar fi putut oferi o ieșire, dar prizonierii nu aveau nici luntre și nici măcar vreun mijloc pentru a coborî cei treizeci de metri în verticală, care îi separau de râu.

De la înălțimea platformei, ei puteau urmări cu privirea cursul râului care, la deal și la vale, dispărea între două siruri de copaci a căror mărime începea să devină respectabilă, deși fuseseră plantați abia de zece ani. Cu excepția Grădinii Publice, mascată de restul Palatului, orașul Blackland li se desfășura și el în fața ochilor. Prizonierii vedeau acolo cele trei sectoare despărțite de ziduri înalte, străzile semicirculare și concentrice, cartierele de vest și de est, cu populația lor albă destul de rară, și centrul unde, în zori, mișuna o mare mulțime de negri, înainte de a se împrăștia pe câmpurile din preajmă.

Privirile lor pătrundeau de asemenea, în parte, și în Uzină, dar ceea ce zăreau acolo nu le dădea decât puține lămuriri despre acest al doilea oraș cuprins în primul, cu care părea că n-are nicio legătură. La ce erau întrebuințate feluritele clădiri dominate de un coș din care nu ieșea niciodată fir de fum, și de un turn identic cu al Palatului, dar deasupra căruia se înalță cu peste o sută de metri pilonul inexplicabil remarcat de Amédée Florence în momentul sosirii? Ce însemnau vastele clădiri ridicate în partea dinspre Red River a incintei, și dintre care multe erau acoperite cu un strat gros de pământ plantat cu gazon? Căror necesități răspundeau cealaltă parte, cea mai înaltă, care cuprindea grădini de zarzavat și livezi? Ce rost avea căptușeala metalică de pe partea de sus a zidului înalt care forma incinta particulară a acestei îngrădituri? La ce folosea șanțul atât de lat și de adânc, aflat la temelia zidului? Și ce rost avea însuși zidul, căci spre cele două părți pe care nu le mărginea nici râul, nici Esplanada, mai exista un al doilea zid, după

care începeau câmpurile? Ai fi zis că oamenii care construisează acest orășel separat ținuseră să-l înzestreze cu mijloace de apărare suplimentare și să-i facă, totodată, imposibilă orice comunicare directă cu exteriorul. Toate acestea erau inexplicabile.

Întrebat în privința lor, Tchumuki nu putuse decât să dea numele orașului interior. *Work-House*, atât spusese el, cu un fel de teamă superstițioasă, stâlcind teribil numele acesta, tălmăcit în povestirea noastră prin cuvântul uzină. De altfel, Tchumuki, proaspăt recrutat de Harry Killer, pesemne că nu știa mai mult, și fără îndoială că nici el n-ar fi fost în stare să arate motivele sentimentului de teamă încercat când priveai într-acolo și care părea să nu fie decât reflectarea sentimentului general al orașului. O forță era deci ascunsă după zidul fără ieșiri aflat în fața Palatului. De ce natură era forța aceasta? Va putea ea vreodata să fie cunoscută și făcută favorabilă?

Dacă libertatea tuturor sporise foarte mult, după cum s-a spus, Jane Buxton se bucura de mai multă libertate decât toți ceilalți. La ordinul lui Harry Killer, Tchumuki îi adusese la cunoștință că ea putea să se ducă și să vină, fără opreliște și fără a avea teamă de nimeni, atât în Palat cât și pe suprafața Esplanadei. Îi era interzis doar să treacă dincolo de Red River, ceea ce de altfel nici n-ar fi putut face căci un post de *Merry Fellows* stătea permanent de gardă pe *Castle's Bridge*.

Inutil să mai spunem că Tânăra fată nu profitase de loc de permisiunea dată astfel. Orice urma să se întâpte, soarta ei avea să fie una cu a tovarășilor de suferință. Ea rămânea deci, ca și ei, prizonieră, spre marea uimire a lui Tchumuki care, de partea lui, socotea mai mult decât minunate propunerile făcute fostei lui stăpâne.

— Tu nu bine rămâi închisoare, îi spunea el. Când tu măritată Stăpân, este bine. Tu liberat albi.

Dar Jane Buxton asculta cu indiferență pledoariile acestea în stil negru și Tchumuki își bătea gura de pomană.

Când nu erau împreună în galerie sau pe platforma bastionului, prizonierii își ocupau vremea fiecare după gusturile lui particulare.

Barsac avea slăbiciunea de a se mândri peste măsură cu atitudinea lui fermă în cursul întrevederii cu Harry Killer. Complimentele meritate aduse de ceilalți îi măguleau orgoliul. Deputatul ar fi fost în stare să îndure orice supliciu fără să clipească, numai ca să dobândească altele. Cum la el toate sentimentele luau o formă oratorică, Barsac își lucra necontenit, din ziua

aceea, discursul pe care ținea să-l servească cu prima ocazie tiranului. Își șlefua și-și răsălefuia fraza răzbunătoare pe care avea s-o „improvizeze” și să i-o arunce în fața lui Harry Killer, dacă acesta mai îndrăznea să-și repete propunerile înjosoitoare.

Doctorul Châtonnay și Saint-Bérain, complet vindecat de lumbagoul său, amândoi cam neocupati, unul din lipsă de bolnavi, celălalt din pricina împrejurărilor care îl împiedicau să se dedea sportului său favorit, stăteau cel mai adesea pe lângă Jane Buxton și făceau totul ca să o consoleze. Amintirea tatălui ei părăsit în singurătatea castelului Glenor o copleșea cu atât mai mult pe Tânăra fată cu cât ea credea acum că ar avea cu ce să potolească deznădejdea fără leac a bătrânului. Va putea oare să-i aducă vreodată dovezile, încă incomplete, dar destul de tulburătoare, ale nevinovăției lui George Buxton?

Amédée Florence își occupa o bună parte din timp, redactându-și notele zilnice. Nu trecea zi în care să nu-și facă datoria aceasta profesională. Dacă va mai avea norocul să revadă vreodată Europa, aventurile misiunii Barsac vor fi cel puțin cunoscute în cele mai mici amănunte.

Cât despre domnul Poncin, el nu spunea și nu făcea nimic, ci doar își trecea din când în când, în voluminosul său carnet, vreuna din însemnările cabalistice care continuau să-l intrigue încă foarte mult pe Amédée Florence.

— Aș fi indiscret, domnule Poncin, îndrăzni el într-o bună zi să-i spună tăcutului său tovarăș, dacă v-aș întreba ce notați cu atâta grijă?

Fața domnului Poncin se lumină. Nu! Nu era de loc indiscret! Dimpotrivă, domnul Poncin se simțea grozav de măgulit că cineva dădea atenție lucrărilor sale și le aprecia interesul.

— Pentru moment, fac probleme, spuse el cu un aer important.

— Astă-i bună! făcu reporterul.

— Da, domnule. Astfel, tocmai am rezolvat-o pe aceasta: „A are de două ori vîrstă pe care B o avea când A avea vîrstă pe care o are B. Când B avea vîrstă actuală a lui A, suma vîrstelor lor va face N ani. Care e vîrstă lui A și a lui B?” Reprezentând prin x vîrstă lui A...

— Dar toată combinația asta nu-i de loc o problemă, domnule Poncin! exclamă Amédée Florence. E o simplă pierdere de timp, obositoare! Și te distrează exercițiul ăsta?

— Mai bine ai spune că e pasionant! Problema aceasta e de-o eleganță cu totul deosebită. O rezolv încă din copilărie, fără să mă plăcătisesc de ea.

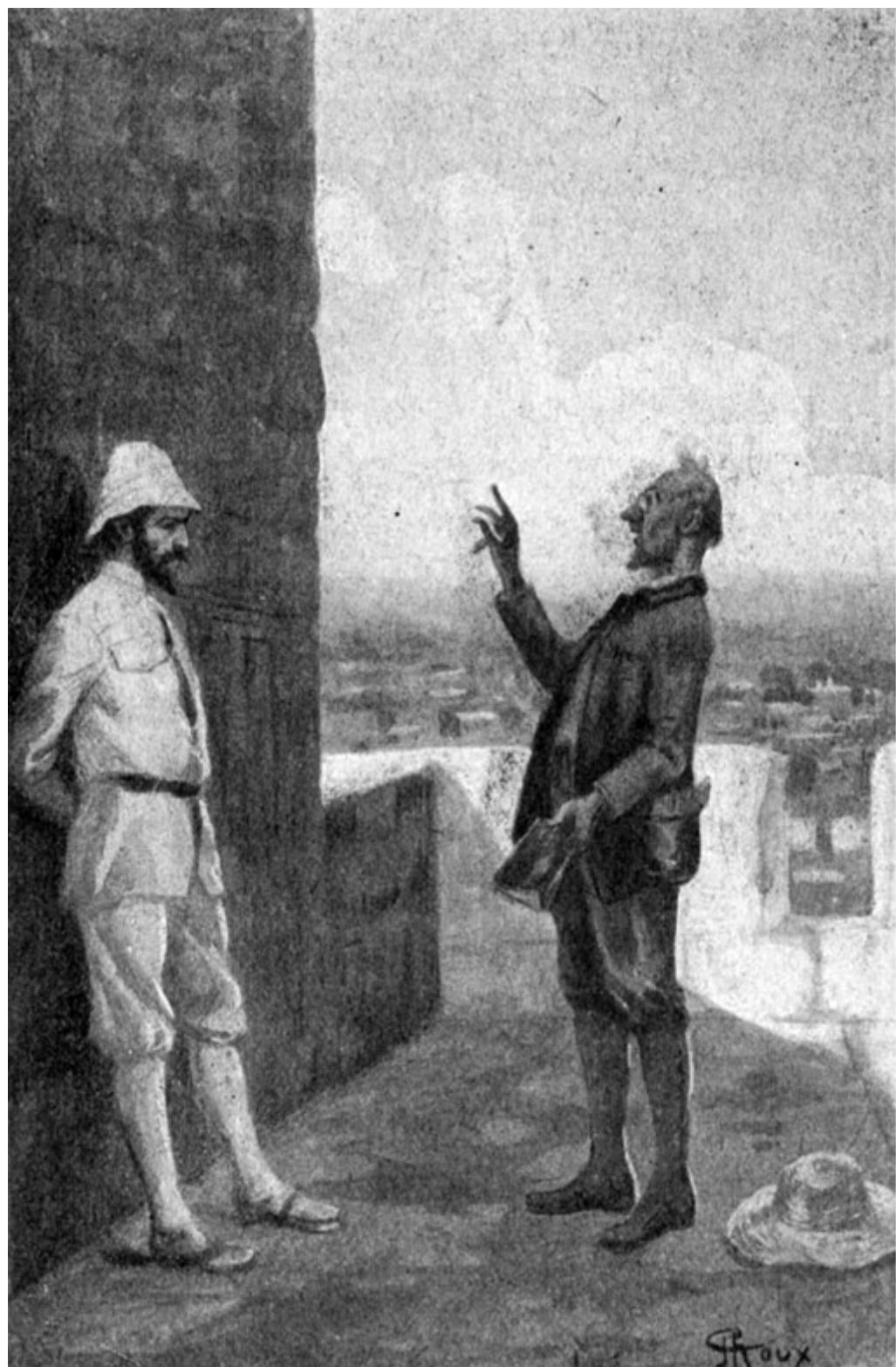
— Din copilărie?... repetă Amédée Florence, uluit.

— Da, domnule! afirmă domnul Poncin, mândru. Astăzi am ajuns la cea de-a o mie o sută nouăzeci și șaptea soluție, care dă, pentru A, patru mii șapte sute opt zeci și opt de ani, iar pentru B trei mii cinci sute nouăzeci și unu de ani.

— Nu prea sunt tineri, observă Amédée Florence, fără să se clintească. Dar celelalte o mie o sută nouă zeci și șase de soluții...

— Erau și ele la fel de exacte. Cum toți multiplii de 9 satisfac ecuația, numărul soluțiilor exacte este infinit.

Chiar dacă aş trăi zece mii de ani şi tot nu i-aş da de capăt. Căci, într-adevăr, dacă punem pentru vîrstă lui A,

x, iar pentru vârsta lui B, y...

— Nu, nu, domnule Poncin! îl întrerupse Florence, însăspăimântat. Mai bine propun altă problemă care, pentru dumneata, are măcar meritul noutății.

— Te ascult cu plăcere, răsunse domnul Poncin, cu creionul în mână, gata să scrie.

— Trei persoane, dictă Amédée Florence, înalte, una de un metru nouăzeci, a doua de un metru șaizeci și opt, și ultima de douăzeci și șapte de centimetri, au parcurs trei sute treizeci și doi de kilometri în douăzeci și opt de zile. Câtă kilometri vor parcurge într-o secundă, opt persoane, dintre care două fără picioare, știind că vârsta lor medie este de patruzeci și cinci de ani?

— E o regulă de trei, spuse domnul Poncin, a cărui frunte grozav de încrețită arăta că gândește.

— Studiaz-o cu mintea odihnătă, se grăbi să-l sfătuiască Amédée Florence. Deci, tot timpul călătoriei noastre, numai calcule de felul acesta ai notat în carnet?

— Da' de unde, domnule Florence! protestă Poncin, cu un aer important. Pentru mine, problemele nu sunt decât o distracție, o destindere, un joc al minții. De obicei, mă ocup de chestiuni mai înalte și mai serioase, te rog să mă crezi.

— Aș putea ști?...

— Eu sunt statistician, mărturisi domnul Poncin, cu falsă modestie.

— Deci, acolo e numai statistică, spuse Florence arătând faimosul carnet.

— Da, domnule, răsunse domnul Poncin, cu adevărat beat de entuziasm. Notele acestea sunt o mină de informații, inepuizabilă! Am descoperit lucruri uimitoare, domnule!

Domnul Poncin deschise caietul și răsfoi repede paginile.

— Iat-o pe aceasta, domnule! exclamă el arătând una din note, datată 16 februarie. În șaptezeci de zile, am văzut nouă turme de antilope, numărând în total trei mii nouă sute șapte capete (le-am numărat), ceea ce dă o medie de patru sute treizeci și patru antilope și unsprezece sutimi, de fiecare turmă. Într-un an, am fi întâlnit deci, matematic, patruzeci și șase de turme și nouăzeci și trei sutimi de turmă, adică douăzeci de mii trei sute șaptezeci și două de antilope și șaptezeci și opt de sutimi. De unde rezultă în mod matematic că cele cincizeci și patru de mii șase sute de kilometri pătrați, la

care evaluez suprafața buclei Nigerului, conțin cinci sute cincizeci și șase de mii o sută șaptezeci și șase de antilope și opt sute nouăzeci și patru miimi de antilope. Iată o informație destul de prețioasă pentru zoologie, nu-i aşa?

— Într-adevăr... într-adevăr..., bâigui Amédée Florence, năucit.

— Lucruri uimitoare, v-am spus! continuă între timp domnul Poncin, volubil. Știu, de pildă, că în bucla Nigerului există o medie de nouă miimi de caimani și de douăzeci și șapte zece miimi de hipopotami pe metru pătrat de râu! Că ea a produs, anul acesta, șase sute optzeci și două de triliarde trei sute douăzeci și unu de biliarde două sute treizeci și trei de miliarde o sută șapte milioane patru sute optzeci și cinci de mii plus unu boabe de mei! Că se nasc în ea zilnic, în medie, douăzeci și opt miimi de copil în fiecare sat și că aceste douăzeci și opt de miimi cuprind două sute șaptezeci și șapte de miimi de fată și o sută nouăzeci și nouă șaptesprezece miimi de băiat! Că tatuajele negrilor din regiunea aceasta, puse cap la cap, ar forma o sută trei mii cinci sute douăzeci de optimi din ocolul pământului! Că...

— Destul... destul!... domnule Poncin — îl întrerupse Florence astupându-și urechile. E minunat, într-adevăr, dar mărturisesc că e prea mult pentru mine. O ultimă întrebare. Toate hieroglifele pe care mi-am îngăduit să le copiez într-o bună zi ar avea, deci, sensuri asemănătoare cu cele arătate acum?

— Exact — declară domnul Poncin. 5 D și 16 F reprezintă data și înseamnă pur și simplu 5 decembrie și 16 februarie. S. S. Înseamnă sate străbătute. O. Oameni, M. Medie, F. Femei, P. S. Pe sat, k. p. Kilometru pătrat etc, etc. Toate acestea sunt cât se poate de simple. Cel mai interesant lucru e concluzia, adică populația totală a buclei Nigerului. Vezi, la 5 decembrie, p.t., adică populația totală: 1.479.114.

— Da, văd, spuse Florence, dar mai văd și la data de 16 februarie: P.t. 470.652. Care din aceste două cifre e cea bună?

— Amândouă, afirmă domnul Poncin. Prima era adevărată la 5 decembrie, a doua la 16 februarie.

— În acest interval a avut loc deci, fără să știm, o molimă groaznică.

— Asta nu știu și nu vreau să știu, declară superb domnul Poncin. Un statistician demn de acest nume își interzice să judece, domnule. El privește, observă, socotește mai ales, numără, aici e totul, și din cercetarea lui, din observațiile lui, din numărătorile lui, rezultatele decurg de la sine. N-are nicio importanță dacă ele se schimbă. Aceasta e ma-te-ma-tic inevitabil,

dacă factorii lor s-au schimbat. Un asemenea amănunt n-ar putea împiedica o adunare să fie adunare, o scădere să fie scădere, o înmulțire...

— Să fie înmulțire, *et caetera*.

— *Et caetera*, repetă fără să se gândească domnul Poncin. Statistica e o știință imuabilă, dar care evoluează necontenit, domnule.

Curiozitatea fiindu-i satisfăcută mai mult decât spera, Amédée Florence se grăbi să încheie discuția la maxima aceasta admirabilă.

Când prizonierii se aflau împreună, subiectul discuțiilor erau mai serioase. După cum lesne se poate închipui, ei vorbeau, cel mai adesea, despre situația lor și despre cel de care depindea ea, adică despre Harry Killer, care le făcuse o impresie cu neputință de șters.

— Cine o fi individul acesta? întrebă într-o zi Barsac.

— Un englez, răsunse Jane Buxton. Accentul lui nu lasă nicio urmă de îndoială.

— Englez, fie, continuă Barsac, dar asta nu spune mare lucru. În orice caz, nu e un om obișnuit. Să creezi, în zece ani, orașul acesta, să transformi deșertul aşa cum a făcut el, să aduci apa acolo unde era necunoscută de veacuri, o asemenea operă presupune un adevărat geniu, servit de cunoștințe științifice immense. E de neconceput ca aventurierul nostru să posede daruri atât de minunate.

— Și e și mai de neînțeles pentru mine, care îl socotesc pe Harry Killer nebun, spuse Amédée Florence.

— Jumătate-nebun, măcar, rectifică doctorul Châtonnay, dar un jumătate-nebun alcoolic, ceea ce e cumplit.

— Reunirea acestor două calități, spuse Amédée Florence, face din el un tip clasic de tiran, adică un impulsiv căruia soarta i-a dat puterea, și care dispune de ea ca un copil răzgâiat. Incapabil să rabde cea mai ușoară împotrivire, el trece, dintr-un foc, de la furie la calm, și invers, și vădește un profund dispreț pentru viața omenească, pentru a altora, bineînțeles.

— Un asemenea tip nu e rar în Africa, explică doctorul Châtonnay. Deprinderea de a trăi necontenit laolaltă cu niște oameni, pe care îi condamnă la bunul plac, îi transformă adesea în satrapi cruzi pe europenii care n-au un caracter ferm și un suflet luminat ca să-i apere de căderea aceasta. Despotismul e o boală endemică în colonii. Harry Killer îl duce cam departe, atâtă tot.

— Eu, repet, îl socotesc nebun, conchise Amédée Florence. Iar pe un nebun nu te poți bizui. Sunt sigur că ne-a uitat, și nimic nu garantează că, peste cinci minute, n-o să poruncească scurt să fim executați.

Timp de o săptămână, presupunerile pesimiste ale lui Amédée Florence nu se împliniră și până la 3 aprilie viața se desfășură fără ca să se ivească nimic nou. În schimb, ziua aceea fu marcată de două evenimente de natură diferită. Pe la orele trei după-amiază, prizonierii avură plăcută surpriză să o vadă sosind pe Malik. De cum o zări pe Jane Buxton, Malik se aruncă la picioarele ei și sărută cu o înflăcărare emoționantă mâinile bunei sale stăpâne, care era și ea foarte mișcată.

De la mica negresă prizonierii află că ea, în loc să fie transportată cu planoarele, venise împreună cu paisprezece oameni și cu cei doi sergenți din fosta escortă, parcurgând drumul în etape în decursul cărora se purtaseră cât se poate de rău cu ea. Jane Buxton și ceilalți se feriră să-o întrebe pe Malik despre Tongané, de la care, judecând după tristețea tinerei negrese, ea nu avea, cu siguranță, nicio veste.

Două ore după sosirea lui Malik, se ivi un al doilea incident, de o cu totul altă natură. Să fi fost ora cinci, când Tchumuki veni fuga în galerie. Dând semnele unei vii agitații, el le aduse la cunoștință prizonierilor că era trimis de Harry Killer, cu porunca de a o aduce la Stăpân pe domnișoara Mornas, pe care acesta se încăpățâna să-o considere drept viitoarea lui soție.

Prizonierii, fără excepție, răspunseră printr-un refuz categoric la comunicarea lui Tchumuki și acesta, cu toate stăruințele lui, trebui să se retragă. De îndată ce negrul plecă, se discută cu însuflețire ciudata invitație a lui Harry Killer. Toți erau de acord că tovarășa lor nu trebuia, sub niciun motiv, să se despartă de ei!

— Vă mulțumesc, dragi prieteni, pentru protecția curajoasă cu care mă încurgați, le spuse Jane Buxton; dar să nu credeți că aş fi lipsită de apărare, chiar dacă m-aș afla singură în fața brutei acesteia, care, la urma urmei, nu e invulnerabilă. Dacă pe voi v-au percheziționat, pentru o femeie n-au socotit utilă o asemenea precauție, și mi-au lăsat arma aceasta.

Vorbind astfel, Jane Buxton le arătă pumnalul găsit în mormântul fratelui ei, și pe care de atunci îl purta la brâu.

— Fiți siguri că, la nevoie, voi să-l folosesc, încheie ea.

Abia își pușese la loc pumnalul pe care îl ascundeau poalele bluzei, când Tchumuki se reîntoarse complet înnebunit. Auzind răspunsul domnișoarei

Mornas, Harry Killer fusese cuprins de o criză de ne bunie furioasă și-i poruncea acesteia să vină imediat la el. Dacă se încăpățâna să refuze, cei șase prizonieri aveau să fie spânzurați pe loc.

Ezitarea nu-și mai avea rost și Jane Buxton, în imposibilitate de a-i expune la o asemenea primejdie pe cei tărâți de ea în aventura aceasta, se hotărî să cedeze, în ciuda protestelor violente ale prietenilor ei. Aceștia încercară zadarnic să-i împiedice cu forța plecarea. La chemarea lui Tchumuki, o duzină de negri năvăliră în galerie și-i reduseră la neputință pe cei cinci prizonieri, până când Jane Buxton dispăru.

Ea se întoarse abia pe la opt seara, după o absență de trei ore nesfârșite, în timpul cărora tovarășii ei, și mai ales bietul Saint-Bérain, care plânghea cu hohote, fură chinuiți de cele mai cumplite neliniști.

— Ce s-a întâmplat? întrebară ei într-un glas, când o zăriră.

— Ce să se întâmple? Totul a trecut cu bine, răspunse Tânăra fată, tremurând încă.

— La urma urmei, ce vroia de la dumneata?

— Nimic, sau mai degrabă vroia să mă vadă, atâtă doar. Când am sosit, el începuse să bea, după cum se pare că obișnuiește, și era pe jumătate beat. M-a silit să mă aşez, și a început să-mi facă complimente, în felul lui. Mi-a spus că îi plac, că i-ar place să aibă o nevastă ca mine, și-a lăudat puterea și bogățiile, imense, după câte spune, și de care mă voi bucura ca și el când îi voi fi soție. L-am ascultat liniștită, și m-am mărginit să-i răspund că ne-a acordat pentru gândire o lună, din care abia a trecut o săptămână. Oricât vi s-ar părea de curios, el nu s-a înfuriat. Într-adevăr, cred că am oarecare influență asupra dementului acestuia. M-a asigurat că va lăsa să treacă o lună până să ia vreo hotărâre, dar cu condiția să-mi petrec cu el toate după-amiezile.

— Va trebui deci să te mai reîntorci acolo, fetița mea! exclamă Saint-Bérain deznădăjduit.

— E neapărat necesar, răspunse Jane Buxton, dar judecând după cele petrecute în prima zi, nu cred că mă paște vreo primejdie. Înainte de șapte, era complet beat, și rolul meu a constat doar din a-i umple pipa și paharul, până când bruta a început să sforăie, lucru de care eu am profitat ca să vin la voi.

Începând din ziua aceea, Jane Buxton trebui, într-adevăr, să se ducă să-l vadă zilnic, pe la orele trei, pe Harry Killer, lângă care rămânea până la opt.

După câte povestea ea, pactul continua să fie îndeplinit în mod pașnic. Toate după-amiezele se petreceau la fel. Când sosea, Jane îl găsea pe despot cu Consilierii săi; Harry Killer le împărtea ordine care, altminteri, vădeau o inteligență neobișnuită. Nimic n-ar fi părut misterios în ordinele acestea legate de administrarea orașului sau de lucrările agricole, dacă Harry Killer nu s-ar fi aplecat, din când în când, la urechea vreunui Consilier, ca să-i spună vreun secret a cărui natură Jane n-o cunoștea.

Consiliul dura cu regularitate până la ora patru, apoi toți ceilalți se retrăgeau iar Jane Buxton rămânea cu Harry Killer. Dar acesta nu întârzia să o lase și el singură. Într-adevăr, în fiecare zi, precis la ora patru și jumătate, Harry Killer dispărea printr-o mică ușă a cărei cheie n-o lăsa din mâini. Unde se ducea? Jane n-avea nici cea mai mică idee.

În primele trei zile, ea așteptase reîntoarcerea lui Harry Killer, și, la câteva clipe după plecarea lui, auzise vag niște zgomote stranii, semănând a gemete depărtate, scoase de un om supus la tortură. Vaietele acestea durau cam un sfert de ceas, apoi încetau și, după o lipsă de-o jumătate de ceas, Harry Killer, deschizând ușa prin care ieșise, revenea foarte bine dispus. După ce Jane îi umplea pipele și-i turna în pahar, el se punea pe băut până se îmbăta de tot.

Timp de trei zile, Jane Buxton așteptase deci reîntoarcerea lui Harry Killer în odaia în care acesta o lăsa; curând însă, nemaiputând suporta să audă vaietele depărtate, semne vădite ale unei suferințe pe care îi era cu neputință să o aline, Jane luase obiceiul să circule, în jumătatea de oră de singurătate, prin Palatul al cărui personal, Consilieri, servitori negri și *Merry Fellows*, începuseră să o cunoască, ba chiar îi arătau un oarecare respect.

În fiecare seară, exista un moment în care beția îl lăsa pe Harry Killer cu totul în mâinile ei. Atunci i-ar fi fost ușor să-l ucidă pe tiranul acesta alcoolic, lovindu-l cu pumnalul care constituia singura moștenire rămasă de la nefericitul ei frate. Și totuși, n-o făcuse. În afara silei firești pe care o resimțea la gândul că ar putea lovi un om lipsit de apărare, oricât de ticălos ar fi fost el, la ce i-ar fi folosit crima aceasta? Dacă murea Harry Killer, tot rămânea întreaga bandă de tâlhari pe care el îi numea Consilieri, tot rămâneau negrii cu mutre de fieră din Garda Neagră, și toată gloata interlopă care forma populația Blackland-ului. Situația prizonierilor ar fi fost, nu ușurată, ci, dimpotrivă, înrăutățită prin moartea, poate, a singurului

om din oraș care, în orele lui de luciditate, dovedise o inteligență reală și fusese capabil să înțeleagă avantajele unei indulgențe relative. Întrebați în privința aceasta, tovarășii Janei Buxton căzuseră de acord cu ea. Nu, Harry Killer nu trebuia cu niciun preț lovit.

Dar un alt plan era mai bun poate. Fiindcă Jane se bucura de încrederea tiranului, ar fi fost oare imposibil să se profite de lucrul acesta ca ei să-l ia prizonier? În clipa aceea, ostatecii ar fi avut și ei, la rândul lor, un ostatec, și ar fi putut trata cu putere egală.

Din nefericire, planul acesta se lovea de mari greutăți. Cum să pună mâna pe Harry Killer, în ciuda personalului care circula prin Palat și a oamenilor care făceau de gardă la ușa lor? Și chiar dacă această primă piedică ar fi fost învinsă, nu se putea întâmpla oare ca populația Blackland-ului să fie, de fapt, fericită că scapă de el și să nu vrea niciun fel de negocieri pentru eliberarea despotului? În sfârșit, chiar dacă această ultimă presupunere, nu s-ar fi realizat, și dacă până la urmă s-ar fi ajuns la un tratat de pace, prin ce mijloace i s-ar fi putut asigura ducerea la îndeplinire? Atâtea probleme, a căror rezolvare era grozav de anevoieasă...

În afara planului de răpire, Jane Buxton își făurea personal un altul, pe care nu-l mărturisise încă prietenilor ei. Curiozitatea și mila îi erau stârnite din plin – una de absențele regulate ale lui Harry Killer, cealaltă de vaietele depărtate pe care le auzea totdeauna la ora aceea a zilei. Seară, când Harry Killer, beat mort, nu mai știa pe ce lume se află, ea se simțise, de câteva ori, ispitită să-i fure cheia de la ușa prin care el dispărea în fiecare după-amiază, și să se ducă să vadă ce se află în dosul ei. Totuși, până acum nu avusese destul curaj și se împotrívise unei ispite a cărei satisfacere putea avea urmări grave.

Cinci zile se scurseră astfel, și sosi ziua de 8 aprilie.

În ziua aceea, puțin după orele nouă seara, prizonierii, printre care și Malik, adunați pe platforma bastionului, o ascultau pe Jane Buxton povestind peripețiile unei zile desfășurată, de altfel, ca și cele precedente. La etajul de sub ei, Tchumuki își făcea ultimele îndatoriri, înainte de a pleca până la două zile.

Nori grei, care, după cât se părea, aveau să se transforme curând în ploaie, făceau noaptea foarte întunecoasă, deși luna nu se afla încă în ultimul pătrar. Pe platformă, unde nu ajungeau luminile de pe celălalt mal al lui Red River, era întuneric beznă.

Deodată, ceva căzu pe dale și făcu un zgomot sec, lovindu-le. Mirați, prizonierii își întrerupseră imediat discuția. De unde venea și ce putea fi obiectul acela pe care ochii lor nici nu-l deslușeau măcar?

Amédée Florence fu primul care își recapătă săngele rece. În câteva secunde, el descoperi misteriosul proiectil. Era o piatră destul de mare, legată cu o sfoară care, la celălalt capăt, trecând pe deasupra parapetului, trebuia să fie cufundat în Red River.

Ce puteau să însemne toate acestea? Era vorba de o cursă întinsă cu cine știe ce scop sau prizonierii aveau în Blackland un prieten necunoscut, care le trimitea astfel un mesaj? Ca să afle, n-aveau decât să tragă sfoara la al cărui capăt, în acest caz, trebuie să fie legat un bilet. Fără să mai stea pe gânduri, Amédée Florence începu să tragă sus sfoara, dar trebui să se lase ajutat de doctorul Châtonnay. Sfoara, prea subțire, îi aluneca printre degete, din cauza greutății pe care o suporta. Nu putea deci să fie vorba de un simplu bilet.

Curând, cei doi avură în mâini capătul, de care era legată o funie mult mai groasă. Aşa cum făcuseră cu sfoara, ei traseră sus și funia. După ce ridicară destul de ușor vreo treizeci sau treizeci și cinci de metri, se ivi o rezistență, nu fixă, cum ar fi fost în cazul când de funie ar fi legat un obiect dur, ci elastică, făcută parcă de un om care ar fi tras de capătul de jos. Timp de câteva clipe, cei de pe platformă se simțiră foarte încurcați. Ce trebuiau să facă?

— Să legăm funia, propuse Amédée Florence. O să ne dăm seama dacă asta vrea cel ce ne-o trimite.

Și aşa făcură.

Curând, funia se întinse. Fără doar și poate, cineva se cățăra pe ea, cineva pe care prizonierii, aplecați peste parapet, se căzniră să-l zărească. Și, într-adevăr, curând, deslușiră o formă omenească suind rapid de-a lungul zidului.

Vizitatorul necunoscut își termină ascensiunea. O clipă mai târziu, el sărea peste parapet și cădea în mijlocul prizonierilor uluiți.

— Tongané!... exclamară ei, cu voci înăbușite.

Capitolul V

Noua Închisoare

Tongané nu numai că nu murise, dar, aşa cum explică el mai târziu, nu fusese nici măcar rănit în urma atacului prin surprindere de la Kubo. Cum razele projectorului nu-l atinseseră, el izbutise să se strecoare neobservat la adăpostul copacilor, iar atacatorii nu se mai ocupaseră de el.

Făcând aceasta, Tongané nu se gândise nicio clipă să-şi părăsească stăpânii, cu atât mai puțin cu cât Malik se afla cu ei. Dimpotrivă, nu urmărea decât să le vină în ajutor, dar se gândise, pe bună dreptate, că ar putea mai ușor s-o facă păstrându-și libertatea.

Departate de-a se gândi la fugă, el se ținuse după atacatori. Le găsise urma, apoi, îndurând nenumărate lipsuri în timpul traversării pustiului, și urmărise pas cu pas pe cei ce-o aduceau pe Malik la Blackland, trăind doar din fărâmiturile culese de pe locurile unde ei poposiseră înaintea lui. Pe jos, Tongané mersese la fel de repede pe cât merseseră ei călări, și străbătuse zilnic câte cincizeci de kilometri.

Doar în imediata apropiere a Blackland-ului credinciosul negru se distanțase dinadins de ei. De îndată ce pătrunse într-un câmp cultivat, el se oprișe și așteptase noaptea pentru a risca să pătrundă în teritoriul acesta necunoscut. Până dimineața, se ascunsese într-un tufiş stufoș. Amestecându-se apoi în mulțimea de negri, lucrase pământul laolaltă cu ei, și tot ca ei primise loviturile de bătă pe care paznicii le împărțeau cu dănicie. Seara, intrase în cartierul central, fără ca nimeni să-i dea vreo atenție.

Astfel se scurseseră câteva zile, în timpul cărora Tongané șterpelise dintr-o colibă părăsită funia. Înarmat cu prada lui, el izbutise, ținându-se după câțiva oameni din *Civil Body*, să ajungă la râu, unde, timp de două zile care i se păruseră fără sfârșit, stătuse ascuns sub bolta unui canal, pândind momentul prielnic.

În aceste două zile îi văzuse în fiecare seară pe prizonieri umblând de colo colo pe platforma bastionului, dar se căznise zadarnic să le atragă atenția. Prilejul așteptat se ivise abia a treia zi, 8 aprilie. Norii groși făcuseră noaptea foarte întunecată, și Tongané profitase de bezna ca să iasă din ascunzătoare și să le arunce stăpânilor săi funia folosită, apoi ca să ajungă până la ei.

Cum lesne se poate închipui, explicațiile acestea n-au fost date decât mai târziu. Pentru moment, Tongané se mulțumi să sugereze că toți ar putea fugi pe aceeași cale pe care o folosise el ca să vină. Jos, ar găsi o luntre de care el izbutise să facă rost, și n-ar fi avut apoi decât să coboare pe Red River, la

vale. Inutil de spus că planul lui fu adoptat fără discuție. Cu patru oameni la vâsle și cu ajutorul apei, s-ar fi putut face prea bine șase mile pe oră. Dacă, deci, plecau înainte de ora unsprezece, până în zori ar fi străbătut peste șaptezeci și cinci de kilometri, adică ar fi depășit demult nu numai zona de protecție situată în bătaia cycloscopului, de a cărei supraveghere fără doar și poate că ar fi reușit să scape plutind la adăpostul malurilor, dar și limita câmpurilor cultivate și chiar ultimul dintre posturile aflate în plin pustiu. Apoi, ca să nu fie zăriți de planoare, ar fi fost deajuns să se ascundă în timpul zilei în vreo scobitură a malului, și să reia navigația pe timp de noapte, până când ar fi ajuns la Niger. Cum Red River-ul probabil că se vărsa în Niger cam pe la Bikini, sat în aval de Saye, deoarece curgea pe fosta albie a uedului Tafasasset, ar fi fost vorba deci de-o călătorie de patru sute cincizeci de kilometri în total, adică de patru sau cinci nopți de navigație.

Planul acesta, repede discutat, fu adoptat la fel de repede. Înainte de a trece la executarea lui prizonierii trebuiau, totuși, să se debaraseze de Tchumuki. Se întâmpla uneori ca negrul să rămână ore întregi, seara, în galerie sau pe platformă, și lucrurile nu puteau fi lăsate la bunul său plac. Trebuia lucrat, și încă rapid.

Lăsând-o pe Jane Buxton, pe inutilul domn Poncin și pe Tongané în partea de sus a bastionului, ceilalți prizonieri porniră să coboare scara. După primele trepte, ei îl văzură pe Tchumuki, la etajul de dedesubt, căutând să-și termine, cu înțeleaptă încetineală, munca de fiecare zi. Negrul nu le dădu nicio atenție celor patru bărbați de a căror prezență n-avea, de altfel, niciun motiv să se teamă. Aceștia putură deci să se apropie de el, fără să-i trezească bănuielile.

Conform planului dinainte stabilit, Saint-Bérain începu atacul. Mâinile lui puternice prinseră deodată gâtul negrului, care nu mai avu timp să strige. Ceilalți trei apucară apoi brațele și picioarele pușlamalei. Tchumuki fu legat cu grija; atacatorii îi vârără un căluș în gură și-l încuiară într-o carceră a cărei cheie fu aruncată în Red River. În felul acesta avea să fie întârziată, pe cât posibil, descoperirea evadării.

Urcându-se din nou pe platformă, după terminarea acestei prime operațiuni, cei patru europeni fură asaltați de o ploaie torențială. Așa cum prevăzuseră, norii groși se transformau în apă și din cer cădeau adevărate cascade, mâname de rafale extrem de puternice. Hotărât lucru, norocul se dovedea a fi de partea fugarilor. Un ecran lichid împiedica vederea la douăzeci de metri

și abia dacă se zăreau, confuze și vag, aprinse pe celălalt mal, luminile cartierului locuit de *Merry Fellows*.

Coborârea începu îndată și se efectua fără niciun incident. Unul după altul, cu Amédée Florence în frunte și cu Tongané la urmă, fugarii își dădură drumul de-a lungul funiei al cărei capăt de jos era fixat de-o luntre destul de mare ca să încapă toți în ea. Degeaba i se propuse Janei Buxton să fie legată. Tânăra refuză cu energie lucrul acesta și ținu să arate că îndemânarea ei sportivă nu era cu nimic mai prejos decât a celorlalți.

Înainte de a părăsi platforma, Tongané avu grijă sădezlege funia de crenelul de care era fixată și în jurul căruia o făcu doar să treacă, ținând-o cu mâinile de o parte și de alta. Apucând cele două părți petrecute liber pe după crenel, el coborî lângă ceilalți și aduse jos toată funia trăgând-o de unul din capete. Astfel, nu mai rămânea nicio urmă a evadării.

La zece și ceva, priponul fu desprins de mal și luntrea, împinsă de curent, porni pe întinsul apei. Fugarii stăteau pitiți înlăuntrul ei, cu capetele la nivelul scândurii care căptușea marginea de sus. Când avea să ajungă în afara orașului, al cărui zid exterior se afla abia la o distanță de șase sute de metri, intenționau să treacă la vâsle și să mărească viteza. Până atunci, deși ploaia torențială forma o perdea de nepătruns, era mai bine să nu se arate de loc.

Astfel, se scurseră câteva minute; fugarii se și socoteau ieșiți din incintă, când luntrea se izbi de o stavilă și rămase brusc înțepenită acolo. Pe pipăite, cei dinlăuntrul ei își dădură seama, deznădăjduiți, că nimeriseră într-un grilaj de fier foarte înalt, întărit cu plăci de tablă în partea de sus, și a cărui bază dispărea sub apă. Zadarnic încercără să scape de grilajul acesta, depărtând luntrea de el. Capetele grilajului erau prinse de zidul exterior care limita de o parte cartierele locuite de *Civil Body* și de *Merry Fellows*, iar de cealaltă parte drumul de pază făcut în jurul incintei particulare a Uzinei. Bieții fugari fură nevoiți să recunoască de data aceasta că impasul era fără ieșire.

Harry Killer avea dreptate. Măsurile lui de pază erau bine luate. Liber în timpul zilei, cursul lui Red River era barat noaptea.

Trebui să treacă destul de mult timp până când fugarii, deznădăjduiți, să-și poată recăpăta curajul. Întristați de moarte, ei nu mai simțeau ploaia care cădea într-una și se lăsau muiați până la oase fără să-și dea seama. Să se întoarcă, să se prezinte învinși la poarta Palatului și să-și vâre singuri

mâinile în cătușe? Lucrul acesta nu se puteau hotărî să-l facă. Și totuși, ce puteau încerca? Să treacă peste panourile metalice, absolut netede, ar fi fost în orice caz imposibil. Și cu atât mai mult nu se puteau gândi să treacă luntrea pe deasupra panourilor. Iar fără luntletre, fuga devinea irealizabilă. De asemenea, nu se puteau gândi nici să debarce pe vreunul din maluri, căci la stânga se afla Uzina, iar la dreapta cartierul locuit de *Merry Fellows*. În toate părțile, drumul le era închis.

— Îmi închipui că n-o să ne culcăm aici, spuse în sfârșit Amédée Florence.

— Unde ai vrea să mergem? întrebă Barsac, foarte încurcat.

— Oriunde, în afara de locuința Majestății sale Harry Killer, răsunse reporterul. Pentru că tot n-avem de ales, de ce n-am încerca să închiriem un nou apartament în clădirea numită, pe cât se pare, Uzina?

Într-adevăr, lucrul acesta merita să fie încercat. În microcosmosul acela, atât de deosebit de restul orașului, poate că aveau să găsească ajutor. Cum în niciun caz nu se putea ca situația lor să devină mai rea, nu riscau nimic încercând.

Luntrea fu deci împinsă spre țărmul stâng și trasă la mal în colțul incintei, deci în susul drumului de pază, lat de vreo cincizeci de metri, din jurul Uzinei. Perdeaua ploii era atât de opacă încât, la distanța aceasta mică, de cincizeci de metri, nu se zărea nici măcar clădirea Uzinei.

Deși vuietul elementelor dezlănțuite acoperea pesemne toate celealte zgomote, iar vârtejul picăturilor de ploaie împiedica vederea, fugarii porniră cu prudență pe drumul de pază pe care erau nevoiți să-l traverseze.

La jumătatea drumului, se opriră.

Acolo începea să se zărească vag, la cel mult douăzeci de metri, colțul unde se uneau zidurile de vest și de nord ale Uzinei, acesta din urmă venind dinspre dreapta, paralel cu incinta orașului, iar celălalt prelungindu-se în susul apei, pe malul Red River-ului. Contrafântă Palatului, orientată în același fel, această ultimă parte a zidului nu dădea direct în apă, ci era despărțită de ea printr-un chei destul de larg.

După ce terminară recunoașterea terenului, fugarii nu se puteau hotărî să pornească iar, căci zăriseră, chiar la colțul zidului Uzinei, un obiect cât se poate de neliniștit: o gheretă, a cărei siluetă bine cunoscută se profila vag în ploaie. Cum orice gheretă implică și o santinelă, aceasta din urmă, deși nu se vedea, trebuia cel puțin presupus că intrase la adăpost.

Totuși, fugarii nu puteau rămâne veșnic locului, căci ar fi oferit astfel cea mai bună cale de-a fi surprinși, în cazul când presupusa santinelă ar fi ieșit din adăpost sau când ploaia ar fi încetat pe neașteptate.

Făcându-le semn celorlalți să-l urmeze, Amédée Florence înainta câțiva metri pe drumul de pază, depărtându-se de Red River, apoi izbuti să-l traverseze și se întoarse ținând-o pe lângă zidul Uzinei. În felul acesta se putea trece pieziș pe lângă ghereta a cărei deschidere pesemne că dădea spre râu.

Ajuns la colțul zidului, fugarii se opriră din nou, ca să țină sfat, apoi, după ce totul fu bine stabilit, Amédée Florence, Saint-Bérain și Tongané cotiră colțul, porniră spre chei și alergară până la ghereta în care se năpustiră cu avânt.

Un om, un *Merry Fellow*, se afla într-adevăr acolo. Surprins de atacul neașteptat, pe care nimic nu-i îngăduia să-l bănuiască, el nu mai avu timp să-și folosească armele, iar strigătul i se pierdu în furtună. Saint-Bérain îl și înhățase de gât și-l dobora la pământ, aşa cum îl doborâse pe Tchumuki. Albul se prăbuși, la fel cum se prăbușise negrul.

Tongané alergă atunci la luntre, de unde aduse funia cu care santinela fu legată cum se cuvine, apoi fără să mai aștepte, fugarii porniră de-a lungul râului în direcția Palatului, mergând unul după altul, lipiți de zidul Uzinei.

Una din ciudăteniile Uzinei era lipsa totală, până aici, a oricărei deschideri spre afară. Așa cum fugarii putuseră constata de la înălțimea bastionului, Uzina nu avea nicio ieșire în partea dinspre Esplanadă. În partea opusă, atât cât privirile lor izbutiseră să vadă prin perdeaua deasă a ploii, tot nu existau ieșiri. La fel părea să fie și la fațada dinspre nord, care dădea spre râu.

Totuși, dacă se făcuse un chei, cheiul trebuie să servească la ceva. Și la ce ar fi putut servi dacă nu la descărcatul mărfurilor aduse de vase? Există deci, neapărat, un mijloc oarecare de a le transporta în Uzină.

Raționamentul acesta nu era greșit. După ce străbătură o sută cincizeci de metri, fugarii descoperiră, într-adevăr, o poartă dublă, care părea făcută din plăci de fier la fel de țepene și de groase ca și plăcile armurilor. Dar cum să deschidă poarta care, în afară, nu avea niciun fel de broască? Cum să o miște din loc? Ba chiar cum să atragă atenția celor din cartierul Uzinei, fără să atragă totodată și atenția celoralte santinele care, pe cât se părea, făceau de pază prin împrejurimi.

Lângă poarta aceasta mare, la câțiva pași mai jos, se afla încă una, construită identic, dar mult mai mică și făcută dintr-o singură bucată. Poarta aceasta avea broască, dar în lipsa unei chei potrivite sau al vreunei alt obiect care să poată forța, prezența broaștei nu schimba cu nimic situația.

După îndelungi ezitări, fugarii erau pe cale de-a se hotărî să lovească cu pumnii în poartă și, la nevoie, cu picioarele, când o umbră, venind dinspre Esplanadă, se ivi din susul râului. Nedeslușită în mijlocul potopului de ploaie, umbra se îndrepta spre ei. Cum cheiul nu avea altă ieșire în afara drumului de pază care, după ce făcea ocolul uzinei, se întorcea spre Esplanada de unde venea omul pornit la plimbare nocturnă, exista șansa ca el să aibă drept întă una din cele două porți dinspre chei.

Fugarii, care nu mai aveau timp să se dea înapoi, se ascunseră cât putură mai bine în pervazul porții mari, gata să se năpustească asupra necunoscutului, la momentul potrivit.

Acesta însă înainta atât de nepăsător și trecu prin fața lor, aproape atingându-i, vădind într-o asemenea măsură că habar n-avea de prezența lor, încât ei renunță la violența care nu părea de loc necesară. Încurajați de nemaipomenita orbire a necunoscutului, porniră la rând după el, pe măsură ce trecea de fiecare, în aşa fel încât atunci când necunoscutul se opri, după cum prevăzuseră, în fața porții mici, și când vârî cheia în broască, avea în spate, așezați în semicerc, opt spectatori atenți, a căror existență nici n-o bănuia măcar.

Poarta se deschise. Îmbrâncindu-l fără milă pe cel ce o descuiase, fugarii se năpustiră în urma lui, iar ultimul dintre ei o împinse, făcând-o să se închidă cu un zgomot.

Și se pomeniră apoi într-o beznă adâncă. Iar din beznă se înălță un glas bland, ca să rostească, pe un ton oarecum mirat, niște cuvinte uimitoare de calme:

— Nu zău!... spunea glasul acela. Ce înseamnă asta?... Ce vreți cu mine?... Ce s-a întâmplat?...

Deodată licări o lumină slabă, care păru strălucitoare în bezna aceea. Janei Buxton îi venise ideea să-și aprindă lampa electrică de buzunar care îi mai adusese un serviciu important la Kukoro. În conul de lumină apărură în același timp Tongané și, în fața lui, un bărbat subțirel, cu părul de-un blond spălăcit, cu hainele leoarcă de apă și care se rezemase de zid, gâfâind ușor.

Zărindu-se unul pe altul, Tongané și bărbatul cel blond scoaseră amândoi odată, dar într-un fel diferit, o exclamație asemănătoare.

— Sergentul Tongané! spuse bărbatul cel subțirel, cu același glas bland și pe același ton de mirare calmă.

— Mosiu Camaret! exclamă negrul, rotindu-și ochii speriați.

Camaret!... Jane Buxton tresări la auzul numelui acestuia pe care îl cunoștea bine, căci era al unuia dintre cei ce fuseseră împreună cu fratele ei.

Între timp, Amédée Florence socoti nimerit să intervină. Fiindcă se aflau între cunoșcuți, prezentările puteau fi forțate. De aceea, făcând un pas și, intrând în conul de lumină, reporterul spuse:

— Domnule Camaret, prietenii mei și cu mine am fi dornici să vă vorbim.

— Nimic mai ușor, răspunse Camaret, fără să se clintească.

Și, apăsând pe un buton, făcu să strălucească becurile electrice din tavan. Fugarii văzură că se aflau într-o încăpere boltită, lipsită de orice fel de mobilă. Vreun vestibul, după câte părea.

Marcel Camaret deschise o ușă, în dosul căreia se zărea capătul unei scări, și, făcându-le loc să treacă, spuse cu o simplitate desăvârșită:

— Vă rog, fiți buni și intrați...

Capitolul VI

Marcel Camaret

Stupefiți de primirea aceasta, a cărei politeță obișnuită devinea extraordinară într-o asemenea situație, cei șase europeni, urmați de cei doi negri, porniră pe scara luminată din plin de numeroase becuri electrice. După ce urcară vreo douăzeci de trepte, pătrunseră într-un al doilea vestibul, unde se opriră. Urcând ultimul, Marcel Camaret străbătu vestibulul acesta, și, deschizând o nouă ușă, se dădu la o parte, ca și mai înainte, ca să le facă loc oaspeților săi neașteptați.

Aceștia intrară într-o încăpere imensă în care domnea o mare dezordine. O masă de desen ocupa una din laturi, iar o bibliotecă uriașă le ocupa pe celelalte trei. Vreo zece scaune zăceau puse la întâmplare, toate pline de vrafuri de cărți și de hârtii. Marcel Camaret apucă unul din vrafurile acestea, îl puse liniștit pe jos și luă în stăpânire scaunul rămas astfel liber. Încurajați de exemplul lui, oaspeții îl imitară, și curând, toată lumea se afla așezată, în afara de Malik și de Tongané, rămași respectuoși în picioare.

— Cu ce vă pot fi de folos? întrebă atunci Marcel Camaret, care părea într-adevăr că găsește cât se poate de firească vizita aceasta neobișnuită.

În cele câteva minute cât se instalaseră, fugarii avuseseră timp să examineze personajul căruia îi violau domiciliul cu atâta îndrăzneală, și examinarea aceasta îi liniști curând. Necunoscutul salutat de Tongané cu numele de Camaret era într-adevăr un om ciudat, și atât de distrat încât aproape că se izbise de ei pe chei fără să-i vadă aerul lui absent și detașat de tot ce se întâmpla, simplitatea și calmul cu care prima niște oameni care năvăliseră la el într-un mod atât de brutal, erau extraordinare. Toate acestea nu puteau fi contestate. Dar tocmai ciudătenia unor asemenea lucruri, cu siguranță anormale, nu contraziceau de loc cinstea, sau mai degrabă „nevinovăția” vădită a omului acestuia, al cărui trup abia format semănă cu al unui adolescent. Nu, cel ce avea fruntea atât de largă și privirea atât de lăptede a unor ochi admirabili nu putea face parte din aceeași familie morală cu Harry Killer, deși totul arăta că îi împărtășea viața.

— Domnule Camaret, răsunse Barsac, căpătând încredere, venim să vă cerem ocrotirea.

— Ocrotirea?... repeta Camaret cu un ton de ușoară surpriză. Doamne, împotriva cui?

— Împotriva stăpânului, sau mai degrabă a despotului acestui oraș, împotriva lui Harry Killer.

— Harry Killer!... Un despot!... repetă Camaret, care părea că nu înțelege.

— Nu știați asta? întrebă Barsac, mirat și el.

— Pe cinstea mea că nu.

— Totuși, nu se poate să nu știți că există un oraș în apropierea dumneavoastră, stăruí Barsac oarecum scos din fire.

— Sigur! recunoscu Marcel Camaret.

— Și nici că orașul acesta se numește Blackland...

— Ah! Se numește Blackland?... făcu Camaret. Într-adevăr, nu-i un nume urât... Nu, nu-l cunoșteam, dar acum, când mi l-ați spus, îl cunosc. De altfel, îmi e perfect egal...

— Dacă nu cunoașteți numele orașului, continuă Barsac, nu fără un pic de ironie în glas, știați măcar, presupun, că e locuit, ba chiar că are o populație destul de numeroasă.

— Firește, răsunse Camaret, senin.

— Oricărui oraș îi trebuie o administrație, o conducere...

— Așa e...

— La Blackland, întreaga conducere ține de persoana lui Harry Killer, care nu e decât un bandit, un despot crud și săngeros, o brută alcoolizată, ca să nu zic un nebun.

Marcel Camaret își ridică spre Barsac privirea pe care o ținuse până atunci coborâtă. Părea buimăcit, uluit mai ales. Și avea într-adevăr aerul unui om picat din lună.

— Oh!... murmură el oarecum rătăcit. Folosiți niște expresii!...

— Insuficiente pentru faptele care le motivează, continuă Barsac, înfierbântându-se. Dar, mai întâi, dați-mi voie să vă spun cine suntem.

Camaret acceptă, cu un gest de indiferență politicoasă și nu prea încurajatoare. Barsac începu deci prezentările. Lăsându-i lui Jane Buxton pseudonimul ales de ea, el își arăta pe rând prietenii și se arăta și pe sine, spunând, după fiecare nume, calitatea persoanei de față.

— Și, în sfârșit, încheie el, iată-l pe Tongané, asupra căruia nu mai e nevoie să insist căci, pe cât se pare, îl cunoașteți.

— Da... da... spuse domol Camaret, cu privirea din nou îndreptată spre podea.

— Însărcinat de guvernul francez... Dar, de fapt, dumneavoastră trebuie să fiți francez, domnule Camaret...

— Da... da... murmură din nou inginerul, fără pic de căldură în glas.

— Însărcinat, după cum spuneam, de guvernul francez, să conduc în bucla Nigerului o misiune din care fac parte și prietenii mei aflați aici de față, continuă Barsac, am avut de luptat fără încetare împotriva piedicilor pe care Harry Killer le-a îngrămădit după bunul lui plac în calea noastră.

— Cu ce scop să fi făcut asta? obiectă Camaret, vădind un început de atenție.

— Cu scopul de a ne bara drumul Nigerului, căci Harry Killer vrea ca vizuina lui să rămână neștiută de nimeni, iată de ce a făcut totul ca să ne îndepărteze de ținutul acesta, de teamă să nu auzim vorbindu-se despre Blackland, căruia nimeni, în Europa, nu-i bănuiește măcar existența.

— Ce spuneți?!... exclamă Camaret cu o însuflare neobișnuită pentru el. E imposibil să nu se știe nimic despre orașul acesta în Europa, unde s-au întors nemurări muncitori, după ce au petrecut aici un timp mai mult sau mai puțin îndelungat.

— Totuși, aşa este, replică Barsac.

— Afirmați că nimeni, repet, nimeni nu ne cunoaște insistă Camaret, din ce în ce mai tulburat.

— Absolut nimeni.

— Și că partea aceasta a pustiului e socotită și acum ca fiind complet nelocuită?

— Da, domnule, asta afirmă.

Camaret se ridicase și străbătea încăperea în lung și în lat, cuprins de o violentă emoție.

— De neînchipuit!... De neînchipuit!... mormura el.

Dar agitația lui dură doar câteva clipe. Curând, regăsindu-și calmul printr-un efort al voinței, inginerul se aşeză iar pe scaun.

— Continuați să rog, domnule, spuse el, doar ceva mai palid decât de obicei.

— N-am să vă plăcătisesc, cu povestirea tuturor necazurilor pe care le-am avut de îndurat, continuă Barsac, răspunzând invitației lui Camaret. E deajuns să vă spun doar că după ce a izbutit să ne despartă de escorta noastră, Harry Killer, furios că ne vedea stâruind în direcția interzisă de el, și-a pus oamenii să ne răpească în plină noapte și ne-a transportat aici, unde, de două săptămâni, ne ține prizonieri, amenințându-ne mereu cu spânzurătoarea.

Un pic de sânge se urcase în obrajii lui Marcel Camaret, a cărei privire începea să capete o expresie amenințătoare.

— Ceea ce îmi spuneți e de neînchipuit!... exclamă el, când Barsac termină de vorbit. Cum!... Harry Killer să se fi purtat astfel!...

— Și asta încă nu e totul, spuse Barsac, povestind odioasa purtare a cărei victimă fusese Jane Buxton și măcelărirea celor doi negri, unul lovit de o torpilă aeriană, celălalt înhățat de un planor și trântit pe platforma turnului, unde fusese zdrobit în mod groaznic.

Marcel Camaret se simțea adânc tulburat. Era pentru prima oară, poate, când părăsea domeniul abstracției pure ca să ia contact cu realitatea. Cinstea lui latentă avea enorm de suferit în urma întâlnirii acesteia. Cum! El care nu ar fi strivit o muscă, trăise, fără să-și dea seama, vreme îndelungată, alături de-o fintă capabilă de asemenea grozăvii!

— E groaznic!... e cumplit!... spunea el.

Sila adâncă inspirată de povestirea lui Barsac era, vădit lucru, pe cât de sinceră pe atât de profundă. Cum să împaci sensibilitatea, puritatea morală, neîndoielnică, a lui Camaret, cu prezența lui într-un oraș pe care calitatea conducătorului îl făcea atât de suspect?

— În sfârșit, domnule, observă Barsac, exprimând gândul tuturor, un om care comite cu sânge rece asemenea acte, nu e la prima lui încercare. Cu siguranță că Harry Killer mai are și alte crime pe conștiință. Așadar, nu le cunoașteți?

— Cum de îndrăzniți să-mi puneti o astfel de întrebare? protestă Camaret, revoltat. Nici vorbă că nu le cunosc, după cum nu le cunoșteam nici pe cele povestite de dumneavoastră și nici pe cele, și mai groaznice încă, pe care le bănuiesc acum. Nu am ieșit niciodată din uzina aceasta, care se bzuie în întregime pe mine, și unde sunt ocupat să zămislesc niște lucruri dintre care multe sunt, pot să spun, uimitoare; așadar, n-am văzut și n-am știut niciodată nimic.

— Dacă v-am înțeles bine, spuse Barsac, ne-ați răspuns indirect, cel puțin în parte, la o întrebare pe care noi ne-o punem de când ne aflăm aici. Ni se părea de necrezut ca orașul și câmpia din jurul lui să fie opera lui Harry Killer. Când te gândești că, acum zece ani, aici era o mare de nisip! În orice scop ar fi fost făcută, transformarea aceasta e uimitoare. Iar Harry Killer, chiar dacă, în principiu, ar fi fost înzestrat cu o inteligență adevărată, de multă vreme inteligența aceasta i-ar fi fost înecată în alcool. Iată de ce nu înțelegeam cum ar putea să fie degeneratul acesta autorul unor asemenea minuni.

— El!... exclamă Marcel Camaret cuprins de o bruscă indignare. El!... Nimicul ăsta, nulitatea asta!... Cum puteți crede aşa ceva? Opera e frumoasă, într-adevăr, dar pentru a o realiza trebuia altcineva decât un Harry Killer.

— Cine e atunci autorul ei? întreabă Barsac.

— Eu!... rosti superb Marcel Camaret, cu fața strălucind de mândrie. Eu am creat tot ce există aici. Eu sunt cel care a răspândit binefacerea pe pământul arid și ars al deșertului. Eu l-am transformat în câmpie înverzită și roditoare. Eu sunt cel care, din nimic, am făcut orașul acesta, aşa cum Dumnezeu a făcut lumea din haos!

Barsac și prietenii săi schimbară o privire neliniștită, În timp ce, fremătând de-un entuziasm bolnavios, își cânta imnul propriei sale glorii,

Marcel Camaret înlăța spre cer niște ochi rătăciți, ca și cum l-ar fi căutat pe cel cu care îndrăznea să se compare. Nu făcuseră oare decât să treacă de la un nebun, la alt nebun?

— Fiindcă dumneavoastră sunteți autorul celor văzute aici, spuse doctorul Châtonnay, după o clipă de tăcere, cum de-ați putut să vă lăsați opera pe mâna lui Harry Killer, fără să vă îngrijoreze la ce ar putea s-o folosească el?
[53](#)

— Voi pedepsi, dacă va fi cazul, afirmă Camaret, ai cărui ochi căpătară din nou o lucire neliniștită.
[54](#)

Fugarii erau demoralizați. Ce bază puteau pune pe omul acesta, genial poate, dar cu siguranță dezechilibrat, capabil, în același timp, de-o orbire atât de totală și de-un orgoliu nemărginit?

— Aș fi indiscret, domnule Camaret, dacă v-aș întreba cum l-ați cunoscut pe Harry Killer și cum vi s-a putut naște în minte planul de a clădi Blacklandul? spuse Amédée Florence, dornic să abată discuția spre lucruri mai concrete.

— Deloc, răspunse cu blândețe Marcel Camaret, care își revinea treptat la calmul său obișnuit. Planul e al lui Harry Killer. Numai executarea e a mea. L-am cunoscut pe Harry Killer pe când făceam parte dintr-o expediție organizată de o companie engleză comandată de un căpitan în disponibilitate, numit George Buxton...

La auzul acestui nume, toate privirile se îndreptară spre Jane. Dar ea rămase neclintită.

— Tongané făcea și el parte din expediție, în calitate de sergent, continuă între timp Camaret, și de aceea l-am recunoscut adineauri, deși s-au scurs mulți ani de atunci. În ceea ce mă privește, fusesem angajat ca inginer, cu misiunea să studiez orografía, hidrografía și mai ales mineralogia ținuturilor străbătute. Plecați de la Acca, din colonia Așanților, ne îndreptam de vreo două luni spre nord, când, într-o bună zi, Harry Killer sosi printre noi. Bine primit de șeful nostru, a fost încorporat în coloană și nu ne-a mai părăsit de atunci.

— N-ar fi mai exact spus că s-a substituit chiar, încetul cu încetul, căpitanului Buxton, pe care ceilalți au încetat curând să-l mai vadă? întrebă Jane.

— N-aș putea să vă spun... îi răspunse Camaret, șovăind oarecum, dar de loc mirat de întrebare. Foarte ocupat cu studiile mele, înțelegeți că nu mai puteam observa asemenea amănunte; nici pe Harry Killer nu-l vedeam mai mult decât pe George Buxton. Oricum, revenind într-o zi dintr-o excursie personală de patruzeci și opt de ore, n-am mai găsit coloana în tabăra unde o lăsasem. Nu se mai afla nimic acolo, nici oameni, nici material. Foarte supărat, după cum vă închipuiți, mă întrebam tocmai în ce direcție să pornesc, când Harry Killer s-a apropiat de mine. Killer mi-a spus că Buxton se reîntorsese la coastă, luând cu sine majoritatea oamenilor, și că el era însărcinat să termine, cu cincisprezece oameni și cu mine, itinerarul expediției. Mie îmi era egal dacă ne comanda Harry Killer sau căpitanul Buxton pe care, de altfel, n-aș mai fi știut unde să-l regăsesc. L-am urmat deci pe Harry Killer, fără greutate. Acesta auzise de câteva invenții destul de interesante pe care le aveam pe atunci în minte. El m-a condus aici și mi-a propus să le realizez. Am acceptat. Iată originea raporturilor mele cu Harry Killer.

— Îmi permiteți, domnule Camaret, să vă completez informațiile și să vă aduc la cunoștință ceea ce se pare că nu știți, spuse Jane Buxton cu voce gravă. Din ziua când Harry Killer a făcut parte din expediția căpitanului Buxton, coloana comandată de acesta din urmă deveni o ceată de bandiți. Sate întregi fură incendiate de ea, mulțime de bărbați măcelăriți, femei spintecate, copii tăiați în bucăți.

— Imposibil! protestă Camaret. Eram acolo, ce naiba! și n-am văzut nimic din toate acestea.

— Așa cum nu ne-ați văzut mai adineauri nici pe noi, trecând prin fața noastră; așa cum timp de zece ani ați ignorat faptele lui Harry Killer. Vai, evenimentele pe care vi le dezvăluji nu pot fi contestate. Din nenorocire, sunt fapte istorice, cunoscute de toată lumea.

— Și eu să nu fi știut nimic!... bâigui Marcel Camaret, zdrobit de mâhnire.

— Oricum ar fi fost, continuă Jane Buxton, zvonuri despre grozăviile acestea ajunseră în Europa. Împotriva coloanei răzvrătite a lui George Buxton au fost trimise trupe care au nimicit-o. În ziua când dumneavoastră, revenind la tabără, n-ați mai regăsit pe nimeni, George Buxton nu era plecat. Era mort.

— Mort!... repetă Camaret, uluit.

— Da, dar nu lovit, după cum s-a crezut până acum, de gloanțele soldaților trimiși în urmărirea lui, George Buxton a murit asasinat.

— Asasinat!...

— Adineauri ați fost înșelat. Eu nu mă numesc Mornas, ci Jane Buxton, și sunt sora fostului dumneavoastră comandant. Iată de ce v-am recunoscut numele, când Tongané l-a rostit în fața mea. Am venit în Africa numai ca să pot căuta dovezile nevinovăției nefericitului meu frate, acuzat de crime săvârșite cu siguranță de un altul.

— Asasinat!... repeta Camaret, copleșit de povara descoperirilor acestora successive.

— Ucis pe la spate, preciză Jane, scoțând de sub bluză arma cu care fusese asasinat George Buxton. Însoțită de acești domni, am fost la mormântul fratelui meu, și, de față cu ei, i-am deshumat osemintele. De acolo am adus pumnalul acesta care, străpungând omoplatul unde mai era încă fixat, lovise drept în inimă. Numele criminalului era odinioară gravat pe mâner. Din nefericire, cu trecerea anilor s-a șters. Două litere mai există totuși: un *i* și un *l*. După cele spuse de dumneavoastră, nu cred că mă înșel afirmând că numele acesta trebuie citit: Harry Killer.

Așultând tragică povestirea a Janei Buxton, Marcel Camaret părea din ce în ce mai agitat. Își încrucișa și-și despărțea febril degetele, își trecea înfrigurat palmele peste obrajii șiroind de sudoare.

— E îngrozitor!... Îngrozitor!... Eu să fi făcut asta!... Eu!... repeta el la nesfârșit, pe când o lucire tulbure i se aprindea iar în ochii măriți de uimire și groază.

— Ne dați adăpost? întrebă, drept concluzie, Barsac.

— Cum să nu vă dau?... răsunse Camaret cu o căldură neobișnuită la el. Mai e nevoie să mă întrebați? Mă puteți crede complice la niște crime nelegiuite, pe care, dimpotrivă fiți siguri că le voi pedepsi?

— Înainte de a vorbi despre pedeapsă, trebuie să ne gândim cum să ne apărăm, observă Amédée Florence, practic ca întotdeauna. Într-adevăr, n-ar trebui oare să ne temem că Harry Killer va căuta să ne ia înapoi?

Marcel Camaret zâmbi.

— Habar n-are că sunteți aici, spuse el. Și-apoi, chiar dacă ar ști...

Un gest, arătând cât de puțin îi păsa de eventualitatea aceasta, îi încheie gândul.

— Până una, alta, continuă el, odihniți-vă liniștiți. Sunteți în siguranță, credeți-mă.

Camaret apăsa pe butonul unei sonerii. Un servitor negru apără imediat.

— Joko, spuse Camaret, cum ar fi spus lucrul cel mai firesc din lume, negrului care holba ochii, speriat, îi vei conduce pe domnii și pe doamna în camerele lor.

Apoi se ridică și se îndreptă spre o ușă pe care o deschise.

— Bună seara, spuse el politicos.

Și dispăru, lăsându-și oaspeții la fel de uimiți ca și pe negrul căruia îi dăduse greaua misiune de-a le găsi un pat.

Paturi? Unde le-ar fi putut găsi nefericitudinile Joko? În Uzină nu era niciun pat liber, și nu fusese prevăzut nimic pentru străinii căroră le-ar fi fost cu neputință să ajungă aici. Va fi oare Joko nevoit să meargă din ușă în ușă și să trezească, la rând, toți lucrătorii?

Văzându-l cât e de încurcat, Barsac îl asigură că el și prietenii săi se puteau lipsi foarte ușor de paturi. Ei ar fi putut rămâne unde se aflau, rugându-l pe Joko doar să adune toate fotoliile și cuverturile pe care le va găsi libere.

Oaspeții s-ar fi putut aranja destul de bine, cu atât mai mult cu cât era târziu.

Astfel îi găsiră zorile. La ora șase fix, Marcel Camaret deschise din nou ușa prin care ieșise în ajun. Și nu păru de loc mirat când își văzu odaia de lucru transformată în dormitor comun.

— Bună ziua, domnilor, le spuse el oaspeților, la fel de liniștit cum le spusesese în ajun bună seara.

— Bună ziua, domnule Camaret, îi răspunseră ei într-un glas.

— Domnilor, vorbi Camaret, am meditat la ce mi-ați povestit azi noapte. Situația aceasta nu mai poate dura. Trebuie să acționăm imediat.

Și apăsa pe un buton. O sonerie extrem de puternică se auzi imediat, răsunând pretutindeni.

— Fiți buni și urmați-mă, domnilor, le spuse Camaret oaspeților săi.

După ce străbătu mai multe coridoare, micul lor grup ajunse într-un vast atelier plin cu numeroase mașini-unelte, inactive pentru moment. În jurul lor se adunară o mulțime de bărbați și de femei.

— E toată lumea aici? întrebă Camaret. Rigaud, fă, te rog, apelul.

După ce apelul permise să se constate că se află întreg personalul Uzinei, Camaret luă cuvântul. El îi prezintă mai întâi pe străinii veniți să-i ceară ocrotire. Apoi expuse cele aflate în noaptea precedentă. Atrocitățile săvârșite de trupa lui George Buxton, intrată pentru un motiv sau altul sub conducerea lui Harry Killer, asasinarea comandantului expediției, comisă, pe cât se părea, de Harry Killer, răpirea și apoi încarcerarea misiunii Barsac, purtarea lui Killer față de Jane Buxton și, în sfârșit, uciderea, pe atât de crudă pe cât de neîndreptățită, a celor doi negri. Camaret nu uită nimic ce i-ar fi putut impresiona pe ascultătorii săi. Din toate aceste fapte reieși că ei, toți, se aflau, fără știrea lor, în slujba unui adevărat bandit, și că deci era cazul să se teamă că munca Uzinei va fi folosită pentru săvârșirea unor noi nelegiuri. O asemenea situație nu mai putea să dureze și în plus, cum onoarea nu-i îngăduia să-i redea lui Harry Killer prizonierii deținuți de acesta pe nedrept, era cazul, după el, să fie rupte orice relații cu Palatul și să se ceară o repatriere generală.

Ascultată în mijlocul unei tăceri profunde, povestirea lui Camaret produse mai întâi o uimire cu totul firească printre muncitorii aceștia cinstiți. Când agitația se mai potoli, concluzia lui Camaret obținu deplina lor aprobare. De altfel, căruia dintre muncitori i-ar fi trecut prin minte să fie de altă părere decât a directorului admirat și respectat de toți?

Camaret își încheie emoționanta expunere cu următoarele gânduri îndreptățite:

— Ceea ce m-a surprins mai mult printre lucrurile de necrezut aflate azi noapte, spuse el, este faptul că în Europa e ignorată existența acestui oraș, pe care Killer l-ar fi numit Blackland, pe cât se pare. Știu că orașul a fost construit în afara oricărui drum de caravane, în inima unui desert unde nu vine nimeni, niciodată, și nu fără motiv. Dar nu e mai puțin sigur că mulți dintre tovarășii voștri, după ce au petrecut aici un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, au simțit dorul de țară și au vrut să se întoarcă acolo... Am făcut azi noapte socoteala. De când există orașul și până în prezent, au avut loc exact o sută treizeci și șapte de plecări. Dacă ar fi sosit în Europa măcar unul din acești o sută treizeci și șapte de muncitori, existența orașului nu mai putea fi ignorată. Cum nimeni nu-l cunoaște, înseamnă neapărat că niciunul din cei o sută treizeci și șapte de muncitori plecați nu a ajuns la destinație.

Niciun strigăt nu se auzi din mulțimea muncitorilor pe care raționamentul acesta riguros o uluise.

— Ca urmare a celor petrecute, încheie Camaret, reiese că niciunul dintre voi nu poate spera să-și revadă țara, atâtă timp cât va dăinui puterea lui Harry Killer și că nu trebuie să ne așteptăm la niciun fel de milă, dacă vom cădea în mâinile lui. În interesul nostru și al justiției, se cuvine deci să începem lupta.

— Da!... da!... bizuiți-vă pe noi!... se auzi din toate părțile.

Atât de mare le era încrederea în Camaret, încât muncitorii, mai întâi copleșiți la veste că se aflau despărțiti de restul lumii, își recăpătaseră curajul la gândul că el era cu ei. Toate brațele se întinseră spre el, în semn de neclintită fidelitate.

— Reîncepeți lucru, ca de obicei, și bizuiți-vă pe mine, prieteni, spuse Camaret, a cărui plecare fu salutată cu urale neobișnuit de puternice.

De îndată ce părăsi atelierul de mecanică, inginerul stătu de vorbă câteva clipe cu contramaistrul pe care îl numise Rigaud. Apoi, pe când acesta executa ordinele primite, Camaret, urmat de protejații săi, se reîntoarse în camera de lucru.

De abia se așezase pe-un scaun, când zbârnâi soneria telefonului. Camaret ridică receptorul și ceilalți îl auziră răspunzând cu glas bland, prin „da”, „nu”, „bine!” „faceți cum vreți”, comunicării primite. În sfârșit, începu să râdă și puse la loc aparatul, izolându-l prin manevrarea unui întrerupător intercalat în circuit.

— Mi-a telefonat Harry Killer, spuse el cu vocea aceea ciudată căreia, de obicei, nicio emoție nu-i tulbura blândețea. Știe că vă aflați aici.

— A și aflat! exclamă Barsac.

— Da. Se pare că a fost găsit un oarecare Tchumuki. S-ar mai fi descoperit, de asemenea, o luntre părăsită pe apă și, la colțul Uzinei, o santinelă legată burduf, ca și Tchumuki. Ieșirea din oraș pe timpul nopții fiind imposibilă, după spusele lui Killer, banditul a dedus că vă aflați neapărat aici. Nu l-am contrazis. Atunci mi-a cerut să vă dau în mâinile lui. Am refuzat. El a insistat, și eu am stăruit în refuzul meu. De aici, mare furie. Harry Killer m-a amenințat că vine să vă ia cu forța. Asta m-a făcut să râd, și am întrerupt legătura.

Protejații lui Camaret se ridicaseră toti odată.

— Inutil să vă mai spun că puteți conta pe noi, afirmă Barsac, în numele tuturor. Dar ne-ar trebui niște arme.

— Arme?... repetă Barsac zâmbind. Ce să faceți cu ele? Nu cred să existe vreuna pe aici. Totuși, nu vă neliniștiți, domnilor. Dispunem de alte mijloace.

— Mijloace capabile să lupte împotriva tunurilor Palatului?

— Împotriva lor și a multor altora. Dacă mi-ar da prin minte să distrug tot orașul, aş putea s-o fac cât ai clipe. Dar nu cred să fim împinși până acolo. Tunurile Palatului vor rămâne mute, fiți siguri. În afară de faptul că Harry Killer îmi cunoaște puterea și că Uzina e în mare parte construită în aşa fel încât să reziste tunurilor, banditul o să se ferească s-o distrugă, dat fiind că toată puterea lui e bazată pe ea. Mai degrabă va încerca să pătrundă aici cu forța. Atâtă doar că nu va reuși.

Ca un răspuns la spusele lui Camaret, se auziră bubuituri surde, venite de la etajul de jos.

— Ce vă spuneam? făcu inginerul, zâmbind blând. Iată că atacă poarta. Dar tâlhărița e solidă, vă garantez eu.

— Dacă, totuși, îndreaptă un tun spre ea? întreabă Saint-Béain, pe care calmul lui Camaret nu-l liniștea decât pe jumătate.

— Chiar în cazul acesta, n-o să fie prea ușor să-o forțeze, răspunse inginerul. Dar, ca să aducă pe chei un tun de-al Palatului, e nevoie de timp, și deocamdată n-avem să face decât cu un berbece mânuit de brațe omenești. Cu el, de-ar lovi și un veac întreg, tot nu vor ajunge la nimic. De altfel, dacă doriți să veniți cu mine, ați putea asista la peripețiile acestui asediu. Cred că spectacolul v-ar interesa.

Întregul grup se reîntoarse la atelierul de mecanică pe care îl străbătu fără să se opreasă acolo. Acum, mașinile mergeau, dar muncitorii nu se ocupau de lucru cu râvna lor obișnuită. Adunați în grupuri, ei discutau nouățile aflate. În atelier domnea o oarecare dezordine, pe care actualele evenimente o făceau lesne de înțeles și în privința căreia Camaret închise ochii.

După ce străbătu atelierul, inginerul și protejații săi urcară o scară în spirală și ajunseră pe platforma unui turn care nu se deosebea de cel al Palatului decât prin faptul că avea deasupra lui inexplicabilul pilon metalic al cărui vârf se ridica în aer la peste o sută de metri. Ca și turnul Palatului, turnul de aici era înarmat cu un cycloscop instalat între proptelele pilonului. Aici își invită Camaret oaspeții.

— Acet cycloscop, le explică el, nu e orientat la cinci kilometri, cum e cel pe care l-am construit pentru Harry Killer. Datorită unei serii de oglinzi oblice, așezate în partea de sus a zidului Uzinei, el ne permite să supraveghem ce se întâmplă în imediata noastră apropiere. De aici vedeti fața exterioară a zidului incintei noastre, până la baza sa.

Esplanada, cheiul și drumul de pază apăreau, într-adevăr, în cycloscop; imaginile, mai mici decât cele date de aparatul Palatului, erau, în schimb, mult mai clare. În lentile, se zăreau un mare număr de oameni, dintre care mulți cărau niște scări; toți alergau pe întreaga latură a Uzinei, pe când vreo treizeci dintre ei continuau să se istovească zadarnic încercând să spargă poarta.

— După cum prevedeam, spuse Camaret, au să dea asaltul. Acum o să devină interesant.

Asaltul începu, într-adevăr. Pe zid și fuseseră ridicate un număr de scări, pe care se urcau o mulțime de *Merry Fellows*. Ajunși sus, câțiva dintre ei puseră mâinile, încrezători. Și, imediat, priveliștea se schimbă. De cum atingeau creasta zidului, oamenii aceia păreau cuprinși de convulsii ciudate. Suspendați acolo, ca și cum mâinile li s-ar fi lipit de zid, ei dansau un dans îndrăcit, ca al marionetelor care țopăie când tragi de sfori.

— Mari proști mai sunt! explică inginerul. Creasta zidului e pur și simplu acoperită cu un metal a cărui compoziție am realizat-o eu. Conductibilitatea electrică a metalului meu e de o sută de ori mai mare decât a aramei. Prin îvelișul acesta fac să treacă un curent alternativ de voltaj potrivit și vedeti rezultatele.

Pe când Camaret dădea explicațiile atacatorii rămași pe treptele mai de jos îi apucaseră de picioare pe cei aflați deasupra lor și ale căror mișcări dezordonate nu le puteau înțelege. Curând însă, acești imprudenți executară același contorsiuni, spre uluirea camarazilor care nu-i imitaseră.

— De ce nu-și dau drumul jos, pur și simplu, dobitocii ăștia? exclamă Saint-Bérain.

— Nu pot, bieții oameni, spuse Marcel Camaret. Au să rămână fixați pe zid, cât o să am eu chef... Dar pot și mai mult încă...

Inginerul manevră o manetă. Imediat, scările fură date peste cap, împinse parcă de o mână invizibilă. Cei agațați de ele căzură de-a valma, nelăsând pe zid decât ciorchinii omenești prinși acolo, care continuau să se zbată cu desperare.

— Nu garantez că n-au s-o pătească, spuse cu blândețe Camaret. Cât despre cele întâmplate sub ochii dumneavoastră, ați fi dornici să le cunoașteți cauza?

Cum toți răspunseră afirmativ, inginerul continuă:

— E foarte simplu. După mine, toate forțele, oricare ar fi ele, nu sunt decât vibrații electrice, de o natură sau de alta. De obicei, savanții sunt de acord să atribuie lumina unei serii de vibrații cuprinsă între un anumit minimum și-un anumit maximum de frecvență, iar fenomenele electrice unei alte serii de vibrații, separată de prima printr-un interval care se presupune că aparține altor vibrații, a căror natură e necunoscută. Fără să mă pronunț hotărât, înclin să cred că acestea din urmă au oarecare legătură cu căldura. Oricum ar fi, eu știu să le provoc, să le mânuiesc și să le fac să producă efecte destul de curioase, după cum v-am dovedit acum.

Pe când Camaret dădea aceste scurte lămuriri, ciorchinii omenești își continuau dansul dezmațat.

— Micul joc a durat destul, spuse Marcel Camaret, manevrând o altă manetă.

Imediat, marionetele omenești se desprinseră de zid și, de la o înălțime de zece metri, căzură la baza lui, unde rămaseră neînsuflețite. După o clipă de ezitare, lesne de înțeles, camarazii lor se hotărâră să vină să-i ia și să-i ducă de acolo.

— Sfârșitul primului act, anunță Camaret cu vocea lui obișnuită. Cred că nu se termină în avantajul lui Harry Killer care, de pe acum, are vreo treizeci de oameni scoși din luptă. Ce-ar fi să ne ocupăm acum de imbecilii care se încăpățânează prostește împotriva porții? Marcel Camaret luă transmițătorul unui telefon.

— Ești gata, Rigaud? întrebă el.

— Da, domnule, răspunse un glas care se auzi din toate părțile cycloscopului.

— Dă-i drumul! comandă Camaret.

Ca și cum s-ar fi supus de la sine ordinului acestuia, un instrument ciudat ieși îndată și se depărta de baza turnului. Era un soi de cilindru vertical, al cărui capăt îndreptat spre pământ se lărgea formând un con. La celălalt capăt, patru elice, dintre care una orizontală și trei verticale, se învârteau cu o viteză vertiginosa. Ciudatul aparat se înălță în aer, depărtându-se totodată în direcția zidului împrejmuit. Când atinse, ba chiar depăsi cu câțiva metri

zidul, zborul deveni orizontal și aparatul începu să se țină exact pe marginea Uzinei.

Dar după primul aparat și pornise un al doilea, apoi un al treilea, și altele. Oaspeții lui Camaret numără douăzeci, care, la intervale regulate, țășneau din turn, ca păsările dintr-un cuib, și făceau rând pe rând aceeași manevră.

— Astea sunt „viespile” mele, spuse Marcel Camaret, accentuând un pic pronumele posesiv. Am să vă explic mai târziu cum sunt dirijate. Deocamdată, să ne mulțumim privindu-le cum lucrează.

Apoi luă din nou transmițatorul telefonic.

— Un avertisment, Rigaud, spuse el.

După care se adresă iar noilor săi prieteni.

— De ce să ucid niște bieți oameni care, la urma urmei, nu mi-au făcut nimic? Un avertisment o să fie deajuns, dacă vor să înțeleagă.

De la eșecul primei lor încercări, atacatorii care încercaseră să escaladeze incinta stăteau inactivi. Ducându-și camarazii scoși din luptă, dintre care unii fuseseră fără îndoială uciși sau cel puțin grav răniți, ei goliseră drumul de pază și stăteau îngrămădiți pe Esplanadă, la o mare distanță de Uzina al cărei zid îl priveau buimăciți.

Dimpotrivă, cei care atacau poarta nu-și îintrerupseseră lucru. Se încăpățânaseră să izbească în poarta aceasta, căreia de altfel nu prea părea să-i pese, cu un bulumac greu, purtat de vreo patruzeci de brațe viguroase. În plimbarea lor prin jurul incintei, viespile (aşa le botezase Marcel Camaret) treceau una după alta pe deasupra acestui grup, care nu le dădea nicio atenție.

Deodată, o detunătură porni de la una din ele și o grindină de gloanțe acoperi solul, pe un spațiu circular cu raza de vreo cincizeci de metri.

Auzind zgomotul, cei ce manevrau berbecele ridică capul. Dar nici nu apucă să-și dea bine seama despre ce era vorba, când o a doua detunătură porni de la un al doilea aparat, sosit la rândul lui în apropiere. Detunătura fu urmată, ca și prima, de-o ploaie de gloanțe.

De data aceasta, câmpul ucigător se apropiase de ei. Cățiva oameni fură chiar atinși de proiectile. Ceilalți nu mai așteptară. Lăsând baltă berbecele, ei îi culeseră pe răniți și fugiră cât îi țineau picioarele.

Spectatorii scenei acesteia nu puteau să-și credă ochilor. Fiecare viespe, după ce se descărca, se întorcea supusă la alveola ei de la poalele turnului,

apoi, un minut mai târziu, după ce primea o nouă încărcătură, își reîncepea zborul ca să-și reia locul în rând.

— Nu cred că mai e nevoie să ne ocupăm de oamenii aceștia, spuse Marcel Camaret. Dacă doriți cumva să vizitați Uzina...

Capitolul VII

Uzina din Blackland

Cum oaspeții se grăbiră să accepte, Camaret spuse:

— Înainte de a coborî din turnul acesta, unde ne vom reîntoarce de altfel la terminarea vizitei noastre, observați mai întâi așezarea generală a Uzinei. În ansamblu, ea acoperă, după cum vedeti, o suprafață dreptunghiulară măsurând, în lărgime, două sute cincizeci de metri, iar paralel cu râul trei sute șaizeci de metri. Suprafața ei totală este deci exact de nouă hectare; partea apuseană, care reprezintă trei cincimi din dreptunghiul acesta, e destinată pentru grădini.

— De ce pentru grădini? îl întrerupse Amédée Florence.

— Ele ne asigură o parte din hrană, iar restul ne vine din afară. Numai cealaltă parte, lată de o sută de metri și deservită de chei, adică partea pe care ne aflăm, constituie Uzina propriu-zisă. În mijloc, pe o lungime de două sute cincizeci de metri, atelierele și locuința mea sunt grupate la picioarele acestui turn, care ocupă centrul. La fiecare capăt, unde prin urmare ar fi rămas liber un spațiu de cincizeci și cinci de metri, au fost clădite, perpendicular pe râu, două rânduri de locuințe muncitorești, separate printr-o stradă largă. Cum fiecare rând are șapte case, și fiecare casă are patru etaje, socotind și parterul, dispunem, în total, de o sută douăsprezece locuințe.

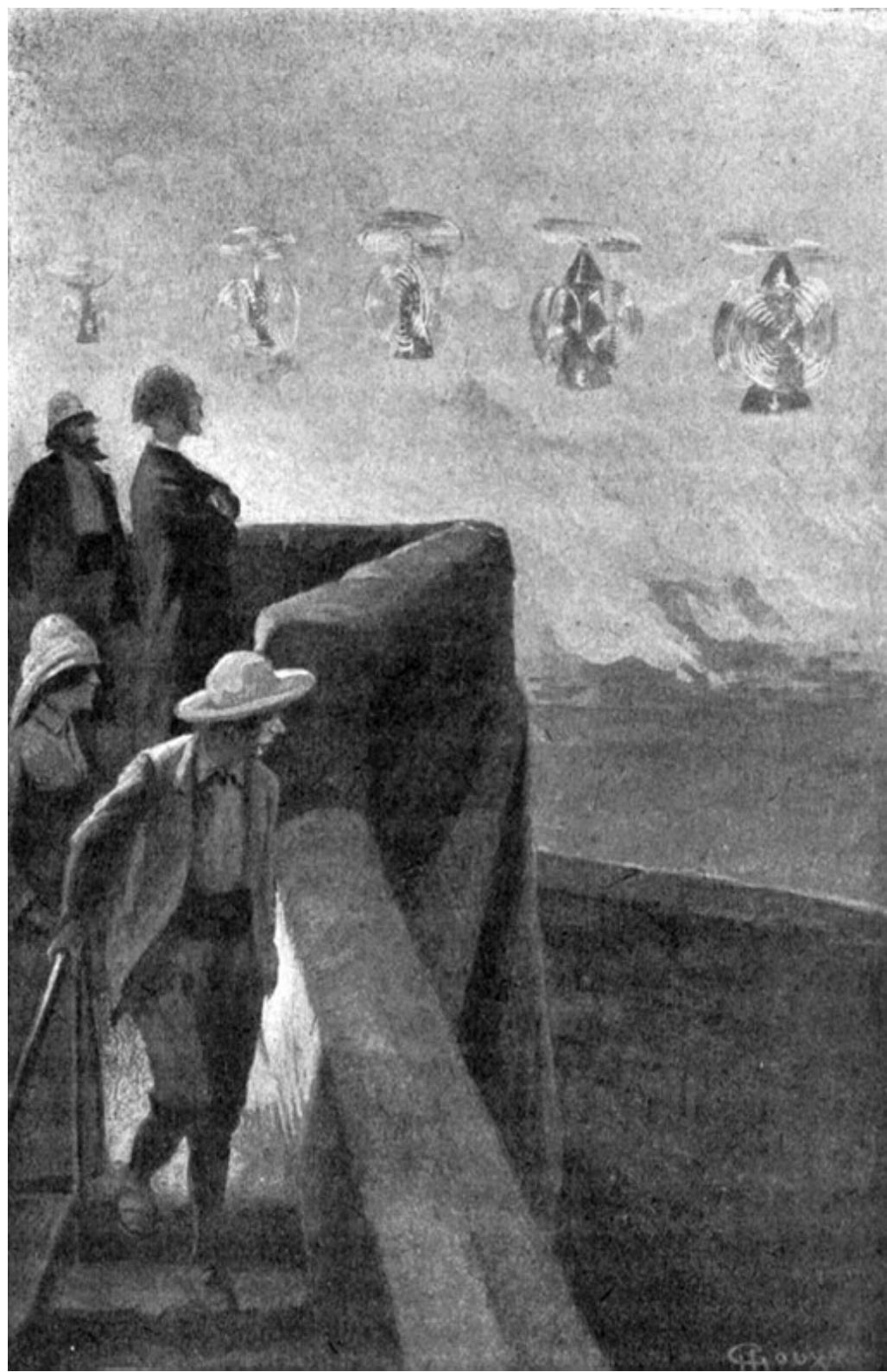
— Care e numărul personalului dumneavoastră? întrebă Barsac.

— Exact o sută de oameni, dar unii sunt însurați și câțiva au și copii. După cum puteți constata, atelierele nu au decât un singur etaj și sunt acoperite cu un strat gros de pământ gazonat. Obuzele n-ar putea deci să le facă aproape nimic. Acum, când cunoașteți Uzina în linii mari, putem coborî, dacă doriți, pentru a o vizita mai îndeaproape.

Înainte de a răspunde invitației acesteia, auditorii lui Camaret aruncă o ultimă privire în jurul lor. Situația nu se schimbase. Viespile își continuau plimbarea circulară și atacatorii învătați de experiență se fereau să intre în

zona periculoasă. Liniștiți de această ultimă constatare, oaspeții lui Camaret părăsiră platforma, urmându-l pe inginer.

Călăuziți de el, ei vizitară mai întâi etajul turnului numit de Camaret „stupul”, și de unde cele douăzeci de viespi își luaseră zborul dintr-un număr egal de alveole, între care se afla rezerva de proiectile. Apoi străbătură o

serie de ateliere: ajustaj, tâmplărie, forjă, turnătorie etc, și ieșiră în grădini, spre partea cea mai apropiată de Palat.

Acolo, zidul înalt din jurul Uzinei acoperea vederea Palatului. Dar când se depărta că cu vreo cincizeci de metri de zid, turnul lui Harry Killer începu să se ivească deasupra crestei. Imediat, în vîrful turnului răsună o explozie urmată de ţuieratul characteristic al unui glonte care trecu pe deasupra grupului de oaspeți ai inginerului.

— Imbecilul!... spuse liniștit Camaret, care se mulțumi să ridice brațele, fără să se opreasca din mers.

La semnalul acesta, se auzi un ţuierat puternic. Oaspeții lui Camaret se întoarseră instinctiv spre Uzină. Dar el le arăta Palatul. Cycloscopul care încununa turnul dispăruse.

— Asta o să-l învețe minte, spuse Camaret. Am și eu torpile aeriene, ba chiar mai multe decât el, căci eu le fabric. Cât despre cycloscop, am să fac altul și atâta tot.

— Dar, domnule, observă Amédée Florence, dacă aveți proiectilele pe care le numiți torpile aeriene, de ce nu le-am folosi împotriva lui Harry Killer?

O clipă, Marcel Camaret îl privi fix pe cel ce-i punea întrebarea aceasta și, încă o dată, o expresie de rătăcire îi trecu prin ochi.

— Eu... rosti el în cele din urmă, cu glas înăbușit. Eu, să-mi atac opera!...

Fără să mai stăruie, Amédée Florence schimbă o privire cu prietenii săi. Hotărât lucru, omul acesta, uimitor în multe privințe, avea o scrânteală, și scrânteala lui se numea orgoliu.

Porniră iar, tăcuți. Palatul înțelesese lecția. Niciun alt atac nu mai fu încercat împotriva lui Camaret și a oaspeților săi, pe când ei continuau să se depărteze prin grădina pe care o părăsiră ieșind prin partea opusă celei pe unde intraseră.

— Ajungem la partea interesantă, spuse Camaret, deschizând o poartă. Aici e vechea mașinărie, motorul și generatorul cu aburi, pe care noi le încălzeam cu lemn, din lipsa altui combustibil. Era o poveste întreagă, căci lemnul venea de departe și noi îl consumam în mare cantitate. Din fericire, asta n-a durat mult. De îndată ce râul a avut apă, după primele ploi provocate de mine, stația hidroelectrică, pe care o instalasem între timp la vreo doisprezece kilometri în josul orașului, a început să funcționeze. De

atunci, nu mai folosim materialul acesta arhaic și niciun fir de fum nu mai ieșe pe coșul devenit inutil. Ne mulțumim să transformăm, după nevoi, energia trimisă de stația generatoare.

Conduși de Camaret, oaspeții trecură în altă sală.

— Aici și în sălile următoare, spuse el, pline toate, ca și aceasta, de dinamuri receptoare, de alternatoare, de transformatori și bobine, uneori destul de impozante, e patria fulgerului. Aici primim și transformăm curentul primar trimis de stație.

— Cum?! exclamă Amédée Florence. A fost posibilă transportarea tuturor mașinilor acestora, aici?!

— Numai a câtorva din ele, răspunse Camaret. Cele mai multe le-am fabricat noi însine.

— Dar tot v-a trebuit materia primă, obiectă Amédée Florence. Cum naiba ați putut să v-o procurați, în plin deșert?

— Adevărat!... spuse Camaret, oprindu-se gânditor, ca și cum greutățile acestea ar fi fost pentru el niște noutăți. Aveți dreptate, domnule Florence. Cum au putut fi aduse până aici cele dintâi mașini și materia primă cu care le-am creat pe celealte? La această latură a problemei, mărturisesc, nu m-am gândit niciodată. Ceream, și eram servit. Nu căutam mai departe.

— Și ce hecatombă de oameni ca să transporte totul prin pustiu, înainte de a avea planoarele!

— Adevărat, recunosc Camaret, pălind puțin.

— Și banii?... Toate astea au înghițit o groază de parale! exclamă din nou Florence, în limbajul lui obișnuit și atât de îndrăzneț.

— Banii?... bâigui Camaret.

— Da, banii. Se vede că sunteți tare bogat.

— Eu!... se miră Camaret. De când mă aflu aici, cred că n-am avut niciodată cinci centime în buzunar.

— Atunci?

— Harry Killer... începu timid Camaret.

— Firește! Dar de unde îi lua? Harry Killer al dumneavoastră e, deci, miliardar.

Camaret deschise brațele în semn că nu știe. Părea demoralizat de întrebarea lui Amédée Florence și în ochi i se ivise din nou expresia acela rătăcită care făcea să-i tremure privirea la orice emoție mai vie. Presimțind soluțiile posibile ale problemei, atât de diferită de cele rezolvate în mod

obișnuit și pusă pe neașteptate, simțea un fel de amețeală în fața orizonturilor nebănuite pe care le descoperea. Părea cu adevărat într-atâtă de rătăcit încât doctorului Châtonnay i se făcu milă de el.

— E un punct care se va lămuri o dată cu celelalte, spuse el. Până una alta, să nu ne batem prea mult capul cu el, și să ne continuăm vizita.

Camaret, vrând parcă să-și alunge un gând supărător, își duse mâna la frunte; apoi intră tăcut în sala următoare.

— Aici, spuse el cu glasul încă tulburat de emoție, sunt compresoarele. Folosim mult, într-adevăr, aerul și alte gaze în stare lichidă. După cum știți, toate gazele sunt lichefiabile, cu condiția să le comprimi și să le cobori suficient temperatură; dar, de îndată ce lași în voia lor lichidele obținute, ele se reîncălzesc și revin mai mult sau mai puțin repede la starea gazoasă. Dacă ar fi vârâte atunci într-un recipient închis, pereții acestuia ar avea curând de suportat o presiune atât de mare încât ar exploda. Una din invențiile absolut antidiatermană, adică absolut impermeabilă la razele calorice. De aici rezultă că un gaz lichefiat, aerul, de pildă, introdus în recipientele fabricate din substanța aceasta, își păstrează mereu aceeași temperatură și rămâne, prin urmare, în stare lichidă, fără nicio tendință spre explozie. Invenția aceasta mi-a permis să realizez și altele, printre care și plănoarele cu mare rază de acțiune, pe care le cunoașteți.

— Și încă cum!... făcu Amédée Florence. Le cunoaștem prea bine chiar! Și ele sunt invenția dumneavoastră?

— Dar a cui ați vrea să fie? răspunse Camaret, atins iar de-o nouă criză de orgoliu bolnăvicios.

Pe măsură ce vorbea, emoția i se risipise încet, încet. Acum nu-i mai rămăsesese nici urmă din ea și de aceea reîncepu să vorbească furat în întregime de ceea ce spunea.

— Plănoarele mele au trei particularități principale, relative la stabilitate, la pornire și la forța motrice, despre care am să vă dau o idee în câteva cuvinte. Să începem cu stabilitatea. Când o pasăre suferă împingerea unei rafale bruște, n-are nevoie să calculeze ca să-și regăsească echilibrul. Sistemul ei nervos, sau mai degrabă acea parte a acestui sistem nervos care constituie ceea ce psihologia numește acte reflexe, lucrează și o redresează în mod cu totul instinctiv. Pentru ca stabilitatea păsărilor mele mecanice să fie automată, am vrut să le înzestrez cu un asemenea sistem de reflexe. Deoarece le-ați văzut, știți că sunt formate din două aripi plasate în vârful

unui pilon înalt de cinci metri, la baza căruia se află platforma care suportă motorul, conductorul și pasagerii. Din însăși dispunerea aceasta rezultă o însemnată coborâre a centrului de greutate. Dar pilonul nu e de loc fix față de aripi. Dacă nu îl imobilizezi, total sau parțial, prin manevrarea uneia din cârmele de direcție și de adâncime, el poate, dimpotrivă, să descrie mici arcuri în toate sensurile, în jurul verticalei. Dacă deci aripile, în afara acțiunii unei cârme, se înclină lateral și longitudinal, pilonul, antrenat de propria lui greutate, tinde să formeze cu ele un nou unghi. Prin mișcarea aceasta, el acționează imediat masele unei greutăți determinate, alunecând paralel și perpendicular față de aripi, care sunt în același timp deformate în sensul cuvenit. Astfel, înclinările accidentale ale planorului sunt imediat – și, după cum am spus, în mod automat – corigate.

Privind în pământ, Marcel Camaret dădea explicațiile acestea cu seninătatea unui profesor care ține un curs. El nu șovaia și nu-și căuta cuvintele, care îi veneau de la sine. Și, fără să se întrerupă, continuă în același fel:

— Să trecem la al doilea punct. În momentul pornirii, aripile planorului se coboară și se repliază pe pilon. În același timp, axul elicei, devenit mobil într-un plan vertical perpendicular pe aripi, se ridică, iar elicea devine orizontală. Aparatul e atunci un elicopter, iar elicea lui e numai suspensivă. Dar, când ajunge la o înălțime suficientă, aripile se deschid, pe când, simultan, axul elicei se înclină spre înainte, până la orizontal. Treptat, ea devine astfel propulsivă, iar elicopterul se transformă în planor.

Cât despre energia motrice, ea îmi este furnizată de aerul lichid. Dintr-un rezervor fabricat cu substanță antidiatermană despre care v-am vorbit, aerul lichid, a cărui scurgere e reglată printr-un joc de supape, sosește într-un tub foarte subțire și încălzit continuu. Aerul revine imediat la starea gazoasă, sub o presiune formidabilă și acționează motorul.

— Ce viteză obțineți cu planoarele acestea? întrebă Amédée Florence.

— Patru sute de kilometri pe oră, pe un parcurs de cinci mii de kilometri, fără aprovizionare de combustibil, răspunse Camaret.

Nil mirari, a spus Horațiu: „nimic nu trebuie să ne mire”. Auditorii lui Camaret nu putură, totuși, să-și stăpânească expresia admirăției lor. Pe când se întorceau spre turn, nu găseau cuvinte destul de entuziaste ca să-i laude geniul. Dar omul acesta ciudat, care, uneori, dădea totuși dovadă de atâtă

vanitate, rămase nepăsător la elogiile lor, ca și cum n-ar fi fost sensibil decât la cele pe care și le aducea el însuși.

— Ajungem acum în însăși inima Uzinei, spuse Camaret, când ajunseră în turn. Turnul acesta cuprinde zece etaje, asemănătoare cu cel în care suntem, și cuprinde aparate de același fel. Ați remarcat, cu siguranță, că în vârful lui se află un pilon metalic foarte înalt. Pilonul e un „proiector de unde”. Printre altele, turnul e căptușit pe întreaga lui suprafață cu o sumedenie de vârfuri care sunt tot atâtea proiectoare de mărime redusă.

— Proiectoare de unde, ați spus?... întrebă doctorul Châtonnay.

— N-aș vrea să ţin un curs de fizică, răspunse Marcel Camaret zâmbind. Dar câteva explicații de principiu sunt totuși, necesare. V-aș reaminti deci, dacă știți cumva, și v-aș aduce la cunoștință, dacă nu știți, că un celebru fizician german, numit Hertz, a observat mai de mult că atunci când faci să țâșnească scânteia unei bobine de inducție în micul interval dintre cele două ramuri ale unui condensator, rezonator sau oscilator, după cum vă convine mai bine, scânteia aceasta provoacă, între cei doi poli ai aparatului, o descărcare oscilantă, ceea ce înseamnă că aparatul e străbătut de un curent alternativ, sau, cu alte cuvinte, că cei doi poli ai lui sunt, rând pe rând, pozitivi sau negativi în cursul unei aceleiași descărcări, până în momentul când revine la o stare de echilibru. Rapiditatea acestor oscilații, altfel spus frecvența lor, poate să fie foarte mare și să ajungă până la o sută de miliarde pe secundă. Or, ele nu sunt limitate la punctele unde se produc. Dimpotrivă, ele zgduie mediul ambiant, adică aerul, sau, mai exact, fluidul imponderabil care umple în același timp spațiile cerești și vidăriile intermoleculare ale corpilor materiali, numit eter. La fiecare oscilație deci corespunde o vibrație eterică; ea se transmite, din aproape în aproape, mereu mai departe, iar vibrațiile acestea sunt numite, pe bună dreptate, unde hertziene. Am izbutit să mă fac înțeles?

— Admirabil, proclamă Barsac, care, în calitatea lui de om politic, era poate cel mai puțin pregătit pentru chestiunile științifice dintre toți auditorii lui Camaret.

— Până la mine, continuă inginerul, undele acestea nu constituiau decât o curiozitate de laborator. Ele erau folosite ca să electrizeze, fără contact material, corpușe metalice situate mai mult sau mai puțin departe de punctul lor de emitere. Și aveau, într-adevăr, defectul capital de a se răspândi în toate sensurile în jurul acestui punct, absolut ca cercurile concentrice formate

într-o baltă când arunci o piatră în ea. De aici rezulta că energia inițială se dilua, se fărâmița, se vaporiza, ca să zic aşa, divizându-se pe o întindere din ce în ce mai mare, și că la abia câțiva metri de sursă nu mai puteai obține de la aceste unde decât niște manifestări neînsemnate. Mă înțelegeți și acum? Sunt destul de clar?

— Luminos, afirmă Amédée Florence.

— Cu mult înaintea mea, se observase că aceste unde sunt, ca și lumina, susceptibile de a fi reflectate, dar nu se trăsesese nicio concluzie din proprietatea aceasta. Ci grație metalului extraconductor descoperit de mine – același cu care am căptușit creasta zidului – am putut așeza niște reflectoare în aşa fel încât aproape întreaga totalitate a undelor emise e dirijată în sensul care îmi convine, forța inițială e astfel integral trimisă în direcția aceasta, și se transmite acolo din aproape în aproape, atâtă vreme cât nu e consumată în vreo muncă oarecare. Mijlocul de a face să varize frecvența oscilațiilor fiind, pe de altă parte, bine cunoscut, am putut imagina niște receptoare de unde care nu sunt sensibile decât la o frecvență determinată. E ceea ce în fizică se numește „syntonizare”. Un receptor dat va reacționa sub influența tuturor undelor cu frecvența pentru care a fost construit, și numai sub influența lor. Numărul frecvențelor este infinit, prin urmare pot construi o infinitate de motoare printre care să nu existe două sensibile la aceleași unde. Mă înțelegeți?

— Mai greu, recunoscu Barsac. Vă urmărim, totuși.

— De altfel, am terminat, spuse Camaret. Pe calea aceasta, noi acționăm o cantitate uriașă de mașini agricole care își primesc toate energia la distanță, de la unul sau de la altul din proiectoarele aşezate pe suprafața turnului. Tot pe calea aceasta ne dirijăm și viespile. Fiecare din ele are patru elice și conține patru motoare de syntonizare diferită, dintre care punem în mișcare, la alegere, unul sau mai multe. Și, în sfârșit, pe calea aceasta aş putea distrugă întregul oraș, dacă aş avea chef.

— Ați putea, de aici, să distrugăți orașul!... exclamă Barsac.

— Fără nicio greutate. Harry Killer mi-a cerut să îl fac de necucerit, și i l-am făcut de necucerit. Sub toate străzile, sub toate casele, sub Palat și chiar sub Uzina aceasta sunt depuse încărcături puternice de exploziv însorite de un detunător în syntonizare cu unde a căror frecvență n-o cunosc decât eu. Ca să fac să sară în aer orașul, mi-ar fi deajuns deci să trimit în direcția fiecărei mine unde cu frecvența corespunzătoare detonatorului său.

Amédée Florence, care lua de zor note, se gândi o clipă să insinueze că poate n-ar fi rău dacă s-ar folosi procedeul acesta pentru a isprăvi cu Harry Killer, dar își aminti la timp ce puțin succes avusese ideea lui de a fi folosite torpilele aeriene în același scop, și se abținu, prudent.

— Și marele pilon de deasupra turnului? întrebă doctorul Châtonnay.

— Ajung și la el, căci aceasta îmi va fi concluzia, răspunse Camaret. Cu undele zise hertziene, totul se petrece, lucrul altminteri destul de curios, ca și cum, fiind supuse atracției, după ce ar porni din punctul lor de emisie, ele ar cădea lent spre pământ, unde până la urmă s-ar pierde. Dacă, deci, vrei să le trimiți departe, trebuie să le produci la o oarecare înălțime. Pentru mine, lucrul acesta era cu atât mai necesar cu cât doream să le trimit nu foarte departe, ci foarte sus, ceea ce e și mai greu. Am reușit, totuși, s-o fac, datorită atât unui pilon înalt de o sută de metri, legat de oscilator, cât și grație reflectorului inventat de mine, care urmează capătul pilonului.

— De ce să trimiți unde la înălțime? întrebă Florence, care nu înțelegea.

— Ca să produc ploaie. Acesta e, de fapt, principiul invenției pe care o plănuiam, când l-am cunoscut pe Harry Killer și pe care acesta m-a ajutat să înfăptuiesc. Prin pilon și oglindă, trimit unde în nori, și electrizez astfel până la saturație apa pe care ei o conțin în stare globulară. Când diferența de potențial a norului față de pământ sau față de un nor vecin a devenit suficientă, ceea ce nu durează niciodată prea mult, izbucnește o furtună și plouă. Transformarea pustiului de aici în câmpie roditoare dovedește, de altfel, eficacitatea procedeului.

— Dar mai trebuie să ai și nori, observa doctorul Châtonnay.

— Bineînțeles, sau măcar o atmosferă suficient de umedă. Dar norii vin neapărat într-o zi sau alta. Totul e să-i faci să se spargă aici și nu în altă parte. Acum, când câmpia e cultivată, când copacii încep să crească, un regim de ploi regulate are tendința de a se stabiliza, și norii devin din ce în ce mai frecvenți. De îndată ce sosește unul, n-am de făcut decât asta – explică inginerul deplasând o manetă – și imediat undele, ieșite dintr-o forță electromotrică de o mie de cai, pornesc să-l bombardeze cu miliardele lor de vibrații.

— Minunat! se entuziasmaseră cei ce-l ascultau.

— În clipa de față, fără ca dumneavoastră să vă dați cât de cât seama, undele se scurg prin vârful pilonului și merg să se piardă în infinit, continuă Camaret pe care expunerea invențiilor sale îl exalta din ce în ce. Dar vizez

un alt viitor pentru ele. Simt, știu, sunt sigur că ele ar putea să se adapteze la o sută de utilizări diferite, că ar fi posibilă, de pildă, stabilirea corespondenței pe întreaga suprafață a pământului, prin telefon sau prin telegraf, fără să fie nevoie de fir pentru reunirea posturilor care corespundă între ele.

— Fără fir! se mirară cei ce-l ascultau.

— Fără fir. Ce ar trebui pentru asta? Nimică toată. Să fie inventat doar un aparat receptor potrivit. Eu îl caut, sunt chiar aproape de țintă, dar n-am atins-o încă.

— Începem să nu mai înțelegem, mărturisi Barsac.

— Totuși, e foarte simplu, afirmă Camaret, din ce în ce mai stârnit. Iată aici un aparat Morse, folosit în telegrafia obișnuită, pe care l-am intercalat, pentru experiențele mele, într-un circuit special. N-am decât să manevrez pârghiile acestea — și tot vorbind, Camaret le mânuia chiar — pentru ca întregul curent producător de unde să fie sub dependență acestui circuit. Câtă vreme manipulatorul Morse va fi ridicat, undele hertziene nu vor trece. Dimpotrivă, când va fi coborât, și numai când va fi aşa, undele vor scăpa prin pilon. Totuși, nu va mai fi vorba să le îndreptăm spre cer, ci în direcția receptorului presupus, orientând cum se cuvine oglinda care le concentrează și le reflectă. Dacă direcția receptorului nu este cunoscută, ar fi deajuns să se suprime pur și simplu oglinda, cum fac eu punând în mișcare această a doua pârghie. Acum, undele pe care le voi emite se vor împrăștia în spațiu, pretutindeni în jurul nostru, și aş putea telegrafia, sigur că aş atinge receptorul, oriunde s-ar afla, dacă el ar exista. Dar, din nenorocire, receptorul nu există.

— Spuneți că ați putea telegrafia?... întrebă Jane Buxton. Ce înțelegeți prin asta?

— Ce se înțelege de obicei. N-aș avea decât să manevrez manipulatorul în mod obișnuit, după alfabetul Morse, bineînțeles. Dacă ar exista receptorul ipotecic, v-ați grăbi să-l folosiți pentru a scăpa din situația dumneavoastră actuală, nu-i aşa?

— Firește, spuse Jane.

— Ei bine, să facem ca și cum receptorul ar exista, propuse Camaret instalându-se la aparatul Morse. Cui i-ați telegrafia, în acest caz?

— Pe meleagurile acestea, unde nu cunosc pe nimeni... spuse Jane zâmbind, mă întreb și eu... Nu-l văd decât pe căpitanul, Marcenay, adăugă

ea, roșindu-se ușor...

— Fie și căpitanului Marcenay, acceptă Camaret, care, tot vorbind, manevra manipulatorul aparatului Morse după bătăile lungi și scurte ale acestui alfabet. Unde se află căpitanul acesta?

— Cred că, deocamdată, la Tombuctu, spuse Jane, ezitând.

— Tombuctu, continuă Camaret, manevrând mai departe manipulatorul. Și acum, ce i-ați spune căpitanului Marcenay? Presupun că i-ați spune cam așa: Jane Buxton...

— Iertați-mă, îl întrerupse Jane, dar căpitanul Marcenay mă cunoaște sub numele de Mornas.

— N-are nicio importanță, căci telegrama tot nu va ajunge, la destinație. Dar, în sfârșit, să zicem Mornas. Aș telegrafia, deci: Veniți în ajutor Janei Mornas, prizonieră în Blackland...

Marcel Camaret se întrerupse.

— Și cum Backlandul e, pare-se, necunoscut pentru întreaga lume, aș preciza situarea lui și aş adăuga: latitudine 15°50' Nord, longitudine...

Marcel Camaret se ridică brusc de pe scaun.

— Astă-i bună! făcu el, Harry Killer a tăiat curentul.

Oaspeții se îngrămădiră în jurul lui, neînțelegând nimic.

— După cum v-am spus, explică el, energia ne vine de la o stație hidroelectrică instalată la vreo zece kilometri în josul râului. Harry Killer ne-a izolat de stație, atâtă tot.

— Atunci și mașinile au să se opreasă! spuse doctorul Châtonnay.

— S-au și oprit, răspunse Camaret.

— Și viespile?

— Viespile au căzut, fără îndoială!

— Harry Killer va putea deci să pună mâna pe ele! exclamă Jane Buxton.

— Asta e mai puțin sigur, spuse inginerul. Să ne urcăm în vârf și veți vedea că n-o să fie așa.

Camaret și oaspeții săi urcară în grabă etajele superioare și intrără în cycloscop. Ca și prima dată, văzură imediat fața exterioară a zidului, plus șanțul care îl mărginea și în jurul căruia zăcea nemîșcate viespile.

Pe Esplanadă, *Merry Fellows* porneau din nou la atac, scoțând strigăte de triumf. Cățiva dintre ei săriră în șanț și puseră mâna pe viespile acestea moarte, care îi înspăimântau atâtă când aveau viață în ele.

Dar abia apucără să le atingă și începură să se clatine, simțindu-se rău. Depărtându-se de ele cu groază, atacatorii se căzneau să iasă din sănț. Niciunul nu avu însă puterea necesară, și, unul după altul, căzură neînsuflați.

— N-aș da nici doi bani pe pielea lor, spuse Marcel Camaret, rece. V-ați închipuit, nici vorbă, că prevăzusem ce se întâmplă, și că am luat măsuri în consecință. Tăind curentul stației, Harry Killer a declanșat *ipso facto*⁵⁵ un dispozitiv grație căruia niște recipiente cu acid carbonic lichid și-au vărsat în sănț conținutul care a revenit imediat la starea gazoasă. Gazul acesta, mai greu decât aerul, a rămas în sănț, iar cei aflați acum acolo vor pieri neapărat asfixiați.

— Bieții oameni! făcu Jane Buxton.

— N-am ce să le fac, declară Camaret. N-am nicio posibilitate să-i salvez. Cât despre mașinile mele, mi-am luat măsuri de precauție și în privința lor. De azi dimineață suntem gata să înlocuim cu aer lichid, din care am o provizie uriașă, curentul stației, ca agent motor al aparatelor electrice. Acum s-a făcut, și iată că mașinile merg. Viespile vor zbura din nou.

Elicele viespilor își porniseră, într-adevăr, rotirile lor vertiginoase, iar aparatele își reîncepuseră zborul ocrotitor, pe când mulțimea de *Merry Fellows* se retrăgea spre Palat lăsându-i în părăsire pe cei ce zăceau în sănț.

Marcel Camaret se întoarse spre oaspeții săi. Părea nervos, agitat chiar, într-un fel anormal, iar licărirea nelinișitoare observată de câteva ori, îi tulbura iar privirea.

— Cred că putem dormi liniștiți, spuse el plin de-o vanitate oarecum naivă.

Capitolul VIII

Un apel în spațiu

Căpitanul Pierre Marcenay părăsise cu măhnire în suflet misiunea Barsac, și mai ales pe aceea pe care n-o cunoștea decât sub numele de Jane Mornas. El pornise, totuși, la drum, fără umbră de șovăire, și până la Segu-Sikoro străbătuse repede etapele, după cum i se cerea. Înainte de orice, căpitanul Marcenay era ostaș, într-adevăr, și poate că cel mai frumos lucru al meseriei de ostaș e abnegația deplină și supunerea pasivă pe care ostașul și-o impune,

în vederea unui țel pe care, uneori, nu-l înțelege limpede, dar deasupra căruia știe că plutește totdeauna ideea de patrie.

Totuși, oricât se grăbi, îi trebuiră nouă zile ca să străbată cei patru sute cincizeci de kilometri care îl despărțeau de Segu-Sikoro, unde ajunse abia la 22 februarie, seara, la o oră foarte târzie. Din cauza aceasta, abia a doua zi dimineața putu să se prezinte colonelului Sergines, comandantul garnizoanei, și să-i înmâneze ordinul colonelului Saint-Auban.

Colonelul Sergines citi ordinul de trei ori la rând, din ce în ce mai mirat. Părea că nu înțelege nimic.

— Ce combinație ciudată!... spuse el, în sfârșit. Să te duci să cauți oameni la Sikasso, ca să-i trimeti la Tombuctu! E de neînchipuit...

— Deci, n-ați fost încunoștințat de trecerea noastră, domnule colonel? întrebă Marcenay.

— Deloc.

— Locotenentul care mi-a înmânat ordinul, explică Marcenay, mi-a spus că la Tombuctu au izbucnit tulburări și că tuaregii auelimideni se agită într-un mod amenințător.

— E prima oară când aud asta. Și doar ieri căpitanul Peyrolles... îl cunoști, cumva?

— Da, domnule colonel. Acum doi ani am fost în același regiment.

— Ei bine, Peyrolles a trecut pe aici, mergând de la Tombuctu spre Dakar. Abia ieri a plecat, și nu ți-a spus o vorbă despre toate acestea.

Căpitanul Marcenay nu putu decât să-și decline, cu un gest, toată răspunderea.

— Ai dreptate, căpitane, spuse colonelul Sergines. Noi n-avem dreptul să discutăm. Ordinul e ordin, și trebuie să ne supunem. Dar să mă ia naiba dacă știu când o să poți pleca!

Și, într-adevăr, pregătirea expediției acesteia neașteptate ceru multă bătaie de cap. Mai mult de o săptămână fu întrebuințată pentru cazarea cailor pe care ordinul cerea să fie lăsați la Segu-Sikoro, și pentru adunarea materialului necesar transportului și a hranei în cantitate suficientă. Abia la 2 martie căpitanul Marcenay putu să îmbarce și să pornească pe Niger în jos.

Călătoria, adesea împiedicată de apele scăzute în aceste ultime luni ale anotimpului secetos, ceru la rândul ei două săptămâni întregi, și fosta escortă a misiunii Barsac debarcă până la urmă abia în ziua de 17 martie, la

Kabara, port al Tombuctului, până la care mai erau doar vreo cincisprezece kilometri.

Când căpitanul Marcenay se prezenta colonelului Allègre care comanda garnizoana, ofițerul acesta superior se arăta la fel de mirat ca și camaradul său de la Segu-Sikoro. El afirmă că nicio tulburare nu fusese constatătă prin partea locului, că nu ceruse niciodată întăriri, și declară că nu înțelege de ce colonelul Saint-Auban îi trimitea, fără să-l anunțe, oameni de care n-avea nicio nevoie.

Lucrurile începeau să devină ciudate și căpitanul Marcenay începuse să se întrebe dacă nu fusese victimă vreunui iscusit falsificator. Dar, de ce? Cu ce scop? Răspunsul se impunea de la sine. Oricât de inexplicabil ar fi părut un asemenea plan, falsificatorul, dacă exista, nu putea să urmărească decât distrugerea misiunii Barsac, dezarmată. Ajuns în mod logic la concluzia aceasta, căpitanul Marcenay simți o puternică neliniște gândindu-se la grava responsabilitate care îi revinea în acest caz, și la pericolele care ar fi putut să o amenințe atunci pe domnișoara Mornas, a cărei amintire îi umplea încă mintea și inima.

Temerile îi sporiră cu atât mai mult cu cât la Tombuctu, ca și la Segu-Sikoro, nu putu afla nici cel mai mic lucru despre locotenentul Lacour. Nimeni nu-l cunoștea. Mai mult: nimeni nu auzise niciodată vorbindu-se despre un corp de voluntari sudanezi, deși expresia aceasta fusese întrebuințată de însuși colonelul Saint-Auban.

Totuși, cum ordinul colonelului părea, după o minuțioasă verificare, cât se poate de autentic, trebuia socotit drept bun și valabil, până la proba contrarie. Căpitanului Marcenay și oamenilor săi li se asigură deci cazarea și, de cum se ivi prilejul, ordinul colonelului Saint-Auban fu expediat celui ce-l scrisese, singurul care putea spune dacă era sau nu fals.

Dar, de la Tombuctu la Bamako trebuie să se întoarcere. Aveau să treacă deci multe zile până la primirea răspunsului trimis de colonel.

Zilele acelea, căpitanului Marcenay, neocupat, fără funcții precise, și mai ales ros de neliniște, aveau să i se pară foarte lungi. Din fericire, în ultimele zile ale lui martie, lucrurile se schimbară prin sosirea căpitanului Perrigny, unul din camarazii săi de la Saint-Cyr, cu care întreținuse relații intime. Cei doi prieteni fură cât se poate de fericiți să se revadă și, din momentul acela, zilele i se părură mai scurte căpitanului Marcenay.

Aflând ce griji îl rodeau pe prietenul său, Perrigny încercă să-l liniștească, fabricarea unui ordin fals, atât de bine imitat încât să înșele pe toată lumea, i se părea de domeniul fanteziei. După părerea lui, era mai logic de admis că locotenentul Lacour, prost informat asupra adevăratelor motive ale hotărârii colonelului, dăduse o explicație greșită. Cât despre mirarea colonelului Allègre, ea se putea explica foarte simplu. În regiunea aceasta abia organizată, n-ar fi fost de mirare ca ordinul trimis lui să se fi rătăcit.

Căpitanul Perrigny, care urma să rămână doi ani la Tombuctu, adusese cu el destul de multe bagaje pe care prietenul său îl ajută să le despacheteze. Multe dintre ele erau mai degrabă instrumente de laborator decât bagaje propriu-zise. Dacă n-ar fi purtat uniforma, Perrigny ar fi fost socotit, într-adevăr, printre savanți. Pasionat de știință, el se ținea la curent cu toate problemele la ordinea zilei, și mai ales cu cele mai mult sau mai puțin legate de electricitate. În prietenia lor, Perrigny reprezenta studiul, iar Marcenay acțiunea. Deosebirea aceasta a înclinațiilor constituia chiar, adeseori, pentru ei, pretextul unor certuri amicale. Când îi căutai ei își spuneau unul altuia „bătrân șoarece de bibliotecă”, și „târâie-sabie”, siguri, în fond, că activitatea nu-l împiedica pe Marcenay să fie un ofițer excelent și brav.

La câteva zile după sosirea prietenului său, căpitanul Marcenay îl găsi pe acesta pe cale de-a termina montarea unui nou aparat, după multe altele, în curtea casei unde își fixase domiciliul.

— Vii la țanc, îi strigă Perrigny, de cum dădu cu ochii de el. Am să-ți arăt ceva interesant.

— Asta? întrebă Marcenay arătând aparatul, compus din două pile electrice, niște electromagnete, un mic tub de sticlă conținând pilitură de fier, iar deasupra o tijă de aramă de câțiva metri.

— Chiar asta, răspunse Perrigny. Jucăria asta, aşa cum o vezi, e o adevărată unealtă de vrăjitor. E pur și simplu un post receptor de telegrafie, dar, ascultă bine, de telegrafie fără fir.

— De câțiva ani se tot vorbește despre ea, spuse Marcenay interesat. Problema a fost oare rezolvată?

— Și încă cum! exclamă Perrigny. Da, doi oameni s-au întâlnit pe suprafața sferei noastre terestre, în aceeași secundă a istoriei. Unul dintre ei, un italian numit Marconi, a găsit calea de a emite în spațiu undele numite hertziene. Ai auzit cumva de ele, soldătoi afurisit?

— Da, da, spuse Marcenay. Am învățat la școală. De altfel, când mă aflam în Franța se și vorbea despre Marconi. Dar celălalt inventator de care spuneai?

— E un francez, fizicianul Branly. El a descoperit receptorul, o mică minune de simplitate ingenioasă.

— Și aparatul pe care îl văd aici?

— E chiar receptorul a cărui principiu ai să-l înțelegi cât ai clipi. Domnul Branly a observat că, dacă în mod natural pilitura de fier e rea conducătoare de electricitate, ea devine bună conducătoare când e influențată de o undă hertziană, efectul acestei unde fiind să înzestreze firișoarele piliturii metalice cu o atracție reciprocă și să le dea o sporire a coeziunii. Acestea zise, vezi tubulețul de colo?

— Îl văd.

— E detectorul de unde. Tubul cu pilitură de fier e intercalat în circuitul unei pile obișnuite pe care am onoarea să ţi-o prezint. Tubul, fiind rău conductor, întrerupe deci circuitul, iar curentul din pilă nu trece. Ai înțeles?

— Da. Și-apoi?

— Când va veni o undă hertziană, va fi captată de vergeaua astă metalică, numită antenă. Imediat, tubul, care e în conexiune cu ea, va deveni conductor, circuitul pilei va fi închis, iar curentul va trece. Înțelegi și-acum, bătorule de sânge?

— Da, bătrân savant cu ochelari. Zi mai departe.

— Atunci intervine povestitorul aflat de față. Grație unui dispozitiv inventat de mine, combinat cu descoperirea lui Branly, curentul acesta va pune în mișcare un receptor Morse, a cărui bandă de hârtie se va derula imprimată în mod obișnuit. Dar, în același timp, ciocanelul pe care îl vezi va lovi detectorul, ale cărui firișoare metalice vor fi despărțite de lovitură, și care își va relua, deci, rezistența obișnuită. Curentul pilei nu va mai trece, iar receptorul Morse va înceta să mai imprime. O să zici că astfel va fi obținut un singur punct pe banda de hârtie. Așa e, dar aceeași succesiune de fenomene se va reproduce imediat, atâtă timp cât antena va continua să culeagă unde. Când acestea vor înceta, nu se va mai imprima nimic pe banda de hârtie a aparatului, până la trecerea undelor următoare. În sfârșit, prin procedeul acesta vom obține o serie de puncte reunite în grupe inegale, reprezentând semnele lungi și scurte ale alfabetului Morse, pe care un telegrafist le citește la fel de ușor ca pe scrisul obișnuit.

— Tu, de exemplu?

— Eu, de exemplu.

— Și de ce ai adus aparatul acesta, extraordinar, recunosc, pe niște meleaguri atât de barbare?

— Pe el și pe fratele lui, producătorul de unde,adică transmițătorul, al cărui montaj îl voi începe mâine, fiindcă problema telegrafiei fără fir mă pasionează. Vreau să fiu primul care s-o instaleze în Sudan. Iată de ce am adus aici cele două aparate ale căror surori, încă foarte rare, de altfel, în întreaga lume, îți garantez că nu există în Africa. Dacă s-ar putea comunica direct cu Bamako!... Cu Saint-Louis poate!...

— O! Cu Saint-Louis!... E cam departe!

— Ba de loc, protestă Perrigny. S-a și făcut corespondență la distanțe foarte mari.

— Nu se poate!

— Ba se poate, soldătoiule, și eu sper să fac și mai mult. Curând voi începe, de-a lungul Nigerului, o serie de experiențe...

Căpitanul Perrigny se opri deodată. Ochii lui larg deschiși, gura căscată, arătau o adâncă uimire. De la aparatul Branly se auzise un mic zgomot sec, pe care urechea lui experimentată îl recunoscuse.

— Ce ai? îl întrebă Marcenay mirat.

Prietenul lui trebui să facă un efort ca să-i răspundă. Uimirea îl sufoca, literalmente.

— Merge! bâigui el, arătând aparatul.

— Auzi că merge! făcu ironic Marcenay, Visezi, viitor academician. Aparatul tău e singurul din Africa, aşa că nu poate să meargă, după cum te exprimi cu atâta eleganță, S-o fi stricat, și-atâta tot.

Fără să răspundă, căpitanul Perrigny alerga la receptor.

— Stricat! strigă el în prada unei violente emoții. E atât de puțin stricat încât pot citi clar pe bandă Căpi... tan... Căpitan Mar... Căpitan Marcenay!

— Numele meu? zise Marcenay. Tare mă tem, prietene, că vrei să mă duci, cum s-ar zice.

— Numele tău! afirma Perrigny cu o emoție atât de vădit sinceră încât camaradul său fu izbit de ea.

Aparatul se oprișe și stătea acum mut sub privirile celor doi ofițeri care nu-l părăseau din ochi. Dar, curând, tic-tacul semnificativ se făcu din nou auzit.

— Iată-l că pornește iar!... exclamă Perrigny aplecându-se peste bandă. Bun! Adresa ta acum: Tombuctu.

— Tombuctu!... repetă fără voie căpitanul Marcenay, înfiorat și el de-o emoție tainică.

Aparatul se oprișe pentru a doua oară, apoi, după o scurtă intrerupere banda imprimată reîncepu să se deruleze, ca să se întepenească iar, după câteva secunde.

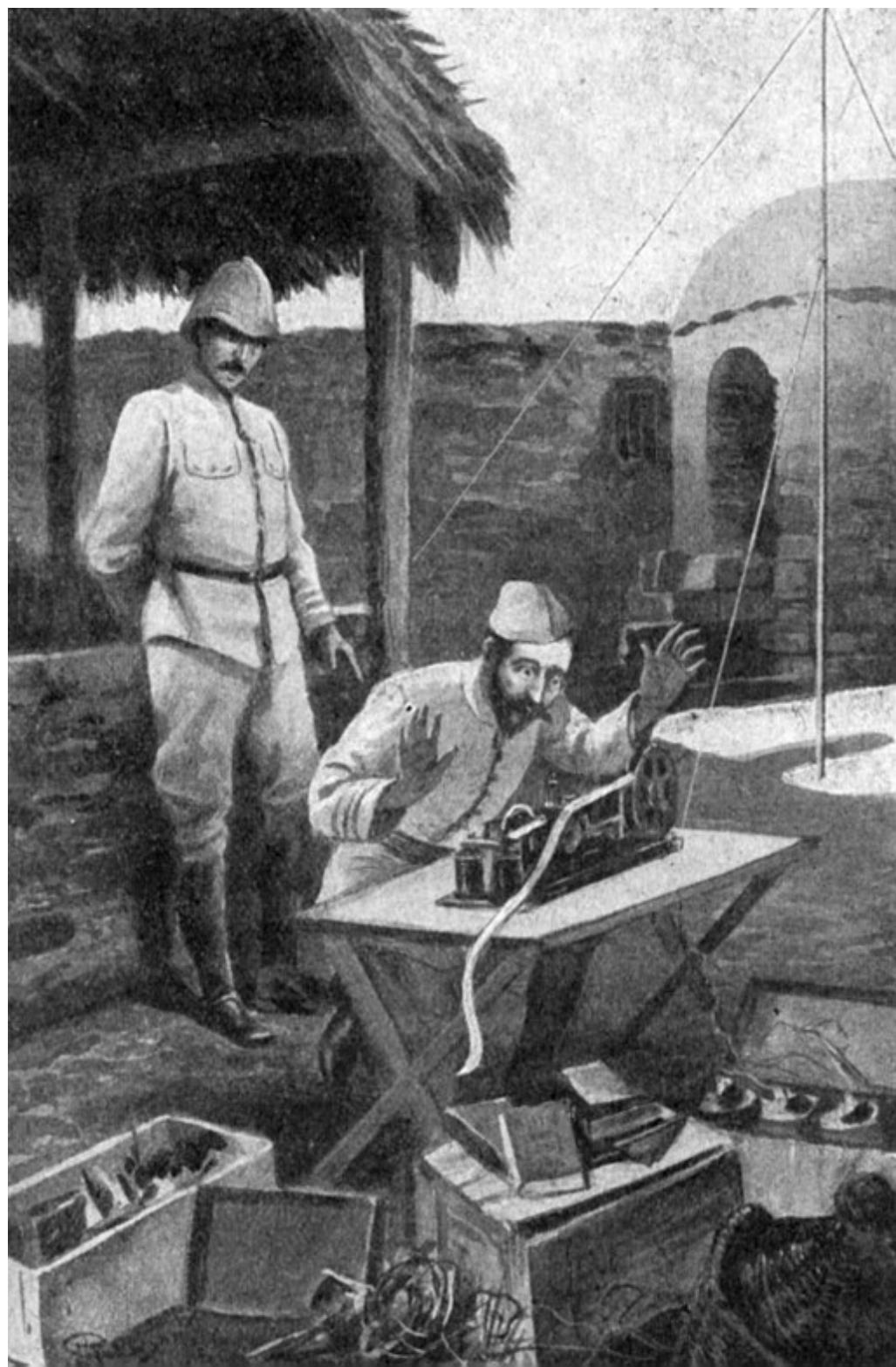
— Jane Buxton, citi Perigny.

— Nu cunosc, declară Marcenay care, fără să știe de ce, oftă ușurat. Ne joacă cineva o farsă.

— O farsă? repetă Perrigny gânditor. Cum ar fi posibil?... Ah, iată că reîncepe...

Și, aplecat peste bandă, citi silabisind cuvintele, pe măsură ce i se înfățișau:

— Veniți... în... a... ju... tor... Ja... nei... Mor... nas...

— Jane Mornas! exclamă Marcenay care, sufocându-se deodată, trebuie să-și descheie gulerul bluzei.

— Taci, comandă Perrigny. Pri... zo... ni... e... ră la... Black... land...

Pentru a patra oară, tic-tacul se întrerupse. Perrigny ridică ochii și-și privi camaradul. Acesta era livid.

— Ce ai? întrebă el cu dragoste prietenească.

— Am să-ți explic... răsunse îndurerat căpitanul Marcenay. Dar Blackland, unde găsești Blacklandul?

Perrigny nu apucă să-i răspundă. Aparatul funcționa iar. Și el citi:

— La... ti... tu... di... ne... cinci... spre... ze... ce... gra... de... cinci... zeci... mi... nu... te... nord... Lon... gi... tu... di... ne...

Plecați peste aparatul amuțit pe neașteptate, cei doi ofițeri aşteptără zadarnic timp de câteva minute. De data aceasta, oprirea era definitivă și receptorul Morse rămânea mut.

Căpitanul Perrigny șopti, dus pe gânduri:

— Asta mi se pare prea de tot!... Mai există deci un al doilea amator de telegrafie fără fir pe meleagurile acestea pierdute?... Și încă unul care se pricepe, nu glumă, dragul meu, adăugă el întorcându-se spre prietenul său.

Dar observă imediat cât de schimbăt la față era acesta.

— Dar ce ai? îl întrebă el. Ești palid de tot...

În câteva cuvinte rapide, căpitanul Marcenay îi explică motivul tulburării sale. Dacă fusese mirat aflând că propriul lui nume figura pe banda telegrafică, mirarea îi devenise emoție, și încă emoție adâncă, atunci când Perrigny rostise numele Janei Mornas. El o cunoștea pe Jane Mornas, o iubea, și, cu toate că nu vorbiseră despre lucrul acesta, spera din toată inima ca într-o bună zi ea să-i devină soție.

Marcenay reaminti toate temerile care îl chinuiau de când avea atâtea motive să credă fals ordinul colonelului Saint-Auban. Mesajul misterios, primit astăzi din spațiu, le confirma din plin. Jane Mornas se afla în primejdie.

— Și-mi cere ajutor mie! Încheie el cu o adâncă neliniște, în care se amesteca, totuși, un pic de bucurie.

— Ei bine, atunci e foarte simplu, răsunse Perrigny. Trebuie să-i dai ajutorul pe care îl cere.

— Se înțelege! exclamă Marcenay, căruia perspectiva acțiunii îi redă viața. Dar cum?

— Astă o să vedem îndată, spuse Perrigny. Să tragem mai întâi concluziile logice din faptele pe care le cunoaștem. După mine ele sunt liniștitoare.

— Găsești? spuse cu amărăciune Marcenay.

— Da. *Primo*, domnișoara Mornas nu e chiar singură, căci, după câte știi, ea nu are un aparat de telegrafie fără fir. Fără să mai vorbim de prietenii cu care ai lăsat-o, ea are, deci, cel puțin un protector, cel ce posedă aparatul. Și acesta e cineva, crede-mă.

Cum Marcenay îl aprobase din cap, Perrigny continuă:

— *Secundo*, domnișoara Mornas nu este expusă unui pericol imediat. Ea ți-a telegrafiat la Tombuctu. Ea presupune că te află acolo, cu alte cuvinte știe foarte bine că nu ești la doi pași și că va trebui oarecare timp ca să-i răspunzi la apel. Dar dacă, totuși, îți telegrafiază, înseamnă că nu socotește asta inutil. Deci, dacă o amenință un pericol, pericolul acesta nu e iminent.

— Unde vrei să ajungi? întrebă Marcenay, nervos.

— La faptul că trebuie să te calmezi, să speră într-un sfârșit bun al aventurii... și să te duci imediat la colonel ca să-i ceri organizarea unei expediții care îl va elibera pe deputatul Barsac, și pe deasupra, și pe domnișoara Mornas.

Cei doi căpitanii se duseră imediat la colonelul Allègre și expuseră evenimentul uluitor ai căror martori fuseseră. Ca dovadă îi arătară banda imprimată de receptorul Morse, tradusă de Perrigny în limbaj deslușit.

— Aici nu-i de loc vorba de domnul Barsac, observă colonelul.

— Nu, răspunse Perrigny, dar cum domnișoara Mornas era cu el...

— Cine vă spune că ea nu l-a părăsit? obiectă colonelul. Cunosc perfect itinerarul misiunii Barsac, și vă pot garanta că nu se ridică până la o asemenea latitudine. Misiunea trebuie să treacă prin Uagadugu, care se află cam pe al doisprezecelea grad, și să iasă la Say, aflat pe al treisprezecelea. Mesajul acesta misterios vorbește de cincisprezece grade și cincizeci, cu alte cuvinte de șaisprezece grade.

Remarca aceasta trezi amintirile lui Marcenay.

— Aveți dreptate, domnule colonel, spuse el. Într-adevăr, s-ar putea prea bine ca domnișoara Mornas să fi părăsit misiunea Barsac. Îmi amintesc că ea trebuia să se despartă de misiune la două sau trei sute de kilometri după Sikasso, ca să urce singură spre nord, cu intenția de-a atinge Nigerul la Gao.

— Atunci se schimbă lucrurile, spuse îngrijorat colonelul. Pentru a-l scăpa pe domnul Barsac, deputat, delegat oficial al Franței, ar fi normală o expediție, pe când pentru domnișoara Mornas, o simplă particulară...

— Totuși, vorbi cu însuflețire Marcenay, dacă ordinul adus de mine era fals, cum totul ne îndeamnă să credem, domnul Barsac a fost cu siguranță victimă unui ticălos care a ținut să-mi ia locul.

— Poate... poate... încuviință cu oarecare îndoieri colonelul. În orice caz, pentru a avea o părere în privința aceasta, trebuie așteptat răspunsul de la Bamako.

— E îngrozitor! exclamă Marcenay, copleșit. Nu putem, totuși, să-l lăsăm să piară pe biata copilă care mă cheamă în ajutor.

— Nu e vorba să piară, obiectă colonelul care, cel puțin el, își păstrase tot calmul. Domnișoara spune singură că e prizonieră, și nimic mai mult... De altfel, unde să te duci în ajutorul ei? Ce a Blacklandul despre care vorbește ea?

— Ne dă latitudinea.

— Dar nu longitudinea. Dumneata ai părăsit-o pe domnișoara Mornas după Sikasso. Îmi închipui că ea nu s-a reîntors spre vest. Al șaisprezecelea grad străbate mai întâi Macina, apoi trece peste Niger, și se înfundă într-o regiune pustie, absolut necunoscută. Cum Blacklandul nu poate fi în Macina, căci atunci l-am cunoaște, înseamnă că ar trebui căutat în plin pustiu.

— Și atunci, domnule colonel? bâigui Marcenay.

— Și atunci, căpitane, nu prea văd posibilitatea de a trimite o coloană în direcția aceasta, căci ar fi egal cu a risca viața a o sută sau două de oameni pentru a o salva pe unei singure persoane.

— De ce două sute de oameni? întrebă Marcenay care simți pierindu-i speranța. Poate că mai puțini ar fi de ajuns...

— Nu cred, căpitane. Cunoști și dumneata zvonurile care circulă în lungul Nigerului. Negrii pretind că undeva, nimeni nu poate spune exact unde, s-ar fi întemeiat un imperiu indigen, a cărui faimă nu e dintre cele mai bune. Numele acesta de Blackland fiind cu totul necunoscut, n-ar fi exclus să fie al capitalei sau al vreunui din orașele imperiului în chestiune, iar latitudinea face ipoteza și mai de crezut, căci corespunde singurei regiuni unde s-ar fi putut întemeia o putere fără să fie cunoscută neștiut de toată lumea. În sfârșit, nu vă izbește consonanța engleză a cuvântului Blackland?... Sokoto,

colonie engleză, nu-i prea departe de presupusa lui aşezare... S-ar putea ivi aici o altă dificultate, destul de spinoasă... Pe scurt, în asemenea condiții cred că ar fi imprudent să te aventurezi într-o regiune cu totul neexplorată, fără să dispui de forțe suficiente pentru a face față oricăror eventualități.

— Așadar, domnule colonel, refuzați? stăruí Marcenay.

— Regret, dar refuz, răsunse colonelul Allègre.

Căpitanul Marcenay nu se dădu bătut. Îi povesti colonelului, aşa cum îi povestise și lui, Perrigny ce îl lega de domnișoara Mornas. Zadarnic însă. Degeaba arăta că adusese cu el o sută de oameni de care se puteau lipsi, căci nu se conta pe ei. Colonelul Allègre rămase de neclintit.

— Sunt dezolat, profund dezolat, căpitane, dar am datoria să-ți răspund negativ. E posibil ca oamenii dumitale să nu-mi fie necesari, dar sunt și ei tot oameni, și n-am dreptul să le risc viața cu ușurință. În plus, nimic nu ne grăbește. Să așteptăm o nouă comunicare de la domnișoara Mornas. Dacă ne-a telegrafiat o dată e posibil să ne mai telegrafieze.

— Și dacă nu mai poate, după cum ne-a făcut să credem brusca intrerupere a mesajului ei? exclamă Marcenay deznădăjduit.

Colonelul dădu să se înțeleagă printr-un gest că o asemenea eventualitate ar fi foarte regretabilă, dar că n-ar putea să-i schimbe hotărârea luată.

— Atunci, mă voi duce singur, declară hotărât Marcenay.

— Singur?... repetă colonelul.

— Da, domnule colonel. Vă cer un concediu pe care nu mi-l veți refuza...

— Pe care, dimpotrivă, și-l voi refuza, răsunse colonelul. Crezi că și-aș da posibilitatea să te arunci într-o aventură din care nu te-ai mai reîntoarce niciodată?

— În acest caz, domnule colonel, vă rog să binevoiți a-mi primi demisia.

— Demisia!...

— Da, domnule colonel, spuse Marcenay calm.

Colonelul Allègre nu răsunse imediat. Își privi inferiorul și-și dădu seama că nu era într-o stare normală.

— Știi bine, căpitane, îi spuse el cu un ton părintesc, că demisia dumitale va trebui să urmeze calea ierarhică, și că eu nu am calitatea să-o primesc. În orice caz, e un lucru care cere chibzuință. Să mai treacă o noapte, și revino mâine la mine. Vom mai sta de vorbă.

Executând corect salutul militar, cei doi ofițeri se retraseră. Perrigny își însoții prietenul, căutând să-l îmbărbăteze pe cât putea. Dar nefericitul nici

nu-l auzea măcar.

Când căpitanul Marcenay ajunse în fața ușii sale, își luă rămas bun de la Perrigny și se încuie în casă. Rămas singur, în sfârșit, el se prăbuși pe pat, și, ajuns la capătul curajului, nemaiputându-se stăpâni, izbucni în hohote de plâns.

Capitolul IX

Un dezastru

Întreruperea curentului stației hidroelectrice nu dură mult. Oprit la 9 aprilie, spre amiază, curentul fu redat a doua zi dimineața. Căci, într-adevăr, Harry Killer era prima victimă a manevrei acesteia, pe care el o socotise la început foarte dibace. Dacă nu mai dădea Uzinei curentul de care avea nevoie, Uzina nu-i mai reda, în schimb, niciunul din serviciile pe care le primea de obicei de la ea.

Mașinile agricole, lipsite de undele dătătoare de viață, se opriseră brusc.

Pompele electrice care scoteau apa din râu ca să-o trimită în două mari rezervoare, unul situat chiar în Uzină, din care apa trecea într-un al doilea rezervor, așezat deasupra cazărmii Gărzii Negre, încetaseră și ele să funcționeze. În două zile, acest al doilea rezervor, de unde apa era distribuită pretutindeni, ar fi fost golit și Blacklandul ar fi rămas fără apă.

În sfârșit, la venirea nopții, lipsit de lumină electrică și nemaivând niciun alt mijloc de iluminat, întregul oraș fu cufundat în beznă, lucru care îl înfuria cu atât mai mult pe Harry Killer cu cât vedea, în același timp, Uzina luminată și apărată de focurile puternicelor sale proiectoare.

Înțelegând că partida era inegală, despotul se resemnase în zorii zilei de 10 aprilie să dea drumul curentului pe care îl suprimase cu o zi înainte. În același timp, el îl chemă la telefon pe Marcel Camaret, care tocmai se afla în cabinetul său de lucru împreună cu protejații săi. Aceștia îl auziră pe inginer răspunzând, ca și în ajun, cu „da”, „nu” și „bun”, cuvinte atât de obișnuite într-o asemenea conversație din care jumătate rămâne necunoscută auditorilor; și, exact ca în ajun, inginerul începu să râdă, întrerupând brusc con vorbirea.

După rezumatul povestit de Camaret, Harry Killer și el încheiaseră un acord. Se înțeleseră ca despotul să dea drumul curentului stației hidroelectrice, iar Uzina, de partea ei, să asigure, ca de obicei serviciile generale ale Blackland-ului. Altminteri, acordul acesta nu schimba, cu

nimic restul situației, rămasă mai departe foarte ciudată. Pacea se limita, doar la înțelegerea de mai sus. În rest, rămânea tot în război. Harry Killer stăruia mai ales să ceară prizonierii, iar Camaret refuza să-i dea.

La sfârșitul, convorbirii, Harry Killer îi ceruse inginerului să-i furnizeze aerul lichid necesar mersului planoarelor. De fiecare dată când acestea se reîntorceau din vreo călătorie, rezervoarele erau într-adevăr, depuse la Uzină, care le umplea din nou. Harry Killer nu avea deci nici pic de combustibil, ceea ce făcea inutilizabile cele patruzeci de aparate zburătoare.

În privința aceasta, gândindu-se să economisească forța motrice și să nu-i furnizeze inamicului arme atât de puternice, Camaret îl refuzase categoric. De aici violenta mânie a despotului, care jurase să-l constrângă prin foame. Atunci inginerul închisese telefonul, râzând de-o amenințare la fel de zadarnică, pentru el, ca și cele de mai înainte.

Auditoriile lui o luară, dimpotrivă, foarte în serios. Dacă Uzina părea într-adevăr de necucerit datorită armelor defensive, inventate de Camaret, acesta parcă mult mai sărac în arme ofensive, ba chiar nu voia nici în ruptul capului să le folosească pe cele avute. În asemenea condiții, situația se putea prelungi la infinit și, mai apoi, avea să vină o zi în care foamea să oblige Uzina la capitulare.

Camaret, căruia Barsac îi împărtăși aceste gânduri, înălță din umeri.

— Avem provizii pentru multă vreme, îl asigură el.

— Pentru cât timp? insistă Barsac.

Camaret făcu un gest nehotărât.

— Nu știu exact. Poate pentru două, poate pentru trei săptămâni. Dar asta n-are nicio importanță, căci în patruzeci și opt de ore vom termina planorul pe care îl avem în lucru. Vă invit de pe acum la probele pe care le vom face pe întuneric, ca să nu fie văzute de Palat. Probele vor avea loc poimâine, 12 aprilie, la ora patru după miezul nopții.

La vestea aceasta fericită, prizonierii nu se așteptau. Un planor propriu avea să le îmbunătățească într-o largă măsură situația. Dar avea oare să le aducă și salvarea?

— În uzină sunt peste o sută de oameni, observă Barsac. Oricât de puternic ar fi el, planorul nu-i poate duce pe toți.

— Va duce numai zece persoane, împreună cu conducătorul, ceea ce nu-i rău de loc, răspunse Camaret.

— Firește, aproba Barsac, și totuși, e insuficient ca să ne scoată din impas.

— Ba de loc, răsunse Camaret. De aici până la Saye sunt cam trei sute cincizeci de kilometri în linie dreaptă și șapte sute de aici până la Tombuctu, care poate ar fi de preferat. Cum nu vom călători decât noaptea, ca să evităm torpilele, planorul va putea face, în douăzeci și patru de ore, trei călătorii la Saye sau două la Tombuctu. Cele o sută cincizeci de persoane, la care evaluez, aproximativ populația Uzinei, cu femei și copii cu tot, vor fi deci eliberați în cinci zile prin Saye, și în opt zile prin Tombuctu.

Enunțarea acestui plan, într-adevăr foarte realizabil, mai potoli temerile iscate de amenințările lui Harry Killer. Asediații așteptau acum cu nerăbdare executarea lui.

Cele două zile cât mai trebuiră să aștepte, li se părură nesfârșite. Fiecare dintre ei își occupa timpul cum putea mai bine și, cel mai adesea, plimbându-se prin grădină, la adăpostul zidului care îi împiedica să fie văzuți din Palat. Domnul Poncin, mai ales, nu se clintea de acolo, de dimineața până seara. Veșnic apăcat peste feluritele plante care o împodobeau, făcea măsurători citite la lupă și cântăriri minuțioase cu ajutorul unei mici balanțe de precizie.

— Ce naiba faceți acolo? îl întrebă Florence, surprinzându-l ocupat cu măsurătorile acestea.

— Îmi fac meseria, domnule Florence, răsunse Poncin, dându-și o oarecare importanță.

— Statistică? întrebă Florence, mirat.

— Nimic altceva. Sunt pe cale să stabilesc, pur și simplu, numărul de locuitori pe care i-ar putea hrăni bucla Nigerului.

— Ah! Mereu bucla! făcu Amédée Florence, care nu părea să aprecieze prea mult lucrările domnului Poncin. Totuși, mi se pare că aici nu ne mai aflăm în faimoasa bucătă.

— Nimic nu ne împiedică la o analogie, rosti profesorul domnul Poncin.

— „Curteni porniți să facă o splendidă orgie”, spuse un glas în spatele lor.

După versurile acestea din „Pedepsirile” de Hugo, provocate de rimă, Amédée Florence îl recunoscu pe doctorul Châtonnay. Și, într-adevăr, el era.

— Ce faceți aici? întrebă doctorul, încheindu-și astfel intervenția.

— Domnul Poncin îmi expune metodele domniei sale de statistică, răsunse Florence cu un ton serios. Continuați să rog, domnule Poncin.

— E, foarte simplu, explică acesta, iată o tulpină de spanac. Ea ocupă un decimetru pătrat. Ceva mai încolo, iată o conopidă; ea ocupă patru decimetri pătrați. Am măsurat o sută de plante luate la întâmplare și am făcut media suprafețelor ocupate de ele. Am măsurat, de asemenea, și creșterea lor zilnică. Salata aceasta, de pildă, a crescut, de ieri exact cu patru grame nouă sute douăzeci și șapte de miligrame. Pe scurt, am aflat matematic, că media creșterii zilnice se ridică la douăzeci și două de miligrame pe centimetru pătrat.

— Foarte curios, declară fără să clipească doctorul Châtonnay.

— Nu-i aşa? Problemele acestea științifice sunt totdeauna foarte interesante, spuse domnul Poncin, umflându-se în pene. Cum bucla Nigerului are cinci sute patruzeci și șase trilioane de centimetri pătrați, producția ei zilnică va fi, deci, de douăsprezece milioane douăsprezece mii de tone, sau un miliard o sută patruzeci și patru de milioane trei sute opt zeci de mii de tone anual.

— N-am să ascund că este un calcul colosal, declamă doctorul, parodiind un vers de Corneille, pe care rima i-l readucea în memorie.

— Cunoscând cantitatea de hrană necesară pentru asigurarea vieții unui singur om, va fi ușor să deducem populația care ar putea trăi în bucla Nigerului, încheie domnul Poncin, sigur de sine. Acestea sunt serviciile pe care știința e în stare să le aducă, și astfel timpul cât vom rămâne prizonieri nu va fi cu totul pierdut.

— Mulțumită dumitale, domnule Poncin, spuseră într-un glas Amédée Florence și doctorul, lăsându-l pe statistician la deducțiile lui savante.

Ceas cu ceas, ziua de 10, apoi cea de 11 se scurseră.

Un incident, de altfel fără gravitate, întrerupse monotonia acesteia din urmă. Pe la cinci după-amiază, lui Camaret i se aduse la cunoștință că pompa care împingea apa din râu în rezervor nu mai funcționa.

După ce verifică faptul, inginerul recunoșcu că vesteau era exactă. Pompa se învârtea înnebunită, parcă în gol, ca și cum n-ar fi avut de învins nicio rezistență. La ordinul lui Camaret, se făcu demontarea pistonului, ale cărei garnituri, probabil stricate, pesemne că nu se mai aplicau exact pe peretele cilindrului. De fapt nu era vorba decât de-o reparație neînsemnată, care urma să fie terminată în mai puțin de patruzeci și opt de ore.

A doua zi, înainte de ivirea zorilor, luă sfârșit aşteptarea aceasta enervantă. Cum lesne se poate închipui, nimeni nu lipsi de la întâlnire, cu

toată ora matinală fixată de Marcel Camaret. La rândul său, acesta își tinuse promisiunea. Când oaspeții sosiră în grădină, unde urma să aibă loc proba, planorul se și afla acolo, transportat de muncitorii care îl construiseră.

Inginerul se urcă pe platformă și puse motorul în funcțiune. Trecuță câteva minute, prea încet după părerea spectatorilor, care se temeau de o dezamăgire oricând posibilă. Curând se liniștiră însă. Aparatul se înălță deodată, fără efort, apoi, desfăcându-și aripile, alunecă pe straturile de aer și reveni exact pe locul de unde pornise. Marcel Camaret, luând de data aceasta cu el zece oameni, se înălță din nou și, de trei ori la rând, făcu turul grădinii. Experiența era concludentă.

— Astă-seară, la orele nouă, prima plecare, anunță el coborând de pe platformă.

Atunci fu uitat totul, asediul, captivitatea, zilele de neliniște și de plăcuteală. Peste câteva ore, coșmarul avea să ia sfârșit. Vor fi liberi! Asediații își făceau urări reciproce, se felicitau, pe când mecanicii duceau planorul în hangarul de unde urma să fie scos la căderea nopții, ca să zboare spre Tombuctu.

Cum evacuarea Uzinei trebuia să ceară mai multe zile, lucrările obișnuite nu fură întrerupte. În ziua de 12 aprilie se lucră, deci, mai ales la demontarea pompei. Când lucrarea luă sfârșit, inginerul constată că nu avea nicio avarie. Cauza stricăciunii trebuia deci căutată în altă parte și, până una alta, nu rămânea decât ca pompa să fie montată la loc, lucru care fu început imediat.

La opt și jumătate seara, întunericul era deplin. Marcel Camaret dădu în sfârșit semnalul de plecare. Încă de mult cei opt prizonieri scăpați din ghearele lui Harry Killer, împreună cu două neveste de muncitori, care trebuiau să formeze primul convoi, așteptau în grădină, de unde, condus de un conducător încercat, planorul avea să se înalțe. Ascultând ordinul șefului lor, zece mecanici se îndreptară spre hangar și deschiseră ușa...

Exact în clipa aceea se produse dezastrul.

În momentul când ușa se deschise, o explozie formidabilă răsună pe neașteptate. Hangarul se prăbuși ca un castel de cărți de joc. În locul lui, rămase doar un morman de ruine.

După o clipă de uluire firească, cei de față se repeziră în ajutorul celor zece muncitori. Din fericire, explozia avusese loc înainte ca ei să intre în hangar, aşa că scăpaseră toți nevătămați, în afară de unul ușor rănit.

Dar, cu toate că nu fuseseră victime, o mare nenorocire, ba chiar un dezastru ireparabil, îi lovise pe asediați. Planorul era nimicit, făcut fărâme. Nu mai rămăseseră din el decât niște rămășițe inutilizabile.

— Rigaud, spuse Camaret cu calmul care nu-l părăsea niciodată în împrejurările cu adevărat grave, să se înceapă curățirea terenului. Trebuie aflată cauza exploziei.

Grămadă de ruine fu atacată chiar în punctul ocupat de planor. Munceau numeroase brațe, și lucrul înainta rapid. Pe la orele unsprezece, partea aceasta a fostului hangar era curățată, și se constată acolo existența unei gropi adânci.

— Dinamită, spuse rece Camaret. Îmi închipui că n-a venit singură.

Cum petele de sânge care stropeau ruinele dovedeau că explozia făcuse victime, curățirea fu continuată în același ritm. Într-adevăr, curând începură să se facă descoperiri macabre. Puțin înainte de miezul nopții, ieși la iveală un picior de negru, ciopârțit. Apoi un braț, smuls cu violență, și, în sfârșit, fu descoperit capul corpului acestuia mutilat.

Amédée Florence care, ca un bun reporter ce era, urmărea atent lucrările, recunoscu imediat lugubrele trofee.

— Tchumuki! exclamă el fără să ezite.

Și îi explică lui Camaret că Tchumuki era un trădător, trecut din serviciul lui Miss Buxton în slujba lui Harry Killer. Atunci, totul deveni clar. Vădit lucru, Tchumuki era autorul și, totodată, prima victimă, a exploziei. Rămânea de aflat cum pătrunse în Uzină.

În orice caz, dacă el intrase, alții îl puteau urma pe aceeași, cale. Trebuia deci să li se taie cheful adversarilor, însă imântându-i cum se cuvine.

În acest scop, la porunca lui Camaret, jalnicele rămășițe ale lui Tchumuki fură aruncate peste zid, pe Esplanadă, unde oamenii lui Harry Killer trebuiau neapărat să le găsească, aflând astfel fără putință de îndoială că era primejdios să pătrundă în Uzină.

Între timp, curățirea locului continua. Muncitorii făcuseră lanț, ruinele se îngrămădeau în grădină și o suprafață din ce în ce mai mare a fostului hangar se descoperea treptat.

— Iată încă unul! strigă deodată un muncitor.

Marcel Camaret se apropie. Într-adevăr, un picior de om se ivise printre pietre. În câteva secunde, întregul corp fu descoperit. Era un alb în puterea vârstei, cu umărul zdrobit groaznic de prăbușirea acoperișului.

Doctorul Châtonnay se aplecă peste rănit.

— Trăiește, spuse el.

Rănitul fu scos de sub dărâmături și transportat la Camaret, unde doctorul îi făcu primul pansament. A doua zi urma să i se ia interrogatoriul dacă va avea puterea să vorbească.

— Și dacă nu va consimți, observă Amédée Florence.

— Asta lăsați-o în grija mea, spuse printre dinți Marcel Camaret.

Curățirea locului putea fi socotită ca terminată. Cel puțin înaintase atâtă încât să fie sigur că nu se mai afla nimeni sub dărâmături. Marcel Camaret intrerupse deci lucrul și trimise muncitorii la o odihnă meritată din plin.

Urmându-le exemplul, inginerul și oaspeții săi se depărtară de locul dezastrului și se îndreptară, trecând prin grădină, spre camerele lor respective.

Dar, după câțiva pași, Amédée Florence se opri și, adresându-i-se lui Camaret, întrebă:

— Ce-o să facem, domnule, acum, când iată-ne fără planor?

— Vom fabrica altul, răspunse Camaret.

— Aveți elementele lui? întrebă Barsac.

— Sigur.

— Cât timp vă va trebui?

— Două luni.

— Hm!... făcu simplu Florence. Apoi, fără să mai insiste, își relua mersul, adâncit în gânduri.

Două luni! Și provizii numai pentru două săptămâni!

Reporterul și începuse să caute o idee pentru a ieși din dilema aceasta.

Capitolul X

O idee a lui Amédée Florence

Cât de diferită fu dimineața de 13 aprilie față de cea din ziua precedentă! Ieri, crezând sigur că ajung la capătul încercărilor, asediații nu mai puteau de bucurie. Astăzi, când orice speranță fusese pierdută, erau triști și descurajați.

Doar câțiva dintre ei izbutiseră să doarmă în ultimele ore ale nopții trecute. Cei mai mulți își folosiseră timpul examinând pe toate fețele situația prezentă, fără să descopere niciun mijloc de a învinge greutățile.

Marcel Camaret însuși se simțea încurcat. În afara construcției unui nou planor, el nu mai vedea nimic pentru ieșirea din impasul actual. Dar să-ți pui speranță într-un aparat a cărui fabricare trebuia să ceară două luni încheiate, când mai ai provizii abia pentru două săptămâni, însemna să te înseli cu bună știință.

Verificând lucrurile, se văzu că mijlocul acesta de salvare era și mai puțin realizabil decât se credea. Un inventar amănunțit al rezervelor și o cercetare atentă a produselor horticole pe cale de maturizare demonstra, într-adevăr, că asediații aveau hrană nu pentru săptămâni, ci pentru cel mult nouă, zece zile. Nu după trecerea a două luni, ci chiar înainte de sfârșitul lui aprilie aveau, deci, să suferă neapărat de foame.

Ca să fie întârziată cât mai mult cu putință această ultimă scadență, se luă hotărârea unei raționalizări imediate. Dacă nu se puteau lăuda că și-au învins soarta, asediații puteau, astfel, măcar să-și prelungească agonia.

Dimineața de 13 fiind hărăzită acestui inventar și începerii construirii planorului pe care Marcel Camaret se încăpățâna să-l facă deși, după toate aparențele, nu puteau spera să le fie de vreun ajutor, abia după-amiază avură timp să se ocupe de prizonier.

După prânzul care fu, pentru prima dată, extrem de sărac, Marcel Camaret, însotit de oaspeții a căror neașteptată intrare în viața lui amenință să-l coste atât de scump, se duse la căpătâiul rănitului. Doctorul Châtonnay îl asigurase că starea acestuia îngăduia să i se ia un interogator.

— Cine ești? îl întrebă Camaret care, punând întrebarea aceasta lipsită de interes aparent, urmărea un plan bine calculat.

Cum rănitul nu vrăsă să răspundă, Camaret își repetă întrebarea, fără mai mult succes.

— Trebuie să te previn, spuse cu blândețe inginerul, că te voi sili să vorbești.

Auzind amenințarea, omul tot nu deschise gura, iar buzele lui schițăra un zâmbet ironic. Să-l silească? Asta cu siguranță că nu i se părea de crezut. De altfel, judecând după înfațarea lui, îți puteai da seama că te află în fața unui individ de o rară energie.

Marcel Camaret ridică din umeri, apoi, fără să mai stăruie, prinse de degetele mari și de tălpile recalcitrantului câteva plăcuțe metalice pe care le legă de bornele unui tablou. După ce făcu asta, manevră scurt un întrerupător.

Imediat, omul se zvârcoli în convulsii groaznice, vinele gâtului i se umflără peste măsură, fața lui vânătă vădi o suferință de neîndurat.

Proba nu ținu mult. După câteva secunde, Camaret încrerupse curentul.

— Vorbești? întrebă el.

Și, cum omul rămânea mut, adăugă:

— Foarte bine! Atunci să reîncepem.

Când restabili contactul, aceleași fenomene se reproduseră și cu mai multă violență. Sudoarea curgea șiroaie pe fața prizonierului care, cu ochii dați peste cap, gâfâia ca niște foale.

— Vorbești? repetă Camaret, încrerupând din nou curentul.

— Da... da... bâigui omul, ajuns la capătul puterilor.

— Bun! făcu Camaret. Cum te cheamă?

— Fergus David.

— Asta nu-i un nume, obiectă Camaret. Sunt două prenume.

— Așa mi se spune la Blackland. Nimeni nu-mi cunoaște numele adevărat.

— N-are a face. Care ți-e numele adevărat?

— Daniel Frasne.

— De naționalitate?

— Englez.

Daniel Frasne, căci aşa se numea, se hotărâse acum să vorbească tot atât de precis pe cât se hotărâse mai înainte să tacă și răspundea pe loc la întrebările puse.

— Flăcăule, îi spuse mai întâi Camaret, am nevoie de câteva informații. Dacă mi le refuzi, reîncep micul joc de adineauri. Ești dispus să mi le dai?

— Da, răsunse rănitul.

— Mai întâi de toate, care ți e situația la Blackland? Ce rol joci acolo?

— Consilier.

— Consilier?... repetă Camaret, întrebător.

Frasne păru mirat că inginerul nu înțelege cuvântul acesta. Dar explică totuși:

— Așa se numesc cei ce conduc împreună cu Killer.

— Dacă înțeleg bine, faci parte din conducerea Blackland-ului?

Marcel Camaret păru foarte satisfăcut de răspuns.

— Ești de mult timp aici continuă el.

— De la început.

— Îl cunoșteai, deci, dinainte, pe Harry Killer?

— Da.

— Unde l-ai cunoscut?

— La coloana Buxton.

La auzul cuvintelor acestora, Jane tresări. Soarta îi dăruia un nou martor.

— La coloana Buxton! repetă între timp Camaret. Cum se face că eu nu te recunosc?

— Pesemne că m-am schimbat, spuse Frasne, filosofic. Cu toate astea, eram cu dumneavoastră, domnule Camaret.

Nemaifiind capabilă să se abțină Jane Buxton interveni:

— Vă rog, domnule Camaret, spuse ea, îmi dați voie să-i spun și eu câteva cuvinte omului acestuia?

Marcel Camaret îngădui și Jane îl întrebă pe rănit:

— Dacă făceai parte din coloana Buxton, l-ai văzut sosind pe Harry Killer, nu-i aşa?

— Da.

— De ce l-a primit atât de ușor căpitanul Buxton?

— Habar n-am.

— E adevărat, continuă Jane, că din ziua când Harry Killer a făcut parte din coloană a devenit adevăratul șef?

— Foarte adevărat, răsunse Frasne, oarecum mirat că i se puneau întrebări legate de fapte atât de vechi.

— Deci, numai din ordinele lui Harry Killer coloana Buxton își începu jafurile care i-au adus nimicirea?

— Da, aprobă Frasne.

— Căpitanul Buxton n-avea niciun amestec în ele?

— Nu.

— Auziți, domnilor? spuse Jane, întorcându-se spre prietenii ei.

Apoi, continuând seria întrebărilor spuse:

— Pentru care motiv renunțase căpitanul Buxton la autoritatea lui, în favoarea lui Harry Killer?

— De unde să știu eu? răsunse Frasne pierzându-și răbdarea.

Părea sincer. Jane socoti inutil să insiste.

— Știi, cel puțin, cum a murit căpitanul Buxton? întrebă ea, schimbând subiectul.

— Păi... în luptă, răsunse Frasne, ca și cum lucrul acesta ar fi fost de la sine înteles. Au mai căzut și mulți alții o dată cu el.

Jane Buxton oftă. Așadar, nu de data aceasta avea să lămurească cele câteva puncte rămase întunecate.

— Vă mulțumesc, domnule, îi spuse ea lui Camaret. Eu am terminat.

Inginerul își reluă imediat interrogatoriul, din punctul unde îl intrerupsese.

— Cum au fost procurați, la început, negrii care au clădit orașul? întrebă el.

Frasne căscă ochii mari. Putea să i se pună o întrebare atât de prostească? Adică pentru asta îl chinuiseră mai adineauri?

— La naiba! făcu el. De prin sate. Nu-i nevoie să fii prea deștept ca să știi asta.

— Prin ce mijloace?

Frasne ridică din umărul sănătos.

— Mare lucru! Parcă n-ați ști!... Erau luați și gata!...

— Ah! făcu Camaret, coborând capul cu un aer adânc măhnit.

Apoi continuă:

— La început au trebuit mașini. De unde veneau ele?

— Doar nu din lună, firește, rânji Frasne.

— Veneau din Europa?

— Așa se pare.

— Pe ce cale soseau?

— Pesemne că nu zburând. La naiba, domnule Camaret, îmi puneți niște întrebări! Cum voiați să vină mașinile? Veneau cu vaporul, se înțelege.

— Unde erau debarcate? continuă liniștit Camaret.

— La Kotonu.

— Dar de la Kotonu la Blackland e distanță, nu glumă. Cum erau transportate până aici?

— Cămile, cai, boi, negri, răsunse laconic Frasne, părând că a ajuns la capătul răbdării.

— Și în timpul călătoriei acesteia îndelungate, mureau numeroși negri, nu-i aşa?

— Mai mulți decât se nașteau, bombăni Frasne. Nu m-am distrat numărându-i.

Camaret trecu la alt subiect.

— Mașinile trebuiau plătite, nu?

— Firește! făcu Frasne, căruia întrebările i se păreau din ce în ce mai absurde.

— Deci există bani la Blackland.

— De bani fiți sigur că nu ducem lipsă.

— De unde vin ei?

De data aceasta, Frasne își pierdu răbdarea.

— Cât timp o să mă mai duceți, domnule Camaret, întrebându-mă niște lucruri pe care le știți mai bine decât mine? făcu el cu o supărare de loc prefăcută. Doar nu degeaba ați făcut planoarele. Știți bine că, din când în când, ele îi transportă pe Harry Killer și pe alții, până la insulele Bissagos, unde un vapor vine să-i ia și-i readuce după o mică raită prin Europa, cel mai adesea prin Anglia. Doar nu pe dumneavoastră am să vă învăț eu că în Europa există bânci, bătrâne ultrabogate etc, etc, în sfârșit, o multime de oameni pe care face să-i vizitezi... fără să fii invitat. Când termini vizita, te întorci, ca și cum habar n-ai avea de nimic.

— Sunt dese călătoriile acestea? întrebă Camaret, căruia rușinea îi îmbujorase obrajii.

Frasne făcu un gest resemnat.

— În sfârșit! Dacă asta vă distrează!... murmură el. Depinde. De trei sau de patru ori pe an.

— Când a avut loc ultima călătorie?

— Ultima?... răsunse Frasne, răscolindu-și conștiincios amintirile.

Stați!... Acum vreo patru luni, patru luni și jumătate...

— Cine a fost vizitat atunci?

— Nu prea știu, spuse Frasne. La asta n-am luat parte, cred că o bancă. Dar ce știu e că a fost o lovitură grăsă.

Marcel Camaret tăcu o clipă. Acum, era cumplit de palid și părea îmbătrânit cu zece ani.

— Încă un cuvânt, Frasne, spuse el. Câți negri aveți pentru munca câmpului?

— Vreo patru mii. Poate mai mulți.

— Și femei?

— Vreo mie cinci sute.

— Vi-i procurați, fără doar și poate, la fel ca pe primii...

— Nu, răsunse Frasne cu tonul cel mai firesc. Acum avem planoare și îi răpim cu ele.

— Ah... făcu Camaret.

Iar după o nouă tacere, continuă:

— Cum ai pătruns aici?

Înainte de a răspunde, Frasne ezită. Pentru prima oară întrebarea era, în sfârșit, serioasă. Și, pe cât de ușor dăduse celealte informații, pe atât era de furios că trebuia să o dea pe aceasta. Totuși, trebuia să răspundă.

— Prin rezervor, spuse el supărat.

— Prin rezervor? se miră Camaret.

— Da. Alaltăieri au fost închise vanele de la râu, ca să nu puteți trage apa, și a fost golit rezervorul Palatului. Cel de la Uzină s-a golit și el, căci amândouă comunică prin conducta de sub Esplanadă. Tchumuki și cu mine am venit prin conductă.

Cu câteva ore mai înainte, inginerul aflase cu indiferență că pompa fusese montată la loc și că funcționa minunat. Acum înțelegea de ce Harry Killer, impresionat de moartea groaznică a lui Tchumuki, pusă pe seama apărătorilor Uzinei, deschisese vanele, iar apa sosea ca de obicei.

— Bun, îți mulțumesc, spuse Camaret care, aflând tot ce-l interesa, se retrase fără să mai pună alte întrebări.

Ziua de 13 se încheie, cea de 14 se scurse fără noi incidente. Asediul continua, la fel de riguros. Pe cheiul din josul râului și pe Esplanadă posturile de *Merry Fellows*, ale căror priviri cuprindeau de la aceste puncte cele două capete ale drumului de pază, supravegheau mai departe împrejurimile Uzinei, din care nimeni n-ar fi putut ieși. Până în ziua când foamea avea să-i silească pe asediați să se predea, nu exista niciun motiv ca situația să se schimbe.

Iată ce-și spunea, pe bună dreptate, Amédée Florence. De la distrugerea planorului, el căuta permanent un mijloc de-a ieși din impas, și turba de necaz că nu-l putea găsi. Totuși, în seara de 14 aprilie, îi veni, în sfârșit, o idee. Ideea aceasta, examinată pe toate fețele, i se păru bună, și reporterul avu, în dimineața de 15, lungi discuții cu Tongané, apoi le ceru prietenilor săi să-l însoțească la Camaret, căruia dorea să-i facă o comunicare foarte urgentă.

De la interogarea lui Frasne, asediații nu-l mai revăzuseră pe inginer, care se retrăsese în locuința lui particulară și se încuiase în ea. Acolo, în singurătate, Camaret asimila dureros noutățile aflate, amețit în fața prăpastiei dată la iveală de Frasne.

Cunoștea acum tot adevărul. Știa că Blacklandul nu fusese clădit și nu se menținuse decât prin violență, furt și crimă. Știa că Europa și Africa fuseseră, fiecare în felul ei, scena isprăvilor lui Harry Killer și a bandei lui. Cunoștea rușinoasa sursă a aurului aflat din belșug în oraș și grație căruia opera îi fusese realizată. Cruzimile nemaipomenite ale coloanei Buxton, asasinarea comandanțului ei, măcelărirea permanentă a nefericitilor negri răpiți de prin sate, jafurile, prădările, asasinatele în Africa și în Europa, și în încheiere, mărșavul atentat împotriva pașnicei misiuni Barsac. Toate acestea, le cunoștea acum.

Și se simțea complice la nenumăratele crime săvârșite. Nu era el oare, într-adevăr, cu toată nevinovăția lui, cel ce furnizase mijloacele de înfăptuire? Gândindu-se la ce-i fusese viața în ultimii zece ani, inginerul se simțea năpădit de o adevărată groază, iar mintea lui, și aşa destul de subrezită, se pleca sub lovitură. Pentru moment, ajunsese să-i fie silă de orașul Blackland, opera lui totuși, carne din carnea lui, grămada aceasta de minuni clădită de el însuși spre propria lui glorie. Dar într-adevăr, puteau să rămână oare nepedepsite cruzimile fără seamă săvârșite de locuitori? Și nu era blestemat însuși orașul în care se zămisleră atâtea crime?

Amédée Florence și prietenii săi îl găsiră pe Camaret pierdut în gândurile acestea lugubre. Pe jumătate întins într-un fotoliu, nemîșcat, cu ochii în gol, inginerul părea doborât și fără puteri. De două zile de când nu-l văzuseră, poate că nu se atinsese de mâncare.

Un astfel de om nu putea să-i convină lui Florence, care dorea să-l aibă în față pe icsusitul inginer de odinioară. La propunerea lui, Tongané se duse să caute câteva alimente care îi fură servite lui Camaret. Acesta mâncă, supus, dar fără să manifeste poftă justificată de-un post atât de îndelungat. Cu toate acestea, după ce mâncă, un pic de sânge i se urcă în obrajii lipsiți de culoare.

— V-am adunat aici pe toți, spuse atunci Florence, fiindcă mi-a venit în minte un mijloc de-a scăpa din impasul actual. Tot gândindu-mă, mi s-a părut, într-adevăr, că ne putem asigura concursul unor numeroși aliați pe care îi avem, ca să zic aşa, la îndemână.

— Care aliați? întrebară într-un glas Barsac și doctorul Châtonnay.

— Negrii din cartierul sclavilor, răspunse Amédée Florence. După cele aflate alaltăieri, ei ar fi cel puțin patru mii, fără să mai socotim femeile, care fac cât doi bărbați, când se dezlănțuie. Forța aceasta mi se pare că nu trebuie de loc neglijată.

— Sigur, recunoscu Barsac, dar negrii n-au arme și probabil că nici nu bănuiesc că existența noastră.

— Iată de ce trebuie să luăm legătura cu ei și să-i înarmăm, spuse Florence.

— Ușor de zis! făcu Barsac.

— Și poate și de făcut, răspunse Florence.

— Adevărat?... se miră Barsac. Lăsând la o parte problema armelor, cine ar putea să meargă la negri?

— Un negru, ca și ei: Tongané.

— Și cum să treacă? Doar știi bine că Uzina e asediată. De cum va scoate capul, va fi primit cu o ploaie de gloanțe.

— De aceea n-o să iasă pe poartă, răspunse Florence. De altfel, asta nu l-ar ajuta la nimic căci, în fața Uzinei, se află cartierele albilor, iar el trebuie să ajungă la cel al negrilor. Iată de ce, pentru asta, singura cale e să facă aşa cum a mai făcut, adică să ajungă pe câmp noaptea, să se amestece printre negri, și să intre în oraș laolaltă cu ei.

— Ar trece deci peste drumul de pază și peste zidul împrejmuitor? obiectă Barsac:

— Sau pe dedesubt, replică Florence întorcându-se spre Marcel Camaret.

Acesta, cufundat în gânduri, rămăsese străin de discuția pe care părea chiar că nici n-o auzise căcar.

— Domnule Camaret, îl întrebă Florence, ar fi posibil de săpat, pe sub zidurile Uzinei și ale orașului, un tunel care să traverseze drumul de pază și să iasă la câmp?

— Fără îndoială că da, spuse Camaret, ridicând capul.

— Cât timp ar cere lucrarea aceasta?

Camaret se gândi o secundă.

— Prin procedee obișnuite ar trebui căptușit cu grinzi și ar cere destul de mult, spuse el în sfârșit. Dar timpul poate fi mult scurtat cu ajutorul unei mașini imaginată recent de mine și care ar da rezultate bune în solul acesta nisipos. Ca să fac planurile mașinii, s-o construiesc și să execut tunelul, cincisprezece zile mi-ar fi necesare și suficiente.

— Ați putea deci termina la sfârșitul lunii?

— Cu siguranță, afirmă Camaret.

Din moment ce i se dădeau probleme de rezolvat, inginerul se regăsea în elementul său. Treptat, creierul începea să i se încălzească. Camaret prindea

viață, văzând cu ochii.

— Al doilea punct, domnule inginer, continuă Florence: tunelul ar cere să lucreze tot personalul Uzinei?

— N-ar fi nevoie de mulți oameni, răsunse Camaret.

— Cei care n-ar fi ocupați la lucrarea aceasta, ar izbuti să fabrice, în același interval de timp, trei sau patru mii de arme?

— Ce fel de arme? În niciun caz arme de foc.

— Sulițe, cuțite, securi, măciuci, ce doriți din toate uneltele care taie, împung și lovesc.

— În cazul acesta, da, răsunse Camaret.

— Și unde le-ați putea trimite negrilor din cartierul sclavilor, în ziua fixată, fără să fie văzute și nici auzite de oamenii lui Harry Killer?

— Asta e mai greu, spuse domnul Camaret.

Apoi, după ce tăcu iar câteva clipe, răsunse cu glasul său bland:

— Da, aş putea, cu condiția ca noaptea să fie întunecoasă.

— Atunci suntem salvați! exclamă el. Înțelegeți, domnule Camaret? Tongané o va șterge prin tunel, va aștepta pe câmp sosirea muncitorilor negri printre care se va amesteca, iar seara se va întoarce o dată cu ei. În timpul nopții, va pregăti revolta. Toți oamenii aceia sunt cumplit de nefericiți și n-ar cere decât să-și scuture jugul, dacă ar avea arme. În momentul când le vom furniza noi, n-au să mai șovăie. Va trebui să începeți lucrând imediat, domnule Camaret.

— L-am și început, răsunse simplu inginerul, care, pe când Amédée Florence vorbea, se instalase la masa de desen.

Asediații plecară foarte aprinși la fericita perspectivă pe care Amédée Florence le-o fluturase pe dinaintea ochilor. Sigur, ideea era bună și ar fi fost o prostie să nu-și asigure concursul atâtitor mii de aliați firești care trudeau pe celălalt mal al râului. După afirmațiile lui Camaret, nu se îndoiau că era posibil să intre în legătură cu ei. În privința aceasta, inginerul dăduse destule dovezi.

De a doua zi, construcția planorului fu părăsită. Toți muncitorii fură ocupați, unii să clădească sau să ascuță arme ascuțite sau tăioase, alții să lucreze la noua mașină inventată de Camaret, alții să găurească un trunchi de palmier-ronier, într-un scop necunoscut de nimeni, iar alții, în sfârșit, să sape într-un loc unde nu puteau fi văzuți din Palat, lângă zidul Uzinei, un puț cu deschidere largă, care se adâncea rapid.

La 21 aprilie, puțul atingea o adâncime de zece metri, și Camaret îl socotia suficient; străpungerea galeriei orizontale fu începută imediat. Ca să se realizeze, inginerul imaginase un con de oțel lung de cinci metri, cu un diametru de un metru treizeci, și, pe cărui suprafață alternau tăieturi și asperități dispuse și unele și altele după un același pas helicoidal regulat. Un motor electric făcea să se rotească mașina aceasta care, pătrunzând cu vîrful în solul friabil, se înșuruba literalmente în el, pe când prin orificiile făcute special, nisipul curgea înăuntru conului, de unde era permanent evacuat, prin puț.

Când șurubul acesta uriaș avea să pătrundă pe de-a-ntregul în solul pe care tot el avea să-l susțină, împiedicând orice fel de prăbușire, urma să i se adauge un cilindru de același diametru, împins din urmă de niște pârghii puternice. Tunelul orizontal, gata terminat, avea să fie format deci dintr-un tub metalic lung de aproape optzeci de metri.

Odată ajuns acolo, conul perforator urma să fie întors în aşa fel încât o deschidere mai mare decât celelalte, menținută închisă până atunci, să se afle în partea superioară a conului și să se treacă prin ea un alt con mai mic decât primul, înșurubat de jos în sus, până la suprafața solului.

Cât timp se înfăptuiră lucrările acestea, asediul abia dacă îl văzură pe Camaret. Inginerul apărea, cu un aer întunecat și absorbit, numai când soluția vreunei dificultăți cerea să fie neapărat prezent. Odată rezolvată dificultatea, el se închidea din nou în locuința sa particulară, unde Joko îi servea mesele singuraticе.

Tunelul fu însă terminat, aşa cum prevăzuse el.

În zorii zilei de 30 aprilie, cei optzeci de metri de tubaj orizontal erau terminați. Se trecu imediat la instalarea micului con destinat să formeze puțul de ieșire, această ultimă operație trebuind să fie terminată până la ivirea zorilor.

Dealtfel era și timpul. Încă de la 17 aprilie, adică de trei zile, alimentele începuseră să lipsească și rațiile, destul de scăzute, fuseseră reduse la mai nimic.

Buna dispoziție, sau măcar calmul în fața greutăților vieții, nu se împacă bine cu stomacurile flămânde. De aceea, starea de spirit a personalului se schimba treptat. Dacă se mai muncea, totuși, cu înverșunare, căci viața tuturor depindea de lucrul acesta, fețele erau întunecate, iar muncitorii schimbau adesea între ei cuvinte pline de amărăciune. Vădit lucru, își

pierduseră, măcar în parte, încrederea lor oarbă în șeful căruia, până mai ieri, îi atribuiseră puteri aproape supranaturale. Magicianul nu fusese în stare, cu tot geniul lui, să-i împiedice să moară de foame, și prestigiul îi scăzuse din pricina aceasta.

Pe de altă parte, se înfiripase cu încetul o legendă a cărei sursă trebuia căutată în câteva cuvinte relative la Jane Buxton, rostită de Camaret în discursul său inițial, înaintea deschiderii ostilităților cu Palatul. La început, capriciului lui Harry Killer pentru Jane i se acordase importanță pe care o merita, adică nu prea mare. Dovada aceasta deosebită de despotism fusese pusă și ea printre atâtea altele, nici mai mult, nici mai puțin.

Dar, pe măsură ce situația se agrava, pe măsură ce suferințele creșteau și, mai ales, pe măsură ce foamea întuneca mintile, exista tendință generală de a pune pe primul plan toana aceasta a lui Harry Killer, la care el poate că nici nu se mai gândeau. Ideea, o dată ancorată în creiere, nu mai ieșise de acolo, și, printr-un fenomen de cristalizare bine cunoscut, le absorbise pe toate celelalte.

În prezent, ea devenise fapt împlinit. Muncitorii nu se mai îndoiau că dacă sufereau, dacă pătimeau, dacă făceau față unui asediu și deci erau flămânzi, de vină erau numai ochii frumoși ai domnișoarei Buxton. Dacă ea s-ar preda, pacea ar fi încheiată. De aici până la a spune că jertfa era prea mare pentru obiectul ei, și că era exagerat să piară o sută cincizeci de persoane ca să salveze una singură, nu mai era decât un pas, repede de făcut și el.

Jane Buxton își dădea prea bine seama de evoluția aceasta a gândirii muncitorilor. Din câteva cuvinte auzite, din câteva priviri răuvoitoare surprinse pe când traversa un atelier sau altul, ea le ghicise dușmânia și înțelesese că o socoteau vinovată de pericolele care îi amenințau.

Departate de a-și da ei însăși importanță pe care i-o acorda părerea aceasta, ea suferi totuși influența unanimitatii ei și, încetul cu încetul, sfârși prin a admite că, dacă se preda lui Harry Killer, jertfa ei ar fi putut aduce, într-adevăr, eliberarea celorlalți asediați.

În acest caz, fără îndoială că i-ar fi fost groaznic să trăiască lângă cel pe care îl bănuia că îi ucisese fratele. Dar, în afară de faptul că acuzația nu era de loc dovedită, ea ar fi avut oricând moartea ca mijloc de scăpare, dacă efortul i-ar fi depășit curajul. De altfel, oricât de greu ar fi fost, aceasta îi era datoria.

Ideea o cucerit treptat, cu atâta putere, încât nu se putu împiedica să se spovedească prietenilor săi. Jane se acuză de lașitate și spuse că se va preda lui Harry Killer, cu condiția ca salvarea tuturor să fie asigurată. Ascultând-o, bietul Saint-Béain plângea de mai mare jalea.

— Vreți, deci, să ne dezonați, domnișoară! exclamă Amédée Florence indignat. Și, pe deasupra, vreți să ne dezonați inutil. Harry Killer e prea sigur că vă va avea la cheremul lui, într-o bună zi, ca să mai plătească ceva pentru satisfacția aceasta. De altfel, puteți fi sigură că el nu și-ar ține făgăduielile, chiar dacă le-ar face.

Barsac, doctorul Châtonnay și până și domnul Poncin se uniră cu el și Jane trebui să renunțe la planul ei, pe cât de generos, pe atât de nesăbuit.

De altfel, acum, când tunelul era terminat, planul nu și-ar mai fi avut niciun rost. Peste câteva ore Tongané avea să fugă și, chiar de a doua zi, fără doar și poate, avea să dea semnalul răscoalei și al eliberării asediaților.

În după-amiaza zilei de 30 aprilie, micul con fu instalat, prin deschizătura amenajată în acest scop în peretele conului mare, și, spre seară, se începu forarea puțului vertical. Niciun incident nu împiedică această ultimă parte a lucrării. Înainte de miezul nopții, tubul ieși la aer liber, iar credinciosul Tongané dispără în întuneric.

Tubul vertical fu atunci tras înapoi, iar nisipul, surpându-se de la sine, acoperi imediat groapa lăsată în urma lui. Firește că la suprafața solului mai rămăsese o adâncitură în pâlnie, mai mult sau mai puțin vizibilă, dar, în lipsa oricarei alte indicații, era imposibil ca asediatorii să poată face vreo legătură între adâncitura aceea și Uzina aflată la peste optzeci de metri de ea.

Dacă planul orașului Blackland a fost descris cu destulă claritate, se știe că partea cea mai de jos față de Uzina propriu-zisă avea în față ei un unghi al zidului, care separa cartierele albilor de cartierul sclavilor.

De la unghiul acesta trebuia să dea Tongané, de cum avea să găsească prilejul favorabil, semnalul pentru trimiterea armelor. Din seara de 1 mai, spre unghiul acesta, deci, se îndreptără privirile asediaților adunați pe o schelă, ridicată din ordinul lui Camaret deasupra casei muncitorești cea mai apropiată de Red River.

De altfel, după cum se și bănuia, această primă așteptare fu zadarnică. Admitând că Tongané și-ar fi dus cu bine la capăt încercarea, într-adevăr,

abia ar fi sosit în cartierul negrilor. Și-i mai trebuia timp să se explice și să pregătească revolta.

Nici a doua zi nu se zări niciun semnal. Asediații începură să se îngrijoreze. Dar se liniștiră, totuși, spunându-și că noaptea cu lună plină era prea luminoasă, ca să permită trimiterea armelor îngrămădite acum în vârful schelei, orice metodă ar găsi Camaret.

Dar îngrijorarea asediaților deveni serioasă la 3 mai. În seara aceea, datorită norilor groși, noaptea era întunecată. În ciuda lunii pline, inactivitatea lui Tongané era cu atât mai gravă cu cât în ziua de 3 mai fuseseră mâncate ultimele fărâmături aflate în Uzină. În două zile, cel mult în trei, trebuiau sau să învingă, sau să se predea, sau să se împace cu gândul că vor muri de foame.

Ziua de 4 mai li se păru nesfârșită asediaților care așteptau întunericul cu o nerăbdare febrilă. Dar nici în noaptea aceea, niciun semnal nu se ivi pe zidul cartierului negrilor.

Ziua de 5 mai începu sub auspicii triste. Asediații posteau de două zile și stomacurile le chiorăiau de foame. Atelierele erau pustii. Muncitorii, nevestele și copiii lor rătăceau prin uzină, cu niște fețe însășimatătoare. Dacă până în patruzeci și opt de ore nu avea să intervină nimic nou, trebuiau în sfârșit să se predea învingătorului, legați de mâini și de picioare.

Se formau grupuri, se schimbau cuvinte amare. Nimeni nu se mai sfia să-l acuze pe Tongané că-i uitase pe cei pe care pretinsese că îi va elibera. La naiba! Negrul ar fi fost un dobitoc dacă s-ar mai fi sinchisit de ei.

Trecând pe lângă unul din grupurile acestea, Jane Buxton își auzi numele. Înconjurați de câțiva dintre tovarășii lor, un muncitor și o femeie se certau atât de tare pe cât le îngăduia starea lor de slăbiciune, dar cu atâtă însuflețire încât Jane Buxton putu să se opreasca și să asculte fără să i se dea vreo atenție.

— Zică-se orice, striga muncitorul, fără să-i pese dacă e sau nu auzit, e prea de tot să fii silit să treci prin toate asta pentru o fandosită. Dacă ar depinde numai de mine...

— Nu ți-e rușine să vorbești aşa? răspunse femeia.

— Rușine!... Glumești, maică!... Eu am un copilaș acasă, și el cere de mâncare.

— Parcă eu n-am? făcu femeia.

— Dacă îți convine să moară de foame, nu te oprește nimeni. Dar află că dacă mâine nu se schimbă lucrurile, mă duc la patron, și-o să stăm de vorbă amândoi. Doar nu se poate să pierim toți pentru plăcerea domnișoarei ăsteia, chiar de s-ar amesteca și dracul!

— Nu ești decât un laș! spuse femeia, indignată. Și eu am copii, dar mai degrabă aș prefera să-i văd în pământ decât să fac o asemenea ticăloșie.

— Fiecare cu gusturile lui, încheie muncitorul. Vedem noi, mâine.

Jane Buxton se clătinase, lovită drept în inimă. Iată că acum se vorbea deschis despre ea și că, în mintea tuturor acestor nefericiți, ea era, neîndoelnic, singura cauză a suferințelor îndurate de ei! Ideea aceasta i se păru de nesuportat. Ce să facă, totuși, ca să le demonstreze că se înselau?

Ceas cu ceas, minut cu minut, ziua de 5 mai se scurse și iar soarele apuse. Veni noaptea. Pentru a treia oară de la plecarea lui Tongané, nori groși acopereau luna și bezna era adâncă. Va profita negrul de împrejurarea aceasta prielnică pentru a da, în sfârșit, semnalul?

Deși nimeni nu mai spera, toți ochii erau ațintiți, ca în fiecare seară, pe unghiul zidului de unde trebuia să vină semnalul. Ora șapte, ora opt, ora opt și jumătate, bătură pe rând la orologiu Uzinei. Așteptau iar, zadarnic.

La câteva minute după opt și jumătate, un freamăt străbătu mulțimea neliniștită a asediaților. Nu, Tongané nu-i părăsise. Deasupra zidului cartierului negrilor apăruse, în sfârșit, semnalul.

Fără să piardă o clipă, trecuă toți la acțiune. La porunca lui Camaret, un soi de mașinărie ciudată fu urcată pe schelă. Era un tun, un tun adevarat, fără roți și fără afet, dar era un tun de lemn. În inima bombardei acesteia ciudată, făcută din trunchiul golit al palmierului-ronier, fu vârât un proiectil pe care un jet puternic de aer comprimat îl aruncă fără zgromot în spațiu.

Cu el, proiectilul ducea un cablu de oțel, prevăzut cu un cârlig care, dacă totul mergea bine, avea să se prindă de zidul cartierului sclavilor.

Greutatea proiectilului, presiunea aerului propulsor, așezarea tunului, forma și poziția cârligului, toate fuseseră cu de-amănuntul calculate de Camaret, care nu lăsa nimănuiri ciudatului său tun.

Tăcut, proiectilul traversă cheiul, râul, cartierul locuit de *Merry Fellows*, și căzu în cartierul negrilor. Reușiseră oare? Fusese cârligul fixat de zid?

Camaret mișcă cu grijă tamburul de care era prins cablul de oțel. Curând, acesta se întinse și rezistă la eforturile lui. Da, încercarea fusese încununată de succes. De acum, o cale aeriană îi unea pe asediați de sclavi.

Pe calea aceasta începu imediat transportul armelor. Mai întâi un pachet cu explozibil, apoi patru mii de cuțite, securi sau sulițe fură trimise rând pe rând. Operația se termină înainte de ora unsprezece. Toți părăsiră schela, înarmându-se la întâmplare cu ce le cădea în mâna și se îngrămădiră în dosul porții celei mari. Adunați în grupuri compacte, cu femeile la mijloc, așteptară, gata să intervină la momentul oportun.

Totuși, cineva lipsea din grup: o femeie, Jane Buxton. Saint-Béain, Amédée Florence, Barsac și doctorul Châttonnay îi strigă zadarnic numele pretutindeni și o căutară zadarnic în toate părțile. Jane era cu neputință de descoperit.

Ajutați de mai mulți muncitori voluntari, ei își reîncepură din nou căutările, dar tot fără succes. Uzina fu scotocită prin toate ungherele, dar fără rezultat.

În sfârșit, trebuiră să accepte realitatea. Jane Buxton dispăruse.

Capitolul XI

Ce se află în dosul ușii

Jane Buxton plecase, într-adevăr, cât se poate de simplu. Ea ieșise de-a dreptul prin poarta pe care o găsiră abia închisă, și nu zăvorâtă ca mai înainte. Informându-se, aflără că omul de la cycloscop o văzuse pe Tânăra fată părăsind Uzina, fără să o recunoască, totuși. Cum instrucțiunile îi prescriau să evite pe cât posibil uciderile care n-ar fi fost absolut necesare, el nu voise să trimită o viespe împotriva unei singure persoane, care, de altfel, nu căuta să pătrundă în Uzină, ci, dimpotrivă, ieșea de acolo.

Raportul lui permise să se stabilească faptul că Jane, părăsind Uzina urcase în susul cheiului. Deci, nimeni nu-și mai putea face nicio iluzie: fără urmă de îndoială, Jane Buxton își dusese la îndeplinire planul împotriva căruia prietenii, ei se ridicaseră mai înainte și plecase nebunește să se predea lui Harry Killer, tocmai în clipa când sacrificiul ei devinea inutil.

La vale, cheiul dădea în drumul de pază; la deal însă, era barat de zidul Esplanadei care, în partea aceea, îl transforma în fundătură. Acolo, o poartă blindată străpungea, totuși, zidul. Poarta, veșnic închisă și a cărei cheie în vremuri obișnuite n-o aveau decât Marcel Camaret și Harry Killer, rămăsesese deschisă de la începutul ostilităților. Jane Buxton putuse deci să ajungă pe Esplanadă, s-o traverseze și să intre în Palat, dacă nu cumva *Merry Fellows* o opriseră în tăcere.

Jane fugise într-o adevărată criză de nebunie. Îi era la fel de nesuferit gândul că toți se credeau sacrificăți numai pentru ea și că ea era acuzată de a fi cauza nenorocirii generale, pe cât îi era de insuportabil să se simtă urâtă de bieții oameni pe care îi vedea suferind în jurul ei. Și dacă, totuși, ei aveau dreptate? Dacă, într-adevăr, ea constituia unica pradă pe care Harry Killer spera să-o scoată din luptă? Era de ajuns ca lucrul acesta să fie măcar posibil, pentru că orice întârziere să devină o crimă, și Jane își reproșa chiar că șovăise prea mult că să încerce șansa de-a salva un număr atât de mare de oameni. Chiar dacă, după cum era foarte probabil, asediații se înșelau, socotind că salvarea lor depindea numai de ea, oare nu-i cerea onoarea să le arate că greșeau, de-ar fi fost să-o coste și viața.

Întârzierea semnalului lui Tongané, atât de așteptat, lăsase suficient răgaz acestui gând al Janei să-i domine judecata, pe care lipsurile îndurate o făceau mai puțin lucidă; în sfârșit, în seara de 5 mai, Jane își pierduse deodată capul și fugise spre aceea ce socotea că ar fi datoria ei.

Fără să-și dea seama, abia știind ce facea, ea întredeschise poarta, se strecurase afară, apoi, după ce o închisese fără zgomot la loc, pornise în goană spre Palat, căznindu-se să se confundă cu zidul luminat puternic de reflectoarele electrice ale Uzinei.

Ca și omul de strajă de la cycloscop, cei câțiva *Merry Fellows* postați pe zidul incintei orașului, la încrucișarea cheiului cu drumul de pază, o zăriseră imediat. Dar nu socotiseră necesar să folosească armele împotriva unei umbre izolate, care, de fapt, putea să fie a unuia dintre ai lor.

Jane Buxton ajunse deci fără piedici până la Esplanadă și intrase prin poarta deschisă a acesteia. Mergând de-a lungul zidului care împrejmua Esplanada spre Red River, ea pornise apoi curajoasă prin piața imensă, fără să se uite la mulțimea de *Merry Fellows*, printre care trebuia să treacă. Datorită curajului acestuia, Jane parcurse netulburată cea mai mare parte a drumului. Dar când nu-i mai rămăseseră nici douăzeci de pași până la Palat, doi oameni se desprinseră din grupurile de *Merry Fellows* și se hotărâră să-i iasă înainte.

Se nimeri că acești doi oameni s-o fi văzut, înainte de evadarea din Palat, circulând liberă în toate părțile. Recunoscând-o, ei scosese sănătatea un strigăt de mirare și, nesiguri de intențiile ei, tulburați de atenția pe care Șeful i-o dovedise, neștiind ce să facă, nu numai că o lăsă să treacă fără greutate, dar o mai și escortară până la Palat, făcând să se deschidă poarta înaintea ei.

Poarta aceasta se închise de cum Jane îi păși pragul. Cu sau fără voie, de acum ea se afla din nou în puterea lui Harry Killer și nu mai putea spera nici la un fel de ajutor, de la nimeni.

Sosirea ei provocaț în Palat aceeași surpriză ca și pe Esplanadă. Servitorul negru care îi deschise se grăbi să o conducă la Stăpân. Mergând în urma lui, Jane urcă trepte, străbătu galerii și coridoare întunecoase, și intră în sfârșit într-o încăpere viu luminată, pe care o recunoscu imediat. Era sala tronului, cum o numea în glumă Amédée Florence, sală în care prizonierii fuseseră aduși în timpul singurei lor con vorbiri cu tiranul din Blackland, și a cărei mobilă se compunea atunci numai dintr-o masă și un jilț.

Jilțul se afla tot acolo și ca în prima zi, Harry Killer se lăfăia în el, la masa plină de sticle și de pahare. Dar acum, jilțul și masa nu mai erau singurele mobile. Nouă scaune suplimentare fuseseră aduse în încăpere. Unul din ele era ocupat. Pe celelalte, opt bărbați cu înfățișare brutală stăteau tolăniți și beau. Harry Killer se distra cu Consilierii săi.

Când o văzură pe Tânăra fată în pragul ușii, cei nouă bărbați, pe jumătate beți, scoaseră un strigăt de uimire. Nimic nu i-ar fi mirat mai mult decât intrarea aceasta neașteptată a unuia din asediații de la Uzină.

Cei nouă se ridică, zgomotoși.

— Miss Mornas! exclamară ei într-un glas.

— Singură? întrebă Harry Killer, care, cu pieptul întins peste masă, aruncă o privire neliniștită spre corridorul întunecat din dosul ușii.

— Singură, răspunse cu glas tremurător, dar hotărât, Jane Buxton, simțind că i se moaie picioarele și sprijinindu-se de pervaz.

Un timp destul de îndelung, cei nouă bărbați rămăseră uluiți, privind-o în tacere pe Tânăra fată. Li se părea nemaipomenit că ea venise, și că se afla singură acolo. Jane, întă tuturor privirilor, simțea cum își pierde din ce în ce stăpânirea de sine și începea să-și regrete amar fapta îndrăzneață.

— Vii de acolo? bâigui, în sfârșit, Harry Killer arătând cu degetul în direcția Uzinei.

— Da, murmură Jane Buxton.

— Ce cauți aici?

Tonul nu era de loc prietenos. Vădit lucru, bieții înfometăți din Uzină se înselau când aruncau asupra ei întreaga vină pentru suferințele îndurate, și, mai mult ca oricând, ea se temu că sacrificiul făcut n-o să le poată îmbunătăți situația.

— Am venit să mă predau, șopti ea, totuși, în ciuda profundei umiliri pricinuită de puținul preț pus pe jertfa ei.

— Ia te uită!... făcu Harry Killer, batjocoritor.

Apoi se întoarse spre ceilalți.

— Lăsați-ne singuri, băieți, spuse el.

Cei opt Consilieri se ridicară, clătinându-se mai mult sau mai puțin pe picioare.

— Bine, vă lăsăm, răspunse unul dintre ei, râzând grosolan.

Consilierii ajunseseră la ușă, când Harry Killer îi opri cu un gest și spuse, întorcându-se spre Jane Buxton:

— Nu-ți cer vești de la Tchumuki. I-am găsit resturile. Dar celălalt, ce a devenit?

— Nu noi l-am ucis pe Tchumuki, răspunse Jane. A murit în explozie, vrând să arunce în aer planorul. Celălalt a fost tot atunci rănit. Acum i se dau îngrijiri, la Uzină.

— Aha!... făcu Harry Killer. Și planorul?

— E distrus, răspunse Jane.

Extrem de satisfăcut, Harry Killer își frecă mâinile, pe când cei opt Consilieri ai săi dispăreau.

— Și zi aşa, te predai? își întrebă el prizoniera, când rămase singur cu ea. De ce te predai?

— Ca să-i salvez pe ceilalți, răspunse Jane, scurt.

— Nu mai spune!... făcu Harry Killer, râzând. Vasăzică ceilalți au ajuns la mare ananghie.

— Da, mărturisi Jane, plecând ochii.

De bucurie, Harry Killer își turnă o dușcă de alcool și o înghiți pe nerăsuflare.

— Și? întrebă el, când sfârși de băut.

— Acum câtăva vreme vroiai să mă iezi de soție, murmură Jane, cu obrajii îmbujorați de rușine. Aș accepta, cu condiția să-i lași liberi pe toți ceilalți.

— Condiții!... exclamă Harry Killer uluit. Te crezi, deci, în situația de-a mi le pune, puicuțo? Dacă oamenii de la Uzină nu mai pot rezista, o să-i am, mâine sau poimâine, și o să te am și pe dumneata o dată cu ei. Nu era nevoie să vii astă-seară. Puteam să mai aştept o zi.

Harry Killer se ridică și se apropie de ea, clătinându-se.

— Știi că ești îndrăzneață, dacă îmi pui condiții!... exclamă el. Condiții ca să fii nevasta, mea!... Păi o să fii nevasta mea, oricând o să am eu chef. Aș fi curios să știu ce-ai putea face ca să mă împiedici.

Întinzându-și mâinile tremurătoare, Harry Killer se îndrepta spre Jane care se dădea înapoi, îngrozită. Aproape că o atinsese. Curând, Tânăra fată, lipită de zid, primi în plin obraz respirația lui fierbinte și duhnind a rachiul.

— Se poate oricând mori, spuse ea.

— Să mori!... repeta Harry Killer, rămânând nemîșcat pe picioarele care abia îl mai țineau, oprit locului de cuvintele acestea rostite cu oarece energie. Să mori!... mai spuse el o dată, scărpinându-și bărbia cu un aer nehotărât.

Apoi, după o nouă tacere, exclamă, sărind la altă idee.

— E!... Vedem noi, mâine. O să ne înțelegem noi, fata mea... Până atunci, să fim veseli și să trăim bine.

Și, aşezându-se iar în jilț, îi întinse paharul.

— Toarnă-mi să beau!... spuse el.

Paharele urmară unul după altul. Un sfert de oră mai târziu Harry Killer, aproape beat încă de la sosirea Janei, sforăia cumplit.

O dată mai mult, Tânăra fată avea la discreția ei bruta aceasta care poate că îi ucisese fratele. Ar fi putut să-l lovească drept în inimă, chiar cu arma care îl lovise pe George Buxton. Dar la ce bun? N-ar fi distrus astfel slabă nădejde pe care o mai avea de a le veni în ajutor celor pe care dorea să-i ajute?

Multă vreme, Jane rămase pe gânduri, cu ochii țintă la despotul adormit. Dar o suferință bruscă o făcu să pălească deodată. Foamea, o foame de nestăpânit, o foame cumplită care îi chinuia măruntaiele.

Pentru o clipă, ea uită în ce situație și unde se afla, uită până și de Harry Killer, uită tot ce nu era legat de foame. Să mănânce, trebuia să mănânce imediat, cu orice preț.

Cu prudență, ea deschise ușa pe care ieșiseră mai adineauri cei opt Consilieri, și zări, în camera de alături, o masă plină cu resturi. Se chefuise zdravăń acolo în seara asta, înainte de terminarea petrecerii din sala tronului.

Jane Buxton se îndreptă grăbită spre masă și luă la întâmplare câteva alimente pe care le înghiți în grabă. Pe măsură ce mânca, organismul ei

istovit își revine la viață. Jane simți că se încălzește. Sâangele începu să-i circule puternic. Curând, își recăpătă forța fizică și morală.

Simțindu-se din nou în puteri, Tânără fată se întoarse în sala unde îl lăsase pe Harry Killer. Acesta dormea și continua să sforăie zgomotos. Jane se așeză în fața lui, hotărâtă să-i aștepte trezirea.

Câteva minute se scurseră astfel, apoi Harry Killer făcu o mișcare și ceva căzu pe podea. Aplecându-se, Jane luă obiectul căzut din buzunarul celui ce dormea, o cheie destul de mică.

La vedere cheii acesteia, amintirile năpădiră mintea Janei. Ea își aminti absențele regulate ale lui Harry Killer și cât de mult dorise să știe ce se afla în dosul ușii căreia cheia pe care Killer n-o lăsa niciodată din mâna îi descuia broasca. Și iată că hazardul îi dădea o posibilitate de a-și satisface curiozitatea. Ispita era prea puternică. Trebuia profitat de un prilej care, fără îndoială, n-avea să se mai repete.

Cu pași ușori, Jane ajunse la ușa prin care odinioară Harry Killer dispărea zilnic, și vîrî cheia în broască. Ușa se mișcă fără zgomot în balamale. În dosul ei, Jane dădu peste un palier de la care începea scara spre etajele de jos.

După ce închise binișor ușa, fără să-o încuie, Jane Buxton coborî în vîrful picioarelor scara abia luminată de o lumină care venea din jos.

Încăperea din care ieșise se afla situată la etajul doi al Palatului, dar, după ce coborî cele două etaje, Jane ajunse la un nou palier, dincolo de care scara continua; aşadar pe acolo se putea ajunge la subsol. După o clipă de ezitare, Tânără fată continuă să coboare.

În sfîrșit, Jane ajunse într-un fel de vestibul dreptunghiular, în pragul căruia se opri, înlemnită. Un negru, aflat de strajă acolo, așezat într-un ungher, lângă o ușă închisă, se ridicase brusc la sosirea ei.

Dar Jane se liniști imediat. Paznicul nu părea să aibă intenții dușmănoase. Dimpotrivă, el se lipi respectuos de perete, lăsându-i un larg loc de trecere vizitatoarei nocturne. Aceasta înțelesе motivul neașteptatului respect, recunoscând în paznic un om din Garda Neagră. Ca și cei din *Merry Fellows* care o conduseseră pe Esplanadă, negrul o văzuse prea adeseori circulând liberă prin Palat, ca să nu fie convins de puterea ei asupra Stăpânului.

Cu pas hotărât, Jane trecu prin fața paznicului fără ca el să manifeste cea mai mică intenție de împotrivire. Dar totul nu se terminase încă. După paznic, se afla ușa.

Simulând o liniște care era departe de starea ei sufletească, Jane Buxton vârî cheia lui Harry Killer în broască. Ușa se deschise, aşa cum se deschisese și cea de sus. Și Tânăra se pomeni într-un culoar destul de lung, o simplă prelungire a vestibulului pe care îl străbătuse până atunci și ai cărui pereți aveau, pe dreapta și pe stânga vreo zece pași.

Toate, în afară de una, erau larg deschise. Jane Buxton aruncă o privire în încăperile prin fața căroră trecea și văzu că toate erau celule, mai degrabă carcere, fără aer și fără lumină, mobilate doar cu o masă și cu un așternut de paie, mizerabil. De altfel, carcerele erau goale, și nimic nu arăta să fi fost ocupate, de multă vreme.

Rămânea singura ușă încuiată. Pentru a treia oară, Jane Buxton încercă puterea cheii, și, ca și celelalte două de mai înainte, și ușa aceasta se deschise fără nicio dificultate.

Mai întâi, Jane nu zări nimic în celula cufundată într-o beznă adâncă. Apoi, când ochii i se obișnuiră treptat cu întunericul, ghici, în beznă, o formă nedeslușită; răsuflarea regulată a unui om adormit ajunse până la ea.

Ca și cum o putere supranaturală ar fi avertizat-o fără ca ea să-și dea seama, că avea să facă o descoperire uluitoare, Jane simți că leșină. Tremurând, cu inima zvâcnind, buimăcită, fără puteri, ea rămase nemăscată în pragul celulei pe când auzul și privirea ei încercau zadarnic să străpungă beznă de nepătruns. În sfârșit, Tânăra fată își aminti că văzuse, lângă intrare, pe culoar, un întrerupător electric și-l răsuci pe pipăite, fără să-și desprindă ochii în beznă.

Ce emoție neașteptată o cuprinse pe Jane Buxton! Sau, mai degrabă, ce spaimă o lovi!

Chiar dacă, în carcera aceasta a Palatului din Blackland, ar fi dat peste unul din cei pe care abia îi părăsise la Uzină, acum câțiva timp, sau chiar dacă l-ar fi găsit aici pe fratele ei, George Buxton, pe care îl știa totuși, mort de zece ani, tot ar fi fost mai puțin uluită.

Trezit brusc de revărsarea neașteptată a luminii, un

om se săltase pe așternutul de paie aflat într-un ungher al celulei, îmbrăcat în zdrențe, prin ale căror găuri se zărea un trup acoperit de nenumărate răni, de-o slăbiciune scheletică, omul încercă îndurerat să se ridice, întorcându-și spre lumină ochii holbați de groază.

Dar, cu toate stigmatele acestea ale unei îndelungi torturi, cu toată fața aceasta grozav de slăbită, cu toată barba și cu tot părul lui netuns. Jane Buxton nu se putea însela, și-l recunoscu de la prima privire pe nefericitul prizonier.

Oricât de necrezut, oricât de miraculoasă ar fi fost minunea care o făcea să recunoască în fundul unei celule din Blackland pe cel lăsat cu șase luni în urmă în Anglia, ocupat cu treburile lui pașnice, epava aceasta omenească, fința aceasta martirizată, era Lewis-Robert Buxton, era propriul ei frate.

Gâfâind, cu ochii ieșiți din orbite, cuprinsă de un fel de spaimă misterioasă, Jane rămase o clipă încremenită și mută.

— Lewis!... strigă ea, în sfârșit, repezindu-se spre nefericitul ei frate, care bâiguia cu un aer rătăcit:

— Jane!... Tu aici!... Aici!...

Cei doi frați căzură unul în brațele altuia și, mult timp, zguduiți de hohote de plâns, își amestecară lacrimile, negăsind să-și spună niciun cuvânt.

— Jane! murmură în sfârșit, Lewis, cum se face că ai venit în ajutorul meu?

— Am să-ți povestesc, spuse Jane. Dar mai întâi, să vorbim despre tine. Explică-mi...

— Ce vrei să-ți spun? exclamă Lewis, cu un gest deznađăjduit. Nici eu nu înțeleg nimic. Acum cinci luni, la 30 noiembrie, în biroul meu, am primit în ceafă o lovitură violentă care m-a doborât. Când mi-am revenit în fire, aveam un căluș în gură, eram legat și închis într-o ladă. și am fost transportat în douăzeci de feluri, ca un bagaj. În ce țară mă aflu? Nu știu. De peste patru luni n-am părăsit celula asta unde, în fiecare zi, carnea îmi e sfâșiată fie cu clești, fie cu lovituri de bici...

— O, Lewis!... Lewis!... gemu Jane, care plângea cu hohote. Cine e oare călăul tău?

— Asta e lucrul cel mai groaznic, răsunse Lewis, trist. N-o să ghicești niciodată. Cel care săvârșește asemenea cruzimi e...

Lewis se întrerupse brusc. Brațul lui întins arăta ceva în culoar, și ochii lui, întreaga lui față, exprimă o spaimă îngrozitoare.

Privind în direcția arătată de fratele ei, Jane păli, și mâna ei strecurată sub poalele bluzei, apucă arma găsită în mormântul de la Kubo. Cu ochii săngheroși, cu gura, din care se scurgeau bale, crispată într-un rânjet de fiară, feroce, însăjumător, hidos, Harry Killer se afla acolo.

Capitolul XII

Harry Killer

— Harry Killer! exclamă Jane.

— Harry Killer?... repetă pe un ton întrebător Lewis Buxton, privindu-și cu mirare sora.

— El însuși, tună Killer cu glas răgușit.

Apoi făcu un pas înainte, și, oprindu-se în cadrul ușii, pe care statura lui atletică îl astupa aproape în întregime, se rezemă de pervaz ca să-și întărească echilibrul slăbit de paharele băute în seara aceea.

— Asta numești dumneata a te preda?... bâigui el, scrâșnind din dinți de mânie. Aha! Domnișoara are întâlniri fără stirea viitorului ei soț!

— Soțul ei?... repetă Lewis, părând și mai uluit.

— Îți închipui cumva că o să-ți meargă aşa de ușor cu mine? adăugă Harry Killer, intrând în celulă și întinzându-și spre Jane mâinile enorme și păroase.

Dar Jane își scoase arma de la cingătoare.

— Nu te apropia!... strigă ea.

— Oh!... Oh!... făcu Harry Killer, ironic, viespea are ac.

În ciuda ironiei, el se apropie prudent și rămase nemîșcat în mijlocul celulei, supraveghind cu privirea pumnalul cu care Jane Buxton îl amenința.

Profitând de momentul acesta de nehotărâre, Jane își luă fratele cu ea, și se apropie de ușă, tăind astfel retragerea adversarului pe care îl ținea la respect.

— Da, am o armă, răspunse ea fremătând, și încă ce armă!... Pumnalul acesta l-am găsit într-un mormânt... la Kubo!

— La Kubo!... repetă Lewis. Oare nu acolo, George?...

— Da, spuse Jane, George a căzut la Kubo; acolo a murit, lovit nu de gloanțe, ci de arma aceasta pe care mai e încă scris un nume, numele ucigașului: Killer.

La evocarea dramei de la Kubo, Harry Killer făcuse un pas înapoi. Palid, desfigurat, el se sprijinea acum de peretele celulei, privind-o pe Jane cu un

fel de teamă.

— Killer, spui? exclamă Lewis la rândul lui. Te înșeli, Jane. Pe omul acesta nu-l cheamă Killer. El poartă un alt nume, și mai rău încă, un nume pe care l-am mai auzit.

— Un alt nume?

— Da... Tu erai prea mică atunci când el ne-a părăsit, aşa că astăzi nu-l mai recunoşti; dar ai auzit de-atâtea ori vorbindu-se despre el... Când maică-ta s-a căsătorit cu tata, ea avea un fiu. Fiul acela e omul pe care îl vezi, e William Ferney, fratele tău.

Revelația lui Lewis Buxton avea efecte opuse asupra celor doi actori ai scenei. Pe când Jane, distrusă, lăsa să-i cadă mâna fără putere, William Ferney — căci de acum îi vom lăsa adevăratul său nume — părea că-și recâștigase întreaga siguranță. Până și beția i se risipise. Se ridicase pe picioare și se ținea acum drept, în fața grupului format de Jane și de Lewis, învăluindu-i într-o privire scânteietoare de ură și plină de-o cruzime necruțătoare.

— Ah! Tu ești Jane Buxton!... rosti el cu glas șuierător. Apoi repetă, scrâșnind din dinți: Ah! Ești Jane Buxton!...

Și deodată, toate sentimentele rele pe care le înăbușea, explodară. William Ferney vorbi, vorbi atât de repede încât abia dacă avea timp să articuleze cuvintele, în fraze tăiate, frânte, cu respirația gâfăitoare, cu glas surd, cu ochi de nebun.

— Sunt încântat!... Da, într-adevăr sunt încântat!... Ah! ai fost la Kubo!... Sigur, eu l-am ucis... pe fratele tău George... pe frumosul George... de care familia Buxton era atât de mândră!... Ba chiar l-am ucis de două ori: mai întâi, i-am ucis sufletul, apoi trupul... Și acum, sunteți în mâna mea, amândoai... În puterea mea... sub călcâiul meu! Sunteți proprietatea mea!... Pot să fac ce vreau cu voi!...

Cuvintele ieșite din gâtlejul lui, abia dacă se puteau înțelege. William Ferney bâiguia, beat de bucurie, triumfător.

— Când mă gândesc că pe unul l-am prins... iar celălalt a venit singur! E nostenim de tot!...

Ferney făcu un pas înainte, fără ca nici Jane, nici Lewis, înlănțuiți, să facă vreo mișcare, și se plecă spre ei:

— Poate credeți că știți multe? Nu știți nimic... Dar am să vă spun eu tot... Tot!... Și cu ce placere!... Ah! Tatăl vostru m-a alungat!... Trebuie să

se felicite pentru asta!... Un singur lucru mai lipsește totuși, ca să-mi fie bucuria deplină. Vreau ca el să știe... înainte de a muri... ce mâna i-a dat loviturile... Mâna care l-a lovit... iat-o... e a mea!...

Willam Ferney mai făcu un pas. Acum aproape că-i atingea pe fratele și sora însășimântați de accesul acesta de nebunie sălbatică.

— Ah!... am fost alungat!... Ce puteam face cu sumele nenorocite care mi se ofereau?... Mie îmi trebuie aur, mult aur, munți de aur!... Și l-am avut, aurul, să-l miști cu lopata... grămezi de aur... fără voi... fără ajutorul nimănuia... e numai al meu!... Ce-am făcut ca să mi-l procur? Ha! Ha! Ceea ce oamenii de soiul vostru numesc crime... Am furat... am ucis... am asasinat... toate... toate crimele!... Ha! Ha!...

Dar aurul nu era totul pentru mine... Ceva și mai puternic încă era ura pe care v-o port... tuturor... dezgustătoare familie a Glenorilor!... De aceea am venit în Africa. Am dat târcoale coloanei lui George Buxton... și m-am prezentat lui. Am jucat întreaga comedie... regrete... pocăință... remușcări... Am fost mincinos, viclean, ipocrit... Aveam dreptul, în războiul meu, nu? Neghiobul s-a lăsat dus... Mi-a deschis brațele... Am împărțit amândoi cortul... masa lui... Ah! cum am profitat de încrederea asta prostească!... În fiecare zi, puțin praf în mâncarea lui... Ce fel de praf?... Ce vă pasă... Opium... hașish... sau altceva în genul ăsta... treaba mea. Ce s-a ales din George Buxton... Un copil, un copilaș fără putere...

Şeful?... Eu!... Și-apoi să te ții isprăvi!... Ziarele erau pline de ele... George Buxton nebunul... George Buxton ucigașul... George Buxton trădătorul... numai despre asta vorbeau... Cine a râs la urmă, citindu-le tiradele? Cred că eu... Dar să lăsăm... într-o bună zi, au sosit soldații... George Buxton mort, era bine... dezonorat, era și mai bine... Deci, l-am ucis, ca să tacă...

Apoi am venit aici și am clădit orașul ăsta... Nu-i rău, nu-i aşa, pentru cel ce fusese alungat cu ocară?... Aici, eu sunt șef... stăpân, rege... împărat... Eu comand, mie mi se supun... Totuși, bucuria nu-mi era întreagă... Tatălui vostru îi mai rămânea un fiu și o fiică. Asta nu putea să mai dureze... Fiul, mai întâi... într-o zi, când aveam nevoie de bani, i-am luat pe-ai lui... și l-am luat și pe el pe deasupra... doborât la pământ... legat ca un jambon... fiul, în fundul unui cufăr... fiul... Și, la drum! Trenuri, vagoane, planoare, la drum! până aici... la mine acasă... În imperiul meu!... Și-l voi ucide... ca și pe celălalt... dar mai puțin repede... cu încetul... zi de zi... În acest

timp... acolo... în Anglia... tatăl... Oh! un lord... grozav de bogat... tatăl știe că fiul său a șters-o... umflând casa de bani... Să mă bată Dumnezeu dacă nu le-am ticlit bine...

Rămânea fiica, sora mea... Ah! sora mea!... Îi venise rândul... Asteia, ce să-i fac?... Mă gândeam... căutam... Drace! și iată că vine!... Am noroc!... Era cât pe-aci să o ia de nevastă!... Să mori de râs, nu alta!... Nevasta mea? Haidade!... Nevasta ultimului dintre sclavii mei!... A celui mai slăbit dintre negrii mei!...

După asta, ce-o să mai rămână... bătrânlui lord... în ciuda titlului și a bogățiilor sale? Băieții? Unul trădător... celălalt hoț... Fata?... dispărută, haimana, cine știe pe unde... și el... singur de tot... cu ideile lui învechite... Se stinge frumosul neam al Glenorilor!... Iar răzbunarea cred că e destul de reușită!...

Blestemățiile acestea groaznice, rostite cu glas gâlgâitor, se încheiară printr-un adevărat urlet.

William Ferney se opri sufocat, gâtuit de furie. Ochii îi ieșiseră din orbite. Își intindea spre victime mâinile crispate, dornice să tortureze trupurile lor pe care le ură. Nu mai era o făptură omenească, ci un nebun furios, în plină criză, o fiară pornită să distrugă.

Înspăimântați mai mult pentru el decât pentru ei, Jane și Lewis Buxton îl priveau cu groază pe nebun. Cum de putea un suflet omenesc să cuprindă o ură atât de înfricoșătoare?

— Astă-seară am să vă las împreună, fiindcă astă vă distrează, spuse monstrul când își recapătă suflarea. Dar mâine...

Bubuitul unei explozii care trebuie că fusese formidabilă dacă răzbătuse până în celulă îi acoperi deodată glasul. William Ferney se opri brusc, mirat, neliniștit, căutând să asculte.

După explozie, urmară câteva clipe de tăcere adâncă, apoi se auzi o zarvă de nedescris. Tipete, urlete depărtate, zgomotul unei mulțimi întregi în delir, cu care se amestecau rare pocnete de revolvere sau de puști...

William Ferney nu se mai gândeau nici la Jane, nici la Lewis Buxton. Asculta, căutând să ghicească ce însemna zarva aceasta.

Omul din Garda Neagră postat la intrarea celulelor veni, deodată, în goană:

— Stăpâne! strigă el înnebunit, orașul e în flăcări!

William Ferney lăsa să-i scape o înjurătura oribilă, apoi, îmbrâncindu-i pe Jane și pe Lewis Buxton care îi stăteau în cale, se repezi în corridor și dispărut.

Deznodământul acesta se ivise atât de rapid încât fratele și sora nu avuseseră timp să înțeleagă nimic din cele petrecute, în starea în care se aflau, abia auziseră explozia și strigătele care îi scăpaseră de călăul lor. De o clipă, se aflau singuri, fără să-și fi dat încă seama de lucrul acesta. Se mai țineau încă strâns îmbrățișați, și, copleșiți de cumplita scenă ai căror martori fuseseră până atunci, slăbiți de recentele lor suferințe, gândindu-se la bătrânul care se stingea în deznădejde și rușine, plângneau amândoi cu hohote.

Capitolul XIII

Noaptea săngheroasă

Adânc tulburăți de îngrozitoarea scenă pe care o suferiseră, uitând tot ce nu era legat de chinul lor, Jane și Lewis Buxton rămaseră multă vreme astfel înlănțuiți. Apoi, încetul cu încetul, lacrimile le secară și, în sfârșit, scoțând un adânc suspin, ei se depărtară unul de altul și recăpătăm conștiința lumii exterioare.

Ceea ce îi izbi mai întâi, în ciuda zgomotelor confuze care bubuiau în jurul lor, fu o tulburătoare senzație de liniște, în corridorul viu luminat de becurile electrice, domnea o pace ca de mormânt. Palatul părea mort. Afară, dimpotrivă, vuietele confuze, detunăturile de arme, un întreg vacarm, creșteau din minut în minut.

O clipă, cei doi ascultară atenții zgomotele acestea inexplicabile, al căror sens Jane îl înțelese deodată. Ea se întoarse spre fratele ei.

- Poți să umbli? întrebă ea.
- Am să încerc, răspunse Lewis.
- Vino! spuse ea.

Amândoi, grup jalnic, Tânăra fată sprijinindu-l pe bărbatul istovit de patru luni de chinuri, ieșiră din celulă, merseră de-a lungul corridorului și sosiră în vestibul unde mai adineauri veghea un paznic, Paznicul dispăruse. Acum, vestibul era pustiu.

Cu greu, cei doi urcară scara până la al treilea și ultimul palier. Cu cheia luată de la William Ferney, Jane deschise ușa palierului și, urmată de Lewis,

se pomeni în aceeași încăpere în care, cu puțin înainte, îl lăsase să-și mistuie beția pe monstrul dement despre care atunci nu știa că-i e frate.

Ca și vestibulul, încăperea era goală. De la plecarea ei, nimic nu se schimbase acolo. Jilțul lui William Ferney se afla tot în dosul mesei încărcată cu sticle și pahare, iar cele nouă scaune stăteau și acum aşezate în semicerc în fața mesei.

Făcându-l să stea jos pe fratele ei, ale cărui picioare se muiaseră de tot, Jane își dădu în sfârșit seama de ciudătenia situației lor. De ce pustiul și tăcerea aceasta? Ce devenise călăul lor?

Supunându-se unui impuls brusc, ea îndrăzni să se despartă de Lewis, și se aventură cu îndrăzneală în Palat, străbătându-l în toate direcțiile.

Jane începu cu parterul, fără să lase niciun colțisor necercetat. Când trecu pe dinaintea ușii exterioare, ea putu să observe dintr-o privire că aceasta era încuiată cu grija. La parter, ale cărui uși interioare erau larg deschise, aşa cum le-ar fi lăsat fuga desperată a celor ce locuiau aici, Jane nu văzu pe nimeni. Din ce în ce mai mirată, ea străbătu cele trei etaje, și le găsi la fel de goale. Oricât ar fi fost de necrezut, Palatul părea pustiu.

După vizitarea celor trei etaje îi mai rămânea decât turnul central și terasa care îl comanda. În josul scării care ducea aici, Jane se opri o clipă, gânditoare, apoi porni să urce fără grabă.

Nu, Palatul nu era pustiu, după cum ar fi putut ea să credă. Când ajunse aproape de capătul scării, Jane auzi un zgomot de glasuri venind din afară. Prudentă, Tânăra fată urcă ultimele trepte și, ocrotită de întuneric, cercetă cu privirea terasa, până la care bătea proiectoarele Uzinei.

Toți locuitorii Palatului se aflau acolo. Cutremurându-se de groază, Jane îl recunoscu pe William Ferney. Și-i mai recunoscu, de asemenea, și pe cei opt consilieri pe care îi găsise împreună cu el, acum două ore. Mai încolo, în două grupuri, câțiva oameni din Garda Neagră și cei nouă servitori negri.

Aplecați cu totul peste parapet, ei păreau că își arată unul altuia ceva în depărtare, schimbând între ei mai degrabă strigăte decât cuvinte, însotite de gesturi largi. Ce se petreceea oare de putea să-i pasioneze în asemenea măsură?

Deodată, William Ferney se ridică, dădu un ordin cu glas tunător, și, urmat de cei aflați pe terasă, se năpusti, pe scara căreia Jane îi ocupa ultimele trepte. Tânăra fată văzu atunci, că erau înarmați: fiecare avea câte

două pistoale prinse la brâu și câte o pușcă pe care o învârtea în mâinile deasupra capetelor.

Încă o clipă și ascunzătoarea i-ar fi fost descoperită. Ce i-ar fi făcut oamenii aceștia care păreau cuprinși de o furie nemaipomenită? Jane se simți pierdută.

Pe când privea în jurul ei, căutând inconștient un ajutor imposibil, ochii îi căzură deodată pe-o ușă aflată în susul scării. Ușa despărțea scara de terasă. Să vadă și să împingă ușa, care se închise cu zgomot, fu pentru Jane Buxton unul și același lucru. Situația i se schimbase enorm prin gestul făcut cu totul instinctiv, fără să-și dea măcar seama că îl face.

La gestul acesta, cei de afară răspunseră prin strigăte de furie și prin blestemuri cumplite. Nici nu apucase Jane să tragă bine ultimele zăvoare, că ei și începură să dea puternice lovitură cu paturile puștilor în adăpostul găsit de Tânăra fată împotriva lor.

Înfricoșată de urletele și de loviturile repetate, de tot vacarmul acesta, Jane rămase încremenită, tremurând, țintuită locului. N-ar fi avut putere să facă un pas, ca să-și salveze viața. Își ținea ochii ațintiți pe ușă, așteptându-se să vadă căzând dintr-o clipă în alta, sub efortul cumpliților ei dușmani.

Dar bariera care o despărțea de ei nu căzu, și nu păru nici măcar clintită de loviturile furioase care o izbeau. Jane își recapăta încetul cu încetul calmul și observă atunci că ușa era făcută, ca și cea a Uzinei și a intrării Palatului, dintr-o singură placă groasă de blindaj, în stare să țină piept tuturor asalturilor. N-avea deci să se teamă că William Ferney ar putea-o forța, cu slabele mijloace avute la îndemână.

Liniștită, Jane porni să-și regăsească fratele, când observă, din treacăt, că între ultimul etaj al Palatului și terasă, scara putea fi închisă, pe rând, cu alte cinci uși asemănătoare. William Ferney prevăzuse totul ca să se pună la adăpost de surprize. Palatul lui era împărțit în numeroase secțiuni separate prin baraje care ar fi trebuit străpunse unul după altul. Astăzi, precauțiile acestea se întorceau împotriva lui.

Jane zăvorî cele cinci uși aşa cum o zăvorâse și pe prima, și coborî la parter.

Ferestrele Palatului erau apărate cu grilaje solide, iar după grilaje, cu puternice obloane de fier. Fără să piardă o clipă, Jane închise, la fiecare etaj, toate obloanele, până la ultimul.

De unde găsea ea oare puterea de a manevra plăcile acestea grele, de metal? Se mișca într-o continuă febră, fără să-și dea măcar seama, ca și cum ar fi fost într-o stare de somnambulism, cu dibăcie și rapiditate. Într-o oră, termină toată munca. Acum se afla în centrul unui veritabil bloc de piatră și de oțel, cu neputință de cucerit.

Și abia când termină, își simți oboseala. Picioarele îi tremurau. Cu mâinile pline de sânge și lipsite de puteri, abia mai putu să coboare lângă fratele ei.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă îngrijorat acesta, văzând-o într-o asemenea stare.

Când își mai recapătă respirația, Jane îi povestি ce făcuse.

— Suntem stăpâni pe Palat, încheie ea.

— În afară de scară, nu mai au și altă ieșire? întrebă Lewis căruia nu-i venea să credă într-o asemenea lovitură de teatru.

— Sunt sigură că nu mai au, afirmă Jane. William e blocat pe terasă, și-l desfid să poată ieși de-acolo.

— Dar de ce s-au adunat toți pe terasă? întrebă Lewis. Ce s-a întâmplat?

Lucrul acesta Jane nu-l știa. Cu gândul numai la pregătirile de apărare, ea nu văzuse nimic. Dar ce nu știa, se putea afla ușor. Era de ajuns doar să arunce o privire afară. Cei doi frați se urcară la etajul de sus, deasupra căruia nu se mai afla decât terasa, și crăpară puțin unul din obloanele de fier pe care Jane tocmai le închisese.

Atunci înțeleseră agitația lui William Ferney și a oamenilor săi. Dacă, la picioarele lor, Esplanada era întunecată și tăcută, lumini vii și strigăte puternice ajungeau până la ei de pe malul drept al Red-River-ului. Toate colibele negrilor ardeau. Centrul orașului, adică partea rezervată sclavilor, se transformase într-un rug imens.

Incendiul făcea de asemenea prăpăd și în *Civil Body* și chiar, în amont și în aval, cele două capete ale cartierului locuit de *Merry Fellows* începeau și ele să ardă.

În partea neatinsă încă de foc a cartierului acestuia din urmă răsună o larmă îngrozitoare. Se auzeau țipete, înjurături, vaiete, urlete confuze, amestecate cu zgomotul neconitenit al împușcăturilor.

— E Tongané, spuse Jane. Sclavii s-au răsculat.

— Sclavii!... Tongané?... repetă Lewis, pentru care cuvintele acestea nu aveau niciun înțeles.

Jane îi explică organizarea Blackland-ului, cel puțin atâtă cât o cunoștea și ea, după informațiile date de Marcel Camaret, de Tongané, și de rănitul îngrijit la uzină. Îi povestii apoi, în câteva cuvinte, cum de ajunsese ea însăși aici și prin ce concurs de împrejurări era prizonieră. Îi spuse de ce făcuse călătoria, cum izbutise să stabilească nevinovăția acum sigură a fratelui lor George Buxton, și cum după ce se alipise misiunii condusă de deputatul Barsac, fusese răpită împreună cu resturile misiunii. Arătându-i, dincolo de Esplanadă, uzina strălucind de luminile proiectoarelor, îi explică rolul ei și-i spuse numele tuturor celorlalți membri ai misiunii care, în afară de un negru numit Tongané, se aflau încă refugiați acolo. Cât despre Tongané, el era cel ce pornise să răscoale populația neagră a Blackland-ului, iar cele văzute acum dovedea că izbutise. Dar Jane nu mai avusese răbdare să aștepte și fugise singură, chiar în seara aceea, sperând că-i va putea salva pe asediați. Așa ajunsese până la nefericitul ei frate. În acest timp, Tongané, firește, dăduse semnalul convenit, i se trimiseseră arme, și acum răscoala era pornită. Fără doar și poate că spre bătălia la care asistară de pe înălțimea terasei vroiau să alerge William Ferney și oamenii lui, când ea le închisese brusc trecerea.

— Și acum, ce vom face? întrebă Lewis.

— Vom aștepta, răspunse Jane. Sclavii nu ne cunosc și, în învălmășeală, n-ar face nicio deosebire între noi și ceilalți. De altfel, nu le-am putea fi de niciun ajutor, căci n-avem arme.

Cum Lewis observă, pe bună dreptate, că ar fi bine să-și procure și ei arme, Jane procedă la o nouă vizită a Palatului. Recolta nu se dovedi îmbelșugată. Cum toate armele, în afară de cele pe care posesorii lor le aveau la ei, erau centralizate în turnul ridicat deasupra terasei, ea nu găsi decât o pușcă și două revolvere cu câteva cartușe.

Când se reîntoarse cu armele, situația se schimbase mult. Negrii își făcuseră o trecere și năpădiseră Esplanada unde mișunau în număr de peste trei mii. Într-o clipă, ei luaseră cu asalt atât cazarma Gărzii Negre, ai cărei oameni fură măcelăriți pe loc, cât și remiza celor patruzeci de plănoare, de unde izbucniră curând flăcări uriașe. Îmbătați de jaf și de sânge, înnebuniți, ei se răzbunau dintr-o dată pentru lungile lor suferințe, și, pe cât părea, furia n-avea să li se domolească decât după distrugerea totală a orașului și după masacrarea ultimului dintre locuitorii săi.

Privind spectacolul acesta, William Ferney pesemne că spumega de furie neputincioasă. Era auzit urlând, zbierând, fără să i se înțeleagă cuvintele pe care le rostea. Pe terasă răpăiau împușcături necontenite, iar gloanțele, lovind în mulțimea negrilor care mișunau, făceau numeroase victime în rândurile lor.

Dar ceilalți negri păreau că nu observă lucrul acesta. După cazarma Gărzii Negre și remiza planetarelor, ale cărei flăcări luminau Esplanada ca o torță gigantică, trecuseră la atacul Palatului, și se căzneau, altminteri inutil, să spargă poarta, lovind-o cu tot ce le cădea în mâini.

Tocmai se ocupau să facă asta, când puternice salve de gloanțe porniră dinspre Red River, Reușind, în sfârșit, să se regrupeze, grupurile de *Merry Fellows* trecuseră podul și, desfășurându-se pe Esplanadă, trăgeau la întâmplare, în grămadă. Curând, sute de cadavre acoperiră pământul.

Scoțând strigăte feroce, negrii se năpustiră spre adversarii lor. Timp de câteva clipe, avu loc o luptă atroce, un masacru de nedescris. Cum nu aveau arme de foc, negrii căutau lupta corp la corp, folosind securile, pumnalele, sulițele și, la nevoie, dinții. Cei din *Merry Fellows* răspundeau cu lovituri de baionete și cu gloanțe trase de la un pas.

Sfârșitul luptei părea neîndoelnic. Superioritatea armelor trebuia să triumfe asupra numărului. O oarecare șovăire nu întârzie, într-adevăr, să se ivească în gloata decimată a negrilor care dădură înapoi și, în cele din urmă, fugiră pe malul drept, lăsând Esplanada în mâinile învingătorilor.

Aceștia se năpustiră după ei, ca să salveze ce mai putea fi salvat, adică centrul cartierului *Merry Fellows*, neatins încă de incendiu.

În momentul când treceau podul pe urmele fugarilor, răsună o explozie formidabilă. De la înălțimea Palatului, Jane și Lewis putură să-și dea seama că explozia se produsese la mare distanță, în partea cea mai depărtată a cartierului locuit de *Civil Body*. La lumina incendiilor care ardeau din toate părțile, ei văzură că, într-acolo, o parte din cartier și o mare parte din zidul de incintă tocmai se dărâmaseră.

Oricare ar fi fost cauza exploziei, rezultatul ei cel mai sigur era că le deschise negrilor aflați în derută o largă ieșire spre câmp. Prin spărtura astfel făcută, sclavii învinși putură deci să se refugieză pe ogoarele și crângurile învecinate, și să scape de inamicii lor. De altfel, urmărirea acestora se încetinise. Un sfert de oră mai târziu, ei părăseau chiar malul drept al Red River-ului și revineau pe Esplanadă. În afara de faptul că nu

mai găseau în față adversari, erau și ei, la rândul lor, îngroziți de noile explozii care urmau necontenit după cea dintâi.

Care era originea exploziilor acestea? Nimeni n-ar fi putut să spună. În orice caz, era limpede că ele nu se produceau la întâmplare și că erau dirijate de voința cuiva. Prima, după cum se știe, avusese loc la periferia orașului, la punctul jumătății de cerc descris de cartierul *Civil Body*, cel mai depărtat de Palat.

Cinci minute mai târziu se auziră încă două, la dreapta și la stânga acestui punct. Apoi, după o nouă intrerupere de cinci minute, mai izbucniră încă două, apropiindu-se de oraș, după curba cartierului *Civil Body*.

Atunci grupele de *Merry Fellows*, pornite pe urmele sclavilor, căutaseră loc de refugiu pe Esplanadă.

Începând din clipa aceea, exploziile inexplicabile continuă la intervale regulate. De acum înainte, la fiecare jumătate de ceas izbucnea câte una. La fiecare treizeci de minute se auzea o nouă bubuitură, și o nouă porțiune din cartierul *Civil Body* era prefăcută în ruine.

Înghesuită pe Esplanadă, populația albă a Blackland-ului sau măcar ce mai rămăsese din ea, asista năucită la fenomenul acesta inexplicabil. Părea, într-adevăr, că o putere superioară și formidabilă pornise la distrugerea sistematică a orașului. Toți bandiții aceștia, odinioară atât de curajoși față de cei slabii, tremurau acum de frică. Înghesuindu-se în pereții Palatului, ei încercau zadarnic să deschidă poarta, și zbierau furioși spre William Ferney, pe care îl zăreau pe terasă fără să înțeleagă de ce îi părăsise. Ferney se istovea zadarnic, făcând gesturi de neînțeles pentru ei și rostind cuvinte care se pierdeau în zarva generală.

Așa se sfârși noaptea. La ivirea lor, zorile luminară o priveliște cumplită. Solul Esplanadei era literalmente acoperit cu morți negri și albi, zăcând de-a valma, în număr de câteva sute. Dacă alpii câștigaseră victoria, în schimb o plătiseră scump. Din cei peste opt sute de locuitori pe care îi aveau până ieri cartierele *Civil Body* și *Merry Fellows*, abia dacă mai rămăseseră teferi patru sute. Ceilalți pieriseră, atât la începutul răscoalei, în momentul primei surprize, cât și pe Esplanadă, când răscoala fusese înăbușită.

Cât despre sclavi, Jane și Lewis, din punctul înalt pe care se aflau, îi zăreau pe câmpiiile din preajmă. Mulți dintre ei plecaseră. Unii se depărtau spre vest, mergând drept spre Niger, de care îi despărțea un ocean de nisip. Cățи dintre ei aveau să ducă cu bine la capăt călătoria aceasta, fără apă, fără

hrană, fără arme? Alții, preferând un drum mai lung dar mai sigur, urmău cursul Red River-ului, și începeau să dispară spre sud-vest.

Dar cei mai mulți nu se putuseră hotărî să se depărteze de Blackland. Aceștia erau văzuți, în mijlocul câmpurilor, adunați în cete, privind cu un aer stupid orașul, de unde se înălțau coloane groase de fum, pe care exploziile succesive le transformau treptat într-un morman de ruine.

Tot timpul nopții bubuiturile nu încetară. Fiecare jumătate de ceas își avea explozia sa. Când se lumină de ziua, întregul cartier *Civil Body* și jumătate din cartierul sclavilor nu mai erau decât o grămadă de dărâmături de nedescris.

În momentul acela, un bubuit puternic răsună pe terasa Palatului. Apoi, una după alta, urmară altele, dintre care ultima fu urmată parcă de-un zgomot ca de tunet.

Fără să se depărteze de fereastra de la care, prin crăpătura obloanelor, asistase la șirul acesta de drame, Lewis Buxton își apucă sora de mâină, privind-o neliniștit.

— William a forțat cu lovitură de tun poarta terasei, spuse Jane, care cunoștea prea bine așezarea Palatului ca să nu ghicească motivul bubuiturilor.

Jane vorbea cu voce calmă. Examinase situația și o aprecia cu un sânge rece desăvârșit.

— Atunci, au să coboare?... exclamă Lewis.

Și apucă unul din revolverele găsite de Jane.

— Mai bine mort decât să cad iar în mâinile lor! Jane îl opri cu un gest.

— Încă n-au ajuns aici, spuse ea liniștită. Mai există cinci porți asemănătoare, puse în aşa fel, ultimele trei mai ales, încât va fi imposibil să îndrepte tunul spre ele.

Ca pentru a-i da dreptate, bubuiturile încetaseră, într-adevăr. Un vuiet surd, venit de pe terasă și însotit de vociferări furioase, arăta că William Ferney și oamenii lui se căzneau să îndrepte tunul spre a doua poartă, și că operația nu era ușor de îndeplinit.

De altfel, munca aceasta fu întreruptă curând, căci se produse un nou incident care, fără îndoială, le atrase atenția, aşa cum i-o atrase și Janei și lui Lewis Buxton.

Exploziile exterioare, care nu încetaseră să izbucnească la intervale regulate de o jumătate de ceas, ajunseseră la cea mai puternică și mai ales

cea mai apropiată dintre toate de până acum. Puterea destructivă, care le provoca, ataca acum malul stâng. Un jet uriaș de pământ și de pietre țâșnise spre cer chiar din grădina Uzinei. Când fumul se risipi, se putu constata că grădina era distrusă pe o întindere destul de mare și că o mică parte din Uzina propriu-zisă se prăbușise.

Pulberea exploziei acesteia mai plutea încă în aer, când Lewis și Jane văzură o adevărată mulțime năpustindu-se pe chei, prin poarta larg deschisă a Uzinei. Jane recunoscu mulțimea aceasta. Erau tovarășii ei de captivitate, erau lucrătorii lui Camaret, reuniți într-un grup compact în centrul căruia se aflau femeile și copiii. De ce își părăseau nefericiții aceștia adăpostul și se îndreptau spre Esplanadă, unde aveau să se lovească de *Merry Fellows*, care se mai opinteau încă zadarnic să spargă poarta Palatului?

Grupurile de *Merry Fellows* nu-și puteau vedea noii adversari, de care îi despărțeau zidul Esplanadei. Dar, de pe terasă, William Ferney, a cărui privire trecea peste zid, îi văzuse și îi arăta cu mâna.

Gesturile lui nu fură înțelese. Mulțimea ieșită din Uzină atinse nestingherită poarta de comunicație dintre chei și Esplanadă, și pătrunse prin ea.

Când cei din *Merry Fellows* îi zăriră, se iscă o furtună de strigăte. Părăsindu-și munca inutilă, ei năvăliră asupra noilor sosiți.

Dar de data aceasta nu mai aveau a face cu niște negri. Înarmați cu ce găsiseră la îndemână, care cu un baros, care cu un clește, care cu un simplu drug de fier, oamenii Uzinei se aruncară și ei înainte. Lupta fu necruțătoare. Strigăte asurzitoare sfâșiau aerul. Pâraie de sânge înroșiră solul Esplanadei plin și aşa de morții din noaptea trecută.

Acoperindu-și ochii cu amândouă mâinile, Jane Buxton se căznea să nu vadă spectacolul acesta groaznic. Câți prieteni avea printre cei ce luptau! Tremura pentru viața lui Barsac, a lui Amédée Florence, a minunatului doctor Châtonnay, și, mai ales, a lui Saint-Béain pe care îl iubea din toată inima.

Dar, deodată, izbucniră niște urlete și mai puternice.

Numărul și armamentul superior triumfa. Coloana ieșită din Uzină era tăiată în două. Una din jumătățile ei se retrăgea spre chei, apărând pas cu pas terenul, pe când cealaltă era împinsă în direcția Palatului. Aceasta din urmă, cel puțin, nu mai putea păstra nicio speranță de salvare. Oprită de zid, nu numai că îi avea în față pe *Merry Fellows*, dar, de pe înălțimea terasei,

William Ferney și ai lui îi împușcau fără niciun risc pe nefericiții care nici nu puteau fugi măcar.

Un strigăt de bucurie izbucni deodată din piepturile lor. Poarta spre care fuseseră împinși se deschisese larg în spatele lor, și, pe prag, se ivi Jane Buxton. Strânși îndeaproape de inamici, ei se refugiară în Palat, pe când Jane și Lewis descărcau pușca și revolverele ca să le apere retragerea.

Uluiți de intervenția aceasta din care nu puteau înțelege nimic, *Merry Fellows* șovăiră o clipă. Când își reveniră din uimire și se repeziră din nou la asalt, era prea târziu. Poarta fusese închisă și le zădărnicea din nou toate eforturile.

Capitolul XIV

Sfârșitul Blackland-ului

Când poarta fu solid închisă, trebuiră să se ocupe mai întâi de răniți, care erau destul de numeroși. Ajutată de Amédée Florence – rănit el însuși, de altfel foarte ușor, și mânat, împreună cu Barsac, printre cei pe care o soartă ironică îi obliga să-și caute refugiul tocmai la dușmanul lor cel mai necruțător – Jane Buxton se apucă să-i îngrijească.

După ce termină pansamentele, o nouă grijă i se impuse tinerei fete: grijă de a-i hrăni pe nefericiții aceștia care, încă de câteva zile, sufereau cumplit de foame. Dar putea oare să izbutească, și avea oare Palatul suficiente provizii pentru atâtea guri?

Cantitatea de alimente descoperită de ea, după ce vizitase cu grijă toate etajele, asigura cel mult o masă mediocră. Situația rămânea deci cât se poate de gravă, și se părea că reușiseră doar să întârzie cu câteva ore deznodământul de neînlăturat.

Era ora unsprezece dimineața, când toate treburile acestea fură terminate. Între timp, exploziile se succedau mereu în afara Palatului, pe Esplanadă continua să se audă larma grupului de *Merry Fellows* care, din când în când, încerca să forțeze poarta la fel de zadarnic ca și până atunci, iar pe terasă răsunau strigătele lui William Ferney și ale oamenilor săi. Obișnuindu-se cu vacarmul acesta, asediati, sfârșiră prin a nu-i mai da atenție. Faptul că își știau fortarea aproape de necucerit, făcea ca furia asediatorilor să-i îngrijoreze din ce în ce mai puțin.

De cum avu un pic de răgaz, Jane Buxton îl întrebă pe Amédée Florence de ce părăsiseră adăpostul Uzinei pentru a se aventura pe Esplanadă în

asemenea condiții de inferioritate. Reporterul îi povestii atunci evenimentele desfășurate de la plecarea ei.

El îi spuse cum, după ce Tongané dăduse, cam pe la opt și jumătate, semnalul convenit, Marcel Camaret trimisese până la cartierul central câteva cartușe de dinamită și o mare cantitate de arme, fără sătirea celorlalți locuitori ai Blackland-ului. După terminarea acestei operații, pe la unsprezece seara, asediații se adunaseră, gata să intervină în bătălia care avea să înceapă. Atunci fusese observată absența Janei Buxton.

Amédée Florence îi descriise tinerei fete deznașdejdea lui Saint-Bérain, care pesemne că mai era chinuit și acum de neliniște, neștiind dacă ea scăpase din ultima bătălie.

Oricum, la o jumătate oră după trimiterea armelor răsunase o puternică explozie. Tongané tocmai făcuse să sară în aer una din porțile cartierului negru, ale cărui colibe începeau să ardă toate odată, pe când sclavii se împrăștiau în cartierul *Civil Body* și, judecând după tipetele auzite atunci, făceau un masacru îngrozitor.

Restul, Jane îl cunoștea. Ea știa că negrii, după ce năpădiseră Esplanada, fuseseră respinși atât de repede încât cei din Uzină nu avuseseră timp să le vină în ajutor. Aceștia din urmă ieșiseră la atac, dar trebuiseră să bată grabnic în retragere, căci, la sosirea lor, majoritatea negrilor nu se mai aflau pe Esplanadă.

Siliți să se reîntoarcă în Uzină, asediații petrecuseră acolo o noapte de spaimă. Într-adevăr, eșecul răscoalei sclavilor nu le mai îngăduia să spere că-l vor mai învinge vreodată pe Harry Killer. Printre altele, ca și Jane Buxton, ei asistau la distrugerea metodică a orașului prin exploziile succesive pe care Jane nu și le putea explica.

Amédée Florence îi spuse tinerei fete că ele se datorau lui Marcel Camaret, care înnebunise cu totul.

Dintotdeauna Camaret, inventator genial fără doar și poate, se aflase la un pas de nebunie, aşa cum dovedeau multe din anomaliiile lui, incompatibile cu o inteligență sănătoasă și bine echilibrată. Incidentele, care de vreo lună încoaace se înmulțiseră, îi tulburaseră de-a binelea creierul.

Primul soc îi fusese dat de revelațiile prizonierilor lui Harry Killer, când ei se refugiaseră la Uzină, după evadare. Al doilea, infinit mai puternic, îi fusese dat de Daniel Frasne, rănit după distrugerea planorului. De când cunoștea adevărul întreg, Marcel Camaret lunecase zi de zi spre nebunie.

Jane Buxton nu se putea să nu-și amintească de câte ori se închisese el în sihăstria locuinței personale, și cât de trist și întunecat străbătea atelierele, când se ivea întâmplător pe-acolo.

Trimiterea armelor către Tongané fusese ultimul lui act lucid. Când se auzise prima detunătură, și, mai ales, când primele flăcări izbucniseră din cartierul sclavilor și din cartierul *Civil Body*, cei care se aflau atunci lângă el îl văzuseră pălind deodată și ducându-și mâna la gât, ca un om care se sufocă. În același timp, Camaret bâiguia extrem de repede cuvinte abia articulate și, deci, greu de înțeles. Celorlalți li se păruse, totuși, că deslușesc exclamația: „Moartea operei mele!... Moartea operei mele!”... repetată într-o singură, pe șoptite.

Mult timp, poate un sfert de ceas, Marcel Camaret, supravegheat cu dragoste de cei din jurul său, rostise cuvintele acestea, clătinând neîncetat din cap. Apoi, deodată, își îndreptase umerii și lovindu-și pieptul cu pumnii, strigase: „Creatorul⁵⁶ a osândit Blacklandul!...”

În mintea lui, Creatorul era el însuși, firește, judecând după gestul cu care își însوtea sentința de osândire.

Apoi, fără să le dea celorlalți răgaz să-l opreasă, Marcel Camaret o luase la fugă, repetând într-o singură cu un glas puternic, necunoscut la el: „Creatorul a osândit Blacklandul!... Creatorul a osândit Blackand-ul!”

Și se refugiase în turn, urcând etaj după etaj și încuind toate ușile în urma lui. Sistemul defensiv al turnului era identic cu al celui din Palat; încercând să ajungă sus, ceilalți se loviseră de aceeași imposibilitate care îl împiedica pe Harry Killer să părăsească terasa unde se afla blocat. Și, pe când Camaret urca spre vârful turnului, i se auzea glasul tot mai depărtat, repetând într-o singură cuvânt: „Creatorul a osândit Blacklandul”...

Aproape imediat după aceea izbucnise prima explozie. Numeroși muncitori, neputând suporta să-l vadă într-o asemenea stare pe omul genial adorat de ei, se repeziseră atunci în Uzină, în ciuda slăbiciunii lor și, conduși de Rigaud, încercaseră să izoleze turnul, prin tăierea curentului electric.

Dar turnul, având o rezervă de energie și chiar câteva mașini generatoare acționate cu aer lichid, se putea lipsi timp de mai multe zile de curentul din afară. Exploziile nu se întrupsese să se întâmple, deci. În schimb, viespile, încetându-și circuitele lor ocrotitoare, căzuseră imediat în șanțul din jurul

Uzinei. Muncitorii se văzură deci nevoiți să-i redea curentul lui Camaret, care, înțelegând, cu toată nebunia lui, ce sărg i se propunea, puseșe din nou în mișcare mașinile defensive.

Așa se scurseșe noaptea, într-o neîntreruptă enervare. În zori, Camaret se ivise pe platforma turnului. De la înălțimea aceea, el rostise un lung discurs, din care ceilalți deslușiră doar câteva cuvinte izolate. Unele dintre ele, ca „mânie divină”, „focul cerului”, „nimicirea totală”, dovedeau cel puțin că nebunia lui nu avea tendință să se potolească. Ca încheiere a discursului, Camaret strigase: „Fugiți!... fugiți toți!...” cu glas atât de puternic, încât fu auzit din toate colțurile Uzinei. Apoi reintrase în turn, de unde nu mai ieșise.

Curând după aceea se produsese prima explozie de pe malul stâng. Explosia, efectuată chiar în Uzină, îi îngrozise pe locuitori. Cu riscul de a fi masacrați, ei hotărâseră atunci să înceerce o ieșire, căci nu mai aveau de ales între două moduri de a muri.

Din nefericire, când ajunseră pe Esplanadă ei se ciocniseră de *Merry Fellows*, pe care zidul îi ascunsese până atunci; o luptă încheiată cu numeroase victime se pornise și, despărțiti în două, unii trebuiseră să se refugieze la Harry Killer, pe când ceilalți se văzuseră siliți să se reîntoarcă pe chei, izbutind totuși să închidă poarta dinspre Esplanadă.

Aceștia din urmă puteau fi, într-adevăr, zăriți din Palat. Cum nu mai îndrăzneau nici să riște o nouă tentativă, a cărei inutilitate le fusese demonstrată, nici să reentre în Uzina aflată la cheremul gestului unui nebun – morți de foame, istoviți, ei rămăseseră sub cerul liber, întinși pe pământ, expuși atacurilor dușmanului care putea, după cum ar fi avut chef, fie să-i împuște fără niciun risc de pe celălalt mal al Red River-ului sau de pe terasa Palatului, fie să-i iasă în spate pe drumul de pază.

Printre ei, Jane Buxton avu bucuria să-i zărească pe Saint-Bérain și pe doctorul Châtonnay. Niciunul din prietenii ei, și, mai ales, cel care îi era mai drag decât toți, nu-și pierduseră până acum viața în aventura aceasta.

Abia trecuseră câteva minute de când Jane avuseșe mulțumirea aceasta relativă, când se auziră bubuituri înăbușite în etajele de sus ale Palatului. Era ușor de ghicit că bubuiturile veneau de pe terasă, și că cei aflați acolo se căzneau să smulgă dalele. Dar construcția era solidă și rezista vitejește.

Dacă William Ferney și oamenii lui, care duceau și ei lipsă de hrană, nu ajungeau la neputință din pricina slăbiciunii, fără îndoială că până la urmă

ar fi izbutit să-și ducă la capăt încercarea. Într-adevăr, cam pe la orele şase seara, planşeul terasei fusese străpuns și etajul al treilea trebuia evacuat.

Asediații se retraseră la al doilea, fără a uita să închidă după ei ușile blindate. Apoi așteptără.

Jane Buxton folosi răgazul acesta pentru a-i pune la curent pe Barsac și pe Amédée Florence cu propriile ei aventuri trăite de când părăsise Uzina. Ea le explică din cine îi era alcătuită familia, și invocând mărturia lui Lewis, după ce le povestii de asemenea despre răpirea îndrăzneață și despre chinurile îndelungate îndurate de acesta, le spuse ce descoperire dureroasă făcuse, recunoscându-l în Harry Killer pe celălalt frate, pe William Ferney, de multă vreme dispărut. Dacă soarta ar fi vrut ca el să nu mai revadă Anglia, Amédée Florence și Barsac puteau deveni astfel chezași ai nevinovăției lui George și Lewis Buxton, acuzați amândoi de crime pe care nu le săvârșiseră.

Pe la șapte seara, plafonul etajului doi începu să fie zguduit de lovitură surde, aşa cum fusese mai înainte cel al etajului trei. După un repaus cerut de oboseală, William Ferney și banda lui se porniseră iar pe lucru. Asediații trebuiau din nou să coboare.

Străpungerea celui de-al doilea plafon ceru aceleași eforturi ca și a celui dintâi. Până la două noaptea, în Palat răsunară neconenit loviturile. Urmă apoi o tacere de două ore, folosită de William Ferney ca să treacă de la etajul al treilea la etajul al doilea și să-și ia din nou repausul din ce în ce mai necesar.

Loviturile reîncepură să răsune abia pe la patru dimineața, de data aceasta în plafonul primului etaj. Fără să mai aștepte ca plafonul să fie străpuns, toată lumea se refugiează la parter, având grija să bareze drumul ca și până acum, cu ajutorul ușilor blindate pe care, de altfel, nimeni nu mai încerca să le forțeze.

Era ultimul refugiu îngăduit asediaților. Când William Ferney ar fi izbutit să le vină de hac celor două plafoane care încă îi mai despărțeau de el, când țevile puștilor ar fi apărut deasupra capetelor, asediații n-ar mai fi putut decât fie să se refugieze în celulele de la subsol, fie să se retragă mereu, până când ar fi fost opriți de zidul exterior al Palatului. Și atunci, nu le-ar mai fi rămas decât să moară.

Pe când William Ferney se căznea să înlăture penultimul obstacol care îi mai bară drumul, soarele răsări pe un cer fără nori. Și atunci toată lumea

putu să-și dea seama de proporțiile dezastrului. Orice ar fi făcut, tiranul din Blackland avea să domnească de acum înainte numai peste niște ruine.

Orașul era în întregime distrus. Doar două case mai rămăseseră în picioare, în centrul cartierului locuit odinioară de *Merry Fellows*, chiar în fața Palatului. La câteva minute după răsărītul soarelui însă, se prăbușiră și ele, încheind astfel nimicirea completă a țărmului drept.

Dar exploziile nu numai că nu se întrerupseră din pricina aceasta, ci, dimpotrivă, se întețiră din ce în ce. După malul drept, Marcel Camaret ataca acum malul stâng, și venise rândul Uzinei să se prăbușească treptat. De altfel, Camaret își dirija cu o prudentă dibăcie opera de distrugere. Dacă dărâma casele muncitorești, atelierele, magazinele de rezerve, încetul cu încetul, pe bucăți, ca și cum ar fi ținut să-și prelungească placerea, în schimb avea grijă să ferească părțile esentiale, adică mașinile producătoare de energie pe care o folosea într-un mod atât de cumplit.

La prima explozie de pe malul stâng, oamenii din *Merry Fellows*, aliați pe Esplanadă, care în ultimele ceasuri ale morții stătuseră destul de liniștiți și păreau că renunțaseră la tentativele lor zadarnice împotriva porții, răspunseră prin strigăte puternice și se năpustiră din nou împotriva Palatului.

Îndărjirea lor putea, într-adevăr, să-i mire pe asediați. De ce să încăpățânau astfel? Acum, când Blacklandul nu mai exista, ce mai puteau nădăjdui? N-ar fi făcut mai bine dacă părăseau orașul acesta mort și căutau să ajungă la Niger?

Câteva cuvinte rostite pe Esplanadă și auzite prin ușă explicară de ce făcea grupul de *Merry Fellows* lucrul acesta. Ei nu se gândeau de loc să-și scape șeful pe care, de altfel, îl acuzau de trădare, și nu doreau, într-adevăr, decât să se depărteze de locurile acestea jalnice; dar, mai întâi, țineau să pună mâna pe comorile pe care, potrivit legendei în care credeau, numitul Harry Killer trebuia să le fi îngrămădit în Palat. După împărțirea comorilor, s-ar fi grăbit să o șteargă care încotro, și să-și caute norocul pe alte meleaguri.

Asediații le-ar fi dat bucurosi satisfacția aceasta. Din nefericire însă, nu cunoșteau locul unde se afla, dacă exista totuși ascunzătoarea fostului despot al Blackland-ului, și deci nu puteau să scape astfel de dușmanii lor.

Cu excepția exploziilor din ce în ce mai dese care se auzeau dinspre Uzină, până la nouă dimineață situația rămase neschimbată. William Ferney

lucra de zor, ca să străpungă plafonul primului etaj, în care nu pătrunseseră încă, pe când *Merry Fellows* continuau să se îndârjească împotriva porții care părea nevătămată.

Dar, la ora nouă *Merry Fellows* schimbară tactica. Încetând să se mai istovească zadarnic împotriva porții, ei atacară zidăria care o înconjura. Timp de o oră se auziră uneltele lor cioplind piatra, apoi, când ora se scursează, o explozie puternică aruncă în aer partea de jos și din dreapta a ușii. *Merry Fellows* se gândiseră în sfârșit să scobească o gaură de mină și, cu pulberea mai multor cartușe, făcuseră să sară în aer obstacolul pe care nu-l puteau înălătură.

Poarta mai ținea totuși, deși se clătinase. Dar o a doua încărcătură de exploziv avea să-o facă să cadă neapărat. Prin găurile scobite în zid, gurile puștilor și începuseră să se ivească, amenințătoare.

Asediații trebuiră să părăsească vestibulul și să se refugieze într-un ungher mai depărtat al Palatului, pe când *Merry Fellows* scobau al doilea lăcaș pentru exploziv.

Aproape în aceeași secundă, un zgomot de surpare arătă că al treilea plafon atacat cedase și el. Câteva minute mai târziu, asediații auzeau pași la etajul întâi și lovitură care începeau direct deasupra lor.

Situația începea să devină cu adevărat desesperată. Afară, trei sau patru sute de *Merry Fellows* care, până într-o jumătate oră, puteau pătrunde. Deasupra, douăzeci de bandiți gata la orice, care, în același interval de timp poate, aveau să-i împuște fără nicio piedică prin tavan pe cei aflați la parter. Bieții asediați nici nu mai încercau măcar să lupte împotriva soartei. Jane și Lewis Buxton, Amédée Florence și Barsac se căzneau zadarnic să-i îmbărbăteze. Întinși pe jos, ei așteptau, resemnați, lovitura care avea să-i doboare.

Dar fața lucrurilor se schimbă deodată, cu totul. Și *Merry Fellows*, și William Ferney își întrerupseră în aceeași clipă lucrul. O bubuitură, care nu putea fi confundată cu exploziile neîntrerupte din vecinătate, detunase și se repercutase în tot palatul. Bubuitura aceasta, pricinuită, pe cât se părea, de o lovitură de tun, fu urmată de multe altele; zidul dinspre sud-est, care despărțea Esplanada de câmp, se prăbuși deodată pe o mare lungime.

Un concert de înjurături groaznice se porni atunci din ceata de *Merry Fellows*. Unii dintre ei se uită prin spărtură, afară. Ceea ce văzură pesemne că nu le fu pe plac, căci începură îndată să gesticuleze ca ieșiți din minți și să alerge spre camarazii lor cu care ținură un scurt sfat. Curând

după aceea, pe când William Ferney, renunțând să mai ajungă la parter, se urca iar în turn cât putea mai grăbit, ei se repeziră în dezordine spre malul celălalt. Împingându-se, îmbrâncindu-se cuprinși de-o panică inexplicabilă, *Merry Fellows* se căzneau să ajungă acolo, când o nouă explozie, care luă viața a cincizeci dintre ei, distruse în același timp și *Castle's Bridge* și *Garden's Bridge*. Orice comunicație cu malul drept fiind astfel tăiată, *Merry Fellows*, care nu păsiseră încă pe pod în clipa când acesta sărișe în aer, nu șovăiră să se arunce în râu și trecură dincolo înotând.

Cât ai clipi, Esplanada rămase pustie; în afara exploziilor care continuau să izbucnească la intervale regulate, o tacere adâncă urmă brusc după tot acest vacarm. Mirați, asediații nu știau ce să facă. Deodată, un colț al Palatului se prăbuși. Încheindu-și opera de distrugere, Marcel Camaret începea să lovească însuși locul unde se aflau ei. Trebuia fugit de acolo.

Asediații se repeziră deci pe Esplanadă și, curioși să afle cauza panicii care îi cuprinsese pe *Merry Fellows*, alergară și ei spre spărtura zidului de incintă. Dar nu apucară bine să ajungă acolo, când de cealaltă parte a zidului, rămas pe alocuri în picioare, se auzi sunând o goarnă.

Nevenindu-le să creadă în eliberarea pe care sunetul goarnei le-o vestea, asediații se opriră buimăciți, aşa cum se opriră și tovarășii lor refugiați pe chei și care tocmai soseau pe Esplanadă.

Așadar, grupați, în mijlocul Esplanadei, căpitanul Marcenay – căci aşa cum lesne s-a putut ghici, el era cel a cărui intervenție o vesteau loviturile de tun și sunetele de goarnă – îi zări mai întâi pe nefericiții aceștia, palizi, descompuși, slăbiți, tremurând de istovire și de nemâncare.

Când tiraliorii se iviră în spărtură, sărmanii asediați vrură să le iasă în întâmpinare, dar starea de slăbiciune și emoția le erau atât de puternice, încât bieții oameni izbutiră doar să-și întindă brațele spre salvatori, pe când mulți dintre ei se prăbușeau la pământ, rămânând acolo neînsuflețiți.

Aceasta e priveliștea jalnică pe care căpitanul Marcenay o avu sub ochi, când, în fruntea oamenilor săi, sosi pe Esplanadă. Dincolo de râu, o uriașă întindere de ruine, din care scăpau vârtejuri de fum; la dreapta și la stânga, două impozante clădiri de piatră, în parte prăbușite, dominate și una și alta de câte un turn înalt, încă intact; în față, o vastă piață acoperită cu sute de trupuri, unele nemîscate pentru vecie și aruncate pe lângă ziduri, altele, în mijlocul pieței, unite într-un grup compact din care se înălțau gemete și vaiete.

Spre grupul acesta se îndreptă căpitanul Marcenay. Jane Buxton se ridicase cu o zvâcnire de energie și pornise în întâmpinarea lui. Căpitanul recunoscu destul de greu în biata făptură cu fața lividă, cu obrajii trași, cu ochii licărind de febră, pe aceea pe care, cu mai puțin de trei luni în urmă, o lăsase strălucind de vigoare și de sănătate. Și înainta spre ea, exact la timp ca s-o prindă leșinată în brațe.

Pe când căpitanul se grăbea să-i dea ajutor, două explozii cumplite făcură să se cutremure pământul de fiecare parte a Esplanadei. Uzina și Palatul se prăbușiseră amândouă odată. Deasupra ruinelor se înălțau, singure, cele două turnuri, înalte, solide, intacte.

În vârful celui de la Palat se zăreau William Ferney, cei opt Consilieri, cei nouă servitori negri și cinci oameni din Garda Neagră, adică, în total, douăzeci și trei de înși, care, aplecați peste parapet, păreau că strigă după ajutor.

În vârful celuilalt turn, se afla un singur om. De trei ori la rând, el făcu turul platformei adresând spre zare un discurs de neînțeles, însotit de gesturi largi. Și totuși, trebuie că-și urla discursul, pentru că, în ciuda distanței, se auziră de două ori cuvintele acestea rostite clar: „Nenorocire!... Nenorocire Blackland-ului!...”

Pesemne că și William Ferney îi auzi cuvintele, căci fu văzut deodată făcând un gest de furie, apucând o pușcă și trăgând fără să ochească în direcția turnului Uzinei de care îl despărțeau aproape patru sute de metri.

Deși trimis la întâmplare, glontele se vede că ajunsese totuși la țintă. Într-adevăr, Marcel Camaret își duse mâna la piept și dispăru, clătinându-se, în interiorul turnului.

Aproape imediat răsună o dublă explozie, mai puternică decât toate de până acum, și, în aceeași secundă, cele două turnuri strivindu-i sub ruinele lor, unul pe William Ferney și pe oamenii săi, celălalt pe Marcel Camaret însuși, se prăbușiră cu un vuiet formidabil.

După zgromotul acesta asurzitor, urmă o tacere adâncă. Îngroziți, martorii catastrofei mai priveau încă, deși nu mai era nimic de văzut, mai ascultau încă, deși nu mai era nimic de auzit.

Acum, totul se sfârșise. Blacklandul, distrus până în temelii de cel care îl crease, nu mai era decât ruină și dărâmături. Din opera admirabilă, dar nefastă a lui Marcel Camaret, nu mai supraviețuia nimic.

Capitolul XV

Încheiere

Astfel pieriră Marcel Camaret și William Ferney, alias Harry Killer. Astfel pieri, de asemenea, uluitorul oraș Blackland, care putuse să se nască fără știrea nimănui, și minunatele invenții cuprinse în el.

Din toate acestea, nu mai rămânea decât un maldăr de ruine care avea să dispară curând sub giulgiul nisipului. Norii n-aveau să mai reverse ploaia lor binefăcătoare, Red River-ul secat avea să redevină o albie stearpă, fără strop de apă, ogoarele aveau să se usuce și pustiul, reluându-și domnia, avea să pornească la atac împotriva creației acesteia a omului din care curând avea să dispară până și ultima urmă.

Prin voința creatorului ei, opera lui Marcel Camaret era moartă în întregime și nimic n-avea să transmită epocilor viitoare numele inventatorului genial și nebun.

Căpitanul Marcenay scurtă pe cât putu șederea în locurile acestea jalnice. Totuși, trebui să treacă mai mult de o lună până când supraviețitorii să poată porni pe drumul reîntoarcerii. Trebuiră îngropate cadavrele, în număr de câteva sute, trebuiră pansați răniții, trebui așteptat ca ei să fie în stare să suporte călătoria, și trebui de asemenea să li se lase timp celor salvați în ultima clipă, s-ar putea spune, să-și recapete forțele.

Din fostul personal al Uzinei, mulți n-aveau să-și mai revadă patria. Vreo douăzeci de muncitori, trei femei și doi copii muriseră sub loviturile date de *Merry Fellows*. Dar soarta îi ocrotise pe membrii oficiali și oficioși ai misiunii Barsac. În afara de Amédée Florence, atins de o rană neînsemnată, scăpaseră toți nevătămați, inclusiv Tongané și Malik, care își reluaseră idila, trăgându-și la ghionți unul altuia și râzând cu gura până la urechi.

Pe când cei salvați de el își revineau de pe urma încercărilor suferite, pe când rănilor se cicatrizeau, căpitanul Marcenay porni în urmărirea populației risipite a Blackland-ului. Pe albi care încercau să se împotrivească un glonte avea să-i pună curând la punct; ceilalți fură legați în lanțuri, urmând ca soarta să le fie hotărâtă ulterior. Cât despre foștii sclavi, căpitanul izbuti să-i liniștească și să-i adune încetul cu încetul. Conduși la Niger, ei aveau să se despartă acolo, pornind liber fiecare spre satul și familia lui.

Abia în ziua de 10 iunie fu în stare să pornească la drum coloana, altminteri bine aprovizionată cu alimente găsite din belșug în ruinele

orașului și pe câmpiiile înconjurătoare. Câțiva răniți, cei mai grav loviți, nu puteau încă merge și trebuia să fie transportați pe brancarde. Dar trebuia neapărat să se pornească la drum, căci începea sezonul ploilor care, în Sudan, e numit „iernatul”, deși coincide cu vara astronomică. Pentru toate aceste motive, marșul avea să fie deci destul de încet.

Nu vom urmări etapă cu etapă călătoria de întoarcere, care, dacă uneori a fost grea, s-a încheiat cel puțin fără niciun incident grav și fără niciun pericol cu adevărat serios. La șase săptămâni după ce părăsise ruinele Blackland-ului, coloana comandată de căpitanul Marcenay sosea la Tombuctu. Două luni mai târziu, eroii acestei dramatice aventuri debarcau în Europa, unii în Anglia, ceilalți în Franța.

Vor fi de ajuns câteva cuvinte pentru a-i informa pe cititori ce li s-a întâmplat mai apoi.

Să-i cinstim mai întâi pe cei în drept. Domnul Poncin reveni la ministerul său și se dăruia, ca și mai înainte, plăcerilor statisticii. El continuă să mai descopere din când în când lucruri într-adevăr „uluitoare”. Numărul mediu al firelor de păr la diversele rase din lume și media creșterii unghiilor, pe an, pe lună, pe oră, pe secundă, în diferitele anotimpuri ale anului, constituie ultimele lui descoperiri.

Domnul Poncin e deci fericit, și va rămâne așa atâtă vreme cât va exista pe lume ceva de calculat.

Un punct negru, totuși, în existența lui: până acum n-a putut rezolva încă problema dată de Amédée Florence. Dar nimic nu-i perfect în lumea aceasta.

Doctorul Châtonnay și-a reluat munca profesională și și-a regăsit clienții, a căror sănătate începuse să devină cam prea bună. De când își au vraciul, totul a reintrat în ordine și pacienții își pot plăti luxul de a fi bolnavi, și după cum au chef, dar totdeauna spre binele lor, căci acum urmează sfaturile medicului, pot pleca, pot veni sau pot rămâne, fie în pat, fie în cameră.

Domnul Barsac, cel puțin, stă la „cameră”, dar camera lui e cu C mare. Deși chestiunea dreptului electoral al negrilor a fost înmormântată pentru multă vreme, eșecul teoriei susținută de deputatul din Midi nu l-a păgubit pe autorul ei. Ba, dimpotrivă, se pare că suferințele îndurate, pericolele prin care a trecut îi dau drept la o compensație. Situația lui este deci mai solidă decât oricând, și a început să se vorbească despre el pentru viitorul minister al Coloniilor.

Malik și Tongané au părăsit Africa, și-au urmat stăpâna în Anglia și s-au căsătorit acolo. Pe pământul britanic prosperă acum o colecție destul de frumoasă de negrișori, dintre care unii s-au și făcut mari.

Saint-Bérain... Dar despre Saint-Bérain nu se poate spune nimic deosebit. El pescuiește, vânează, le spune „doamnă” interlocutorilor mustăcioși și „domnule” celor de sex opus. Acestea îi sunt principalele ocupații. În rest povestea lui Saint-Bérain e aceea a Janei Buxton, și cum povestea Janei Buxton e strâns legată de a fratelui ei Lewis și de a căpitanului Marcenay, soarta acestor patru persoane poate fi arătată în același timp.

După cum cititorul și-a închipuit, căpitanul Marcenay, cerându-i, imediat ce sosi la Tombuctu, un concediu colonelului Allègre care, de data aceasta, i-l acordă fără niciun fel de greutate, îi însoți în Anglia pe Jane Buxton, pe Lewis și pe Saint-Bérain.

În luna petrecută pe ruinele Blackland-ului, căpitanul avusese tot răgazul să-i povestească celei care acum îi era logodnică despre minunea nemaipomenită care adusesese pe adresa lui mesajul lui Marcel Camaret, străbătând calea eterului imponderabil; să-i povestească despre demersul făcut imediat pe lângă colonelul Allègre, și despre adâncă neliniște care îl cuprinsese în fața refuzului categoric al acestuia. Din fericire, chiar a doua zi fusese primit răspunsul colonelului Saint-Auban. Colonelul, nu numai că declara fals ordinul înmânat de aşa-zisul locotenent Lacour, dar recomanda să se trimită imediat ajutoare domnului deputat Barsac, despre a cărui soartă existau motive legitime de îngrijorare. Expediția fusese imediat organizată și, coborând mai întâi pe Niger până la Gao, traversând apoi deșertul, căpitanul Marcenay, aducând cu el, cu prețul unor enorme dificultăți, un tun de câmp, ajunsese în marș forțat la Blackland.

De îndată ce debarcă în Anglia, Jane Buxton, însoțită de fratele ei, de căpitanul Marcenay și de Saint-Bérain, porni pe cea mai scurtă cale spre castelul Glenor, unde o telegramă sosi înaintea lor. Trecuse aproape un an de când părăsise ea castelul. Și se reîntorcea acolo, după ce izbutise să-și ducă la bun sfârșit misiunea. Onoarea familiei era reparată *ad integrum*⁵⁷.

Cum avea oare să-și găsească tatăl? Avusese bătrânul, pe atunci în vîrstă de optzeci și patru de ani, puterea de a suporta absența fiicei sale și de a rezista la noua rușine pe care jefuirea Agenției Băncii Centrale o aruncase neapărat asupra celui de-al doilea fiu al său? Sigur că ziarele, după ce

făcuseră răul, se căzniseră să-l repare. Prin grija lui Amédée Florence, de îndată ce reporterul avu posibilitatea să comunice cu Europa, ele proclamaseră *ubi et orbi*⁵⁸ nevinovăția lui George și Lewis Buxton. Dar citise oare lordul Glenor ziarele acestea, și marea bucurie nu sosea cumva prea târziu? Jane Buxton știa prea bine în ce stare se afla tatăl ei după drama de la Central Bank. Oricare ar fi fost durerea bătrânului, graba ei de a-l revedea era și mai mare.

Ea sosi, în sfârșit, și putu să îngenuncheze la căpătâiul bătrânului, osândit la veșnică nemîscare. Ochii acestuia, strălucitori de inteligență, arătară că luciditatea creierului îi era intactă.

Jane Buxton, încunjurată de Lewis, de Saint-Bérain și de căpitanul Marcenay, al cărui rol îl explică, îi povesti tatălui ei cum decursese întreaga călătorie. Ea îi numi pe cei a căror mărturie o avea și arătă procesul verbal redactat pe marginea mormântului din Kubo. Apoi arătă ceea ce ziarele trecuseră sub tacere până atunci, ura pe care ticălosul William Ferney o nutrea împotriva familiei Buxton și mijloacele prin care și-o satisfăcuse atât de groaznic.

Totul era adevărat. Lord Glenor nu mai putea avea nicio urmă de îndoială. Dacă unul din fii îi murise, onoarea amândurora era nepătată.

Bătrânul, cu ochii ațintiți spre fiica lui, asculta atent. Când ea termină, un pic de sânge îi îmbujora fața, buzele îi tremurără, un fior îl străbătu din creștet până în tălpi. Vădit lucru, voința lui lupta împotriva greutății lanțurilor a căror necruțătoare strângere trupul lui istovit trebuia să o suporte.

Cei ce asistau la lupta aceasta tragică simțiră deodată o emoție de nespus. Voința, mai puternică, triumfa. Pentru prima oară după atâtea luni, lord Glenor făcu o mișcare! Vorbea!

Fața transfigurată i se întoarse spre Jane și, pe când mâna lui tremurătoare căuta mâna curajoasei fice, care se sacrificase pentru el, buzele îi șoptiră: „Îți mulțumesc!”

Apoi, ca și cum din clipa aceea și-ar fi pierdut orice motiv pentru a trăi, lord Glenor ofță adânc, închise ochii și încetă să mai respire.

Toți cei de față îi săriră în ajutor. Dar lord Buxton Glenor intrase în pacea veșnică, aşa cum aluneci în somnul nopții. Murise, încet, de parcă ar fi adormit.

Aici se termină povestirea noastră.

Acum cititorul cunoaște soarta tuturor personajelor: Barsac, viitor ministru; domnul Poncin, beat de statistică; doctorul Châtonnay, reîntors la bolnavii săi, Saint-Bérain, fericit lângă mătușa-nepoată, iar aceasta din urmă, fericită soție a căpitanului Marcenay; Lewis Buxton ajuns la conducerea Băncii Centrale; Malik și Tongané, în sfârșit, mamă și tată a unui lăudabil șir de copii.

Iar eu...

Asta-i bună!... Iată că mă dau de gol înainte de timp. Să zicem deci: iar Amédée Florence își reluă slujba la *Expansiunea Franceză*, unde publică povestirea aventurilor sale, socotite de director la treizeci de centime rândul. Și ca să mai scoată ceva bani, reporterul, care nu era bogat, avu ideea să împuște doi iepuri dintr-un foc și încercă, pe același subiect, să scrie un roman.

Un roman, zici? Care roman?...

Păi chiar cel de față, dragi cititori, cel pe care tocmai l-ați citit de la un capăt la altul, fiindcă ați ajuns la rândurile acestea.

Ca un profund psiholog ce este, Amédée Florence și-a dat bine seama că dacă ar fi povestit pur și simplu numai întâmplări adevărate, cititorul ar fi căscat de și-ar fi rupt

fălcile, pe câtă vreme aceleași fapte, povestite sub vălul ficțiunii, ar avea șansa să-l distreze o clipă. Așa e făcută lumea. Istoria cu I mare ne plăcăsește cumplit. Numai istoriile ne plac... uneori! Ce vreți! În Franța, oamenii nu sunt serioși!

Aventurile acestea fiind autentice, din nefericire pentru el, Amédée Florence, și-a ascuns personalitatea cu o dibăcie pe care el, primul, e gata să-o laude; le-a „camuflat” deci într-un roman din care speră să vândă un număr respectabil de ediții. Felul acesta de a trece de la un articol de ziar la niște note scrise zi de zi, apoi la o povestire în formă impersonală, și reticul de a-și „ironiza” stilul cam prea îndrăzneț și de a merge până la a-și spune singur că e băiat de treabă și ișteț, micile zgârieturi, micile tămâieri, au fost tot atâtea trucuri, procedee, artificii literare, menite să-l ascundă mai bine pe adevăratul autor.

Dar iată că el și-a încheiat sarcina. Bună sau rea, amuzantă sau plăcitoasă, cartea a ajuns acum aici. Incognito-ul poate fi deci dezvăluit fără neajunsuri și primejdii; povestea poate fi declarată drept adevărată, iar cel ce a scris-o, presupusa și respectuoasa dumneavoastră slugă, poate să se semneze cu numele său: Amédée Florence, reporter la *Expansiunea Franceză*, înainte de a scrie mareale cuvânt, cuvântul sublim, regele cuvintelor, cuvântul:

SFÂRȘIT

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI	4
Capitolul I <i>Afacerea Central Bank</i>	5
Capitolul II <i>O călătorie de studiu</i>	26
Capitolul III <i>Lord Buxton Glenor</i>	42
Capitolul IV <i>Un articol din „Expansiunea Franceză”</i>	64
Capitolul V <i>Un al doilea articol al domnului Amédée Florence</i>	82
Capitolul VI <i>Al treilea articol al domnului Amédée Florence</i>	96
Capitolul VII <i>La Sikasso</i>	117
Capitolul VIII <i>Moriliré</i>	128
Capitolul IX <i>Din ordin superior</i>	145
Capitolul X <i>Noua escortă</i>	161
Capitolul XI <i>Ce e de făcut?</i>	179
Capitolul XII <i>Un mormânt, niște oseminte</i>	196
PARTEA A DOUA	221
Capitolul I <i>Blackland</i>	222
Capitolul II <i>În zbor cu toată viteza</i>	242
Capitolul III <i>Un tiran</i>	255
Capitolul IV <i>De la 26 martie la 8 aprilie</i>	274
Capitolul V <i>Noua închisoare</i>	291
Capitolul VI <i>Marcel Camaret</i>	300
Capitolul VII <i>Uzina din Blackland</i>	318
Capitolul VIII <i>Un apel în spațiu</i>	333
Capitolul IX <i>Un dezastru</i>	347
Capitolul X <i>O idee a lui Amédée Florence</i>	356
Capitolul XI <i>Ce se află în dosul ușii</i>	374
Capitolul XII <i>Harry Killer</i>	385
Capitolul XIII <i>Noaptea săngeroasă</i>	390
Capitolul XIV <i>Sfârșitul Blackland-ului</i>	402
Capitolul XV <i>Încheiere</i>	414

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PÂMÎNTULUI
2. OCOLUL PÂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPÂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MÂRI
14. DE LA PÂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAȚI. ÎNTÎMPLÂRI NEOBIȘNUITE
24. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. I)
25. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STÂPINUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPÂRGĂTORII BLOCADERI. INVAZIA MÂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPIURILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCÂPĂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Observații

[[←1](#)]

Acțiunea romanului se petrece la sfârșitul secolului XIX.

[←2]

În ediția publicată la Editura Tineretului (în 1967 în traducerea lui Gellu Naum), textul este mai lung și se continuă cu: „Dar, de data aceasta, Barsac și Baudrières nu voisera să cedeze nici cât negru sub unghie, și discuția nu mai lua sfârșit. Ea începuse de la un proiect de lege depus de Barsac, proiect tinzând să creeze cinci locuri de deputați pentru Senegambia, Guineea de Sus și partea Sudanului francez situată la vest de Niger, și să acorde dreptul de a vota, și chiar de a fi aleși, oamenilor de culoare, fără deosebire de rasă. Imediat, aşa cum avea obiceiul, Baudrières se ridicase cu putere împotriva tezei lui Barsac, și cei doi adversari de neîmpăcat își aruncaseră în cap o încărcătură întreagă de argumente.

Unul, citând în sprijinul părerii sale cuvintele a numeroși militari și civili, care străbătuseră meleagurile acestea sau făcuseră comerț pe acolo, îi înfățișă pe negri drept niște ființe ajunse la o treaptă de civilizație foarte înaintată. El adăugă că desfințarea sclaviei nu înseamnă mare lucru, dacă nu le dai populațiilor cucerite aceleași drepturi ca și cuceritorilor, și rosti în legătură cu aceasta, într-o serie de perorații zgomotos aplaudate de Cameră, marile cuvinte: libertate, egalitate și fraternitate.

Celălalt afirmă, dimpotrivă, că negrii se bălăceau încă în cea mai rușinoasă barbarie și că nu putea fi vorba de a-i consulta, după cum un copil bolnav nu poate fi consultat asupra leacului cel mai indicat pentru boala lui. El mai adaugă că, în orice caz, momentul nu era potrivit pentru o experiență atât de periculoasă, și că mai degrabă ar fi fost necesară o întârire a trupelor de ocupație, căci unele semne îngrijorătoare îndreptățeau temerile unor apropiate tulburări în aceste regiuni. Baudrières invocă tot atât de multe păreri militare și civile ca și adversarul său, încheie preconizând o nouă intervenție armată și declară cu patriotică energie că patrimoniul cucerit de sâangele francez era sacru și că trebuia să rămână de neatins. Si el fu aplaudat frenetic.”

[←3]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul paragrafului este următorul:

„Ministrul coloniilor se află în mare încurcătură. Nu știa căruia dintre cei doi pasionați oratori să-i dea dreptate. Câte ceva era adevărat în amândouă tezele. Dacă era exact că populațiile negre din bucla Nigerului și Senegambia păreau că încep să se împace cu dominația franceză, că învățământul făcuse progrese la triburile acestea odinioară atât de ignorante, și că securitatea era pe cale de întărire, nu era mai puțin exact că actualmente situația tindea să se schimbe într-un sens nefavorabil. Fusese primită știrea despre unele tulburări și incursiuni de jaf; sate întregi, nu se știa din ce motiv, fuseseră părăsite de locuitorii lor, și, în sfârșit, trebuia ținut seama, fără exagerare, totuși, de zvonurile destul de misterioase și de confuze care circulau prin junglă, în apropierea Nigerului, și din care se putea înțelege în genere că o putere independentă era pe cale de a se forma într-un punct încă necunoscut al solului african.”

[←4]

În ediția publicată la Editura Tineretului paragraful continuă cu: „Evenimentul trebuia neapărat să dea prilej la discursuri. E de ajuns ca oamenii să facă parte din personalul administrativ sau guvernamental pentru a nu se mai mulțumi, când se întâlnesc, cu o strângere de mâna sau cu un bună ziua; în asemenea ocazii se socotește absolut necesar să se schimbe cuvinte istorice, pe când un public totdeauna amuzat, în ciuda obișnuinței, de comicul special al acestei formalități, se strânge roată în jurul oratorilor.”

[←5]

Cei din Midi - sudul Franței - vorbesc cu un accent special, la care se face referire aici.
(n.r.)

[←6]

În ediția publicată la Editura Tineretului dialogul începe:
„— Domnule guvernator, domnilor – roști el cu accent de cunoscător – și din Midi,”

[←7]

În ediția publicată la Editura Tineretului numele localității este Tombouctou.

[←8]

Însemnele cedează în fața armelor (în limba latină în text).

[←9]

Format de carte ale cărei coli de tipar, împăturite în patru, formează opt pagini.

[←10]

În ediția publicată la Editura Tineretului numele servitorului negrului este Tchoumouki.

[←11]

Prud'homme Joseph - personaj creat de scriitorul și caricaturistul Henri Monnier (1805-1877), și care întruchipează pe mic-burghezul limitat și mulțumit de sine.

[←12]

Palmier din India și Africa, cu foi palmate, ai cărui muguri, ca și fructele, sunt comestibile și din seva căruia se prepară o băutură. (n.r.)

[←13]

Aluzie la fabula „Broaștele și Zeus” de Esop.

[←14]

În ediția publicată la Editura Tineretului: „harapii”. În ediția franceză „les moricauds”, peiorativ aprox. „cioroii”.

[<15]

După unul, îi judeci pe toți ceilalți (citat din Eneida de Vergiliu)

[←16]

Joc de cuvinte cu referire la notele muzicale: doime (albi) și pătrime (negri).

[←17]

Cauri – monedă indigenă; 1600 valorează cinci franci. (Nota ed. fran.)

[←18]

În ediția publicată la Editura Tineretului se continuă cu paragraful:

„Ei sunt atât de încântați, încât se grăbesc să scuipe pe pereți și să-și întindă scuipații cu palma. Saint-Bérain, cu care voi împărți coliba – și care, din întâmplare, e de față – îmi spune că toate acestea se fac pentru a mă onora. Mulțumesc frumos.”

[←19]

În ediția publicată la Editura Tineretului în paragraf este intercalat textul: „Altminteri, lucrul acesta nu le împiedică să fie cochete. Și, cum era zi de târg, cele mai bogate din partea locului se puseseră „la patru ace”. În ținută de „gală”, ele...”

[←20]

Clio – muza poeziei epice și a istoriei în mitologia greacă.

[←21]

În ediția publicată la Editura Tineretului se continuă cu următoarele paragrafe:

„Atunci?...

Atunci, înainte de-a adormi, îmi pun întrebarea: „Cine are dreptate? Domnul Barsac sau domnul Baudrières?” Poate că mâine am să știu. Până atunci, sunt tare nedumerit.”

[←22]

Parafrază după o replică din piesa „Ifigenia” de Racine.

[←23]

Joc de cuvinte: gueule-tapée - bot pocnit. (n. r.).

[←24]

În ediția franceză a cărții numele localității este Daouhériko.

[←25]

În ediția franceză a cărții numele localității este Kouroussa.

[←26]

În ediția publicată la Editura Tineretului: tuaregi aouelimideni, în ediția franceză
Touaregs Aouelimmiden.

[[←27](#)]

Ultimul mijloc, argument (în limba latină în text).

[←28]

În ediția publicată la Editura Tineretului paragraful continuă cu: „Dacă numele are un oarecare haz, cei care îl poartă nu au de loc. Sunt niște sălbatici.”

[←29]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul continuă cu: „...și veți avea modelul elegantului de la Bobo.

Cât despre femei, ele sunt hidioase cu busturile lor prea lungi, cu picioarele lor prea scurte, cu pântecul lor proeminent, țuguiat la buric, cu buza lor de jos străpunsă de-o aşchie din corn de vită sau de-un sul de frunze gros cât o lumânare. Să le vedeți numai!

[←30]

În ediția franceză a cărții urmează și paragraful:

Voinicii aceștia nu sunt de loc mofturoși la mâncare. Îi vezi mâncând fără pic de silă adevărate stârvuri în putrefacție. Pfui! Iar mentalitatea lor corespunde acestor obiceiuri. Judecați după modul cum am intrat în relații cu ei.”

[←31]

În ediția publicată la Editura Tineretului: „neghiobul”.

[←32]

În ediția publicată la Editura Tineretului este inclus și următorul paragraf:

„Ah, dragii mei, ce coclauri! Gusturile nu se discută, dar eu prefer Champs-Elysée-ul.”

[←33]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul continuă cu: „Palatul e o îngrămădire de colibe situate în mijlocul satului, lângă mormânlul central de gunoaie, ceea ce n-o prea înmiresmează. Pe din afară, colibele acestea de lut sunt spoite cu cenușă. Dar să le vedeți interiorul! Curtea nu-i decât o mocîrlă care servește drept țarc pentru oi și pentru boi. De jur împrejurul ei se află încăperile locuinței, care seamănă mai degrabă a beciuri, căci trebuie să cobori ca să intri în ele. Nu vă sfătuiesc să încercați. Înăuntru te înăbușă un miros groaznic și trebuie să te luptă cu caprele, cu găinile și cu alte orătanii care se plimbă libere pe-acolo.

După descrierea „palatului” nu-i greu de ghicit ce trebuie să fie locuințele cetătenilor de rând; adevarate văgăuni, în ele mișună șobolani, șopârle, urechelnițe și gândaci printre toate soiurile de gunoaie, care exală o duhoare de nesuferit.

Minunat loc de ședere!

Recepția „oficială” a avut loc în „palat”. Ea a însemnat, de fapt, dăruirea unor cadouri lui Pintié-Ba, cadouri altminteri fără valoare, de la petice de pânză până la lacăte fără chei, de la pistoale vechi, cu amnar, până la ată și ace.

Cu totul uluit de darurile acestea mărețe, dugutighi-ul...”

[←34]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul continuă cu: „... serbarea începe.

Un fel de piață sudaneză, *mokho Missi ku*, își face intrarea și dansează cu numeroase strâmbături și răsuciri ale membrelor. Piață aceasta e îmbrăcată într-un soi de tricot roșu și poartă pe cap o bonetă împodobită cu cozi de vaci, de pe care cade o țesătură care îi acoperă fața. Prins de umăr, dansatorul poartă un sac plin cu fierăraie zornăitoare și fiecare din mișcările lui face să-i sune clopoțeii și zurgălăii de la încheieturile mâinilor și de la glezne. Cu niște cozi lungi, de vaci, el gâdilă plăcut fețele spectatorilor.

Când dansatorul își termină numărul care pare că-i amuză grozav pe Pintié-Ba și pe supușii săi, aceștia din urmă, la un semn al căpeteniei, scot niște răgete ca de fieră, ceea ce înseamnă, cred, aplauze unanime.

Când se face iar liniște, Pintié-Ba cere să i se aducă o umbrelă împodobită cu scoici cauri și cu amulete, nu fiindcă ar avea nevoie de ea, ci doar fiindcă un dugutighi n-ar fi nimeni dacă n-ar avea, larg deschisă deasupra capului, umbrela, însemn, al puterii.

Imediat, dansurile reîncep.”

[←35]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul continuă cu: „ale căror sunete stridente sfâșie timpanele.”

[←36]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul continuă cu: „...și iată că începe o scenă de măcel, o orgie de sânge.”

[←37]

În ediția publicată la Editura Tineretului: „canibali”.

[←38]

În ediția publicată la Editura Tineretului paragraful este:

„Scârbiți, ne-am întors curând la corturile noastre, Ea ținu chiar toată noaptea, după cum ne-au dovedit strigătele care ajungeau până la noi.”

[←39]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul se continuă cu: „Scopul misiunii e să cunoască exact mentalitatea negrilor din bucla Nigerului și gradul lor de civilizație. Ei bine, le cunoaștem mentalitatea. Să zicem că triburile aşezate între țărmul oceanului și Kankan, la nevoie chiar până la Tiola sau chiar până la Sikasso, ar fi destul de cioplite ca să capete unele drepturi politice, deși părerea mea e cu totul alta. Dar dincolo de coastă? Îmi închipui că nu pe sălbaticii care ne înconjoară, pe boboșii aceștia aproape la fel de animale pe cât sunt de oameni, e vorba să-i transformăm în alegători. Și atunci, la ce bun să ne încăpățânam? Nu e sădăt că, cu cât înaientezi mai mult spre est, adică cu cât te depărtezi de ocean, cu atât băştinașii au avut mai puțin contact cu europenii, și că, deci, pojghița lor de civilizație (?) e din ce în ce mai subțire?

Adevărurile acestea mi se par că sar în ochi, și mă mir că tovarășii mei de călătorie nu le văd și ei la fel de clar.

Da! Poate că le văd, dar poate că au motivele lor ca să închidă ochii. ...”

[←40]

În ediția publicată la Editura Tineretului:
„— Harapul s-a încurcat...”, în ediția franceză „— Cioroiul s-a încurcat...”

[←41]

În ediția publicată la Editura Tineretului paragraful se continuă cu: „Dar omul nu pierde niciun prilej de-a se distra un pic. Apariția furnicilor înaripate dă semnalul unei serbări și orgii nemaiomenite. Pretutindeni sunt aprinse focuri în care furnicile vin să-și ardă aripile. Femeile și copiii le adună și le prăjesc în unt de *cé*. Și, cum nu e de ajuns numai să mănânci, trebuie și băutură. De aceea, când se înnoptează, tot satul e beat.

[←42]

În ediția publicată la Editura Tineretului paragraful începe:

„— Între noi fie vorba, dragul meu, recunosc că, încă de câtăva vreme, negrii pe care îi întâlnim mi se par departe de-a fi destul de ciopliți ca să putem face alegători din ei. Iar dacă o să insiști, am să-ți mai spun și că n-avem nicio șansă să fim mai fericiți, câtă vreme vom sta cu spatele spre coastă. Dar, ce-ți spun dumitale, n-aș spune la tribuna Camerei. Iar ...”

[←43]

Pe nepregătite (în limba latină în text).

[←44]

Din momentul când se desfășurau evenimentele acestea, ținutul situat la est de Gao-Gao a fost, în sfârșit, cercetat. Urmarea povestirii noastre va explica de ce n-au fost găsite decât puține urme ale orașului pomenit aici (n.a.)

[←45]

Flăcăi veseli.

[←46]

Râul roșu.

[←47]

Corpul civil.

[←48]

Podul Grădinii.

[←49]

Podul Castelului.

[←50]

Veșmânt monahal, prevăzut cu o glugă care acoperă fața.

[←51]

Mazepa (1687-1708) hatman al Ucrainei.

[←52]

Silvio Pellico (1789-1854) scriitor italian, patriot înflăcărat, autorul cărții „Închisorile mele”

[←53]

În ediția publicată la Editura Tineretului dialogul continuă cu:

„— Când a lansat astrele în infinit, s-a îngrijorat Puterea Eternă de răul care se va исca apoi? spuse Camaret, mândru.

— Ea mai pedește uneori, murmură doctorul.”

[←54]

În ediția publicată la Editura Tineretului textul este:

„— Iar eu voi pedepsi ca și ea, dacă va fi cazul, afirmă Camaret, ai cărui ochi căpătară din nou o lucire neliniștită.”

[←55]

Prin însuși acest fapt, chiar prin aceasta (în limba latină în text)

[←56]

În ediția publicată la Editura Tineretului este „Dumnezeu a osândit Blacklandul!...”

[<57]

În întregime (în limba latină în text).

[<58]

În oraș (Roma) și în lume (în limba latină în text).